

DESPAUTERIUS, Johannes

Artis grammaticae... / ad quae haec
est Ioannis Pellissonis parasceue. —

Lugduni : Apud Seb. Gryphium, 1543

238 p., a-o8, p7 ; 8°

Autor tomado de prelim. y pie de imp.
de colofón

1. Lengua española-Gramática 2.

Hizkuntza espainola-Gramatika I.

Pellisson, Jean, contrib. II. Título

R-6506

... de Augustinus.

Marius Augustinus, tria in botis habuisse legitur
in disceptatione in humana natura, et in textu cu
m in mibz reasantem. Paulum de palpato ful
mi nantem, et specialis usibz Romae hui un
plus. = De la predestination de algunos =

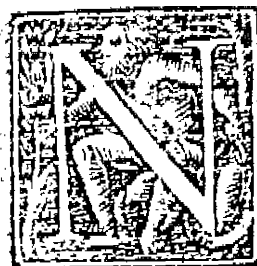
dieo Santostomy que ex unata quatuor maneat se pra
de la muez unpredestinado, y el qz adu for Et cogit
para la gloria de dios. Lo primero por la pre dication
obra conforme a ella. Lo segundo por la
caridad que tiene a su proximo. Lo tercero por
su propia gloria. Lo quarto por los trabajos
que vienen de la mano de dios, y a las tribulaciones
con paciencia. // quando iniqui se con
fitebuz, en bidad como por obra la pater y be
atolo tergo de dexar por ex biaz abos. // cum mea
opera ubi uolez, uipia ex pericris me omnia preter
habituam. saluatiuz. prestate mori per bue huz
quam uitam per de de al agere. // lo que de tal ma
nera se bon que no quierem pagar a uelz buioz el b
en que a bon dactense bien mal dact
Aqui by ita uiri tuz ut nulluz officio ex gatz bon
ficia uon nate fuz, in se li cam sepe in mero exibi
et feriantur.

IOANNES PELLISSO

CONDRIENSIS RVDOLPHO

Dorleno apud Rhomonum Gymnasiarche

lectissimo S. P. D.

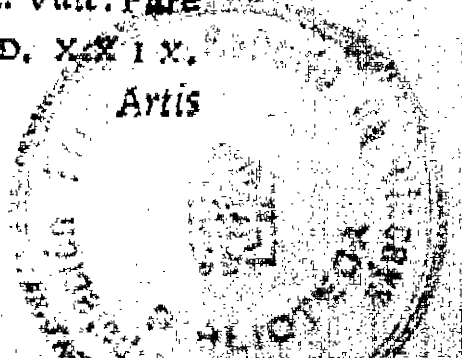

MEMO non in ea est sententia, Rudolphe disertissime, conuenire, ut praeceptor bonus sese accommodet discētium captui. nam ut uascula angusti oris superfusam liquoris copiā, sic animi puerorum, quae nimia sunt, respuunt. Nec puto Ioannem Despauterium alio consilio glossemata in artem suam aceruatim cōgessisse, quā ut consuleret docentiū labori. Quis enim sibi persuadeat, id in hoc ab eo factum, ut pueros sic oneraret? Imò, non possum quin putem eum tandem, si diu uixisset, prolixi operis breuiariū quoddā fuisse peracturū. Quod, quando illi per mortem non licuit: & nemo (ut apparet) id uoluit dare operam, potius habui famae periculū adire, quā non scholas meas hac parte iuuare, si non admodum multum, certè quantum mihi liceret. Despauterium enim ceteris omnibus recentioribus grāmaticis, uel me nō suasore, prætulerāt: non quòd non optimos illos censerent: sed quòd nullus uideretur, qui tam propè accederet ad Alexandrū Theopagitē. Id scilicet nō paruum illexerat, quòd eos aliam uiam ingredi ferè nō oporteret. Collegi ergo omnia, atq; uelut in arctum cōgigi, uniuerso opere epitome quadā circumscripto. Neq; id malè omnino processit. Laus & gratia CHRISTO. Quippe quum inde factū uideā, ut saltem apud nostrates, Alexandri ineptum illud & mendosum Doctrinale iam prorsus neglectum sit & abiectum. Cui lucro in hoc quidem negotio, nō aliud prætulerim. Hoc autem, quicquid est, quod elaboravi, amicorum suauissime, tibi nominatim dedico, quem multis officijs tibi iandiu obstrinxisti. Vale. Parisijs, è Coqueretio, Pridie Calend. Feb.

M. D. XXXIX.

4 2

Artis

ARTIS GRAM

MATICAE IOANNIS DESPAVTE=

*rij liber Primus de generibus nominum: ad quæ hæc
est Ioannis Pellissonis paraſceue.*

Nequid in hoc habeat lector te carmine falsum,

Nominis & possis noscere quodq; genus:

Vocibus inspicio, quæ significatio primum

Sit: generalis ea regula multa patet.

Deinde uide, finis qui sit, qui terminet illas:

E' uario ostendunt nomina sine genus.

Vñ fere inumeri canones: sed eo ordine scripti,

Vt qui uocales nouerit, hos teneat.

Excipienda tibi fuerint non pauca: tamen quæ

Tu facile in memori condere mente queas:

Dum prius in promptu tibi sint gñalia cuncta:

Nam comprehensa sub his, non repetita leges.

Ambiguum fuerit quicquã: certissima lex est,

Et scopus, omne frequēs qd' ueterū usus habet.

*Genera tribus modis noscuntur: Significatione, ut Ioannes
est masculini generis, quia uirum significat. Terminatione, ut
uulpes est feminini generis, quia terminatur in es. Autoritate,
ut talpa aliquando est masculini generis, quia Vergilius dixit,
Talpæ oculis capti. De significatione habetur regulæ genera-
les à regula, Omne uiro soli, &c. usq; ad regulã, Hæc dat a, &c.
A qua speciales terminationum regulæ ad huius primi libri fi-
nem usq; patent. Querenti igitur tibi alicuius nominis genus,
non segniter uidendum est, an eius significantia ad aliquam ge-
neralium*

de arboribus

neralium regularum spectet: per regulas enim generales bona pars generum patet. Sunt autem hæ memoriæ mandæde. Nam pleraque apud alios otiose, & nulla necessitate ex specialibus exempta, generalibus, si rem & significatū introspexeris, abunde continetur: quare hîc breuitatis gratia nusquam repetentur. Si uerò significatio non seruerit, confugiendum ad terminationem, & ad regulas speciales de a, e, i, & c. al, el, & c. Cæteris, quorum genus omnino est anceps & incertum, ut probati auctores usi sunt, ita utendum est.

REGVLAE GENERALES DE SIGNIFICATIONE.

Mne uîro soli quod conuenit, esto uirile.

Omne uîri specie pîctum, uîr dicitur esse.

Omne nomen soli uiro datum, est masculini generis: ut, Seneca, Hercules, Hector, & c. propria uirorum. Gabriel, Raphaël, & c. propria Angelorum bonorū. Lucifer, Beelzebub, & c. propria Angelorum malorum. Iupiter, Mars, & c. propria Deorū. Boreas, Aquilo, & c. propria uentorum. Papa, scriba: & c. appellatiua solis uiris data sub terminatione quam habent. uir hic dicitur esse, quicquid ut uir pingitur, ueluti Adam, Deus, Angelus, & c.

Esto fœmineum, recipit quod fœmina tantum. Fœmina dicatur, facie pîctum muliebri.

Omne nomen soli fœminæ datum, est fœminini generis: ut, Paula, Glycerium, & c. mulierū propria. Iuno, Pallas, & c. propria Dearum. Oreas, Naias, & c. propria nympharum. Alesto, Megera, & c. propria furiarum. Soror, uxor, obstetrix, & c.

*hinc uel
Sine fœ
hinc uel
Sine fœ*

appellatiua solis foeminae data. Obstetrix est quae praest parientibus, la saige femme. Foemina hic dicitur quicquid specie muliebri pingitur: ut, Dea, nymphea, &c.

Quicquid utriusque datur, commune locatur, ut exul.

Omne nomen sub una terminatione mari & foeminae conueniens, est communis generis: ut exul, qui uel quae exulat, banni. Auriga, qui uel quae currum agit, charretier, &c. Dixi sub una terminatione: quia ubi sunt diuersae terminationes, diuersa sunt genera: ut hic Gallus, haec Galla. hic poeta, haec poetris, haec poëtria.

Vn neutrum pones, hominum si propria tolles.

Omne nomen in um, est neutri generis: nisi fuerit uiri, aut foeminae proprium: ut hoc mancipium, seruus uel serua: hoc scortum, meretrix, &c. Dixi nisi fuerit uiri aut foeminae proprium: quia proprium uiri in um, est masculini generis, ut Dinacium: proprium foeminae, est foeminini, ut Glycerium.

Adiectiua trium generum communia sunt.

Omne nomen adiectiuum est omnis gen. si unica sit terminatio: ut felix, audax, discors, quatuor, quinque, ceterum, &c. Dixi si unica sit terminatio: Nam si declinentur per duas terminationes, prior est communis gen. ut omnis: posterior neutri, ut omne. Si uero per tres: prima masculina est, ut bonus: secunda foeminina, ut bona: tertia neutra, ut bonum. Haec ob rem datur regula generalis: Esto genus uarium, fuerit nisi terminus idem.

In substantiuis uirum & foeminam significatibus, & in adiectiuis, si terminationes sint diuersae, distincta dantur genera: ut, hic caupo, uini & epularum uenditor, tauernier. haec caupona, quae id facit mulier, et ipsa taberna, tauerniere et tauerne. Hic citharistes, uel citharista: id est, citharædus. haec citharistria pro foemina, &c. Hic Lacon, uir Laconiae. haec Lacena, foemina. Hic acer, haec acris, hoc acre, id est, fortis & uehemens

mens. Hic ceber, hæc ceberis, hoc cebere, id est, nobilis, late famatus & frequens. Hic & hæc melior, & hoc melius: hic & hæc fortis, & hoc forte.

Mobile pro fixo (tacitum si subsit) habetur.

Quod si non tacitum subsit, neutri generis fit.

Adiectiuū per se positū, propter aliquid perpetuò subauditū, putatur esse substantiuū, eius generis, cuius est subauditū: ut molaris, substantiuū est masculini generis, quia intelligitur dēs, uel lapis. Si nihil subauditur, erit neutri generis, ut antecedens, id est, oratio alterā inferēs: cōsequēs, id est, oratio ex altera illata.

Masculinum fluuij nomen decet usq; reponi.

Nomen fluuij, est masculini generis: ut, Tybris, Sequana, Isara, Rhodanus, &c.

Cōmunis proprio quādoq; genus lego iunctū.

Nomē minus cōmune quādoq; genus respicit superioris, uel cōmunioris: ut Bubo est masculini generis, ut sermo: magis commune uel superius auis est fœminini gen. sic dicimus magna bubo, quia intelligitur auis. Offa est fœminini gen. ut pēna, musa: interdum masculini reperitur: quia intelligitur mons. Per hanc regulam, fluuiorum nomina fœminina inueniuntur: quia intelligitur aqua, ut, Albula, Allia. nōnunquā neutra: quia intelligitur flumen, ut Iader. Per hanc etiam regulam fabularū nomina sunt fœminini generis: quia intelligitur nomen superius fabula, uel comœdia, uel tragœdia: ut, Eunuchus, Orestes, Ajax. Et nomina nauium: quia illius generis est superius nauis: ut, cœtaurus.

Insula, & urbs, regio capit hæc. Neutrum genus optant Zeuma, Reate, Argos, Præneste, & Tybur, & Ispal, Care, Nepet. Neutrum uel masculineum dabit Anxur, Hoc Cīm uult. Hic aut hæc donat Lesbos, Abydos. Hic Sulmo, hic Acragas. Pluralia in i, maribus do.

A plurale, genus neutrum sibi poscit ubique.

Insularum: ut, Samos, Britannia: Urbium: ut, Corinthus, Taraco: Regionū: ut, Aegyptus, Aethiopia, nomina foemina sunt.

Neutrum genus, &c. A regula, *Insula & urbs, &c. demuntur nomina, quae hic explicantur.* Nam Zeuma, Reate, Argos, Praeneste, Tybur, Ispal, Cære, Nepet, generis sunt neutri.

Anxur, dubij: quia masculini uel neutri. Cim, tantum neutri. Lesbos, Abydos, etiam dubij: quia masculini uel foemini. Sulmo, & Acragas, masculini generis tantum. Zeuma, atis, oppidū ab Alexandro conditum. Reate ciuitas in Umbria. Argos oppidum Graeciae. Praeneste, oppidum Italiae. Tybur, oppidum Italiae. Ispal, ciuitas Hispaniae. Cære, indeclinabile, uel Cære, itis, aut Cerete, Ceretis, oppidū Umbriae. Nepet oppidi nomē. Anxur, urbs Italiae. Cim, uici Italici nomen. Lesbos, insulae nomen. Abydos, urbs Asiae. Sulmo, Ouidij patria. Acragas, antis, mons, & oppidum. Pluralia in i, &c. Nomina in i, quae tantum

Regula generalis.

pluraliter declinantur, quicquid significant, sunt masculini generis. Itaque regula generalis est, non solum exceptio à dicta regula: ut Parrhisij, Parrhisiorum: Gabij, Gabiorum, &c.

A plurale, &c. Cuncta pluralia in a, neutra sunt: ut, Iliā, Extā, Cythera, Susa, Hierosolyma, Hierosolymorum, &c.

Arboris est nomen muliebre. Dat hic oleaster, Vt spin⁹, platanō, acer, & th⁹, robur, habēt hoc, Arbor uix q̄ filer. Dabit hic aut hoc tibi suber. Hic aut hæc liban⁹, pinus, rubus, atq̄ cupressus.

Nomen arboris est foemini generis: ut, pomus, pyrus, &c. In um desinentia, fructum & aliquando arbores significantia, neutra sunt, per regulam prius positam, Vm neutrum, &c. ut, pyrum, pomum, prunum, &c. Sed nux, ficus, glans, auellana, & quaedam alia, eodē seruatō foeminino genere fructū, arboremq̄ significant. Dat hic oleaster, &c. A regula excipiuntur

Oleaster

Oleaster, id est, syluestris olea. Spinus, pruni species. Platanon, arbor, aut potius locus plataniscōsitus, masculini generis. Acer, arbor, Gallicè erable. Thus, arbor ferens incēsum, libamen quo Deum ueneramur, encens. Robur, aut robor, species durissimæ quercus. Siler, arbuscula, uel potius frutex, neutri generis. Su-ber, arbor glandifera, masculini uel neutri. Libanus, arbor quæ thus producit. Pinus, pin Gallicè. Rubus, sentis genus, frutex potius quàm arbor. Cupressus, cypres, dubij generis.

Ex se nullius generis, pro nomine sumptum,
Est neutrum: ceu littera, uox quoq; materialis.

Dictio ex sua significatione non recipiens genus (ut de eo in nomine loquimur) si pro nomine sumatur, erit generis neutri: ut omnis litera, & uox materialiter posita: ueluti pulchrū sci-re, clarum mane, aliud cras, longum a, magnum b, dissyllabum homo, iucundum benedicamus, paschale Kyrie eleeson.

E P I C O E N V M G E N V S.

Nomina, quæ uolucres signāt, piscesq; ferasq;
Si non discernant sexum, dicas epicœna.

Propria nomina auium, ut Anser, Aquila, Passer: piscium, ut Balena, Muræna, Lucius: ferarum, ut Vulpes, Mustela, Lepus, Cuniculus: in quibus difficulter dignoscitur sexus, epicœni, seu promiscui generis sunt. Quòd si abest sexus, non dicentur epicœna: uti nec Pulex, Apes, Musca, Anguilla. Est autē epicœni generis dictio, quæ sub uno articulo, & una uoce significat utrunq; sexum. Muræna, lamproye. Lucius, brochet.

Græca suo generi seruari & barbara possunt.

Græca, & alia, quæ non sunt Latina, sæpe retinent genus suum: ut, Lampas, Adamas: etiam terminatione mutata: ut hæc Diphthongus, hic Propheta, hic Organista, hic Sarmata. Alia quando apud nos genus mutatur: quia foemina sunt, ebarra,

cera, amphora, catapulta: quæ Græcè sub es, masculina sunt: sic puls foemininū est, pultos masculinū. Organista ludens organo. Sarmata, uir Sarmatiæ regionis Scythiæ. Amphora, genus uasij uinacij: cōme symaise. Catapulta, iaculū celere, uel sagitta, &c.

REGVLAE SPECIALES DE
TERMINATIONE.

A Hæc dat a. do neutris cū pascha, māmōa, māna.

Nomina in a, sunt foeminini generis: ut, situla, uas quo hau-
ritur aqua, ung seu. Musā, carmen, uel carminis Dea, &c.
Do neutris, &c. Excipiuntur tria, neutri generis, Pascha,
æ, id est, transitus: hoc enim die Hebræi mare rubrum transie-
runt: CHRISTVS ad immortalitatem transijt. Mammona,
pecunia uel diuitiæ. Manna, cœlestis cibus.

Hadria masculeum datur, atq; cometa, planeta.

Tria sunt masculina: Hadria, id est, sinus maris, uel ipsum ma-
re Hadriaticum, la mer de Venise. Cometa, stella crinita. Planeta
stella erratica, ut, Sol, Venus, &c.

Hic aut hæc talpæ, cum panthera, dato damæ.

Tria in a, sunt dubij generis, hic uel hæc talpa, animal capti-
oculis, muri simile. Panthera, animal prorsus ferum, & macu-
losum. Dama, capra syluestris.

Sit neutri generis, per a, quicquid tertia flectit.

Nomen tertiæ declinationis in a, desinens, est neutri generis:
ut scomma, atis, iocosa irrisio, brocart. Problema, propositio,
aut quæstio, &c.

E Hoc dat e. Foemineo generi do Græcula primæ

Nomen in e, est neutri generis, ut, Cubile, lectus. Sedile, sedes,
&c. Foemineo, &c. Tolluntur à regula nomina in e Græ-
ca, primæ declinationis: quæ sunt foeminini generis: ut hæc Epi-
tome, es: id est, abbreviatio. Campe, id est, cruce, chenille. Ethi-
ce, moralis scientia.

I, neutrum pono. Finita per o, maribus do.

Omne nomen in i, singulare, est neutri generis indeclinabile: ut, gummi, uiscus ex arboribus fluens. Sinapi, nota significationis, moustarde, &c. Finita per, &c. Nomen in o, desinens, est masculinum: ut, Cento, stragulum lecti uillosum, & crassum: est etiam cento carmen ex diuersis locis alicuius poetæ collectum: quale scripsit Proba ex Vergilio. Tyro, onis, nouus & rudis miles, &c.

Pōdo loca neutrū. uerbale io, cū caro, uult hæc. Talio iungatur, posuit quod Valla uirile.

Excipiuntur à regula, Finita per, &c. Pondo neutri generis, id est, libra. Secundo excipiuntur nomina uerbalia in io, quæ sunt foemini generis: & caro, & talio: ueluti religio, à relinquendo, uel religando: id est, Dei cultus. Portio, quasi partio, id est, pars. Cœnatio, locus ubi cœnatur. Caro, notum. Talio, æqualis redditio.

Iungito foemineis do, go. Sed mascula sunt Ordo, udo, harpago, cudo, ligo. Sed dubitabis Margo, Cupido, qbus iungūt cū cardine bubo.

Nomina in do, & in go, terminata, sunt foemini generis: ut Formido, timor. Sartago, fritorium, pælle à frire, &c. Sed mascula. Ex hac exceptione quinque masculini generis rursus excipiuntur: hæc sunt, Ordo, in suo cuiusq; loco collatio. Vdo, onis, calceamenti genus. Harpago, onis, telum in summitate aduncum, quo nauigia capiuntur: uel instrumentum quo capiuntur, quæ in puteum, uel in flumen deciderunt: & dicitur harpax. est & harpago ferramenti genus, quod nonnulli uocant canem: quo ferramento circi uasis uinarijs aptantur. Cudo, onis, capitis ornamentum ex corio. Ligo, onis, ferramentum quo purgantur fossæ. Sed dubitabis, &c. Dubij generis sunt

sunt: ut hic uel hæc margo, ginis, id est, cuiusque rei extremitas. Cupido, pro cupiditate: pro amoris Deo, solum est masculini. Cardo, inis, quo ianua mouetur: & capitur pro polo. Bubo, bubonis, auis feralis, debilis ad uolandum, cauernis commorans.

V, C, D,
L, T,

V, c, neutra loco, d, uell, t. Sed hæc dabit hæc
Aut hoc. Sol, mugil dāt hic ut sal qd̄ et hoc uult

Nomina desinētia in u, c, d, l, t, sunt neutri generis: ut cornu, gelu, lac, quid. Tribunal, sedes iudicis. Toral, uestis qua torus ornatur, & c. Synciput, anterior pars capitis: Occiput uerò, posterior, & c. Sed hæc, & c. Excipiuntur à regula pauca. Nam hæc tam fœminini generis, quàm neutri est, pro pisci, qui sola aqua nutritur, & pro quodam liquamine ex intestinis pisciū. Hic Sol, mundi oculus, soleil. Hic mugil, piscis capitosus, qui in metu abscondito capite, totum se occultari putat, generis sunt masculini. Sal nūc est masculinū: olim etiā neutrum: du sel.

An, in, on, maribus dātur. Sint neutra secundæ.
Hic aut hæc python. Sindon muliebris, & icon.

πάλον, &

Nomina exeuntia in an, in, on, sunt masculini generis: ut Titan, id est, Sol. Azan, mons Arabiæ. Delphin, piscis quidam & astrum. Agon, id est, certamen. Dæmon, id est, diabolus. Sint neutra, & c. Excipiūtur à regula nomina in on, secundæ declinationis, quæ Latini plerunque uertunt in um: & sunt neutri generis: ut, Colon, id est, membrum. Pelion, nomen montis. Ilium, arx Troiæ, & c. Hic aut hæc, & c. Python, Pythonis: uel phyton phytonis, serpens quidam, dubij generis est. Sindon, & c. Sindon sindonis, uelum subtilissimum, & Icon imago, fœminini generis sunt.

En neutrū pono. Mas est cum pectine lichen,
Et ren, siue rien, atagen, splen, iunge lienem.

Nomen in en, est neutrum: ut flumen, id est, fluuius. Fulmen,
foudre

Foudre. Mas est, &c. Eximuntur à regula pauca huic literæ inserta: quia sunt masculini generis: ut hic pecten, pectinis, quo pectitur capillus, peigne: & cratis dentata, ad colendam terram: & pubes inferior uiri & mulieris: item instrumentum quo pulsatur cithara: & piscis, qui etiam pectuculus dicitur: & est instrumentum textorū, dictum quod fila in telis figat. Hic lichen lichenis, mentagra, talis morbus. Ren siue rien, uiscus quoddam, roignon. Hic atagen, atagenis, masculini uel potius epicœni generis, auis est quædam delicati saporis, ualde uocalis: sed capta mox obmutescens. Hic splen, lien, lienis, idem, uiscus, la rate.

Ar petit hoc. sed lucar auis cū baccare uult hæc. Nūc iubar hoc tātū poscit: iubar hic dedit olim.

Nomina in ar, sunt neutra: ut, lupanar, domus luparū, id est, meretricū, bordeau. Coclear, quo sorbemus, &c. Sed lucar, &c. Duo scēminina excipiuntur: lucar, auis quædam suauiter canēs, baccar, baccaris, herba quædā, sine aspiratione. Nunc iubar, &c. Iubar nunc tantum neutrum est, olim etiam masculinum, id est, Sol, uel illius splendor, à iubis, id est, radijs.

Er petit hic. Terræ hoc foetus (cucumer nisi) poscit,

Vber, iter, uerber, cancer, ternæ, atq; cadauer:

Ver, spīter, tuber. Dabit hic aut hæc tibi lynter.

Nomina in er, siue declinationis secundæ, siue tertie, sunt masculini generis: ut, anser auis, ung oye. Agger, eris, alta terra opposita aquis, &c. Terræ hoc, &c. Demuntur à regula quædam nomina tertie declinationis neutri generis, ut fructus terræ significantia, uelut papauer, herba semen soporiferum habens. Lauer, eris, alia herba. Cicer quoddam legumen superius acutum. Sifer, herba quædam: sic Piper, Zinziber, &c. Cucumer tamen masculinum est. Verum sæpius in
nomina

nominatiuo cucumis legitur, cocōbre. Vber iter, &c. Neutra etiam sunt, quæ sequuntur: Vber, mamma pecoris: aliquando etiam hominis, tetine: est etiã ubertas, magna agri fertilitas. Iter & itiner eius synonymum, itio uel actus eundi, & aliquando uia. Verber, uerberandi instrumentum: nominatiuus singularis uix inuenitur. Cancer pro morbo quodam, tertiæ declinationis, neutri generis est apud ueteres, at nunc secundum Priscianum tantum est masculinum, & tenet regulam, Er petit hic. Cadauer à cadendo, est corpus mortuum, charoigne. Ver, eris, anni pars tēparatior. Spinter, fibula mulieris, id est, uncus quo uestes nectuntur, crochet, ou aggraphe. Est & armilla qua nostrates caduceatores hodie utuntur: Gallicè, blason. Tuber, priore longa, terræ callus, uulgò tartarus dicitur in Italia, & nomen habet à tumore. Dabit hic, &c. Lynter, dubij generis est: rectius tamen foemininum est: & significat nauiculam, & lignum cauatum, quæ nauia dicitur, qua in uindemijs rustici uti solent.

Ir iunges maribus: neutri generis tamen est hir.

Nomen in ir, masculinū est: ut, abbadir, lapis quem Saturnus dicitur deuorasse. Sic Vir, & gentile Treuir, &c. Neutri, &c. Hir eximitur, quia neutrum est, id est, uola manus.

Hic dat or. Hæc arbor, cor; ador & hoc, marmor, & æquor.

Nomen in or, masc. est: ut, mæror, uehemēs dolor, rumor, populi sermo, bruyt de uille. Hæc arbor, &c. Vnicum foem. excipitur à regula, arbor satis notum. Cor, ardor &, &c. Quatuor sunt in or neutra. Cor, fons & radix uitæ. Ador, frumentum quoddã. Marmor, genus lapidis. Aequor, id est, mare: aliquando etiam campus, aut aër. Nam propriè dicitur superficies rei, ab aqua cui æqua superficies est, quum non fluctuat. Hoc dat ur. Hic furfur capiet cū uulture turtur.

Nomen

Nomen in *ur*, est neutri generis: ut, murmur, leuis aquæ strepitus: licet metaphoricè pro quouis strepitu capiatur. Guttur, fistula colli, &c. Hic fufur, &c. Tria hic excipiuntur masculini generis. Fufur, purgamentum farine, du son. Vultur, avis uorax & carniuora: quæ etiam uulturis, & uulturius dicitur. Turtur, avis, uel piscis.

As petit hæc. Neutrū est uas uasis, fasq; nefasq;
Atq; Ceras. Vult ashic asis, ut omnia primæ
Noia, queis addes adamas, elephas, acragasq;.

Nomen in *as*, est fœminini generis: ut, *charitas* cum *h*, id est, dilectio. *Caritas* sine *h*, id est, pretiositas, cherté. *Facultas*, id est, possibilitas, ars, possessio, &c. Neutrum est, &c. Excipiuntur à regula, quatuor neutra. *Vas* quando genitiuus est uasis: quod continet aliquid, uaisseau. *Fas*, licitum, chose de faire, & qui est loysible. *Nefas*, illicitum, le cōtraire. aptota sunt. *Ceras*, adis, teste Prisciano, cuiusdam loci nomen. *Vult as*, &c. *Masculina* uerò sunt, *as asis*, pondus duodecim unciarum, Græcè *mna* dicitur, accipitur pro tota possessione: ut *hæres ex asse*, id est, ex tota possessione. *Masculina* sunt etiam omnia primæ declinationis nomina in *as*, ut *Boreas*, uentus. *Satanas*, dæmon. *Tyras*, capitis ornamentum, quo reges, sacerdotesq; utebatur, &c. Et his iunguntur *adamas*, id est, lapillus pretiosus. *Elephas*, ung elephant. *Acragas*, oppidi & montis nomen.

Es sit fœmineū. Tudes hic uult, poples, et ames,
Pes, aries, paries, palmes, cum limite, stipes,
Et fomes, trames, termes, cum gurgite, cespes,
Et uerres, merges: quibus addito Græca, diesq;
Tempore pro certo, cum prole: dat hæc ita raro.

Nomen in *es*, est fœminini generis: ut, *apes*, mouche à miel. *Moles*, magnitudo. *Cædes*, id est, interfectio, meurtre, &c. Tu
des

des hic, &c. Excipiuntur à regula quædam in es, nomina mascul. gener. ut, Tudes, id est, malleus, à tundēdo dictus, marteau. Poples, curuatura sub genu. Ames, sine h, baculus, quo sustentatur rete aucuparium. Pes, pars corporis. Aries masculus ouium: & quoddam instrumentum bellicum. Paries, murus domus ex quacunq; materia. Palmes, ramus uitis. Limes, id est, lignum aut lapis agros distinguens, & quicunq; terminus. Stipes, fustis terræ defixus, & quicunque baculus. Fomes, id est, nutrimentum. Trames, uia uel trāsitus. Termes, surculus arboris. Gurges, profundus in flumine locus. Cesspes, frustum terræ graminosæ. Verres, porcus non castratus. Merges, manipulus spicarum. Quibus addito, &c. Masculina quoq; sunt nomina Græca primæ declinationis: ut, planetes, prophetes, cometes. &c. Et tertiæ: ut magnes, nomen lapilli ad se ferrum trahentis. Lebes, uas æneum in quo res bulliunt, chaulderon, &c. Et dies, pro tempore certo, ut uiginti quatuor horarum, est propriè masculini generis, licet etiam reperiatur fœmininum. Ab eo cōpositum meridies, id est, diei medium, solum est masc. Dies pro tempore simpliciter, hoc est, incerto, fœm. est, unde diecula pro tempusculo: ut, Venit post multas una serena dies.

Hippomanes neutrum dabimus, uelut æs, cacoëthes.

Neutri generis sunt hippomanes, id est, uirus ab equa collectum: uel caruncula in fronte pulli equini, hominē ad insaniam redigens. Hippos, id est, equus: Mania, id est, insania. Aes, æris quod per æ diphthōgū scribitur, quoddā metallū, capitur p pecunia: unde alienū æs, est debita pecunia. Cacoëthes, malus mos. Miles, eques, cocles, generis cōmunis & hospes, Indiges, antistes, uates, interpres, & hæres, Et pedes. Ast hic aut hæc fixum suscipit ales.

Nomina quæ hic inseruntur, communis generis sunt, quia uiro

viro & foeminae conueniunt per regulam, Quicquid utriusque datur, &c. ut mules, qui uel quae militat. Eques, equo insidens. Cocles, luscus, uel lusca, id est, alterutro oculo captus. Hospes, qui quaeue ad hospitium recipit, aut recipitur: & capitur pro peregrino. Indiges, homo post mortem inter diuos relatus, relataue, ut cum uulgo loquar, canonizatus, canonizataue. Antistes, in aliqua re summus: ut, antistes sacerdotum. Foemina saepius dicitur Antistita, &, aliquando etiam antistes. Vates poeta aut poetria, & quicumque futura praedicit. Interpres, qui aures explicat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. Haeres, ad quem defuncti bona iure perueniunt, heritier. Pedes, pedibus iter faciens, pieton. Ast hic, &c. Ales substantiuum, id est, uolucris: epicœnum est sub hic aut haec. Diues, locuples, comes, superstes, hebes, teres, praepes, inquiet, deses, & multa alia in es, in singulari numero omnis generis sunt per regulam, Adiectiua trium, &c. sed in plurali, neutro carēt, saltem in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo.

Is dabo foemineis. sunt mascula piscis, & axis, Glis, callis, uermis, sotularis, acynacis, orbis, Et cenchris, uectis, postis, cum sanguine fascis, Et fustis, mensis, collis, caulis quoque, follis, Et cassis, torris, quibus addes pollis, & ensis. Sic delphis, cucumis, uomis, cōpostaque ab asse, In nis finitum, lapis, unguis, aqualis, aprilis.

Nomen in is est foemininum: ut, bilis, id est, cholera, & ira. Cratis, rara connexio ferramentorum aut lignorum, gril. Phrasis, locutio, &c. Sunt mascula, &c. Tolluntur a regula multa masculini generis. Piscis, noti significatus. Axis, stipes uel lignum teres, circa quod rota uertitur: & capitur pro toto curru, & pro parte caeli, quem polum uocat. Glis, animal

non ab simile muri, liron. Vnde prouerbiū: Il dort comme un giron. Callis, uia trita. Vermis à uertendo: quia sese torquendo repit, uers. Sotularis, calceus. Acynacis, id est, gladius: & propriè Medus uel Persicus. Orbis, res rotunda, circulus. Cenchris, quidam serpens: est etiam auis ex accipitrum genere: Latine dicitur tinniculus: & portus Corinthi. Vectis, instrumentum quo clauditur ostium: est quoq; lignum teres, quo aliquid uehitur uel portatur. Postis, latus ianue aut portæ. Sanguis est cruor: propriè tamē qui est intra uenas. Cruor, fusus, siue sanies: ponitur pro genere, pro uita, & peccato. Fascis, pondus, aut res ligatæ ad portandum: & pro onere ponitur, fais, ou fardeau. Fustis, baculus. Mensis, notum est. Collis, monticulus. Caulis, stipes herbe, tronc d'herbe. Follis, instrumentum, quo attrahitur & emittitur uentus, soufflet. Cassis dum rete significat, masculinum est: dum galeam, fœmininum. Torris, lignum ardens uel adustum, tison. Pollis, flos tritici. Ensis, gladius. Delphis, id est, delphin, maris bellua: & signum coeleste. Cucumis dictum est. Vomis, ferramentum aratri, le soc. Masculina sunt etiam composita ab as asis: ut Semis, dimidium asis. Tres sis, tres asses, & c. Masculina item sunt in nis finita: ut panis. Penis, id est, cauda, & mentula. Funis, id est, restis. Crinis, capillus, & c. Et lapis. Unguis, durities digitorum tam in auibus cæterisq; bestijs, quàm in homine. Aqualis, uas in quo affertur aqua, esguiere. Aprilis, nomen mensis.

Hic aut hæc finis, clunis, cum corbe, canalis,
Anguis & alcyonis, torqs, puluis, cinis, amnis.

Nomina hic posita sunt dubij generis. Finis, extremitas in unaquaque re. Clunis, natis, siue natis tumor, fesse. Corbis, uas uinum. Canalis, lignum cauatum, aut quiduis aliud, per quod aqua fluit in uijs: dicitur & hoc canale, canalis, gouttie re, ou conduit. Anguis, serpens, melius est masculinum. Al-

eyonis, avis est maritima, in arenis medio ferè hyemis oua ponens: dicitur & hæc alcyo alcyonis, & hæc alcyone alcyones: Latine autem alcedo alcedinis. Torquis, colli ornamentum, & summi pectoris: ut circulus aureus flexilis obtortus: dicimus pro eodem hæc torques torquis, carquant. Puluis, & cinis sæpius masculina: quid significant, apertum est. Amnis tibi sit masculinum solum, id est, fluuius.

Os marib⁹ deũ. Sint neutra chaos, melos, os, os, o s
Atq; epos. Hæc arbos dices: cui iugito cos, dos,
Cum multis Græcis: per us hæc uertere Latini.

Nomen in os, est masculinũ: ut, Ros, humor qui sereno tempore fluit superne, rousee. Logos, sermo. Flos, & c. Sint neutra, & c. Excipiuntur à regula pauca neutri generis. Chaos, confusa rerum congeries (ex qua multi philosophi crediderunt mundum à Deo factum) capitur pro nocte, & inferno.

Melos, id est, dulcis modulatio. Os oris, & Os ossis, nota sunt. Epos, carmen heroicum. Hæc arbos, & c. Fœminina sunt arbos, id est, arbor. Cos, lapis quo ferrum acuitur: & quo probatur aurum, une queu. Dos, id est, quod sponso cum uxore datur: capitur pro quouis dono uel gratia, douaire. Fœminina sunt etiam multa Græca in os, quæ in us uertunt Latini: ut Papyros, aut papyrus, frutex uel arbuscula Aegypti, ex qua fiebant chartæ, in quibus scribebant: nunc ex linteolis contritis, priore retento nomine. Arctos uel Arctus, id est, Ursa, signum coeleste. Balanos uel balanus, id est, nux uel glans. Eremos uel eremus, locus desertus, hermitagè. Synodos uel synodus, conuentus, senne, & c. Dictum est, Cum multis Græcis: quia non omnia Græca in os, quæ Latini uertunt in us, sunt generis fœminini: nam multa etiam sunt masculina: ut hic zelos, uel zelus, id est, emulatio, & amor: hic Gyros, uel gyrus, id est, circulus uel ambitus. Gomphos uel gompheus

phus, id est, clauus. Cyclos uel cyclus, id est circulus, &c.

v. s. Vsmas nō ternæ: quod ternæ est, dicitō neutrū.

Nomen in us, secūde aut quartæ declinationis, est masculini generis. Secundæ: ut, aceruus, cumulus, monceau. Næuus, macula in corpore. Limbus, fascia ambiens extremam partem uestis, bort. capitur pro quauis extremitate: ut, limbus inferni, &c.

Quartæ: ut, Casus, ruina, uel euentus, fortune. Censūs, pecunia, & substnatiā, reuenu. Sensus, quo sentimus. Luctus, dolor, &c.

Quod ternæ, &c. Nomina uerò in us, tertiæ declinationis, sunt neutri generis: ut corpus, quicquid sentitur. Vlcus, collectio corrupti sanguinis in corpore, apostume. Olus, omnis herba satiua, quæ in usu cibario est.

Fœmineū dom' est, & uānus, hum', colus, alu',
Et trib', atq; manus, seu porticus, ac acus, Idus.

A' regula, Vsmas, non ternæ, &c. Excipiūtur pauca fœminini gen. Domus partim secūde, partim quartæ, ut colus: & quæ tantū sunt secūde, uannus, humus, aluus. Reliqua sunt quartæ declinationis: & Idus tantū est pluralis numeri. Domus est ædificium ad habitandū factū ex tecto, & parietibus: improprie pro quocunq; habitaculo sumitur: ut pro templis, & nidis ferarumq; latibus: sumitur pro familia, pro gente, pro patria. Vannus, uas uimineum latum, aptum purgando frumento. Humus, terra humefacta. Colus, Gall. quenoille: instrumentum quod pensa continet, à quo fila fuso ducuntur: at Colus tormenti genus, solum est masculini generis. Aluus, uenter: sed proprie ea pars, qua sordes effluunt: nonnunquam pro alueo sumitur. Tribus, progenies. Manus, membrum notum: à cuius similitudine, manus instrumentum nauticum dicitur, quo naues harpagonibus raptæ tenentur: manus quoq; est multitudo, & potestas, & elephanti proboscis, & scriptura manuū. Porticus, ampla domus, propter repentinos imbres, & umbrarum, ac deambulat

bulationis gratia edificata, hale. Acus, instrumentum sartoris, esguille. Idus, dies sunt quidam mensis.

Dat pec^o hæc pecudis, subscus^o, palus^o, sal^o, Quæ^o senex, inuenis, cū seruiō nomina donāt: Et uirtus, incus. At mascula sunt lepus & mus: Et quæ pus donat, ueluti chytrapus, uolo iūgi.

A nominibus tertiæ declinationis, excipiuntur pauca fœminini generis: quæ sunt hæc: Pecus quando genitiuus est pecudis: nam si pecoris facit, neutrum est: & utrunque significat omne animal, quod sub hominis imperio, pabulo terræ pascitur: ut sunt boues, asini, equi, capræ, oues, & c. Pecus pecoris etiam totum gregem significat. Subscus, tabella qua tabulæ inter se configuntur: quia quæ immittitur, succiditur, cheuille. Palus paludis, terra aquosa, uel aqua nigra non fluens. Salus, incolumitas: aliquando etiam remedium. Senectus, senum ætas. Iuuentus, ætas iuuenum. Seruitus, quæ contraria est libertati. Virtus, habitus bene recte que uiuendi. Incus, ferramentum magnum, super quod fabri cudunt, enclume. At mascula, & c. At masculini generis sunt, Lepus, animal notum, ut mus. Masculina sunt etiam Græca à pus podis, id est, pes: ut Tripus, id est, mēsa tripes. Chytrapus, ferramentū, cui superponitur cacabus, uel olla super ignem: uel olla habens pedes, tripier. Sciopus, pede umbram faciens. Antipus antipodis, homo contra pedes nostros ambulans, & c.

Carbasus hic aut hæc, gros^o, dāt gr^o, atomus^o, Lecyth^o, atq; phar^o, pen^o, & spec^o, & parady sus, Sicaluus quōdā, iunge intybus, atq; phaselus, Pāpinus, atq; arqu^o, pro fructu ficus: at hic uult Pro morbo: nunquam declinat quarta uirile.

Hoc specus, atq; penus dices, dum tertia flectit.
Hic aut hoc uulgus. Solū hoc uirus, pelagus q̄.

Quædam in us, sunt dubij generis: ut hic uel hæc carbasus: sæpius tamen est fœminini gen. genus lini miræ tenuitatis, unde fiebant uela, quæ ob id, undecunq; fiant, nunc carbasa dicuntur. Grossus, ficus abortiua, quæ nunquam maturescit. Grus, est epi coeni generis sub hic, uel hæc: auis est notæ. Atomus, corpus insecabile: ab a, id est, sine, & tomos incisio. Lecythus, ampulla olearia. Pharus, turris altissima in aliquo portu propter nauigantium salutem ad præluçedi ministerium fabricata. Penus, est omne esculentum & poculētum, quo homines uescuntur, toute prouision de uiures. Specus, id est, spelunca, unde spectare licet. Paradisus, pomarium, & locus amœnissimus, in quo cōstitutus fuerat à Deo homo. Aluus, nunc solum fœminini gen. est, olim etiã masculini. Intybus, herbæ nomē. Phaselus, nauicula uelox, & oblonga. Pampinus, uitis ramus. Arcus, uel arquus, pro iride, tam secūde, quam quartæ declinationis, melius est masculini gen. Ficus, arbor nota, solū est fœminini gen. per regulā generalem, Arboris est nomē, & c. et est sic secūde uel quartæ declinationis. Pro fructu est masculini uel fœmin. gen. Pro masculino quidem solū secunde declinationis, etiã morbū quendā à similitudine fici significās. Pro fœminino genere tam secundā quam quartam declinationē recipit. Penus, & specus, tertiæ declinationis solum, sunt neutri generis. Vulgus multitudo ignobilis, tam masculini quam neutri generis. Virus, uenenum, & grauis odor. Pelagus, mare. Tantum duo hæc neutri generis sunt.

Fœmineum est laus, fraus, uelut s, cui consona iuncta est.

Laus, & fraus, & omnia nomina desinentia in s, præcedente consonante, sunt fœminini generis: ut trabs, crassum lignum in edificio. Plebs, uulgus. Vrbs, oppidum. Laus propriè
uirtus

uirtus, & laudatio. Fraus, deceptio, & periculum.

Mascula sunt pons, fons, mons, seps dū denotat anguē:

Et cum dente chalybs, asis cui iungito partes:

Et polysyllaba in s, dum p, præponitur illis.

Excipiuntur à regula, Velut s, cui, &c. Quædam masculini generis: & sunt hæc: Fons, à fundendo, quia fundit aquam. Pons, id est, per quod supra aquam transimus. Mons, terræ tumor altissimus. Seps, serpens quidam. Dens, notum est. Chalybs, populus quidam: & ferrum optimum, acier. Item masculina sunt nomina significatiua partes asis: ut, Sextans, sexta pars asis. Quadrans, quarta pars asis, id est, unciæ tres. Triens, tertia pars, id est, unciæ quatuor. Item mascul. sunt polysyllaba in ps: ut, Hydrops, aqua intercus. Aethiops notum.

Hic aut hæc forceps, & adeps, frons, cū scrobe serpens,

Atq; rudens, & stirps, dum truncū significabit.

Pauca in s, desinentia præcedente consonante sunt dubij generis: ut, Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid: uulgò tenella uocatur. Adeps pinguitudo cuiuslibet rei. Fons frontis, anterior capitis pars: Frons frondis, arboris foliū. Scrobs, fossa, aut puteus. Serpēs, id est, anguis. Rudēs, funis nauticus. Stirps, pro origine uel pro genie, solum est fœmininum. At pro trunco uel radice, tam masculini, quàm fœminini generis est.

Hæc petit x. Polysyllaba in ax, & in ex, marib⁹ do.

Dic tñ hæc fornax, similax, carex, uelut halex,

Addatur uibex, cum forfex, atq; supellex.

Nomina in x, sunt fœminini generis: ut, celox, id est, scapha, pax, nox, &c. Polysyllaba in ax, &c. Excipiuntur tam in ax, quàm in ex, nomina polysyllaba: quia sunt masculini generis: ut, thorax, pectus, & pectoris munimentum. Nycticoxax, id est, coruus nocturnus. Anthrax, huiusmodi quoddam, charbō.

Harpax, uncus quo aliquid trahitur ex puteo. *Frutex*, medium quiddam inter arborem & herbam. *Latex*, id est, aqua. *Vertex*, id est, summitas. *Pollex*, primus digitus: quia præ cæteris pollet. *Dic tamen*, &c. inter poly syllaba, id est, habentia plures syllabas quam unam, fœminini generis sunt, *Fornax*, caminus ubi coquuntur lapides. *Smulax*, genus hederæ, flore candido olente lilium. *Carex*, herba acuta & durissima, similis asparago. *Halex*, piscis. *Vibex*, signum flagelli in corpore. *Forfex*, instrumentum sartorum, quo aliquid scindunt, *ciseaulx*. *Supellex*, res domestica.

Mascula sũt fornix, phœnix, cũ mastige, uarix, Et bõbyx, spadix, et oryx, quod q̄ unci præbet
 Grex, & eryx, sandyx, uoluoxx, calyx q̄, calix q̄.

A regula, Hæc petit x, tollũtur plura masculini generis: ut, Fornix, arcus in ædificijs, & quodcunq; opus cõcameratũ. Phœnix, auis unica. Mastix flagelium. Varix, uena tumida in corpore humano. Bombyx, uermis, ex cuius textura bõbyciniũ conficitur. Spadix, quidam color. Oryx, animal in Getulia, ex caprarum genere. Et composita ab uncia etiã masculina sunt: ut, quincunx, sextunx, deunx, &c. Grex, pecudum multitudo. Eryx, mōtis Siciliae nomẽ. Sandyx, herba quædam, & coloris genus. Voluoxx, quidam uermis. Calyx cum y Græco, priore producta, folliculus quo fructus arboris cooperitur. Calix cum i nostro, priore correpta, est uas potorium.

Hic aut hæc cortex, et onyx cũ prole: filex, lynx
 Imbrex, calx, ramex, pumex, obicẽ uolo iungi,
 Atq; culex, natrix. Sũt qui limax quo q̄ iũgãt.

Quædam nomina in x, sunt dubij generis, ut hic uel hæc cortex, est ueluti corium cuiuscũq; rei, ut arboris: melius tamen masculini est, escorce. Onyx, id est, unguis, & gemma cãdorem habens

habens unguis humani. Cum prole: quæ est sardonix gemma, sardi onycisq; colorem representans. Silex, lapis durissimus, unde excutitur ignis. Lynx, animal maculosum, ex luporum genere, acutissime uidens. Imbrex, est canalis in tecto, per quem defluit imber. Calx, pes imus, masculinum est: sed quando significat materiem, qua lapides in muro conglutinantur, solum est foemini generis, chaulx. Ramex, id est, hernia, hoc est, ruptura, & descensio intestini in scortum, id est saccum testicularum. Pumex, lapis cauernosus, ad corpora leuiganda laudatissimus. Obex, rarissime singulariter repertus nominatiuus, significat obiectum uel obstaculum, ut pessulum, seram, &c. Culex, uermiculus alatus. Natrix, serpens aquaticus. Limax, est testudo, & cochlea terrestris.

DE REGVLA

RI NOMINVM DECLINATIONE, liber Secundus.

REGVLAE GENERALES.

Compositum, simplexq; modo simili gradiuntur.

Demitur exanguis. sine carmine plura recludam.

Simplex & compositum plerunq; simili modo declinantur: ut, pes pedis: bipes bipedis. Nam apes, & uulpes, non proprie dicuntur compositæ figura, licet per etymologiam apes putetur dici ab a, priuatiua particula, & pes: uulpes, quasi uolipes: atq; ideo faciunt genitiuos apis, uulpis: non apedis, uulpedis: sicuti nec lepus facit lepedis, licet putetur dici quasi leupes. Requies non demitur a regula: quia ut requies quintæ declinationis est, ita etiã quies apud ueteres. Afranius, Sollicito corde, corpus non po-

titur quie, &c. Neuius dixit, Suauis q̄. Impubis facit genitiuū
 similit̄ nominatiuo, ut pubes. Impuber uerò impuberis, ut puber:
 ideo perperā excipiuntur. Demit̄ ex āguis, &c. Demitur
 autē à regula ex āguis, quod genitiuū facit similit̄ noiatiuo, quā
 simplex sanguis, faciat sanguinis, et est carēs sāguine, id est, ad
 modū pallidus, uel mortuus. Tollūtur alia: nā à substātiuis facta
 adiectiua, ī ablatiuis et q̄busdā alijs casibus, alitererūt, q̄ simpli
 cia, ut caulis ablatiuū facit caule: uncaulis uerò, uncauli, &c.
 Rectum in cōpositis tantūmodo flectere fas est.
 Alteruter rectum nescit uariare priorem.

Dictio composita ex pluribus casibus non declinatur, nisi ex
 parte recti. unde si ex duobus noiatiuis conficiatur, declinatur
 uterq; nominatiuus, si declinationē recipiat: ut, Respublica, rei
 publicæ, ciuitas libera, quæ iure regitur. Si ex recto & obliquo
 fiat, aut contrā, solus nominatiuus declinabitur: ut, tribunus ple
 bis tribunus plebis, &c. id est, princeps, et defensor plebis: urbis
 præfectus, iurisperitus, &c. Si uerò nomē ex duobus obliquis cō
 stet, nullo modo flectitur: ut, huiusmodi, eiusmodi, quæ possunt
 esse orationes. Alteruter, &c. A parte prima excipitur Al
 teruter, quod licet ex duobus rectis cōstet, tamen posterior solū
 declinatur, sic: Nominatiuo alteruter alterutra alterutrū, geni
 tiuo alterutrius, &c. id est, quiuis è duobus, aut unus ex duobus.
 Aduerte regulam solam intelligi de compositis ex duobus inte
 gris: ideo agricola, & duodecim, huc nō pertinent, nec puerpe
 ra, nec leopardus: quia potius à nomine lea fit. Item quoties
 cunq; alter nominatiuorū aliquo carebit, tota dictio eodem ca
 rebit, ut iusurandū, caret genitiuo, datiuo, ablatiuoq; plurali
 bus: quia illis ius caret. Item sui ipsius, caret nominatiuo, ut sui.
 In neutris primus, quartus, quintus similes sunt:
 Queis in a pluralis, semper, quū flectimus, exit.

Nomina neutri generis, in quacunque declinatione, habent
 tres

tres casus similes: nominatiuū, accusatiuū, uocatiuum, in utroq; numero. Et hi casus si declinentur in plurali, terminantur in a: ut, nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo scannum, & pluraliter scamna: sic corpus corpora, cornu cornua, &c.

Est primo quintus similis. Sed Græcus s, aufert Sæpe, uelut Thoma, Theseu, Pãtheu, Pari, Palla

Vocatiuus est similis nominatiuo: ut, nominatiuo musa, puer, panis: uocatiuo ò musa, puer, panis, &c. tam in singulari, quàm in plurali. Sed Græcus, &c. Ab hac regula excipiūtur primo nomina Græca in s, quæ literam s, in uocatiuo sæpe abijciunt: ut hic Aeneas, Thomas, ò Aenea, Thoma: sic omnia primæ in as terminata: hic Anchises, ò Anchise: sic omnia in es primæ: hic Theseus, ò Theseu: sic omnia in eus per eu diphthongū desinētia, hic Pantheus, ò Pantheu, hæc Pallas, Palladis, ò Palla. Talia sunt in tertia uirorum propria in as, quorū genitiuus fit in antis. Aeneas, Thomas, & reliqua omnia, propria sunt uiro- rum. Sunt adhuc duæ à regula exceptiones: Prior est de nomini- bus in us secundæ declinationis, ut hic dominus, ò domine. Pos- terior est in eadem declinatione de proprijs in ius, ut Laurenti- us, ò Laurenti. habebuntur suis locis.

Syncopa plurali nonnunquam fit genitiuo.

Syncopa aliquādo fit in genitiuo plurali. In prima quidem, ut cœlicolūm, pro cœlicolarū. In secunda, Deūm, pro Deorum. In tertia, cœlestūm, pro cœlestium. In quarta currūm, pro cur- ruum. In quinta, ut specieūm sine r, pro specierum: sed id exole- uit. Syncopa, est ablatio literæ uel syllabæ è medio dictionis: huic est figura cōraria Epenthesis: quæ est adiectio literæ, uel syllabæ in medio dictionis: ut alituum pro alitum.

Plurali similis sexto uult tertius esse.

Datiuus et ablatiuus plurales cuiuscūq; declinationis, sunt similes, ut datiuo & ablatiuo magistris, manibus, &c. Ponetur ergo solius datiuus regula, quia per hanc ablatiuus notus est.

PRIMA DECLINATIO.

Prima dat as, es, e, rectis, & a. Patrius æ uult,
Cum terno. Sed ab e recto genitiuus in es fit.
Casibus his Adam tantū flectunt, & Abrahā.

Prima declinatio habet quinque terminationes nominatiui singularis: as, ut Aeneas, Damocetas, propria uirorū: es, ut Alcides, Anchises, propria etiam uirorum: e, ut Pentecoste, festum Spiritus sancti: a, ut poëta, qui facit carmina: am, ut Adam, Abraham, notæ significationis. Patrius, &c. Genitiuus, & datiuus, primæ declinationis, singul. numeri, desinunt in æ diphthongū, ut patria, huius patriæ, huic patriæ, id est, natale solū: musa, musæ, musæ, &c. Sed ab e, &c. Excipiuntur à regula, quantum ad genitiuum, nomina Græca in e: quia genitiuum in es, datiuum uerò in æ diphthongum faciunt, ut, Magdalene, huius Magdalenes, huic Magdalene, proprium mulieris, &c. Casibus his, &c. Adam, & Abraham indeclinabilia sunt, ut Balaam. Ecclesiastici tamen in genitiuo datiuo uel nonnunquam, Adæ, Abrahæ dicunt, uirorum nomina.

Am faciet quartus. Finita per as, uel a Græca
An quoque dant. en fiet ab es, & ab e, nechnt em.

Accusatiuus singularis primæ declinationis terminatur in am: ut hæc sella, hanc sellam, id est, sedes, &c. Finita per, &c. Græca nomina in as & in a, mittunt etiam accusatiuum in an, ut Satanās, hūc Satanam uel Satanan, id est, diabolus: & Aetna hanc Aetnam, uel Aetnan, montis nomen, &c. En fiet, &c. Nomina in es, & in e desinētia, faciunt accusatiuum in en, & nunquā in em, per m, ut Anchises, Anchisen, & nō Anchisem, uiri Troiani propriū patris Aeneæ. Niniue, Niniuen, & non Niniuem, maxima olim urbs Syriæ.

A sextus donat. Tamen es ac e retinent e.

Ablati

Ablatiuus in *a* desinit, ut *lagœna*, ab hac *lagœna*, uas in quo uiatores potum ferunt. *Sagena*, ab hac *sagena*, id est, rete piscatoriũ, &c. Tamen *es*, &c. Nomina in *es*, & in *e* desinētia, faciunt ablatiuũ in *e*: ut *Cometes*, ab hoc *comete*, stella crinita. *Strophe*, *strophes*, ab hac *strophe*, id est, uersutia, uel deceptio. Primus pluralis fit in *æ*. Genitiuus in *arum*.

Nominatiuus pluralis in *æ* diphthongum desinit, cui similis est uocatiuus. Genitiuus fit in *arũ*, ut *cataractæ*, ò *cataractæ*, harum *cataractarum*. *Cataracta* dicitur à quibusdã fenestra cœli. Tertius is poscit. tamen *abus* paucula donant: *Fília*, *mula*, *duæ*, *liberta*, *equa*, *nata*, *dea*, *ambæ*.

Datiuus pluralis in *is* desinit, ut *datiuo* *his* *musis*. *Datiuo* ablatiuus similis per regulã, *Plurali* similis, &c. Octo indubie habent *abus*: ut *fília* *filiabus*, *nata* *natabus*, notæ significationis: *mula* *mulabus*, animal notum: *duæ* *duabus*, & *ambæ* *ambabus*, per se patēt: *liberta* *libertabus*, mulier libera, quæ fuit serua: *equa* *equabus*, notum animal: *Dea* *deabus*, satis clarum est.

Accusatiuus semper pluralis in *as* fit.

Accusatiuus pluralis in *as* finitur: ut, *has* *animas*, *has* *crumenas*. *Anima* est spiritus corpus uiuificans. *Crumena*, quod *barabare* dicitur *bursa*.

SECUNDA DECLINATIO.

Altera sex rectis *er*, *ir*, *eus*, *ur*, *dat*, uel *us*, aut *ũ*. Addimus è Græcis *os*, & *on*, p̄ *us*, *um*, uariãda.

Nominatiuus secũdæ declinationis habet sex terminationes, *er*, *ir*, *eus*, *ur*, *us*, *um*. *Eus*, est terminatio Græca. His iungimus Græcam terminationẽ *os*, quam Latini sæpißimè uertũt in *us*: & *on*, quam uertunt in *um*. Exempla sunt, *Faber*, quicumq; artifex qui malleo utitur: ut *faber* *lignarius*, *faber* *ferrarius*, *faber* *murarius*, &c. *Vir*, id est, *mas*: unde uirtus tum animi, tum corporis

corporis. Orpheus, proprium poëtae. Satur, cibo plenus, saoul, adiectiuum. Circus, locus rotundus. Solum, animalis sustentaculum: ut terra est homini solum, mare piscium, aer auium. Samos, insula. Pelion, mons.

I patrius seruat. Genitiuus non superabit.

Genitiuus secundæ declinationis in i desinit: ut, huius magistri, domini, scamni. Genitiuus non, &c. Genitiuus secundæ declinationis non habet plures syllabas quàm nominatiuus: & hoc dicunt, non crescit genitiuus: ut sequester, huius sequestri, id est, mediator inter litigantes, &c. Onager, onagri, id est, syluester asinus.

**Crescit ir, ur, gener, et p̄sper, puer, asper, adulter
Presbyter, atq; tener, miser, exter, gibber, iber q̄
Et lacer, atq; socer, liger, orta gero, fero, liber.**

Addimus his dexter, cui syncopa fiet ut asper.

Crescunt tamen pauca: ut quæcunq; in ir desinunt, ueluti leuir leuiri, frater mariti uel uxoris. Et in ur, ut satur saturi, cum sequentibus. In er, ut gener generi, maritus filie, genre. Prosper prosperi, fortunatus aut felix. Puer pueri, filius aut famulus. Asper asperi, durus, acutus, auarus, non planus. Adulter, qui matrimonium uiolat. Presbyter, senior, non, ut barbari somniant, præbens alijs iter. Tener, ra, rum, mollis. Miser, infelix. Exter, a, um: id est, externus. Gibber, eri, gibbosus, uel gibberosus, bossu: qui tumorem in dorso habet, qui gibbus dicitur. Iber, eri, Hispanus. Lacer, ra, rû, laceratus uel laniatus, deciré. Socer, eri, pater mariti uel uxoris. Liger, ri, uiri propriû. Crescunt etiam composita à gero, & fero: ut, clauiger, ra, rum, qui clauam gerit, ut Hercules: uel clauem, ut D. Petrus. Lucifer, ra, rum, ferens lucem, &c. Liber, era, erum, id est, non seruus: cui licet quod libet, nisi ui, aut iure phibeatur. Liber, liberi, id est, Bacchus, deus uini: & priorẽ producit. Pro cortice aut codice
facit

facit libri, priorem corripit: nec crescit. Dexter, dextera, dexterum, eri, notum est: aliquando idem est quod prosper: & recipit syncopen dextri: sicut asper, quod interdum declinatur asper, aspra, asprum, aspri, &c.

Conseruant normā pronominis ista secundam, Vnus, uter, neuter, solus, quis, & ullus, & alter, Atque alius, totus. Fuit olim patrius unī.

Hæc nomina, unus, uter, cum suis compositis, uterq; uteruis, uterlibet, neuter, solus, quis, ullus, alter, alius, & totus, habet in genitiuo ius, & datiuo i, quia declinantur ut pronomina secundæ declinationis: ueluti nominatiuo unus una unum, genitiuo unius, datiuo uni, &c. Sub ullus comprehenditur nullus. Uter, quiuis è duobus. Reliqua patent. Veteres hæc omnia, præter quis, declinabant ut bonus, bona, bonum.

ei uel ei uel eos dabit eus: uolet Androgeos o.

Nomen in eus desinens, facit genitiuū in ei syllabam, uel per duas syllabas in ei, uel in eos: ut Tydeus, Tydei, per duas syllabas: uel Tydei, per tres syllabas, uel Tydeos, uiri nomē. Androgeos uerò facit in genitiuo Androgeo: & est etiam uiri proprium. Sub hoc comprehendi uolo Apollos Apollo, id est, Deus auctor carminis, & præses uaticini, & proprium uiri. Athos, Atho, mons quidam, &c.

Iuates, quando q; iacit: ceu cura peculi.

Quando genitiuus terminatur in duo ij, solet alterum causa metri quandoq; abijci, ut peculi, pro peculij: & tuguri pro tugurij: apud Verg. Peculium, est proprium bonum. Peculiaris, id est, proprius. Tugurium, domuncula rustica.

Tertius & sextus formantur in o, tibi casus.

Datiuus & ablatiuus in o, desinūt: ut, huic magistro: ab hoc magistro.

Vm poscit quartus. Qñq; per on loco Græca.
Eus ea uult etiã. Per e quintus uertit us: Absq;
O fili, Deus, et fluuius, populus, chorus, agnus:
Quattuor hæc e uolūt etiã, ut p rege Latinus.

Accusatiuus in um desinit, ut Mæander Mæandrum, fluuius
quidam nimis curuus & flexuosus. Idem pro flexura & frau-
de capitur. Quandoq; per, &c. Nomina Græca faciunt
sepe accusatiuum in on, ut diphihongus diphihongon: Perga-
mus, urbis nomen, Pergamon, &c. Eus ea, &c. Quæ tamen
desinunt in eus, sæpius accusatiuum in ea mittunt, plerūq; pe-
nultima breui, ut Anteus Antëa, uiri Troiani nomen. Nonnun-
quam penultima longa, ut Ilioneus Ilionca, uiri Troiani etiam
nomen. Per e quintus, &c. Nomina secundæ declinatio-
nis terminata in us, mutant in uocatiuo us in e, ut lanus ò lanie,
bouchier, quem indocti carnificem uocant: & est exceptio à re-
gula, Est primo quintus similis. Absq; ò fili, &c. Excipiun-
tur a prædicta regula exceptoria paucula, filius, ò fili: Deus, ò
Deus: fluuius, ò fluuius, uel ò fluuie: populus pro hominibus, ò
populus, uel ò popule: Latinus, ò Latinus, uel ò Latine, rex La-
tij: Chorus, canentium coetus, &c.

Quum proprium dat ius, dempta us, fit in i ti-
bi quintus.

Propria in ius, dempta us, faciunt uocatiuum in i: ut Lauren-
tius, ò Laurenti. Terentius, ò Terenti: & est exceptio à regula,
Est primo quintus similis.

Primus pluralis fit in i. Vult patrius orum.

Græcus in on fiet. is est tertius. os dato quartus

Nominatiuus pluralis cui uocatiuus est similis, fit in i, ut hi
Dei, à Deus, uel dij, à dius, quod ueteres dixerunt pro Deus.
Vult patrius, &c. Genitiuus pluralis desinit in orum, ut
borum

nomina sunt nota. Tamen, &c. A' foemininis in do, unicum excipitur, quod est unedo, unedonis, arbor, & ipse fructus: alio nomine arbutus & arbutum.

Enis habent Anio, Nerio. Caro dat sibi carnis.

Anio facit anienis, & Nerio Nerienis: ideo tolluntur à regula, Addito nis post, &c. Anio, fluuius in agro Tyburtino. Nerio, uxor seu fortitudo & maiestas Martis. Caro, &c. Caro uerò facit carnis: & excipitur: notæ significationis est.

Græca (uelut Dido) muliebria, sic modo flectes, Vs capiat patrius, reliqui dant o bene casus.

Nomina Græca foeminini generis mittunt genitiuum in us: reliquos obliquos in o, ut singulari nominatiuo hæc Dido, genitiuo Didus, datiuo Dido, accusatiuo Dido, uocatiuo ò Dido, ablatiuo à Dido, nomen reginæ Carthaginis. Sic Sappho, Sapphus, nomen puellæ. Clotho, Clothus, una Parcarum.

Halecis, lactis, Dauidis, Bogudis effer.

Halec facit penultima longa halecis, piscis marinus. Lac lactis, succus maternus, quo animalia nutrinutur. Dauid, Dauidis penultima longa, nomē regij prophetae psalmographi. Bogud, Bogudis, penultima breui, rex Mauritanie.

Additur is post l. Sed lis iungit sibi mel, fel.

Nomina in l, literam desinentia, assumunt in genitiuo is: ut, sal, salis, animal animalis, corpus sentiens. Sed lis, &c. Mel & fel addunt genitiuo lis: ut, mel, mellis, fel, fellis, cum duplici ll, clara sunt.

Additur is post n. Tamen on quandoque dat ontis.

Dat in is neutrum: pecten, flamen, cano natum.

Nomen in n desinens, facit genitiuum adiecta is syllaba: ut, Titan, Titanis, frater Saturni, & sol. Tamen on, &c. Quædam nomina faciunt genitiuum in ontis: ut, Phaëthon Phaë

thontis, filius Phœbi, &c. Donat inis, &c. Neutra in n, mittunt genitiuum in inis: ut, numen, numinis: id est, Deus uel diuina potestas, &c. cum flamē flaminis, pecten, pectinis, tubicē, tubicinis, & reliquis compositis à cano in cen, exeuntibus, patuerunt in generibus.

R capit is. Far, ris; Lar, tis propriū maris, Hepar Hepatos efficiet. Cris mobile cer dat, ut acer, Acalacer. Bris dant imber, cum prole, saluber, Et celebrer. Per tris ter formes omne Latinum, Et pater, & mater, lynter. Dat eris later. Et cor Cordis. Iter tineris. Iouis optat Iuppiter usque. Robur, oris, iecur atq; femur, tibi præbet ebur q;

Nomina tertiæ inflexionis in r, finita, adiiciunt genitiuo is: ut, lupanar, lupanaris: id est, prostibulum, &c. Far ris, &c. Excipiuntur à regula multa: nam far, geminat rr, & facit far-ris: id est, quoduis frumentum, ut triticum, siligo, hordeum, &c. Lar, nomen imperatoris, facit Lartis: & pro Deo, & domo lar-ris, Hepar, id est, iecur, facit in genitiuo hepatos: quia Græcum est. Cris mobile, &c. Tria adiectiua alacer, uolucer, acer, mittunt cris, quibus addes mediocer, si inueniatur. Alacer, uernaculè, allegre. Volucer, leuis. Acer, acetosus, fortis, acutus, uehemens. Bris dant, &c. Imber cum suis compositis, September, October, Nouember, December, quæ sunt mensium nomina. Item, Saluber, & Celebrer dant bris, in genitiuo: ut, Imber, imbris, pluuia. Saluber, salubris, & salubre, quod dat sanitatem, & saluti confert: ut, aër saluber. Celebrer, frequens, dignus, honestus, festiuus, qui colitur, & celebratur. Per tris, &c. Omnia Latina in ter, faciunt tris: ut, uter utris, uas uel saccus ex corio, uel pelle, &c. Pater etiam facit patris: mater, matris: & Lynter, lyntris: quæ tria è Græcis habemus

bemus. Lynter, est fluuiialis nauicula: & capitur, ut quidam uolunt, pro ligno cauato, quo porcis datur pastus. Dat eris, &c. Later quamuis Latinū sit in ter, exiens, nō facit tris, sed eris: ut later lateris, lapis coctilis. Et cor cordis, &c. Cor mittit cordis. Iter, itineris, à nominatiuo olim usitato iter: nam quondam iter iteris fecit, & iter itineris. Iupiter, summus Deorum apud gentiles, & unus planetarum, facit Iouis, ab antiquo nominatiuo Iouis, qui in usu fuit: & Iupiter faciebat Iupitris uel Iupiteris. Robur roboris, &c. Quatuor in ur, faciunt oris: ut, Robur, roboris, fortitudo, & quercus durissimæ species. Iecur, iecoris, hepar. Femur, femoris, superior pars cruris à coxa usque ad genu. Ebur, eboris, os uel dens elephantis.

As interponit *ti* Mas maris. As dabit *afsis*.
Hoc uas uasis habet: uas hīc uadis: *antis* habētō
Mascula Græca: uolūt p adis nō mascula poni.

Nomen in *as* desinens, facit genitiuum interponendo syllabam *ti*, inter *a*, & *s*: ut *simultas*, *simultatis*, id est, odium. Mas maris, &c. Demuntur à regula *mas*, *maris*, *as*, *afsis*: hoc uas uasis: hīc uas uadis, *fideiussor*. *Antis* habentō, &c. Græca in *as* masculini generis faciunt *antis*: ideo excipiuntur: ut, *Gigas*, *gigantis*, uir altissimæ stature, *geant*, &c. Volunt per *adis*, &c. Reliqua Græca quæ scilicet non tantum sunt masculini generis, faciunt *adis*, uel Græcanicè *ados*: ut, *hebdomas*, *hebdomadis*, uel *hebdomados*, Latine septimana, spatium septem dierum.

Es mutabis in *is*. Græcus dat multa per *etis*.
Adde *ges*, *locuples*, *māsues*. Per *etis* *teges* exit,
Et *seges*, *interpretes*, *præpes*, *paries*, *abies* &c.,
Indiges, atq; *aries*, *perpes*, *teres*, ac *hebes* addo.

Nomen in es finitū, mutat es in is: ut, labes, labis, id est, mascula. Græcus dat, &c. Excipiuntur à regula multa Græca, quæ habet etis, penultima longa: ut, lebes lebetis, uas aeneum in quo res bulliunt: & plurima uirorum propria: ut, Chremes Chremetis, Hermes Hermetis, Thales Thaletis, &c. His adduntur Latina, Quies, somnus & trāquillitas. sub quo comprehenditur inquires, & aliquando requies, requietis. Locuples locupletis, diues, quasi locorum plenus. Mansues mansuetis. Peretis, &c. Quædam faciunt penultima breui: ut Teges tegētis, uile stragulum quo tegitur lectus. Seges segētis, frumentum in spicis. Interpres interpretis, qui autores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. Præpes præpētis, altè & sublimè uolans: capitur etiam pro idoneo, & felice siue prospero. Paries parietis, murus domus ex quacunque materia. Abies abiētis, arbor, sappin. Indiges indigētis, homo post mortem inter Deos relatus relata'ue, & (ut cum uulgo loquar) canonizatus canonizata'ue. Aries arietis, masculus ouium, & quoddam bellicum instrumentum. Perpes perpētis, perpetuus. Teres terētis, rotūdus cum longitudine. Hebes hebētis, obtusus, & minimè acutus.

Dic uerres uerris, uates uatis. Per itis fit Communis generis non dictum, siue marini. Pes dat edis. Natum sedeo dat idis. Volet edis Hæres ut merces. Cererisq; Ceres retinebit. Acs æris, præ prædis habet: diphthongus utrique est.

Verres facit uerris, & est porcus non castratus. Vates uatis, poëta, aut poëtria, & quicumq; futura prædicit. Per itis, &c. Reliqua in es, masculini generis aut communis, de quibus nihil dictum est, utpote appellatiua, mutant es in itis, penultima breui: ut poples poplitis, miles militis, &c. Pes dat edis, &c. At pes facit pedis: composita compes compe-

dis, bi

dis, bipes bipedis, &c. Naturum sedeo, &c. Composita à se-
deo faciūt idis penultima breui: obses obsidis, id est, qui uel quæ
pignori datur. Reses residis, id est, residēs & quietus, & otio-
sus ab opere quod exercere solebat, &c. Volet edis, &c.
Hæres facit hæredis, penultima longa, Merces mercēdis, penul-
tima etiam longa, id est, præmium, salaire. Cererisq; Ce-
res, &c. Ceres mittit Cereris, id est, Dea frugum. Aes æris,
præs prædis, diphthongum æ habent.

Is non mutabo. Dant dis cuspis, lapis, atq;
Plurima Græca. Facis p̄ eos, uel ios, uel yos, uel
Entis Græcorū quædā. Charis at Charitis uult.

Is habet genitiuū similem nominatiuo: ut hæc uis, huius uis,
uirtus, possibilitas, fortitudo & uiolētia. Dant dis, &c. Ex-
cipiuntur lapis & cuspis: quia abiecta s̄ litera capiunt dis: ut la-
pis lapidis, cuspis cuspis: & est acies hastæ uel alterius rei a-
cutæ, Pointe. In idis genitiuū etiam faciūt plurima Græca: ut
cassis cassidis, galea, salade, ou beaulme. Pyxis pyxidis, uasculū
unguentarium, uel cui quicquid aliud imponitur, boete. Facis
per, &c. Quædam Græca faciūt genitiuum in eos uel in ios:
quædam etiā in yos per y Græcū: paucissima in entis. De eos:
ut Physis physcos, natura. De ios: ut basis basios, gradus, fun-
damentum, sustentaculū. De yos: ut chelys chelyos, instrumētū
musicum. De entis: ut Pyrois Pyroēntis, unus e quorum solis.
Charis at, &c. Charis, id est, gratia, uult Charitis in geniti.
Qd̄ dedit er dat eris. Qd̄ ī n̄ fuit, ut prius effer.

Pauca nomina in is faciunt genitiuum in eris: quia olim ter-
minabantur in er: ut, puluis pulueris, cinis cineris: olim hic pul-
uer, ciner: patuere supra. Quod in n, &c. Nomina in is de-
sinentia, quæ etiam in n̄ literam desinere reperta sunt, obser-
uant regulam de n̄ litera: ut sanguis facit sanguinis penultima
correpta: quia olim dicebāt hoc sanguen, atq; huius sanguinis.

Multa etiam Græca faciūt genitiuum in inis penultima longa quia nominatiuus per in, effèri potest: ut, delphis delphinis, sicut dicimus delphin delphinis, &c.

Dis, lis, dant itis, cum Samnī iunge Quiritem.
Glis solum gliris. Semis semissis habebit.

Quatuor in is habent itis penultima longa. Dis dītis, diuitiarum & inferorum Deus. Lis lītis, discordia. Samnis Samnītis, populus quidam Italiae. Quiris Quirītis, Romanus. Glis solum, &c. Glis pro animali, gliris facit. Glis glitis pro terra tenace, & gliſſis pro lapa, barbara sunt. Semis, à semi, & as (est enim dimidium aſſis) semiſſis facit.

Os tī interponit. Glos, mos, flos, ros, facit orīs.
Qd̄ dedit or, faciet sicut prius. Oſſis os optat,
Os orīs, custos custodis, bos bouis. Ois
Thos, Minos & Tros cupiūt: qbus addit heros.

Nomen in os facit genitiuum interponendo ti inter o, & s, & ita facit otis: ut, monoceros monocerotis, id est, unicornis, bestia in fronte cornu habens. Glos, mos, &c. Excipiuntur à regula glos, mos, flos, ros, quæ faciūt oris: ut glos gloris, mariti soror, uel fratris uxor. Mos moris, cōsuetudo. Ros, roris, humor qui sereno tempore supernè fluit. Quod dedit, &c. Habēt etiam oris quæ in os quoq; desinunt: ut, lepos leporis, uel lepor, id est, uenustas & iucunditas in factis aut uerbis. Honor honoris, &c. Oſſis os, &c. Os ossis, Os oris, satis patent. Custos custodis, qui uel quæ custodit. Bos bouis. Ois thos, &c. Quædam Græca faciunt genitiuum in ois: ut, Thos thoīs, animal ex luporum genere. Minos Minois, Cretensium rex iustissimus. Tros Troīs, rex Troiæ. Heros Heroīs, homo nobilissimus, quales dicuntur fuisse Hercules, Hector, Perseus, &c.

Vs tibi mittet oris: peius ceu peior habebit.

Vs facit

Vs facit oris penultima breui: ut, corpus corporis, omne sensibile. Peius ceu, &c. Comparatiua faciunt oris penultima longa: ut ea quæ in or desinunt: ueluti Peius peioris, Melius melioris, &c.

Dāt eris ulcus, olus, uellus, Venus, & gen⁹, atq; Viscus, acus, fœdus, scelus, & cū pōdere uulnus, Munus, onus, sid⁹, latus, ac opus, & uetus addo, Et funus, rudus. Sed oris uel eris dare pignus, Vt fœnus dicunt: melius per oris fit utrunque.

Quædā nomina in us, mutant us in eris penultima breui: ut, ulcus ulceris, collectio corrupti sanguinis in corpore. Oulus ole-
ris, omnis herba satiuā, quæ in usu cibario est. Vellus uelleris, pel-
lis cū lana, & ipsa lana. Venus, dea amoris. Genus, progenies,
& rei modus, uel qualitas. Viscus, intestinum. Acus acervis, fru-
menti purgamentum. Fœdus, pactum & pax, quæ fit inter di-
micantes. Scelus, graue peccatum. pondus, quod graue est. Vul-
nus, læsura & hians apertura corporis, ictu facta. Munus, donū
& officium. Onus, pondus alicui iniunctum. Sidus, signum cœ-
leste è stellis formatum. Latus lateris, quod infra alam est. Opus,
res facta. Vetus, antiquus, a, um. Funus, cadauer & exequiæ &
mors. Rudus, lapidum frusta, & ruinarū materies. Sed oris,
&c. Pignus & fœdus habent oris, uel eris, sed melius oris, sicut
corpus. Pignus, quod creditori datur, ut sit securus, & quod
deponitur apud sequestrum. Fœnus, pecuniæ lucrum.

Vris habet tellus, ueluti monosyllaba. Grus, sus
Dant uis. Intercus dat utis. Liguris ligus optat.
Dat pecus hæc, pecudis. Loca Græca feruntur
in untis,

Pus ortū dat odis. Incus, subscus, palus, udis.

Vtis fœmineū reliquū. Laus, frausq; dat audis.

Tellus & monosyllaba habent uris, penultima longa, ut Telluris: & est dea terræ, & ipsa terra. Ius iuris, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet: aut liquor rerum quæ coquuntur. Rus ruris. Crus cruris, &c. Grus & sus, &c. Contra monosyllaborum regulam grus gruis facit, & sus suis, nota. Intercus dat, &c. Intercus, intercutis facit. Ligus, Liguris. Hæc pecus pecudis. Intercus omnis generis, id est, intestinus intestina intestinum. Ligus, id est, Ligur nomen gentile, qui uel quæ ab Liguria regione Italiae est. Loca Græca, &c. Quædam Græca nomina locorum mittunt genitiuum in uis. Opus Opuntis, Achaia oppidum. Hydrus Hydruntis, alterius oppidi nomen. Pus ortum, &c. Composita à pus, id est, pes, Græca sunt, & faciunt in genitiuo podis, penultima breui: ut tripus tripodis, Oedipus Oedipodis. Incus subscus, &c. Tria faciunt, udis penultima longa. Incus, incûdis, Subscus, subscûdis, Palus, palûdis. Vitis fœmineum, &c. Reliqua in us generis fœminini faciunt ûtis penultima longa: ut, Virtus, uirtûtis. Salus, salûtis. Laus facit lausdis, & fraus fraudis.

Vult i feri medio (b, p, si præit s) genitiui.

Nomen in bs, aut ps, facit genitiuum interponēdo inter bs, aut ps, uocalem i, ut, Trabs, trabis. Lælaps, lælapis, canis nomen. Stypis stypis, id est, nummulus.

E per i mutabūt poly syllaba. Dat cupis auceps.

Polysyllaba habentia e ante bs aut ps, mutant e in i breuem in genitiuo, ut Cælebs cælibis. Princeps principis. Secus est de monosyllabis: ut seps sepis. Dat cupis, &c. Auceps habet aucupis: & est qui aues capit.

Dic hyemis, pultis, capitis: Cipitis dabo proli.

Hyemis, pultis, capitis, genitiui sunt ab hyems, puls, caput. Cipitis, &c. Composita à caput faciunt cipitis: siue in t desinant

finant: ut sinciput sincipitis: siue in ps, ut anceps ancipitis, id est, dubius uel incertus.

Ns aut rs, s demens, tis dabit apte.

Nomina in ns, aut rs; mittunt genitiuum dempta s, & additatis: ut amans amantis, demens dementis, ars artis, pars partis.

Dis uult glās, nefrēs, capitis lens, & foliū frons, Libraq; cū pendo: & quod cor faciet tibi nomē.

Vntis habento quiens & iens: legem ambio ipernit.

Pauca habēt dis: ut glans glandis: Nefrens, dis, porculus per etatem fabam frendere, id est, frangere nōdum potens. Lens len dis, pro pediculi pullo: at pro legumine quodam, lens lētis dicimus. Frons frondis, folium est. Frons frontis, capitis pars anterior. Libripens libripendis, à libra & pendo, pro pondero, est stypis ponderandae pensator. Composita à cor: ut misericors misericordis, Concors concordis. Vntis habento, &c. Iens cum cōpositis habet untis: iens euntis, quiens queuntis, rediens redeuntis, &c. Legem, &c. Ambiens ambientis facit, contra legem compositorum: & superbiens superbientis.

X in cis mutō. *Per gis, lex, frux, aquilex, rex, Grex, remex flecto: cum Græcis addito multis Impetigem. Coniunx n tollens coniugis edet.*

Nomen terminatam in x, mutat x in cis in genitiuo: ut Arx arcis, id est, ut sic dicam, castrum, ab arceo arces: quia arceat, id est, prohibet hostes accedere, &c. Per gis, &c. Excipiuntur à regula quæ gis pro cis faciunt, ut lex legis, ius scriptum. Frux frugis, quicquid ex fructu terræ in alimoniam uertimus. Aquilex aquilegis, putearius. Rex regis. Grex gregis. Remex remigis, qui remigat, id est, remos agit. Impetix, impetigis, id est mentagra morbus. Coniunx coniugis, n ablata. Sumunt etiam gis plurima Græca, quæ gos etiam habere

bere possunt, sicut Græcè uelimus declinare: ut, sphinx sphingis,
uel sphingos, monstrum quoddam Thebis transeuntibus diffi-
cile enigma proponens: quod tandem dissoluit Oedipus. Pha-
lanx phalangis, id est, exercitus, & c.

E, per i, mutabitur polysyllaba, quam retinebunt
Myrmex, & ueruelex, aquilex, halex, refex,
Atque lelex, Celex. Tiliis optat habere supellex.
Dic senis & noctis, niuis. Actis paucula seruat.
Testis hylax. Solumque Briax formatur in axis.

Polysyllaba in x, mutant e, in i, in genitiuo: ut, remex, remi-
gis: apex, apicis, rei summitas. Monosyllaba uero retinent e: ut,
lex, legis: nex, necis. Quam retinebunt, & c. Pauca etiam
polysyllaba retinent e: ut, Myrmex, Myrmecis, serui nomen.
Veruelex, ueruecis, castratus aries. Aquilex, aquilegis. Halex, ha-
leci. Refex, refecis, subsidiarius palmet. Lelex, lelegis. Celex, ce-
leci, fluuij nomen. Tiliis optat, & c. Supellex duplex cre-
mentum habet: facitque supellectilis. Dic senis, & c. Senex se-
nis, nox noctis, & nix niuis habent. Actis, & c. Pauca Græca
faciunt actis: ut Hylax, Hylactis, canis nomen. Astyanax, Astya-
nactis, Hectoris filius, & c. Vnum tantum inuenitur habere, axis:
Briax, Briaxis, uiri proprium.

Datiuus, Accusatiuus.
Tertius in præbet. Quartus fit in em tibi casus.

Datiuus fit in i: ut, huic pani, patri. Accusatiuus in em: ut,
leonem, matrem, & c.

Crescentem Græci per a, quartum sæpe dedere.

Nomina Græca crescentia, accusatiuum similiter crescetem
sæpe in a, faciunt: ut, Pan, Panos: accusatiuo Pana, Pean, Peana,
id est, hymnus, & Apollo. Delphin, Delphina.
Im datiuus, cucumis, raris, tulsis, fitis, atque

Plurima

Quòd si sit, &c. Si neutrum habuerint per e, ablatiuum solum in i mittunt: ut, hic & haec dulcis, fortis, & hoc dulce, forte: ablatiuo à dulci, forti. Per e, &c. Poëta tamen metri causa, quandoq; e, pro i, ponunt: ut, coeleste sagitta, pro coelesti, apud Ouid. Substantiua adiectiuis penitus similia, seruant e tantum: ut, Felix, proprium uiri, ablatiuo à Felice tantum. Et composita in ablatiuis non sequuntur simplicium regulam: quia misericors, tricuspis, inops, & similia adiectiua i, uel e, seruant: quum simplicia solum faciant e.

Aluel ar, i neutris tantum dat sicut e. Præter Sal, iubar, & nectar, far, hepar. Ait mare uates.

Nomina neutri generis in al, uel in ar, uel in e desinentia, faciunt ablatiuum in i: ut animal, animali: torcular, torculari: cubile, cubili. Præter, &c. Tolluntur sal, sale: iubar, iubare: nectar, nectare: far, farre: hepar, hepate. Ait mare, &c. Poëta quandoq; e pro i ponunt: ut ab hoc mare, pro mari: & id notandum magis quam imitandum est.

Menibus i tantum est, ut queis dat quartus in,

im ue. ^{accusatiuus dat e uel i in ablatiua quòd accusatiuus in accusatiuo}
Sextus e donat & i, quum quartus in em, uel in im fit. ^{terminatur}

Nomina mensium fiunt in i, ut Aprili, Quintili, Sextili, Septembri, Octobri: & nomina in is, quorum accusatiuus mutatur solum in im, uel in, faciunt etiam ablatiuum in i, solum: ut Memphiti, heresi, &c. Sextus e, &c. Quæ uerò habent em, uel a, & im, uel in, habent i, uel e: ut Febri, uel febre: Turri

uel turre. ^{donat} ^{hec}
I uel e dant finis, iustis, pugil, & uigil, imber, ^{terminatur}
Vnguis, auis, postis, uectis, cū nepte, supellex, ^{terminatur}
Atq; tridēs, classis, cū ciuis, & annis, & ignis. ^{terminatur}
Sic auguis, strigilis strigili: uix strigile dicam. ^{terminatur}

Nomina

Nomina hic posita, habent e uel i, sed sæpius e. Strigilis, uix
habet e: & est instrumentum, quo abraduntur sudores, siue ho-
minum in balneis, siue iumentorum in stabulis. Tridens, sceptrũ
Neptuni trifidulum. Classis est nauium multitudo.

NUMERVS PLURALIS
Rectus in es fiet pluralis: iungito quartum.

Nominatiuus pluralis, cui uocatiuus similis est, cum accusa-
tiuo in es desinit: ut hi homines, o homines, uos homines, &c.

Qui genitiuus in dat, quartus in eis quoq; fiet.

Trallis & Sardis es iperfunt. Quartus in as fit,

Dũ p a quartus erat: ceu demonas, atq; gigantas.

Nomina quorum genitiuus pluralis in ium desinit, faciunt

plerunq; accusatiuum per eis: ut partes, partium, has partes, uel

partes: sic treis, omneis, &c. Trallis, &c. Trallis & Sardis

in es non possunt desinere: sed solum in is nominatiuum & accu-

satiuum mittunt. Vrbes sunt Lydia. Quartus, &c. Quan-

do accusatiuus singularis in a desinit, accusatiuus pluralis etia

in as potest terminari: ut hanc lampada, has lampades, uel lam-

padas: sic demones, uel demonas: gigantes, uel gigantas.

Quod dedit i, sexto (nisi cõparat) hoc ia ponit.

Vult ia Plus raro: nunq; Vetus. Effer aplustra

Vel stria. Si solum dat sextus e, non ia pones.

In nominibus neutri generis, si ablatiuus desinebat in i, siue

habuerat i solum, siue i & e simul, tunc nominatiuus, accusa-

tiuus, & uocatiuus, habent ia: ut maria, felicia. Nisi, &c.

Comparatiua tamẽ per a tantum mittere debes: ut meliora, dul-

ciora. Vult ia, &c. Plus plura, & aliquando plura, &

complura. Nunquam uetus, &c. Vetus, uetera, & nuna

quã ueteria. Effer aplustra, &c. Aplustre, aplustra, uel

aplustria: & est ornamentum nauis, super malum: meliusq; sine

scribi

Handwritten marginal notes in Latin script, including phrases like 'si uocatiuus...', 'Quibus...', 'et uocatiuus...', 'et e simul...', 'tunc nominatiuus...', 'accusatiuus...', 'uocatiuus...', 'habent ia: ut maria, felicia. Nisi, &c.', 'Comparatiua tamẽ per a tantum mittere debes: ut meliora, dulciora. Vult ia, &c. Plus plura, & aliquando plura, & complura. Nunquam uetus, &c. Vetus, uetera, & nunaquam ueteria. Effer aplustra, &c. Aplustre, aplustra, uel aplustria: & est ornamentum nauis, super malum: meliusq; sine...

Vertical handwritten notes on the left side of the page, including 'scribi' and other fragments.

48
 m, scribitur. Si solum, &c. Quæ ablatiuum singularem in e,
 tantum terminant, solum a, faciunt, ut dogmata, corpora, &c.
 Vm uel ium patrio Latium dat, Græcia uult on.

Genitiuus pluralis tertiæ declinationis, habet Latine um: ut
 patrum: uel ium: ut, annium, artium. Græcè etiam on: ut epi-
 grammatôn, genesêôn, &c.

Præbet ium patrius, si sextus in i fuit antè.

Genitiuus pluralis in ium desinit, si ablatiuus singularis ha-
 buerit i, siue i solum, siue i, & e, simul: ut hoc ancile, ab hoc an-
 cili, horum ancilium, scutum breue & rotundum: animal, ani-
 mali, animalium: à felice, uel felici, felicium: prudente, uel pru-
 denti, prudentium.

Tolle uigil, supplex, opifex, uet⁹, et pugil, et qd⁹
 Comparat (excepto plus) artificem, strigilem &
 Atq; inopē, memorē, cōsortem: iungito et ortū
 A' capio: diues quib⁹ additur. Vm dat e, tantū.

Excipiuntur à dicta regula quædam solum um habentia, li-
 cet in ablatiuo habuerint i: ut Vigil, uigilum: supplex, suppli-
 cum, supplicans, & humiliter rogans. Opifex, opificum, &c.
 operis effector. Comparatiua, ut, melior, meliorum. Fortior, for-
 tiorum. Plus tamen solum plurium facit. Artifex, artificum, ar-
 tificiosus. Inops, inopum, uehementer egens. Consors, consor-
 tum, particeps. Composita à capio faciunt um tantū: ut, parti-
 ceps, participum: sic municeps, municipum, &c. sic diues, diui-
 tum. Vm dat, &c. Nomina habentia e, tantum in ablatiuo
 singulari, habebunt solum in genitiuo plurali: ut, paupere,
 pauperum: dogma, dogmate, dogmatum.

As dat ium Latiale: magis polysyllaba dāt um.

Nomen Latinū in as, desinens facit genitiuū pluralē in ium:
 ut, mas, marium: uas, uadium. Polysyllaba melius per syncopen
 efferun

Handwritten notes in a cursive script, likely a student's marginalia. The text is difficult to decipher but appears to contain grammatical observations and examples related to the Latin text on the right.

efferruntur, tam in prosa, quàm in carmine, ut bonitatum.

Donatium samnis, lynter, caro, dos, uter, os, os,

Glis, faux, nix, nox, cor, lis, cos, qd' quincia doat.

S, quoq; nõ crescens, uelutns; iunge Quiritem.

Excipis inde canis, iuuenis, panis, uolucris,

Et uates, proles, soboles, forte indole iuncto.

Donatium cū mire cohors, monosyllaba iuge,

Consona bina tenet si finis; finge priorem

Tantum plurali numerum. Signato figuras.

Ium habent nomina, quæ hîc explicantur: ut samnis, samnitium: lynter, lyntrium: caro, carniuum: dos, dotium: uter, utrium: os, osium: & os, orium: glis, glirium: faux, faucium: nix, niuium: nox, noctium: cor, cordium: lis, litium: cos, cotium. Sic composita ab uncia, ut sextunx, sextuncium. Et nomina in es, uel in is, non crescentia in genitiuo singulari: ut sedes, sedium: mensis, mensium. Excipis inde, &c. Præter canis, panis, iuuenis, uolucris substantiue captum, ut uates, uatum: proles, prolum: soboles, sobolum: indoles, indolum: si pluraliter legantur. Velutns, &c. Habent quoq; ium nomina in ns, desinentia: ut dens, dentium: mens, mentium: amans, amantium. His additur Quiris, Quiritis: quæ facit Quiritium. Donatium, &c. Mus facit murium: cohors, cohortium, multitudo militum. Monosyllaba, &c. Nomina monosyllaba in duas consonantes desinentia, faciunt ium in genitiuo plurali: ut trabs, trabium: plebs, plebium. Finge priorem, &c. Nomina tantum pluralis numeri, genitiuum faciunt ex analogia, uel proportionem numeri singularis, qui uerisimiliter esset, si singulari non carerent: ut penates, penatium: quia singulariter feret penas, ut optimas. Signato, &c. Nota bene figuras, quæ circa genitiuum contingunt, Syncopen, & Epenthesein. Syncope iam

d satis

satis declarata est, ut mensum pro mensium: & boum, à bos, pro bouum: & coelestum, pro coelestium: agrestium, pro agrestium.

E penthesis est additio literæ uel syllabæ in medio dictionis, gratia metri: ut ales alitum: uel per epenthesein, alituum.

Tertius est in ibus: bos bobus flecto bouumq;.

Datiuus, cui ablatiuus semper est similis, desinit in ibus: ut hominibus, patribus. Bos, &c. Bos, bobus, pro bouibus: et boum, pro bouum per syncopen facit.

QVARTA DECLINATIO.

Quarta dat us recto: dat & u, prius inuariatum.

Quarta declinatio nominis, duas habet terminationes in nominatiuo singulari, us, & u, prius inuariatum, id est, in numero singulari nõ declinatum: ut victus, quo uiuimus, scilicet cibus, & potus. Cornu, gelu. Inter hæc quædam plurali carent: ut gelu, astu.

Vs genitiuus habet: per uis, flexere uetusti.

Genitiuus in us desinit: ut hic senatus, huius senatus: quod uulgò parlamentum uocant. Per uis, &c. Apud ueteres, nomina quartæ, faciebant uis in genitiuo: ut huius manus.

Tertius optat ui: quandoq; per u, quoq; lectus.

Datiuus fit in u: ut hic commeatus, huius commeatus, huic commeatui, id est, facultas aliquò proficiscendi, cõcessa à superiore. Et fit ab antiquo genitiuo uis: & à genitiuo in us, regulariter fit datiuus in u, qui iam rariore usu est: ut metu, pro metui.

Vm retinet quartus. Fit sextus in u, tibi casus.

Vm quarto: reliquis u, casibus optat I E S V S.

Accusatiuus fit in um, ablatiuus in u, uocatiuus similis est nominatiuo: ut fructus, huius fructus, huic fructui, hunc fructum, ò fructus, à fructu, id est, utilitas: & quod ex arboribus ad usum nostrum nascitur. Vm quarto, &c. Iesus accusatiuum facit

cit Iesum: cæteri casus in u. desinunt: ut hic Iesus, huius Iesu, huic Iesu, hunc Iesum, ò Iesu: interpretatur saluator: & est dictio trisyllaba.

^{nominatiuus} ^{numerus} ^{cum accusatiuo} ^{fit} ^{per us} ^{terminatur}
Primus pluralis, cum quarto semper in us fit.
^{galei} ^{plurales} ^{in genitiuo} ⁱⁿ ^{ibus} ^{toppi} ^{valis} ^{pluribus}
Dat genitiuus uum. Per ibus tibi tertius exit.
^{Ab} ^{ubus} ⁱⁿ ^{dati} ^{locus} ^{omnia}
Dant ub⁹ artus, acus, ficus, trib⁹, & lacus, arcus,
^{Et} ^{spec⁹} ^{atq;} ^{ueru,} ^{part⁹} ^{quercus} ^{quocq;} ^{portus,}
^{For} ^{fitan} [&] ^{questus} ^a ^{deponente} ^{creatum.}

Nominatiuus pluralis cui uocatiuus similis est cum accusatiuo, desinit in us, ut hæ manus, has manus, ò manus, &c. Dat genitiuus, &c. Genitiuus desinit in uum: ut hi ritus, horum rituum, id est, mos, uel consuetudo. Per ibus, &c. Datiuus cum ablatiuo desinit in ibus: ut his saltibus, ab his saltibus: saltus est actio saltandi, uel sylua. Dant ubus, &c. Pauca faciunt datiuum & ablatiuum in ubus: ut artus, artubus, id est, membrum. acus, acubus. ficus, ficubus. lacus, lacubus, locus cum aquis perpetuis ibi natis profundus. Acus, instrumentum quo utuntur sartores. Veru, est instrumentum quo assamus aliquid. Partus, actus pariendi. Valla iungit questus pro querimonia, à queror deponente: sed ueteres differentiam Vallæ non obseruant.

QVINTA DECLINATIO.

^{nominatiuus} ^{genitiuus} ^{ut} ^{pluribus} ⁱⁿ ^{tertiis} ⁱⁿ ^{tertiis} ⁱⁿ ^{tertiis}
Rectus utriusuis numeri, quartusq; per es fit
^{Pluralis} ^{quintæ.} ^{Dempta} ^{s. capit} ^{i, genitiuus}
^{Cum} ^{dandi} ^{casu.} ^{Quartus} ^{uolēt} ^{m.} ^{Dabo} ^{sexto}
^{E,} ^{bene.} ^{Vult} ^{erum} ^{patrius.} ^{Vult} ^{tertius} ^{ebus.}

Nominatiuus & uocatiuus, utriusq; numeri, quintæ declinationis, cum accusatiuo plurali desinit in es, longum. Genitiuus, & datiuus, singulares in ei. Accusatiuus singularis in em.

Ablatiuus in e. Genitiuus pluralis in erum. Datiuus & ablatiuius in ebus: ut hæc res, huius rei, huic rei, hanc rem, ò res, ab hac re, hæ res, harum rerum, his rebus, has res, ò res, ab his rebus: quicquid est: capitur pro negotio, & pro diuitijs: ut Ouid. Re sine nullus eris.

DE PATRONYMICIS.

Patronymicum est, quod à nomine patris, & abusiue alterius deriuatur secundum Græcam formam: ut Aecides, id est, Peleus, à nomine patris sui Acacus, sic appellatur: & eodem modo Achilles à nomine aui: Pyrrhus, à nomine proauis, & c. Patronymicum significat filium aut filiam, nepotem aut neptem: aliquando etiam qui post longa tempora per rectam lineam consanguinitatis natus est: ut Pyrrhus Epirotarum rex, dictus est Aecides: quia dicebatur ab Aeaco descendisse. Patronymica formantur abusiue à nominibus matrum: ut Iliades, id est, Romulus, uel Remus, Iliæ filius. Maiades, Mercurius, Maiæ filius. Philyrides, id est, Chiron Centaurus, Philyræ filius. A nominibus fratrum: ut Phaëthontias, id est, Lampetie, soror Phaëthontis. Phoronis Phoronidis, id est, Io, soror Phoronei. A nominibus regum: ut Romulidæ, id est, Romani, à rege Romulo. Cecropidæ, Athenienses, à Cecrope rege. Thesidæ, Athenienses, à rege Theseo. A nominibus filiorum: ut Meleagris, Althea, Meleagri mater. A nominibus maritorum: ut, Menelais, Helena, uxor Menelai. A nominibus deorum: ut Phæbas, dis, uel dos, Phæbi sacerdos. A nominibus urbium, gentium, regionum: ut Colchis, Medea, à Colcho. Thessalis, quæ ex Thessalia est. Troas, è Troia. Sicelis, è Sicilia. Thebais, è Thebis. sic alia multa, quæ pro possessiuis sumuntur. A nominibus auorum, ab auorum, & c. ut Atlantia

Atlantiades, Mercurius, Atlantis nepos. Formantur etiam ab alijs, si quis diligenter penitissimos poëtarum locos rimetur. Patronymicorum terminationes, quibus Latini utuntur, sunt quatuor. Vna masculini generis, ES: ut Priamides. Reliquæ foemini generis, AS, IS, NE: ut Thaumantias, Priamis, Nerine. Patronymica in es, solum uiros significant, & sunt omnia primæ declinationis: & declinantur ut Anchises, in singulari: in plurali uerò ut poëta: sed in genitiuo patiuntur etiam syncopen, ut coelicolum. Patronymica in as, declinantur per omnia ut lãpas: ueluti Aetias, Aetiadis, uel dos, id est, Medea, Aetæ filia. Patronymica in is, declinantur per omnia ut pyxis: ut Aeneis, Aeneidis, uel dos, id est, filia, uel neptis Aeneæ, aut Vergilij de gestis Aeneæ carmen. Patronymica in e, declinãtur eodem modo quo Pentecoste: ut Nerine, Nerines, id est, filia, aut neptis Nerci, ut Galatea. Patronymica propter carmina solum sunt inuenta, ideo ipsis in prosa non utimur, nisi iam à doctissimis fuerint recepta. Patronymica à Latinis non formabis, nisi parcissimè in magno opere: ut Paulides, Scipiades, Mémia des. Et Patronymica non habent formationum certas regulas: quia pro metri ratione formantur.

PRONOMINVM

DECLINATIO.

PRonominum declinatio ex Rudimentis satis noscitur. Addam pauca in Rudimentis non declarata. Prima declinatio pronominum mittit genitiuum in i, ut ego mei, tu tui: sui, sine nominatiuo: & apud uetustissimos in is, ut mis, tis, & sis: quæ inter se differunt: quia mis, tis, sis, actiue significant, id est, oratio in qua ponuntur, declaratur per uerbum actiuum: ut amor mis, id est, quo aliquem amo: sed mei, tui, sui, significant

passiue, id est, oratio in qua ponuntur, declaratur per uerbum
passiuum, ut amor mei, quo amor ab aliquo. Pro mis, tis, sis,
nunc dicimus meus, tuus, suus. Pro nostrum, uestrum: noster,
uester. Tamen nostrum, uestrum genitiuis adhuc utimur par-

Secunda. *mi*, in datiuo: Non *mi* aurum posco. Secunda declinatio mit-
tit genitiuum singularem in ius per duas syllabas, ut illius: uel
per unam, ut huius. Ab *Is* in nominatiuo plurali dicimus *ei*, uel
ij: in datiuo uel ablatiuo, *eis*, uel *ijs*: sic dices de composito
Idem. Olim pro ipse, ipse dicebatur: ob hanc causam ipsum, non
ipsud, in neutro genere flectimus. Ipse est omnis personae, uel
teste Prisciano, tantum tertiae: quia licet dicamus ipse feci, sub-
auditur ego. Hic, ille, iste, sic differunt. Hic significat me, aut
meum: aut quod est, ubi ego sum. Iste significat, te, aut tuum:

Tertia. aut quod est, ubi tu es. Ille, quiduis tertium. Tertia declinatio
mittit genitiuum singularem in *i*, *e*, *i*: ut meus mea meum, mei
meae mei. Meus facit uocatiuum *mi*: ueteres tamen *o* meus, di-
cebatur: unde est, *o* popule meus. Quum dicitur in sacris, Heu me
filia *mi*, decepisti me, interiectio potius bladietis est, quam pro-

Quarta. nomen. Quarta declinatio mittit genitiuum in *atis*: ut nostras,
nostratis: uestras, uestratis, quae declinantur per tria genera, ut
Arpinas: unde est nostratia uerba. Causa cur non dicamus meas
meatis, tuas tuatis, secundum Priscianum est, quia gens uel pa-
tria, non unius est, sed multorum possessio.

PRONOMINVM COM- POSITIO.

Pronomina componuntur inter se, ut ego ipse, tu ipse,
sui ipsius. Iste componitur cum hic, seruata aspiratione: ut *isthic*,
isthaec, *isthoc*: uel comice *isthuc*. genitiuo & datiuo caret. accu-
satiuo *isthunc*, *isthanc*, *isthoc*. ablatiuo *isthoc*, *isthaec*, *isthoc*. Plu-
raliter, generis neutri, nominatiuo, & accusatiuo *isthaec*, cete-

ris car

vis caret. Sic inuenitur ille cum hic, illhic, illhæc, illhoc. Secun= Illhic.
 dō pronomē componitur cum nomine: ut huiusmodi: inter ce= Huiusmodi.
 dente syllabica adiectione ce, ut huiuscemodi: sic cuiusmodi, cu= Huiuscemo=
 iuscemodi, &c. quæ nomina esse dicit Priscianus. Tertiō, cum di.
 præpositionibus: ut mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum,
 quicum, quibuscum. Quartō, cum aduerbijs: ut idem, ab is,
 & demum, quasi is demum, id est, præcipue, uel iterum, &
 declinatur sic: Idem eadem idem, eiusdem, eidem, eundem ean= Idem.
 dem idem, ab eodem eadem eodem. Et pluraliter, eidem, uel ij=
 dem eadem eadem, eorundem earundem, eorundem, eisdem, uel
 ijsdem, eosdem easdem eadem, ab eisdem, uel ijsdem. Ab idem fit
 aduerbiū identidem, id est, sæpe: & itidem, id est, similiter. Item
 is, componitur cum ecce uel en: ut eccum, eccam, eccum: eccos,
 eccas, ecca: sic cum ille, illum, illam: illos, illas. E cum, id est, en
 eum: illum, id est, en illum, &c. Quinto hic, componitur cum
 coniunctione interrogatiua ne: ut hiccine, hæccine, hoccine. ge= Hiccine.
 nitiuo & datiuo caret. huncine hancine hoccine. ab hoccine,
 hæccine, hoccine. Et pluraliter, generis uentri, nominatiuo, &
 accusatiuo, hæccine, ceteris caret. sic aduerbia huccine, haccine
 Item sicine, pro sic'ne. Sextō pronomina componuntur cum
 syllabica adiectionibus, quæ sunt quinque, met, tim, te, ce, pte. ut
 egomet, meatim, tute, huiusce, suapte. Syllabica adiectio est, syl= Syllabica
 laba extra compositionem nihil significans: sed in cōpositione adiectiones.
 aliquid significationi adiiciens. Aliter enim significat egomet
 quam ego: & suapte quam sua. Met, additur pronomini pri= Met.
 mæ personæ per omnes casus absque genitiuo plurali: ut ego=
 met, memet, &c. Item pronomini secundæ personæ in obliquis
 singularibus, ut tuimet: & plurali toti. Tumet non dicitur:
 quia in usu non est, aut ne uerbum esse uideatur: sed pro illo, tu=
 te dicimus: unde rursum fit tutemet. Te, soli nominatiuo singu=
 lari tu iungitur: quia tuite non dicitur, &c. Item dicimus sui=
 met, sibimet. Item hæc cum met, composita rursum componun=

tur cū ipse, ut nobismetipsis, suismetipsis, memetipso, à semetipso, & c. Tim iungitur ablatiuis foemininis, mea, tua sua: ut meatim, id est, more meo. Pte, additur ablatiuis Mea, tua, sua, nostra, uestra: aliquando etiam meo, tuo, suo, nostro, uestro, ut meapte, id est, mea propria, suopte nutu, & suopte pondere, & c. Ce, iungitur obliquis pronominum hic & ille, ubi finis est s, litera: ut huiusce, hasce, illosce, & c. Quoniam Donatus inter pronomina posuit quis & qui, ideo hinc de compositione horum pauca afferam.

QVIS ET QVI, IN COM-
POSITIS.

Quis & qui differunt dupliciter, scilicet significatione, & compositione. Nam Quis nominatiuus est nomen interrogatiuum: ut, Quis est iste rex gloriae? Nūquam uerò refert, nisi quis pro quibus datiuus & ablatiuus casus: ut, En quis conseruimus agros. Qui, in singulari semper refert, nisi euphoniae causa & comice dicas, Qui uocare? pro quis: ut, Sat diues, qui sanus, & suis contentus est. In plurali qui interrogat: ut, Qui sunt hi? Et refert, ueluti: Beati qui nunc lugent. Quis infinitè capitur: ut, Venit cum illo nescio quis nebulo. Quis olim erat com. gen. ut Plaut. Quis ea est, nō optima est. Idem: Dic mihi, quæso, quis est quam uis ducere uxorem? Ablatiuus, qui, apud Plautum in frequenti usu est: reliqui uix usurpant, nisi dicas qui cum, pro cum quo. Quī aduerbium pro quomodo, ualde elegans est: ut quī scis? Horat. Quī fit Meccenas? Terent. Quī scis eos discordare? Indocti quid scis, pro quī scis, dicūt. Hinc at qui, id est, certe, uel sed quomodo. Quis, id est, qualis: ut Verg. Quis nouus hic nostris successit sedibus hospes? Quem sese ore ferens? Ita Hic pro talis accipitur. Vergilius: Hunc ego te Euriāle aspicio. Quid & quod differunt. Quid, cum suis compositis substantiuum est, & interrogat, aut infinitè capitur, nunquam refert: ut quid causæ? quid damni? nō quid damnum. Quod, cum suis adie-

ctiuum

Etium est: ut, quod pomum: & frequenter refert. In foeminino genere Donatus dicit quæ uel qua in singulari, & similiter in nominatiuo & accusatiuo plurali neutri generis: id solum fecit propter composita à quis uel qui. Nam qua nominatiui casus, extra compositionem, nihil significat. Vt ergo cognoscas composita à quis & qui, notabis uersus Badianos:

En, ne, alius, num, si, deprecant quis, sibi subdi:
 Et qua uolūt, nō quæ quoties reperitur utrūq;
 Post q̄s, nā, q̄, piā, nō post qui, pone putas, quā.
 Dam, uis, cūq;, libet, non q̄s, sed qui sibi subdet.
 Nec qua uolūt, sed quæ, quoties reperit utrūq;.

Quis in compositione postponitur dictionibus en, ne, alius, num, si, & dicimus ecquis, ecqua, ecquod & ecquid: nequis, aliquis, nunquīs, siquis: & ubicunq; Donatus dicit, quæ uel qua, hæc in qua desinunt, non in quæ: ut nequa, aliqua, nunqua, siqua, &c. Quis præponitur in compositione quis, nam, que, piam, putas, quam: ut quisquis, quisnam, quisq;, quispiam, quisputas, quisquam. His articulis non præponitur qui: sed quatuor alijs, dam, uis, cunq;, libet, quibus non iungitur quis: ut quidam, quiuis, quicunq;, quilibet, & hæc posteriora tam à quis, quam à qui solum quæ habent, ubicunq; Donatus dicit qua uel quæ, ut quenā, quedam, &c. Quæquam, quidquā, aut quodquam, rarissimè legitur: quidcunq; nūquam, sed bene quodcunq;.

Ablatiui qui & queis in compositis nunc non leguntur.

Quisquis in usu uix habet alios casus, quam

quisquis, quicquid, à quoquo & quæ-

qua. Quisq; caret genitiuo

plurali. Unusquisq;

caret toto plu-

rali.

DE HETERO-

CLITIS, LIBER III.

V A N Q V A M Heteroclitā propriè loquendo ea demum dicuntur, quæ contra aliorum regulam declinantur: ut cœlum, & uas uasis, &c. tamen tritiorē uiam secutus, unicum in librum congeſſi anomala, defectiua, & abundantia, tanquam generali nomine hæc omnia heteroclitā dicantur. Diuifi autem librum in tres partes. In anomala, quæ propriè heteroclitā dicuntur. In ecliptica uel defectiua: & in abundantia. Heteroclitum interpretatur aliter declinatum, ab heteros, id est, aliter, & clitum, declinatum. Heteroclitis est alia declinatio. Anomalia, id est, irregularitas, ab a, id est, sine, & nomos, id est, lex, quasi extra regulam. Anomalum, irregulare. Heteroclitum igitur cum uulgo loquendo, tripliciter fit: quia aut uariat, id est, contra aliorum normam declinatur: ut hoc cœlum, hi cœli: aut deficit, ut aurum sine plurali: aut abundat, id est, uario genere, aut uaria terminatione, aut declinatione idem notat: ut hic aut hoc uulgus: tignus, uel tignū: ficus, huius ficus, uel fici. Itē una uoce uaria notat: ut litera, aura. unde est uersus, Deficit, aut uaria est heteroclitā uox, uel abundat. Irregulariter declinatur nomen, siue uariat, quinq; modis. Primo uariat genus: ut hoc cœlum, hi cœli. Secundo uariat declinationem tantum: ut hoc uas, uasis, hæc uasa, uasorum. Tertio uariat genus & declinationē: ut hoc epulum, hæc epulæ. Quarto uariat, seu irregulariter format obliquos: ut Iupiter, Iouis. Quinto cōtra aliorum modum aliquos casus finit: ut ambo. De his primò dicam: inde cum defectiuis abundantia enucleabo.

Aspiret cœptis I E S V S.

Anomala

Anomala siue heteroclita, & primum
in singulari masculina, in
plurali neutra.

Mascula sunt primo numero, sed neutra secundo
Dindymus, infern⁹, locus, ismar⁹, & ioca, cetus,
Mænala, tayget⁹, ceu tartara, massica, auernus,
Sibila, pangæus, ceu tænara, carbasa. Dant hi
Quædam plurali, uerum loca non damus arti.

Nomina hic posita, in singulari masculina, in plurali neu-
tra sunt, ut hic Dindymus, hæc Dindyma, mons Phrygiæ. In-
fernus, hæc inferna, infernorum, inferorum loca. Hic locus, hæc
loca, uel etiam hi loci, quicquid aliud continet: & quando si-
gnificat argumēti sedem, id est, orationē notissimam, per quam
probamus argumentationem, in plurali solum est masculini ge-
neris, hi loci: & hoc est cur dixi, Verum loca non damus
arti. scilicet rhetoriæ aut logicæ. Ismarus, hæc Ismara,
mons Thraciæ. Iocus, hi ioci, & hæc ioca, ludus in uer-
bis. Cetus, hi ceti, & hæc cete, piscis marinus. Mænalus,
hæc Mænala, mons Arcadiæ. Taygetus, hæc Taygeta,
mons Laconie. Tartarus, hæc Tartara, infernus. Massicus,
Massica, Massicorum, mons Campaniæ. Auernus, Auerna, la-
cus Campaniæ. Sibilus, hi sibili, & hæc sibila, id est, flatu,
aut sibilatio. Pangæus, hæc Pangæa, promontorium Thra-
ciæ. Tænarus, hæc Tænara, promontorium Laconie. Car-
basus tam fœminini, quàm masculini generis patet in generi-
bus. Inter hæc nonnulla sunt etiam masculini generis in plura-
li, ut uidere est.

In singulari fœminina, in plu-
rali neutra.

Hæc pri⁹, hæc post dāt tibi pgam⁹ atq; suplex.

Hæc

Hæc duo nomina Pergamus & suppellex dant prius & post hæc, id est, in singulari sunt generis fœminini, & in plurali generis neutri: ut hæc Pergamus, hæc Pergama, Pergamorum, urbs Phrygiæ, Priami regia. Suppellex hæc suppellectilia.

In singulari neutra, & in plurali masculina.

Mascula plurali numero sunt, neutra priore, Elysiū, cœlum, quibus apte iungitur Argos. Plurali numero sunt mascula, neutra ue, frænū, Et filum, claustrū, rastrum, coniunge capistrum. Est primo numero neutrū plus, omne secundo.

In singulari neutri generis, in plurali masculini sunt, hoc Elysiū, hi Elysi, locus bonarum animarum apud inferos secundum poetas. Hoc cœlum, hi cœli, beatorum habitaculum: & capitur aliquando pro toto mundo, & pro aëre. Argos, hi Argi, Argorum, urbs Græciæ. Plurali, &c. Masculina uel neutra sunt in plurali, Hoc frænū, hi fræni, uel hæc fræna, quo equus regitur. Hoc filum, hi fili, uel hæc fila, quod ex lino lanæ ue trahitur nendo. Claustrum, potius hæc claustra, quo aliquid clauditur. Rastrum, hi rastri, uel hæc rastra, instrumentum quo terra raditur. Capistrum, hi capistri, uel hæc capistra, capitis uinculū, quod iumentis adhibetur, ne fugiant. Est primo, &c. Plus in singulari solum est neutri generis, at in plurali est omnis: ut hoc plus pluris, hi & hæ plures, & hæc plura uel pluria, sed rarò pluria.

In singulari neutra, & in plurali fœminina.

Dic epulas & delicias: numerus prior um dat. Balnea dic uel eas, tantū prior um numerus dat. Nūdīnū apud ueteres, nūc usq̃ nūdīnæ habebit.

Pauca in singulari sunt neutri generis, & in plurali numero foeminini: ut hoc Epulum, hæ epulæ, epularum. Epulum in singulari est conuiuium pomposum, & numerosis cibis paratum: & in plurali epulæ sunt cibi quotidiani. quamuis non semper differentia seruetur. Delicium, hæ deliciæ, deliciarum, id est, uoluptas & oblectamentū. Balnea, &c. Balneum singulariter neutrum est: pluraliter uerò hæc balnea, uel hæc balneæ, neutrum uel foemininum, locus in quo lauamus. Nundinum, &c. Nundinum neutri generis apud ueteres solum, exoleuit: nunc autem nundinæ nundinariū in usu est, pro diebus ad emendum, uendendumq; publicè constitutis.

Oblīquī heteroclītī.

Anormes seruant obliquos nomina quædam. Iuppiter est testis, cum multis antè relictis.

Multa nomina anormiter faciunt suos obliquos: ut Caro, carnis. Lac, lactis. Iupiter, Iouis. Iter, itineris. Hepar, hepatis: & plura antè declarata.

Vas, Iugerum, Domus.

Vas uasis ternæ, pluraliter esto secundæ.

Plurali tantum numero fit iugera ternæ.

Attamen effertur cum iugere iugeris aptè.

Partim sit quartæ, partim domus esto secundæ.

Vas, uasis, neutri generis in singulari est tertiæ declinationis: in plurali secundæ, hæc uasa uasorum, Gallicè uaisselle. Plurali tantum, &c. Iugerum, iugeri, iugero, iugerum, ò iugerum, à iugero, in singulari secundæ est. Inuenimus tamen genitiuum iugeris, & ablatiuum iugere, ab antiquo nominatiuo iuger: unde mansit totum plurale iugera, iugerum, iugeribus, per tertiam: & est spatium terræ uno die aratæ ab uno pari boum, aut equorum. Partim, &c. Domus partim est secundæ de

de declinationis, et partim quartæ, et sic flectitur: Singulariter nominatiuo hæc domus, genitiuo huius domi, & domus, datiuo huic domui, accusatiuo hanc domum, uocatiuo ò domus, ablatiuo ab hac domo. Et pluraliter nominatiuo hæ domus, genitiuo harum domorum, & domuum, datiuo his domibus, accusatiuo has domos, uocatiuo ò domus, ablatiuo ab his domibus.

DEFECTIVA.

De defectiua nomina sunt, quibus aliquid in plena declinatione repertum deest, uel casus uariatio, ut centum: uel casus aliquis, ut sponte: uel alter numerorum, ut arma.

Aptota, id est, indeclinabilia.

Nomen in u, nullum numero uariabo priore.

Nusq; nomen in i, numerosq; notasq; reflecto.

Hinc duo, tres, unus, uolumus cum milia demi,

Et quæ dat centum, testem tibi pono ducenti.

Nullum nomē in u, uariatur in numero singulari, ueluti cornu, ueru. Nullum nomen in i, declinatur, gummi, sinapi. Numerorum cardinalium, id est, principalium, & primorum, unde alij inclinantur numeri, nomina non declinantur: ut quatuor, quinque, & c. cētum, biscentum, tercentū, & c. mille, bis mille adiectiuum. Hinc duo, & c. Hinc excipimus duo, duæ, duo: tres & tria, & principium numeri, unus una unum. Hoc mille unico l, substantiuum est, cuius ablatiuus est mili. Plurale, milia milium, milibus. Et composita à centum tantum pluralia, quæ flectuntur, ut ducenti ducentæ, ducenta, & c. Notasq; & c. Nomina literarum cum dictionibus materialiter (ut loquuntur) positis, aptota sunt: ut a, alpha, g, gamma, magistri: si dicas, magistri est genitiui casus. nonnunquam flectuntur: ut, ab homine deriuatur nemo.

Barbara multa, id est, nec Græca,
nec Latina.

Barbara multa manēt nō flexa: quibus dato cæpe,
Pondo, pedū, nequam, nugas, hir, fasq; nefasq;
Nil, nihil, instar, ador, tot, quot, cū prole utriusq;
Adde necesse datis, frīt, præstoq; plurima iūgūt
Indocti: ut Rhemis. tu Rhemi flectere debes.

Multa barbara, id est, nec Latina nec Græca, sunt indeclinabilia: ut Balam, Hester, Noë, Eleazar. Indeclinabilia sunt etiā Cæpe, uernaculè oignon. Pondo, libra. Pedum, baculus pastoralis. Nequā, Nugas, Hir, Fas, Nefas, Nil, Nihil, Instar, id est, magnitudo, uel imago, aut æquiparatio, et significat etiam ad æquiparationem. Tot, Quot, cum prole totidem, quotquot, aliquot. Necesse, quod ui aliqua cogente fieri opus est. Frīt, quod est in summa spica iam matura, minus est quàm granum. Adde git, quoddam semen odoriferum. Cete, tempe, nepet, cim. Præstoq; id est, paratus, præsens, fauens: et construitur cum substantiuo uerbo. Indocti grammaticæ multa accumulāt, quæ bene declinantur: ut pluraliter hi Rhemi, Rhemorum: Parrhisij, Parrhisiorum, ciuitates Galliæ: sic Bruga, Brugarum: Berge, Bergarum: sic Romani, Romanorū, urbs Allobrogum, Romains, et c. multi etiā indeclinabilia dicunt pus, uirus, pyr, Fræ neste, gausape, præsepe: quæ tamen à doctioribus flectūtur, et c.

Nominatiuo singulari carentia,
cum paucis alijs.

Vix retinet rectum frondis, cum femine, frugis,
Cum ditiōe, dapis, precis, & necis, & uicis, atq;
Remigis: addis opem, nisi diuam significaris:
Verberis adijcito, primoris Seruius addit.

Alco

Aleo dat rectos, ut ganeo. iungitur expes.
 Ganeo uult etiam quartum. Satias dabit ate.
 Non later, aut uiscus, cū doctis ferre uerebor.
 Nex, remex, & daps, p̄cē utēs pulchra putabo.

Frondis, &c. Quæ hic explicantur, carent nominatiuo singulari. Frons enim pro folio arboris, iam exoleuit. Feminis, femini, à femine. Et pluraliter femina, integrum est. Femina sunt interiora, femora exteriora: differentia tamen sæpe confunditur. Frugis, frugi, frugem. Ditionis, ditioni, ditionem, à ditione. Ditionis, id est, potestatis, aut imperij. Dapis, dap̄pi, dapem, à dape: plurale dapes, dapium, integrum est. Dapes sunt magnifici, & opipari apparatus ciborum. Precis, preci, precem, à prece: plurale preces, integrum est, id est, rogationes. Necis, neci, necem, à nece, id est, mors, uel cædes. Vicis, uici, uicem, uice: plurali uices, uicibus: aliquando pro loco capimus: ut, faciam uice tua, id est, pro te: item pro fortuna uel incommodo: ut, uicem tuam doleo. Remigis, remigi, remigem, &c. Opis, opem, ab ope, id est, potestatis & auxiliij: plurale opes integrum est, diuitiæ. Ops opis quando integrum est, significat Deam, scilicet uxorem Saturni: & est Dea terræ. Uerberis, uerberi, à uerbere: plurale uerbera, integrum est, significat uerberandi instrumentum. Primoris, teste Seruio, id est, primi & principalis: plurale primores, integrum est. Aleo dat, &c. Aleo, id est, alcator, nominatiuum & uocatiuum solum habere dicitur. Ganeo, id est, belluo & scortator, nominatiuum, uocatiuum, accusatiuumq; apud Ciceronem habet: raro alios casus. Expes, sine spe, nonnatiuus & uocatiuus solus est. Satias, id est, satietas, nominatiuus & uocatiuus, habens solum ablatiuum à satiata: pro eodem dicitur saties in nominatiuo & uocatiuo sine obliquis. Non later, &c. Lateris & uisceris à quibusdam adijciuntur frustra: nam nominatiui in usu sunt, la-

ter, & uiscus. Later, est lapis coctus. Viscus Seruius ait esse quicquid sub corio est, id est, omnem carnem inter ossa, & cutem. Nex, remex, &c. Nex, Remex, Daps, nominatiui non omnino sunt reiiciendi: quia apud doctissimos reperiuntur: possumusq; post tot, ac tantos uiros, dum parcissimè id fiat, & impetrata uenia, huiusmodi ui.

Vocatiuo carentia.

Quærens, distribuens, infinitumq; negansq;
Et referēs, uocitate carent: pronomen & omne,
Quattuor exceptis, noster, nostras, meus, & tu.

Vocatiuo carent Interrogatiua: ut quis, qualis. Distributiua: ut quisq; omnis: cuius plurale omnes collectiuè capitur aliquando, & sic uocatiuum habet. Infinita: ut aliquis, siquis. Negatiua: ut nullus, nemo, neuter. Relatiua: ut qui, talis. Omne pronomen præter tu, meus, noster, & nostras.

Soli ablatiui.

Est ablatiuus nonnullis solus in usu:

Obice, sponte, diu, noctu, natu, impete, iussu,
Astu, cum promptu, permissu, flamine iunge.
Impetis, & spontis, flamenq; leges aliquando.

Quædam in singulari numero solum ablatiuum in usu habent: ut obice: in plurali obices, obicibus, bene in usu est, id est, obstacula. Sponte, id est, uoluntate propria, & suapte natura, sine hominis labore: genitiuus est in rariore usu spontis, quotamen interim licet uti ornatè. Diu, id est, die. Noctu, id est nocte, plerunq; aduerbia sunt: nonnunquam etiam nomina: ut hac noctu, pro hac nocte, apud Gellium. Natu, id est, natiuitate, & ætate: ut maior natu. Impete, id est, impetu, ab antiquo nominatiuo Impes, unde reperitur genitiuus singularis impetis. Iussu, id est, imperio & iussione: cōtrarium est iniussu. Astu, id est,

astutia, & calliditate. In plurali hi astus, hos astus, ò astus, sine genitiuo, datiuo, ablatiuoq;. Promptu, id est, manifesto. Permissu, id est, permissione. Flamine, id est, flatu: in plurali flamina, flaminum, integrum est. Cicero usus est nominatiuo flamen.

Flamen quando est masculini generis, sacerdotem significat: diciturq; quasi filamen, à filo, quo cinctum caput habet: hinc Flamen Dialis, id est, sacerdos Iouis, à Dio, id est, Ioue. Flamen Martialis, id est, sacerdos Martis. Flamen Quirinalis, id est, Quirini. Fœmina dicitur flaminica.

Quibus defunt genitiuus, datiuus,
& ablatiuus plurales.

Plurali numero, cum sexto, tertius absit,
Et patrius quintæ. Res atq; dies capis inde.
Talia sunt ius, thus, æs, os, far, defruta, morum,
Hordea, mulsæ, forū, uinū, mare; iūgito rus, mel,
Oribus, & uinis, & plura legendo notabis.

Nomina quintæ declinationis in plurali carent genitiuo, datiuo, & ablatiuo. hinc excipiuntur tantum duo, Res rerū, Dies dierum. Talia, &c. Carent secundum Grammaticos eisdem casibus, Ius, Thus, Aes, æris. Os, oris. Far, farris. Defrutū, id est, uinum coctum ad mediani usque partem, à deferuendo dictum. Morum, id est, fructus arboris mori, & ruborum. Hordeum, satis notum. Mulsū, potio dulcis ex uino & melle. Forum, fori. Vinum, uini. Mare, maris. Rus, ruris: & Mel, mellis: quibus aliqui plura iungunt: ueluti Nex: & quātum ad genitiuum crux, lux, labes, &c. Oribus, &c. Grammatici loquuntur de frequenti usu autorum: quia oribus, uinis, ruribus, iuribus, & plura reperiuntur: sed rarer, saltem apud uerè Latinos.

Reliqua certis casibus carentia.

Cætera masculinæ rectum remouento priorcm.

Dic

Dic fors forte, luesc; luem: macli dato maete;

Tantundem solum tantidem debet habere.

Cū primo quartū quintūq; specus perit: & plus
Pluris, & à pluri: neutrum plurale sit omne.

Suppetiæ, inficiæ, dant quartū: dica dat as, am.

Deq; ueru ueruum tollunt, grates dato fratres:

Gratis, grate leges: repetundarum repetundis.

Vis, uis, uī, uī dat: quōdā has uis, nūc fero uires.

Ausim cum magno Fabio bene dicere tabum.

Cætera cæterum nominatiuum singularem masculinum in usu non habet, qui esset cæter. Hæc fors, ò fors, à forte, id est, fortuna, uel euentus. Lues luem: aliquando etiam ab hac lue, id est, contagio aut pestis. Maete, & pluraliter ò macli, dictiones quibus aliquem laudamus, quasi magis aucte, magis aucti, cum exhortatione ad uirtutem & gloriam. Tantundem, tantidem, tantundem, cæteris caret. Specus in nominatiuo, accusatiuo, uocatiuoq; dum est neutri generis, dicitur: specoris, specori, specore, in usu non sunt. Hoc plus, huius plus, hoc plus, ab hoc pluri. Plurale hi & hæ plures & hæc plura, integrum est. Suppetiæ, has suppetias, id est, auxilia. Hæ inficiæ, has inficias, id est, negationes: eo inficias, id est, nego. Hæ dica, hanc dicam, has dicas, id est, accusatio, uel causa. Veruum genitiuus in usu non est. Grates sine genitiuo datiuoq; & ablatiuo plurali, in singulari solum habet genitiuū gratis, & ablatiuum grate: & significat gratias. Harum repetundarum, ab his repetundis tantum, id est, pecuniarum aut rerum, principi, aut populo surreptarum. Vis, huius uis, hanc uim, ò uis, à uī. Et pluraliter has uis apud ueteres: nunc uires, uirium, uiribus, id est, robur & uolentia. Huius tabi, ab hoc tabo tantum, ut Grammatici uolunt. Quintilianus tamen tabum dixit, quem nō

formidabo imitari. caret tamen plurali, ut tabes, quod idem significat, scilicet consumptionem & corruptionem, morbumq; & saniem, sanguinemq; corruptum.

Plurali numero carentia.

Propria plurali (nisi sint pluralia tantum)

Cuncta carent, cum mēsuratis, herba, frutexq;

De specie loquimur: tamen hæc qñq; leguntur

Plurali numero, partes ubi significamus:

Sicut uina, fabæ. Plurale tenent quoq; raro

Abstractū, & nomen quintæ nomenq; elemēti.

Plurali numero carent propria nomina quarumcūq; rerum, nisi sint tantum pluralis numeri. Exempla sunt, propria uiro-
rum: ut Ioannes, Iacobus: & mulierum: ut Anna, Phyllis: mon-
tium: ut Ossa, Olympus. Sic oppidorum, planetarum, & c. Dixi
nisi sint pluralia tantum, propter Athenæ, Gabij, Artaxata, & c.
Cum mensuratis, & c. Carent etiam plurali numero no-
mina rerum quæcunq; referuntur in pondus uel in mensuram:
ut nomina metallorum, aurum, plumbum, argentum, ferrum,
stannum, & c. Nomina frumentorum, ut triticum, siligo, & c.
Leguminum: eruum, canabis. Et multa alia: ut lac, butyrum,
lardum, seuum. Loquimur autem de specialibus: nam gene-
ralia pluraliter declinari nihil impedit: ut metalla, aquæ, li-
quores, frumenta, legumina, & c. Quinetiam specialia in plu-
rali numero quandoq; leguntur, ubi partē significare uolumus:
ut uina, ordea, pisæ, uel pisa, fabæ, & c. quibus uix sunt in plu-
rali genitiuus, datiuus, uel ablatiuus. Item herbarū, fruticumq;
nomina raro pluralem habent: ut apium, siler. nonnulla ali-
quando habent: ut lolia, croci, rutæ, capæ, porri, myricæ, ui-
burna, cum multis alijs. Plurale tenent, & c. Nomina ab-
stracta, id est, substantiua ab adiectiuus deducta, cum nominibus
quintæ

quintæ declinationis, & nominibus elementorum, rarò tenent pluralem numerum. Exempla de abstractis, hæc eloquentia, sapientia, auaritia, &c. De nominibus quintæ: ut fides, rabies, pernicies, &c. De nominibus elementorum: ut terra, aqua, aer, ignis: quæ pluralem admittunt omnia: præter aer, ubi nõ totum elementum, sed aliquas partes significamus. Habent quoq; pluralem numerum ex alijs complura: ut sine dubio dies, res, cum pluribus quintæ declinationis nominibus: & multa abstracta. Ideo dixi rarò, non semper. Eruum, genus palubi uel leguminis. Canabis, herba ex qua fiunt chordæ. Lardum uel laridum, caro procina. Seuum est pingue durum in bobus, unde fiunt candelæ, quibus quotidie utimur. Apium, herba, folia habens petroselino similia, sed maiora. Ruta, herba à ruendo dicta, Myrica, genus humilis uirgulti. Pernicies, mors, à perneccando. Cætera sunt per se nota.

Raro pluralia.

Vix plurale tenent limus, cū sanguine fumus,
Et fimus, & mūdus, muscus, cū nemine, Pontus,
Captorū carcer, sopor, & puluis, penus, uncus,
Cestus, seu cultus pro auro, ros, & genuinus.

Gloria, fama, lues, pix, galla, fames, fuga, uita,
Culpa, strues, pax, gaza, salus, cūq; idole, arena,
Mors, tussis, proles, tabes, labes, sobolesq;
Talio, cum cholera, sitis, atq; humus, & pituita,
Lux, plebs, iungantur, pubes, contagio, bilis.

Hir, coenū, fel, p^o, uer, nectar, ador, nihil, hepar,
Nil, iubar, & nihilū, gluten, uulgus, pelagusq;
Aeuū, sal, barathrū, cū manna, māmona, pascha,

Iustitium, scœnum, uirus, cum mane, necessum,
 Atq; necesse, salum, solium, fas, instar, & halec,
 Adde nefas, letum, uitrũ, uiscum, atq; macellũ,
 Et nitrum, spicum, sinum q; gelucq; solumq;
 Atq; lutum. Sunt his qui longe plura notarunt.
 Si bene discutias doctorum scripta uirorum,
 Multa secus cernes, q; lex uult grammaticorũ.

Raro habent pluralem numerum hæc nomina: *Limus*, id est, cœnum ex terra madida. *Sanguis*, quod tamen in sacris pluraliter legitur. *Fumus*, notum. *Fimus*, stercus animalium, id est, latamen. *Mundus*. *Mucus*, lanugo, uel herbulæ uiridis in muris, ripis, arboribusq;. *Nemo*. *Pontus*, id est, mare, & regio quedam Asiæ. *Carcer*, captorum locus. *Sopor*, sopnus. *Puluis*. *Penus*, uel *penum*, uel *penu*, omne ferculentũ poculentumq;, quo uescuntur homines, id est, quicquid est necesse ad uictum quotidianum. *Vncus*, pro ferro quo corpora noxiorum, mortuorum uel trahantur. *Cestus* sine diphthongo, cingulum *Veneris*, & *Zona* sponsæ nubentis legitimo matrimonio: unde incestum dicimus, nõ legitimo matrimonio, sed sacrilego. *Cultus*, pro eo quod uulgò folium auri dicitur. *Ros*. *Vergilius* tamen rores dixit. *Genuinus*, dens in extrema gingiua occultus: is nouissimus nascitur. *Dente genuino rodere*, est occultè reprehendere. *Sequentia* sceminina sunt: *Gloria*, frequens de aliquo fama cum laude. *Fama*. *Lues*. *Pix*. *Galla*, sutorum instrumentum: est etiam fructus quercuum. *Fames*. *Fuga*. *Vita*. *Culpa*. *Strues*, lignorum congeries. *Pax*. *Gaza*, quicquid possidemus. *Salus*. *Indoles*, est in pueris significatio quedam futuræ probitatis: & in uiris signum presentis uirtutis. *Arena*, cuius plurali liberè utitor. *Mors*. *Tussis*. *Proles*. *Tabes*. *Labes*, ruina, uel dedecus, uel macula. *Soboles*. *Talio*. *Cholera*, morbi genus, &

unus quatuor humorum. Sitis. Humus. Pituita, morbus quidam,
 Grace phlegma dicitur. Lux. Plebs. Pubes. Contagio, morbus
 contactu nocens. Bilis, id est, cholera: capitur interdum pro ira.
 Sequentia sunt neutra: Hoc cœnum, terra humore resoluta. Fel.
 Pus, puris, sanies, & quicumque humor in putredinem uersus.
 Ver. Nectar. Ador. Nihil. Hepar. Nil. Iubar. Gluten. Nihilum.
 Vulgus. Pelagus. Aeuum, etas longa. Sal. Barathrum, locus erat
 Athenis unde damnati præcipitabantur: & capitur pro im=
 mensa profunditate, & pro inferno. Manna. Mammona.
 Pascha. Iustitium, quasi iuris statio, dicitur iuris dicendi inter=
 missio: ut tempore messis quoddam fit iustitium, ne agricolæ
 impediuntur. Fœnum. Virus. Mane. Neccessum, necesse. Salum,
 id est, mare, à Græco salo. Solium, sella regia. Fas. Instar. Halec.
 Nefas. Letum, id est, mors. Vitrum. Viscum, uel masculinè
 uiscus, est glutinum, quo aues capiuntur. Macellum, locus ubi
 obsonia uenduntur, non solum carnes, sed quæcunq;. Nitrum,
 salis species, quo sordes corporum uestiumq; purgantur. Spi=
 cum, acumen ad spicæ similitudinem: pro eodem dicitur spicus:
 & hoc plurale habet. Sinum, pro uase. Solum, terra. Gelu.
 Lutum, cœnum. Sunthis, &c. Quidam grammatici præ=
 ter hæc uulgata alia adiecerunt compluscula: ut Orcus, pro in=
 ferno. Erebus, profundior inferni pars. Halo, circulus circa Lu=
 nam. Arrabo, id est, arra. Luna. Vehes, quædam mensura est,
 & plaustrum. Adorea, id est, gloria. Altum, pro mari. Medi=
 tullium, id est, medium loci spatium. Album pro tabula. Zaccæ=
 rum, est mel collectum in arundinibus cædidum ac fragile, Suc=
 cre. Gummiuum, oleum ex gummi factum. Stratum, equi sella.
 Abdomen. Papyrū. Chaos. Sinapi. Temetum. Callum, & mul=
 ta alia. Si bene, &c. Ex prædictis multa contra Grammati=
 corum regulas numerum pluralem habere inueniet, quisquis
 doctissimorum monumenta diligenter euoluerit: sed parè in=
 uentis parè utamur: neq; uti formidemus nimium.

Singulari numero carentia.

Distribuēs numerus, cum cardine, festa, libriq̄,
Cū ludis, urbs; multa carēt numero ista priore.
Dant quidā libri numerū tantūmodo primum.

Numeri distributiui: ut bini, terni, &c. Cardinales: ut duo, tres, quatuor, &c. Tot, quot, totidē, aliquot, carēt numero singulari, nisi rarissime, ut Septeno gurgite. Item nomina festorū, aut ludorū singulari numero carent: ut Apollinares, Megalenses, Circēses. Festorū nomina: ut Bacchanalia, Saturnalia, &c. Carent præterea singulari numero multa librorum nomina: ut Georgica, Bucolica, Rhetorica, rhetoricorū: Chronica, Biblia, bibliorum. Postremo multa oppidorum nomina singulari deficiūt numero: masculina quidē: ut Parrhisij, Gabij, Locri, orum, &c. Fœminina: ut Thebæ, Athenæ, Brugæ, &c. Neutra: ut Artaxata, Hierosolyma, &c. Dant, &c. Quædā librorum nomina sunt singularia, fœminini generis, ut Thebais, Aeneis, &c.

Masculina tantum pluralia.

Masculinei generis sunt hæc pluralia tantum,
Annales, sentes, cancelli, liberi, amores,
Vepres, carceribus, Luceres, canis, lemures do,
Furfuribus, geminis, natales, coeliribus ceu,
Manes, & casses, superi, loculi, atq̄ penates,
Cuiq̄ prius foret as, maiores, atq̄ minores,
Primores, fasti, uel fastus, adde Quirites,
Et pugillares, Seres, Caresq̄, salesq̄,
Atq̄ lares, pisces signum, ceu menstrua, menses,
Atque fori, faces, proceres, sic posterī, & antes,
Mores, inferi, & ambo dabis, sic codicq̄ cilli,

Interd.

Interdum numero potientur pauca priore.

Masculina tantum pluralia sunt, Annales, libri continentes quid quôque anno gestum sit. Sentes, id est, spinæ. Cancelli, ligna uel ferramenta inter se modicis interuallis posita, ut in fenestris. Liberi, id est, filij & filiae, & aliquando unicus filius, uel filia. Amores, pro turpibus & Veneres, nisi adiectiuo distingua-
 mus: ut honesti amores. Vepres, rubus, aut spina. Carceres, sunt unde equi incipiunt cursum. Luceres, nobiles quidam Romani. Cani, albi capilli in senectute. Lemures, laruæ, terrificationes nocturnæ. Furfures, pustulæ quæ ex capite resoluuntur. Gemini & gemelli, fratres uno tēpore nati. Natales, generis nobilitas, aut nascendi cōditio. Cœlites, id est, cœlicolæ, & ex hominibus dij. Manes, animæ defunctorū, & dij inferi. Casses, id est, retia. Superi, cœlites, uel nos respectu antipodum. Inferi, qui Tartara incolūt, uel antipodes. Posterī, post nos uenturi. Loculi, sacculi pecuniarij, uel receptacula seminis. Penates, dij penetrales, quos suæ quisq; domi colit: & pro domo capitur. Quæ in as, desinerent, si singularē numerū haberent: ut primates, summates, id est, ciuium optimi, probissimi, primi & summi. Maiores, antiqui qui ante nos fuerūt. Minores, id est, posteri. Primores, id est, primi. Fasti fastorum, uel fastus, liber in quo totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ fastorum explicabantur. Quirites, id est, Romani. Pugillares, tabellæ, in quibus scribimus. Seres & Cares, populorum nomina. Sables, dicta mordacia, dicteria, urbani ioci. Lares, dij domestici. Pisces, signum cœleste. Menses, pro mensuris. Fori, pars illa nauis, qua à prora in puppim discurritur. Fasces, id est, consularatus, aut prætura. Proceres, capita trabium, id est, mutuli quidam extantes: accipitur pro eis, qui in ciuitate eminet. Antes ab ante, dicuntur eminentes lapides in edificio, siue ultimæ columnæ quadratæ quibus sustinetur fabrica: aut sulci, aut uitium ordines extremi, qui ante stant. Mores, pro uitæ modo: nam mos singu-

lare, est consuetudo. Codiꝫ cilli, id est, codicilli, epistolæ. Horum nonnulla aliquando reperiuntur in numero singulari, quæ nec penitus effugiemus, nec affectabimus.

Fœminina tantum pluralia.

Hæc muliebria sunt tantum pluralia, grates, Suppetiæ, cunæ, Charites, latebræ, phaleræꝫ, Antiæ, & ambages, Alpes, argutiæ, & ædes, Præstigiæ, Exquiliæ, bigæ cum fratribus: Idus, Et decimæ, inficiæ, nugæ, scalæꝫ, foresꝫ, Copiæ, & antennæ, Gades, diræ, atꝫ Calendæ, Feriæ, & exequiæ, gingivæ, litteræ, & antæ, Et decretales, inimicitia quocꝫ, & aræ, Naniæ & illecebræ, genæ, opes, Nonæ, atꝫ tenebræ, Exuviæ, induviæ, paleæ, falebræ, scatebræꝫ, Cum ualuis, tricæ, thermæ, cum naribus, atꝫ Blanditijs, & compedibus, cum sordibus: adde Clitellæ, sordes, fortunæ, diuitiæꝫ, Gratia, & insidiæ, sic cautes, reliquiæꝫ, Quisquiliæ, lactes, mappæꝫ, minæꝫ, plagæꝫ, Nuptiæ, & excubiæ, cum primis, primitijsꝫ, Inferiæ, & scopæ: partes, si factio fiat. Cætera uix uersu contingit dicere: uerum Interdum numero potentur pauca priore.

Hæc fœminina carent singulari, Grates, Suppetiæ. Cunæ infantium lectuli. Charites, id est, Gratia. Latebræ, loca ubi homines se occultant. Phaleræ, equorum ornamenta. Antiæ

Antia, capilli demissi in frontem. *Ambages*, uerborum circui-
 tiones. *Alpes*, montes. *Argutie*, subtilitates. *Aedes*, pro
 palatio & domo priuata. *Præstigiæ*, oculorum illusio per in-
 cantationem. *Exquilie*, mons Romanus. *Bigæ* cum fratribus,
trigæ, *quadrigæ*, & c. *Bigæ*, currus à duobus equis tractus:
Trigæ à tribus: *Quadrigæ* à quatuor: *Monigæ*, ab uno.
Idus, quidam dies mensis. *Decimæ*, pars decima. *Nugæ*, men-
 dacia, & res friuolæ. *Scalæ*, notæ significationis. *Fores*, id
 est, ianua. *Copiæ*, pro exercitu. *Antennæ*, lignum ex trans-
 uerso arboris nauis positum, unde pendent uela. *Gades*, duæ
 insulæ sunt. *Diræ*, furie infernales. *Calendæ*, primus quisque
 dies cuiuslibet mensis. *Feriæ*, dies festi. *Exequiæ*, funebre
 officium. *Gingiuæ*, caro in qua dentes gignuntur. *Literæ*, id
 est, grammatica, & epistola. *Antæ*, lapides qui utrunque latus
 ostij muniunt. *Decretales*, pontificum constitutiones. *Inimi-
 citiæ*, ira ulciscendi tempus obseruans. *Aræ*, pro penatibus,
 & pro loci proprio. *Naniæ*, carmen funebre, quod etiam
epicedion & *monodia* dicitur, & capitur pro cuiuslibet can-
 tus, uel sermonis ineptia. *Illecebræ*, id est, blanditiæ, illectio,
diuitiæ, & uoluptates. *Genæ*, partes uultus inter malas &
auriculas. *Opes*, pro diuitijs. *Nonæ*, dies quidam in men-
 se. *Tenebræ*, obscuritas, caligo. *Exuuiæ*, spolia ab hosti-
 bus detracta. *Induuiæ*, indumenta. *Palæ*, follicula ipsa gra-
 norum propriè. *Salebræ*, loca aspera, uel aquosa, per quæ sa-
 lire oportet. *Scatebræ*, ebullitiones surgentis aquæ. *Value*,
ianuæ, siue portæ, siue ostia, quæ in se replicantur. *Tricæ*,
 capilli pedibus pullorum gallinaceorum inuoluti, qui gressum
 impediunt. Ideo *tricæ* dicuntur impedimenta & res friuolæ,
 ut *apinæ*. *Thermæ*, balnea calefactoria: imperiti dicunt stu-
 fas. *Nares*, nasi spiramina. *Blanditiæ*, blandimenta. *Com-
 pedes*, pedum uincula. *Sordes*, immunditia & auaritia. *Cli-
 tellæ*, instrumenta quibus sarcinæ in equis aut mulis portantur:
 uulgò

uulgò *baſtæ* uocantur. *Sortes*, oracula & Deorum reſponſa. *Fortunæ*, id eſt, diuitiæ & bona fortunæ. *Gratiæ*, deæ quædam. *Inſidiæ*, laquei & occulti doli, dolofaq; expectatio ad aggrediendum aliquem. *Cantes*, organorum fiſtulæ. *Reliquiæ*, quicquid ex aliqua re ſuper eſt. *Fauces*, pro ingreſſu, & parte corporis. *Quiſquiliæ*, quicquid ex arboribus minutim ſurculorum foliorumq; cadit: & purgamenta terrarum: & pro quacunq; re parui pretij ſumitur. *Lactes*, inteſtina per quæ ci-bus labitur: propriè in homine & oue. *Mappæ*, quæ ſternuntur ſuper menſam. *Minæ*, minationes & murorum eminentiæ, quas *pinnaſ* uocant. *Plagæ*, pro reti tantum. *Nuptiæ*, legitima maris & fœminæ coniugatio. *Excubiæ*, uigiliæ militum. *Primæ*, id eſt, primæ partes. *Primitiæ*, quæ in aliqua re ſunt prima & principalia. *Inferiæ*, ſacra defunctorum, & exequiæ. *Scopæ*, uerriculum, quo mundatur domus. *Partes*, pro factiõne. Iunguntur hiſ alia. *Cerimoniæ*, omne genus ſacrificiorum. *Minutiæ*, partes partium. *Offuciæ*, uerba detrahentiæ, & falla-cia. *Manubiæ*, pecunia ex uendita præda. *Facetiæ*, uerborum rerumq; urbanitas. *Fidiculæ*, funes quibus torquentur fontes. *Vigiliæ nocturnæ*: rarum eſt ſingulare. *Crates*. *Induciæ*, ceſſationes ad tempus ab armis, Barbari *treugas* uocant. *Fallæ*, turres lignæ: & multa alia quæ carmen ſtrictiori ſyllabarum lege coërcitum omnia complecti nequit. Reperiuntur autem hæc ſæpe ſingulariter contra grammaticorum artem.

Neutra tantum pluralia.

Tantū pluralis numeri ſunt neutra, iuga, arma,
 Seria, cum roſtris, effata, crepundia, bactra,
 Extæ, cibariæ, teſqua, cœraunia, clâſſica, luſtra,
 Cum caſtris, flabris, cunabula, iuſta, pudenda,
 Trâſtra, uerêda bonis; et munia do paraphernis

Aulæis, Iachanís, libís, comítia: lector,
 Addes cum spolijs præcordia: sunt o secundæ
 Hæc carchesia, uti uinacia, & ostia, ferta.
 Ostrea Grammatici, bellaria, pluracq; iungunt.
 Illa sit ternæ, ceu lumina, mœnia, sicut
 Pugillaria, uti sponsalia, milia iunge,
 Et uetera, atq; mapalia, sic magalia flecto.
 Pluracq; perfacilis melius quæ prosa recludet.
 Interdum numero potentur pauca priore.

Neutra tantum pluralia sunt, Iuga, montium cacumina: singulare inuenitur iugum. Arma, cuiusq; artificis instrumenta. Seria, res graves, non iocose. Rostra, locus Romæ ubi concionabantur. Effata, ultimæ augurum preces. Crepundia, recule pueris ludendi gratia data. Bastra, populus in Scythia, & ipsa regio, & in ea urbs: ut Cythera in Cypro. Extæ, intestina, quæ maximè extant, eminentq;: ut cor, hepær. Cibæria, esculenta lautiora. Tesqua, loca aspera, difficilia, deserta, & inculta. Ceraunia, montes Epiri. Clastica, concentus tubarum, & ipsæ tubæ. Lustra, strarum cubilia. Castra, loca sunt in quibus milites tentoria figunt. Flabra, uentorum flatus. Cunabula, & incunabula, id est, cunæ, & rerum primordia. Iusta, id est, exequiæ. Pudenda, & Verenda, sunt uirilia. Transtra, sedilia in nauibus. Bona pro diuitijs. Munia, grauiamina popularia, & officia. Parapherna, præter dotem data foeminis: dicuntur etiam paraphernalia. Aulæa, panni depicti, qui in domibus ditiorum & nobilium pendent ad parietes, & similiter in scenis & spectaculis. Lachana, omne oleris genus. Liba, panis genus. Comitia, conuentus populi ad magistratus creando. Spolia, exuuiæ. Præcordia, cartilago circa cor. Carchesia, foramina sunt in malo accipientia

piencia funes : sunt etiam pocula quædam. *Vinacea*, folliculi uivæ iam pressæ. *Ostia*, patentes fluuiorum aditus. *Serta*, coronæ ex floribus. *Ostrea*, conchæ species. *Bellaria*, secunda mensa : ut poma, placentæ, & id genus, ad iritandam gulam. Addunt quidam plura : ut *Viuaria*, septa in quibus feræ uiuæ pascuntur : quæ etiam roboraria dicuntur : sic *apiaria*, *mellaria*, & c. *Tripudia*, saltationes. *Multitia*, uestimenta mollia, & muliebria. Item *menstrua*, *compita*, *triuia*, raro singulariter lecta sunt. Omnia iam dicta secundæ declinationis sunt : sequentia uerò tertiæ. *Ilia*, intestina. *Lumina*, pro oculis. *Mœnia*, quæ urbem cingunt. *Pugillaria*, uide *Pugillares*. *Sponsalia*, sunt futurarum nuptiarum promissio. *Milia*, id est, *miliaria*. *Vetera*, pro loco quodam. *Mapalia*, tuguria rusticorum aut pastorum. *Magalia*, idem. Adde his *Magnalia*, id est, res magnificæ & stupendæ. *Palearia*, pelles pendentes sub collo bouis, uel ubi reponuntur paleæ : sicut *foenilia*, ubi conditur foenum. *Virilia*, genitalia. *Ocularia*, sunt oculi uitrei, quibus utuntur senes. *Naualia*, in quibus stant, aut fieri, aut refici solent naues. *Penetralia*, secretiora loca, legitur aliquando singulariter. *Pauca*q; ex præmissis singularem numerum quandoque habebunt : ut facile est uidere.

Abundantia.

Multiplex uno sensu dicatur abundans :
 Tignus uel tignum sit testis, pisacq; pisum,
 Cū penè innumeris : quæ lectio multa docebit.

Nomen abundans, est quod in eadem significatione multifariam effertur : ut, *Tignus* uel *Tignum*, & c. Talia sunt multiplicia : ut per modos aliquos declarabo, sed non omnia numerabo : quia propè sunt innumera. Primo quædam sub *a*, sunt primæ, uel sub *es*, quintæ : ut *materia*, uel *materies* : *maceria*, uel *maceries*, & c. Secundo, quædam in *us*, uel in *um*, desinunt :

ut tignus uel tignum : & in er, uel in um: ut oleaster, uel oleastrum. Tertio, quædam in um, per secundam desinebant : & aliquando in a, per primam: quæ nunc in a, per tertiam desinunt: ut poematum: uel poema, poemæ: uel poema poematis. Quarto, in er uel in us: ut Euander, Euandrus: conger, uel congrus: Siler, uel Silerus: nomen fluuij, &c. Quinto in a uel in as: ut Byria, Byrias: Damœta uel Damœtas: Sosia uel Sosias: Sylla, uel Syllas. Et in a, uel in es: ut cometa, uel cometes. Sexto in a, uel in e: ut Libya, æ, uel Libye, es, &c. Septimo, in eus, uel in es: ut Achilleus, uel Achilles, &c. Octauo, ab accusatiuo Græco fit aliquando fœmininũ in a, primæ: ut æthera, cratera, lampada, &c. Nono, quædam in eodem sensu proferuntur in singulari, & in plurali: ut hæc Fidenæ, hæc Fidenæ: hoc Argos, hi Argi: hæc Pergamus, hæc Pergama. Decimo, quædam Græca tertiæ faciunt à genitiuo in os, nomina secundæ in us, ut Titan Titanos, Titanus: sic Delphin, uel Delphinus, elephas, uel elephantus, &c. Undecimo, quædam desinunt in is, uel in er, ut cucumis, uel cucumer, impubis, uel impuber, &c. Duodecimo, in o, uel in en: ut Anio, uel Anien: Nerio, uel Nerien. Tertiodecimo, in is, uel in en: ut sanguis uel sanguen: aut is, uel in: ut delphis, uel delphin. Decimoquarto, in or, uel in os: ut arbor, uel arbos: honor, uel honos. Decimoquinto, in e, uel in is: ut Præneste, uel Prænestis: rete, uel retis. Decimosexto, in i, uel in is: ut sinapi, uel sinapis, &c. Decimosепtimo, in u, uel in us, ut artus, uel artu: tonitrus, uel tonitru: cornus, uel cornu, &c. Decimo octauo, in os, uel in us: ut Delos, uel Delus: uel on, aut um: ut Ilion, uel Ilium, aut hæc Ilios. Decimonono, in on, uel in os: ut Minos, Athos, uel aliquando Minon. Vigésimo, in o, uel in on: ut Agamemno, uel Agamemnon: Pluto, uel Pluton. Vigésimoprimo, in al, uel in ale: & in ar, uel are: ut penetral, uel penetrale: altar, uel altare: cochlear, uel cochlear, &c. Vigésimosecundo, in as, uel in atis: ut cuias, uel cuiatis

cuiatis, &c. Vigesimo tertio, in as, uel in do, uel in or, &c. ut amaritas, amaritudo, amaror, & amaritia, uel amarities: beatitas, uel beatitudo: albor, & albitudo: dulcor & dulcedo, &c. Vigesimo quarto, alia penè innumera, de quibus non est certa regula: ut mugil, uel mugilis: Arar, uel Araris: Baccar, uel baccaris: Tybris, uel Tyberis: Oedipus, & Oedipodis: Adā, Adamus: Satā, Satanas: iter, uel itiner: Ligur, uel Ligus: ambages, uel ambago: contages, uel contagio, uel contagium: compages, uel compago: tapes, tapete, uel tapetum: cantus, uel cantio. Hæc & alia propè innumera declarantur à Marcello, Festo, Prisciano, Tortellio, Iuniano, Perotto, Nestore, Calepino, pluribusq; in quibus obseruato, ne omnino desita usurpes.

Quæ composita diuersarum declinationum efficiunt.

Is uel us, orta uolunt limus, cera, arma, bacillus, Norma, iugū, cliu⁹, neruus, sopnusq; animusq; Pluraq; cū fræno, quæ glossa recludet abunde.

Quædam nomina faciunt adiectiua compositæ figuræ secundæ uel terciæ declinationis: ut à limus fit illimis, uel illimus: à cera, synceris, uel syncerus: sed alia alijs sunt usitata. Iam declaremus singula. Limus, molle lutum: limosus, plenus luto: illimus, illima, illimum, uel melius hic & hæc illimis, & hoc ilime, id est, purus, & sine limo: Sublimus, marmum: uel sublimis, id est, eleuatus in altum. Cera, notum est: hinc cereus, ex cera, uel mollis. Cereus substantiuè, id est candelæ de cera. Syncerus, syncera, syncerum: uel synceris, syncere, id est, purus. Arma, munimenta corporis: ut gladius, thorax, lorica: & instrumenta: ut libri sunt arma scholastici. Inermus, uel inermis, id est, sine armis. Bacillus, id est, paruus baculus. Imbecillus, uel imbecillis, id est, debilis. Norma est regula fabricorum, id est,

est, linea artificum, ad quam diriguntur opera. Anormis irregularis, & nō ad normam factus. Enormis, & Denormis, idem. Iugum summūtas montis, & instrumentum quo boues iunguntur, quando arant. Bijugi, uel bijuges, sunt duo animalia coniugata: trijugi, tria: quadrijugi, quatuor. multijugus, a, um: & omnijugus, ga, gum, pro omnigeno & multiplici capimus: ut homo multijuga doctrina. Cliuus, id est, collis, uel monticulus. Accliuus, uel accliuus, id est, eleuatus, altus, quasi ad cliuū. Decliuus, uel decliuus, id est, depressus, & inclinatus, quasi de cliuo. Procliuus, id est, inclinatus, aut facilis, ut procliuus in risum. Dicimus per n, liquidam, inclinis, acclinis, reclinis, pro inclinatus, acclinatus, reclinatus. Neruus, naturale uinculum corporis, quo colligata sunt membra: capitur pro uinculo carcerali. Est etiam funis arcualis. Neruosus, id est, fortis. Eneruus, uel eneruus, id est debilis aut mollis. Sopnus, Græce hypnos dicitur: unde mutata h, in s, & y, in o, & o, in u, sopnus hinc declinatum est: unde recte per p, sine m, sopnus scribitur: hinc insopnus, a, um, uel melius insopnis, & insopne. Semisopnus, uel semisopnis. Insopnus id est, peruigil. Animus, est mens uel anima, uel uoluntas, uel audacia. Exanimus uel exanimis, id est, mortuus. Inanimus, uel inanimis, sine anima. Magnanimus, habens magnum animum. Pusillanimus, habens pusillum animum. Semianimus, uel semianimis, id est, semiuuius. Afrænum dictus est infrænus, uel infrænis, id est, indomitus: quasi sine fræno. Efrænus, idem significat. Iunguntur plura: ut imberbis, uel imberbus, id est, nondum barbatus: magis in usu est imberbis, à barba. Neceffus, uel neceffis, id est, neceffarius. Perennus, & melius perennis, id est, perpetuus: a per et annus, ideo aspiratiōe caret. Ex diēlis clare patet ex multis substantiuis componi adiectiua: ut damnus, in demnis, sine damno. Dyscolus in usu est. Tiberga dicit etiam dyscolis, id est, difficilis, malus uel perniciosus. Elumbus, uel elumbis, qui præ debilitate sese erigere non potest, & c.

NOMINA SVB EADEM NOMI=
natiui terminatione, & eodem genere, ea=
demq; significatione, diuersarū
declinationum.

Multa tibi flexum dant quartū, siue secundum;
Vt domus, & laurus, ficus, colus, & penus adde,
Et lacus & quercus, pinus, cornus, monitus &c.
Vt quondā lectus, ueteres ita plurima flectunt.
Est alijs uariis flexus, pro teste sequester.
Cætera, ne longum faciam, tibi glossa recludet.

Abundant quædam nomina declinatione: ut quæ sunt secun=
dæ, aut quartæ declinationis: saltem in aliquibus casibus, ut do=
mus antè declinatum: laurus, ficus, & c. Hæc laurus, huius lauri,
datiuo lauro, hanc laurum, ò laure, à lauro, & aliquādo lauru:
hæ lauri, harum laurorū, his lauris, has lauros, & laurus, ò lau=
ri, à lauris, arbor quæ Græcè dicitur daphne. Ficus in generibus
declaratum est. Colus secundæ est, præter ablatiuum singularē,
qui per utrāq; profertur, hac colo, uel colu, hæ colus: uide gene=
ra, ubi penus quoq; declaratum est. Lacus huius laci, uel lacus:
reliquos per quartam effert. Quercus, genitiuo plurali querco=
rum. Pinus, has pinos. Cornus arbor, ab hac corno, uel cornu.
Quartæ sunt multa, quæ olim per secundam etiam flecteban=
tur: ut monitus, ornatus, questus, cestus, ortus, æstus, aditus, le=
ctus, & plura alia. Plaut. in Amphit. Lectus locus, pro lecti lo=
cus dixit, quod exoleuit, quia solū secundæ est nūc. Est alijs,
&c. Sunt quæda diuersarum declinationū, mutata significatio=
ne, aut etiā scriptura aliquātulū: ut acus, anus, arcus, uel arquus
cestus, uel cestus. Cantus, id est, cantio. Canthus, id est, ferrum
quo circumdatur rotæ. Hortus, ortus. Sunt & alia diuersarum
declinationum, eadem sub significatione: ut cancer pro morbo.
Aber, Mulciber. Acer, a, um, olim, nunc acer, acris, & hoc
acre,

acre. Acer arbor, est tertiæ. Sequester, sequestris, sequestre: & hic & hæc sequestris, & hoc sequestre: & sequester sequestra sequestrum: is est apud quem plures eandem rem, de qua controuersia est, deposuerunt. Sunt quæ in obliquis confunduntur: ut res, rei, reus, rei: pyrus, & pyrum, pyri, & c. Postremò abundant æquiuoca, id est, diuersa ratione multa significantia: ut discrimen, differentia, & periculum. Aura, lenis uentus, & fauor. Ludus, res quæ luditur, & schola: unde ludimagister. Ara, deorum. Hara, stabulum porcorum: & alia innumera, pro quibus omnibus datur regula generalis:

Multiplex uno sensu dicatur abundans.

DE COMPARA-

TIONE, LIB. IIII.

COMPARATIO, est rei ad rem collatio. Gradus cõparationis sunt tres: Positiuus, Comparatiuus, & Superlatiuus. Positiuus est, qui rem suam sine excessu significat: ut doctus. Comparatiuus, qui rem suam cum excessu non summo significat: ut doctior. Superlatiuus, qui rem suam cum excessu summo significat: ut doctissimus: hunc excedet comparatiuus, si dixeris, Hector fuit fortissimus, sed Achilles fortior: hic enim significat solum ualde fortem. Nomina sola comparatiua & superlatiua, nomina ex se faciunt: nam participia, per comparisonem nomina efficiuntur: ut amans, amantior. Deterior, & Potior fiunt à Deter antiquo nomine, & Potis, non à uerbis detero, & potior. Prior, primus, positiuo carent. Exterior, interior, superior, inferior, & c. sunt à nomínibus exter, inter, super, uel superus, inferus, quorum quedam reperiuntur, quedam penitus exoleuerunt: & nõ ab extra, intra, supra, & c.

f 2 præpo=

præpositionibus. horum superlatiua sunt extremus, intimus, su-
premus, infimus. Citer, citerior, citimus. Propior, proximus, po-
sitiuo carent: nec ideo ostēditur à prope esse, quia accusatiuum
aliquando habet: nam hoc abusiue fit, & multo sæpius datiuū
habet. Ab aduerbijs fiunt cōparatiua, & superlatiua aduerbia,
non nomina: quia à sæpe, abusiue fit sæpißimus, sæpior nunquā
legitur: sed bene aduerbia sæpius, sæpißime: ut à penè, peniße-
me. Penitior, & penitißimus, non sunt ab aduerbio penitus, sed
à nomine penitus, penita, penitū, id est, quod intra est: penitior,
interior: penitißimus, id est, intimus. Nuper facit superlatiuum
nuperrime: ab antiquo nomine nuperus, nupera, nuperū, fit nu-
perrimus, nuperrima, nuperrimum, sine cōparatiuo. Vltior,
ultimus, positiuo carent: aut forsā sunt à uetustissimo nomine
ulter, uel ulterus. Sola adiectiua cōparantur. Propria, propter
aliquod accidens, licēter pro adiectiuis sumpta, cōparari leges,
ut Nero, Neronior, id est, crudelior. Non omnia adiectiua com-
parantur, sed ea duntaxat, quorum significatio potest augeri
uel minui. Ideo non comparantur unicus, summus, omnipotens,
inuis, ingens, rudis, mediocris, nec uerbalia in dus, qualia sunt re-
uerendus, colendus. Comparatio est triplex, Voce tantū, signifi-
catione tantū, & utroque modo. Comparatio uoce tantum fit,
ubi uox conuenit, significatio discordat: ut à nouus nouißimus,
id est, ultimus: sunt enim maximè noua ferè ultima. nouior La-
tine non dicitur: dic recentior. Comparatio significatione tan-
tum, est ubi significatio conuenit, uox discordat: ut bonus, me-
lior, optimus. Comparatio uoce & significatione, est ubi cum
uoce significatio conuenit: ut doctus, doctior, doctißimus.
Doctior à docti est: ita formes cuncta secundæ.
Tollo sinisterior, melior, peior, minor, & plus,
Cum maior. Donant ficus & dīcus entior apte.

Comparatiuus à nomine secundæ declinationis, fit à geniti-
uo singulari addita or, syllaba, pro communi genere, & us, pro
neutro

neutro: ut *amicus, amici, amicior: spurcus, spurci, spurcior. Spurcus*, id est, immundus. *Pudicus*, id est, castus, *pudicior*. *Augustus*, id est, sanctus, & uenerabilis: *augusta, augustum, augusti, augustior, &c.* Tollo, &c. Excipiuntur à regula, *sinister, sinisterior: bonus, melior: malus, peior: paruus, minor: multus, plus, solum* in neutro genere, & hoc in singulari numero: at in plurali, *hi & hæ plures, & hæc plura, uel pluria.* *Magnus, maior* donat, & c. A *facio*, sunt quædam adiectiua in *ficus*, & à *dico*, uel *dicax*, in *dicus*, penultima correpta, quæ comparatiua in entior efficiunt: ut *magnificus, magnificentior, qui magna facit. Mirificus, mirificentior, qui mira facit: sic munificus, id est, liberalis: honorificus, qui honore digna facit, &c.* *Maledicus, id est, mordax, & obtrectans, maledicentior: benedicus, benedicientior, qui bene dicit, & laudat: sic falsidicus, &c.*

Fortior à forti est: facias ita cætera ternæ.

Iunior excipiunt. à nequam nequior exit.

Comparatiuus, si positiuus fuerit tertiæ, fit à datiuo singulari, addita or: ut *forti, fortior: pauperi, pauperior, &c.* *Iunior, &c.* Excipitur à regula unicum nomē, *iuuenis, iunior, pro iuuenior.* *Georgius Valla* tamen dicit *iunior* esse è *iunis*. *Nequam nequior facit: & non excipitur: quia non flectitur nequam.*

Superlatiuorum formatio.

Er, rimus adiecti superlatiui. Dant *timus, exter,*
Et ceter, & dexter: quibus addes rite sinister.
Dic etiam extremus. Maturus dat *rimus apte,*
Vel simus: huius iungit satur. a uerus est rim usq.

Positiuus in *er*, addit superlatiuo, *rimus, a, um: ut niger, nigerrimus: pauper, pauperrimus, &c.* Dant *timus, &c.* Excipiuntur à regula, *exter, exterior, extimus, uel extremus: ceter, ceterior, citimus: dexter, dexterior, dextimus: sinister, sinisterior, sinistimus. Maturus, &c.* *Maturus, matura, maturum,*

facit superlatiuum maturrimus ab antiquo nomine matur, uel maturissimus. Iungitur ^{6. tnr,} quod similiter facit saturrimus, & saturissimus. Vetus facit ueterior, & ueterrimus, à uetusto nomine ueter, ueteris.

^{Superlatiuum in superlatiuo} In reliquis simus accipiet patrius ^{genitiui} positiui,

Atq; datiuus in i, tamen s, simus usq; præibit.

Excipe postremus, supremus, & optimus, atque

Pessim⁹, & minim⁹, cū maxim⁹, intimus addēs.

Plurimus, infimus adiunges; entissimus autem

A ficus atq; dicus facito. limus is dato dempta

Cum facilis, gracilis, agilis, similisq; humilisq;.

Si positiuus non desinit in er, tūc superlatiuus fit à genitiuo positiui in secunda declinatione, uel à datiuo in tertia, addendo s, & simus, ut celsus, celsi, celsissimus: & nō summus: fortis, forti, fortissimus. Excipe, &c. Tolluntur hinc, posterus, postremus: superus, supremus: bonus, optimus: malus, pessimus: paruus, minimus: magnus, maximus: interus, intimus: multus, plurimus, multa plurima, multiū, plus, plurimū: inferus, infimus. Entissim⁹ autē, &c. Nomina à facio, in ficus: à dicax, in dicus, habēt entissimus: ut maleficus, maleficientissimus: maledicus, maledicentissimus, &c. Limus, &c. Hæc quinq; facilis, agilis, gracilis, humilis, similis, faciunt superlatiuos abijciendo is, addita limus: & ita sunt duo ll: ut facillimus, agillimus, humillimus, &c. Addit Valla docillimus. Facilis, nō grauis. Gracilis, tenuis, nō crassus. Agilis, leuis, & mollis. Humilis, non altus: ut humilis arbor, humilis homo: id est uilis, & ignobilis. in sacris significat nō superbum. Docilis, qui facillè discit: contrarium est indocilis, &c.

Comparatio imperfecta.

Anterior superante caret; iuuenisq; senexq;

Sicut

Sicut adolescens, cui diues pluraq; iungunt.
 Temperior solum est. ignorant hæc positium,
 Ultimus, ulterior: prior, & primus, propiorq;
 Proximus: ocyor, atq; ocysimus adñciantur.

Anter, uel anterus ueteres dixere: hinc anterior sine superlatiuo: ut iuuenis, uel iunis, iunior: senex, senior: adolescens, adolescentior: diues, diuitior, & quedam alia. Temperior, &c. Temperior, positiuo, & superlatiuo caret: ulterior, ultimus: prior, primus: propior, proximus: ocyor, ocysimus: positium non habent, quo utantur Latini. Temperior, uel rectius temporior, id est, tempestiuior, à tempus deductum, caret positiuo, & superlatiuo: hinc aduerbium tempori, id est opportunè & tempestiuè. Ocyor, ocysimus, id est, uelocior, uelocissimus: hæc præter plurima carent comparatiuo, superlatiuoq;: uti gnauus, id est, diligens: magnanimus, uulgaris, nemo, fugitiuus, syluester, uagabundus, tremebundus, degener, &c.

Vs, si uocalis præcat, rarò gradus exit
 More prius dicto. Tenuis non additur aptè.

Quando uocalis præcedit syllabam us, in positiuo, aut nunquam, aut rarò cõparatur more dicto, id est, in or, & simus: ut idoneus, rubeus, ceruleus, arduus, pius, &c. sed ubi comparatione opus est, capiunt magis, & maximè: ut magis dubius, & maximè dubius. Ratio regulæ est: quia comparatiuus regulariter formatus, debet superare positiuum una syllaba: ut docti doctior. Regulariter dixi, propter peior, maior, minor, &c. Et quia i, littera inter duas uocales efficitur consonans, ut maior, comparatiuus non superaret positiuum: ut peior: & si i, non fieret consonans, ut superaret, esset mala sonantia. Tenuis non, &c. Tenuis, Alexander negauit inscitè cõparari posse. habet enim tenuior, & tenuissimus, apud probatissimos autores.

DE PRAETER-

RITIS, ET SUPINIS VER-
BORUM, LIB. V.

Compositum, simplexque modo flex-
tuntur eodem.

Excipies quaedam post clarè noti-
ficanda.

Verbum compositae figurae coniugatur ut sim-
plicis, et contra: ut sedeo, sedes, sedi: possideo, possides, possedi.
Excipies, &c. Excipiuntur quaedam: quia do est primae cō-
iugationis: reddo, addo, tertia: maneo, mansi: imminuo, imminui.
haec et alia satis declarabuntur. ideo hic nolui ponere.

A, quoties mutatur in i, per e, pono supina. *et magis si e. v. b. c.*

Demitur hinc do, go, sapio, salio, statuoque.

Si uerbum compositum mutet a, simplicis in i, supinum reti-
nebit e: ut facio, feci, factum: reficio, refeci, refectum, et c. De-
mitur, &c. Tolluntur uerba in do: ut cado, cecidi, casum: re-
cido, recidi, recasum. Et in go: ut ago, egi, actum: adigo, adegi,
adactum. Et composita à sapio: quia retinent i, in supino: ut de-
sipio, desipui, desipitum, et c. A salio, et statuo, quae pro a, in
supino retinent u: ut insilio, insilui, insultum, et c. Hoc etiam
notatu dignum, uerba mutantia e, in i, non perdunt e, simplicis
in praeteritis et supinis: ut emo, emi emptum: redimo, redemi, re-
demptum: sic, sedeo, insideo.

Quum geminat simplex, composito tolle priorē.

Quam retinet do, sto natum, ceu discere, posco.

Plurima sic olim. ceu nunc praecurro, repungo.

Quum simplex geminat principium praeteriti, compositum
non ge

non geminat: ut mordeo, momordi: remordeo, remordi: pello, pepuli: compello, compuli, &c. Quam retinet, &c. Excipe composita à do, sto, disco, posco: quia semper geminant: ut credo, credidi: resto, restiti: edisco, edidici: reposco, repoposci. Sed olim plura: ut omnia composita à curro: ut decucurri, &c. nunc solum præcurro, geminat principium: ut præcucurri. à pungo, pupugi, fit repungo repupugi, &c. Supinum nunquam principium geminat.

Si sit a, præsentis, non desinet esse supino.

Quoties præsentis fuerit a, non aberit supino: licet in præterito mutetur: ut facio, feci, factum: fallo, fefelli, falsum.

Præteritis quæcunq; carent, spoliabo supinis.

Quæcunq; carent præteritis, carent etiam supinis: ut polleo, glisco, feruesco, &c. Licet præteritorum, & supinorum carentia pertineat ad sequentem librum, tamen in hoc libro totam hanc rem absolvam: quia breuius, & commodius fiet: nam ceteri carentia præteritis, aut supinis, ferme suis locis explicauere, & in defectiuus omnia repetiuerunt: id ego non faciam: quia breuitati, & puerorum utilitati studeo.

P R I M A C O N I U G A T I O .

PRæteritis autem facit as, atumq; supinis.

Verbum primæ coniugationis, facit præteritum perfectum indicatiui modi à secunda persona singularis numeri indicatiui modi, præsentis temporis, ablata s, litera, & addita syllaba ui: & in supino mutat ui, in tum, uel tu: ut amo, amas, amaui, amatum, amatu, &c.

Excipe do dedit atq; datū: stetit atq; statum sto: Cuius compositum sticit, atq; stitum capit aptè.

Do, dedi, datum: circundo, circundedi, circundatum: sic pesundo, uenundo, satisdo: sto, steti, statum: huius composita stiri,

f s & stitum

et stitum faciunt: ut praestiti, praestitum: insto, institi, institum: asto, astiti, astitum, et c. Do, id est, dono, mitto, dico. Circundo, id est, circumpono. Venundo, id est, uendo. Pessundo, id est, calco, uel opprimo: pessum, id est, sub pedibus. Satisdo, id est, satisfacio, aut soluo. Sto, crectus sum. Insto, propè sum: ut pascha instat: uel operam do pro re acquirenda. Asto, id est, iuxta sto, et c.

Dono lauo, laui, lotum, lautum, atq; lauatum, Poto magis potum: iuui, iutumq; iuuare.

Lauo, laui, lotum, uel lautum, uel lauatum: ab eo quod olim dicebatur lauau, et significat rigo, uel aqua purgo, aut quous humore purgo. Poto, potaui, potatum, et saepius potum, id est, bibo. Iuuo, iuui, iutum, quod supinum non est in usu: sed pro eo capimus adiutum, quod est ab adiuuo, lectum est, iuuau. Iuuo, id est, auxilium do.

Præbet uí per ítum cubo, cū sono, siue crepare, Et domo, siue tono, ueto, cum plico. Nexo, xui, xum.

Præbet ui per ctum frico, cū seco, iunge necare. Nulla supina creat mico, dans micui. Datur auí Nonnullistauí tantum dat supplico, sicut Omne plico uerbum, quod dat cum nomine iunctum.

Hæc septem uerba cubo, sono, crepo, domo, tono, ueto, plico, faciunt per duas syllabas uí in præterito, et itum in supino: ut, cubo, cubui, cubitum, id est, iaceo. Sono, sonui, sonitum, id est, sonum facio. Crepo, crepui, crepitum, id est, uiolentum sonum facio, et frangor. Domo, domui, domitum, mansuetum facio, et uinco. Tono, tonui, tonitum, ualde sono, uel facio tonitrum. Veto, uetui, uetitum, prohibeo. Plico, plicui, plicitum, et aliquando plicau, plicatum, id est, contraho, et rugas facio. Nexo, &c. Nexo facit nexui, nexum, id est, ligo, uel necto

necto. Præbet, &c. Hæc tria uerba, frico, seco, neco, faciunt uî per duas syllabas in præterito, per etum præcedēte litera c, ante t, in supino: ut frico, fricui, frictum: est sicut sonat. Seco, secui, sectum, scindo, findo, diuido. Neco, necui, nectū: uel necaui, necatum: quacunq; re occido. Nulla supina, &c. Mico, micui facit absque supino, id est, fulgeo proprie cum motu, uel tremore: ut ensis micat, fulgur micat. Datur, &c. Quædam ex dictis etiam dant aui, in præterito: & similiter, quod faciliè conijcitur, atum in supino: ut increpo, increpui, uel increpauî, increpatum: implico, implicui, uel implicauî, implicitum, uel implicatum: sic dimuco, dimicui, sine supino, ut mico, micui, uel dimicauî, dimicatum. Increpo, id est, cum clamore arguo. Implico, id est, inuoluo, innecto. Dimuco, id est, pugno, quod re fit. Aui tantum, &c. Supplico solum facit supplicauî, supplicatum: ut omne compositum à plico cum nomine: ut duplico, duplicauî, duplicatum: replico, replicauî, replicatum: multiplico, multiplicauî, multiplicatum, &c. Supplico, id est, rogo humiliter, manus scilicet plicans.

SECUNDA CONIUGATIO.

PRæteritum per uî facit es: per itumq; supinum.

Verbum secundæ coniugationis facit præteritum à secunda persona singulari, præsentis temporis, indicatiui modi, mutando es, in uî per diuisas syllabas: & in supino facit itum: ut habeo, habes, habui, habitū, id est, possideo & teneo: terreo, terres, terrui, territum, timere facio, &c. Omnia uerba secundæ coniugationis desinunt in eo: & nulla alia, præter hæc prima, beo, beas, creo, screeo, meo, calceo, laqueo, nauseo, enucleo: & duo quartæ, eo, queo, cum compositis.

Dat doceo doctum: teneo tentum: pateo q;

Passum. sic mistum dat misceo, torreo tostum.

Censeo

Censeo dat censum; careo cassum caritumq̄.

Verba hic posita, præterita secundum regulam formant: supina contra regulam: ut doceo, docui, doctum: id est, doctrina imbuo. Teneo, tenui, tētum: id est, apprehendo, detineo. Pateo, patui, passum: apertus sum. Misceo, miscui, mistum: confundo, & perturbo. Torreo, torrui, tostum: id est, uro, cremo, asso. Censeo, censui, censum: iudico, uel existimo. Careo, carui, caritum, secundum regulam: sed contra regulam cassum, non habeo, aut priuor.

Polleo præterito caret: & uix nideo donat.

Polleo caret præterito: quod nideo uix habet. Calepinus dicit esse nidui: sed non est in usu. Quia carent hæc præteritis, etiam supinis carebunt, ut dictum est. Polleo, id est, possum, ualeo. Nideo, & renideo, id est, splendeo.

Quod dat uī neutrum, timeoq̄; carento supinis:

Tolle ualet, noceo, placeo, doleo, taceoq̄;

Paret, olet, careo, pateo, lateo, calet, & li.

Verbum neutri generis, secundæ coniugationis, faciens præteritum per uī diuisas syllabas, cum unico actiuo timeo, caret supino: ut madeo, madui, humidus, & madidus sum. Studeo, studes, studui, studiosus sum, & operam impendo. Surdeo, surdus sum. Sordeo, sordui, sordidus, immundus, & uilis sum. Candeo, candui, splendidus, & candidus sum, & alia penè innumera, quæ nimis longum esset subijcere. Timeo actiuum, caret etiam supino, id est, metuo. Tolle ualet, &c. Pauca neutra, quorum præterita per uī diuisas syllabas fiunt, supina retinent: ut, Valeo, ualui, ualitum, id est, possum, ualidus & sanus sum: ut non ualeo dicere: Valeo recte. Noceo, nocui, nocitum: id est, malum infero. Placeo, placui, placitum: id est, gratus sum. leges placitus sum, pro placui. Doleo, dolui, dolitum, tristis sum. Taceo, tacui, tacitum, non loquor: & ponitur

tur aliquando actiue: ut Taceo hanc rem. Pareo, parui, paritum, obedio. Oleo, olui, olitum, odorem enito, siue bonum, siue malum: ut, Hoc bene olet, Istud male olet. Careo. Pateo. Lateo, latui, latitum, abscondor, non compareo: latet me, id est, nescio. Caleo, calui, calitum, calidus sum. Et li. id est, liceo, licui, licitum: passiuè significat id quod liceor actiue. Liceo, hoc est, appetior in auctione.

Dāt dī, sū, prandet, uidet, & sedet. At geminabit S, sessum. stridet, stridi facit, absq; supino.

Prandeo, dat prandi, pransum, prandium sumo: & ponitur simpliciter pro comedo. Vidco, uidi, uisum, notum est. Sedeo sedi, sessum, gemino ss, notum est: sedet animo, id est, placet. Strideo, stridi, absq; supino, stridorem facio, id est, sonum uiolentum: dicitur etiam per tertiam strido. Prandeo etiam facit pransus sum: quia est neutro passiuum: ut gaudeo, gausus sum, & c.

Dī, sum, præterito geminato mordeo donat: Ut pendet, spondet, tondet. Donat ueo, uī, tum. Dic fautum, cautū. V eo neutra carento supinis.

Quatuor uerba dant di, & sum geminato principio præteriti: ut Mordeo, momordi, morsum, dentibus lædo, detraho, pungo, carpo. Pendeo, pependi, pensum, suspensus sum: capitur pro sollicitus sum: ut, Pendet animus. Spondeo, sponendi, sponsum, promitto. Tondeo, totondi, tonsum, crines, aut lanam seco forcipe. Horum composita non geminant principium præteriti per regulā generalem prius dictam: remordeo, remordi: respondeo, respōdi, & c. Donat uero, & c. Verbum desinēs in ueo, facit præteritum in ui syllabam, quam supinum in tum mutat: ut moueo moui motum, de loco in locum muto. capitur pro induco. Foueo, foui, fotum: calefacio, lenio, nutrio. Vouco, uoui, uotum, religiose promitto. Dic fautum, & c. Duo irregulari

gulariter supina faciunt: Fauco, faui, fautum: bene alicui opto. Cauco, caui, cautum, id est, prouideo, fugio, ac uito. V eo neutra, &c. Reliqua neutri generis sunt, & carēt supinis omnia: ut liueo, liui, id est, liuidus sum, hoc est, sordidus, niger, ac inuidus. Ferueo, ferui: uel ferbeo, ferbui: id est, ualde caleo: & fluo, fluo, uel æstuo, bullio. Conniueo, conniui, uel connixi, claudio oculos, & cōsentio. Pauco, paui, id est, timeo. Aueo, aui, cupio. Flaueo, flauī, id est, flauus sum, &c.

Dant quoq; uī, tum, flet, plet, delet, net, ciet; adde Cum uiet, ortū oleo. Sed uult adoleuit adultū.

Do simplex oleo per uī maget; nata per eui.

Sunt adhuc pauca secundæ coniugationis uerba facientia præterita per uī syllabā: supina uero per tum, mutata uī in tum: ut, Fleo, fleui, fletum, id est, lacrymor. Pleo non est in usu, sed bene composita: ut compleo, repleo, eui, etum: idem quod impleo, scilicet plenum facio: depleo, depleui, depletum, euacuo: deleo, deleui, deletum, destruo propriè lineas, aut regulas. Neo, neuī, netum: unde netrix: proprium mulierū est fila facientium. Cieo, cies, ciui, citum: pro eodem dicitur per quartam, cio, ciui, citum, id est, uoco, prouoco: composita utriusque semper sunt quartæ: ut accio, cōcio, excio, &c. Vieo, uieui, uietum, uerbum est antiquum, significans ligare, & inflectere. Oleo, olui: facit etiam oleui, oletum: hinc oletum, id est, sterqus humanum, quod ualde male olet: & composita, aboleo, id est, deleo, extra consuetudinem duco: aboleui, aboletum. Exoleo, extra consuetudinem uenio: exoleui, exoletū. Inoleo, inualeo, in usum uenio: inoleui, inoletum. Obsoleo, sordeo, uel exoleo, obsoleui, obsoletū; &c. Adoleo, adoleui, adultum, adultu, id est, cresco, & cremo. Do simplex, &c. Oleo simplex facit libentius uī per duas syllabas, & itum in supino. Et ab eo composita sæpius habent eui, etum: ut patuit.

Dant

eui habet e itum supino Et

Dant si, sum, suadet, ridet, manet, hæret, & ardet,
 Et terget, mulcet, mulget: iubeo geminans ff.
 Indulget, si, tum, cum torquet, sæpius optat,
 Sorbeo, psi, ptum dat, uel normam rite reseruat.
 Dans a, per i, maneo minui facit absq; supino.
 Sic urget si, uult, cum fulget, turget, & alget.

Quædam habent si, sum: ut, suadeo, suasi, suasum, id est, con-
 sulo. Rideo, risi, risum. Maneo, mansi, mansum, capitur pro ex-
 pecto. Hæreo, hæsi, hæsum, arctè rei insideo, figor, imprimor, &
 dubito. Ardeo, arsi, arsum, uror, inflammor: & capitur pro ue-
 hementer amare. Tergeo, tersi, tersum: uel per tertiam tergo,
 tersi, id est, mundo, & nitidum facio. Mulceo, mulsi, mulsum:
 uel etiam mulxi, mulctū, lenio, mollio, blandior, mitigo, dulcem
 facio, ungo, delecto, polio. Mulgeo, mulsi, mulsum, uel mulxi,
 mulctum, lac è mammis exprimo. Iubeo, iussi, iussum gemino ff,
 utrobiq; id est, impero. Indulgeo, indulsi, indulsum: sed frequē-
 tius indultum, obsequor, & facile concedo. Torqueo, torsi,
 torsum, & sæpius tortum, inflecto, iacto, gyro celeri roto, &
 guberno. Sorbeo, sorpsi, sorptum, uel secundum regulam,
 Præteritum per ui, &c. facit sorbui, sorbitum, quicquam
 molle deglutio. Dans a, per i, &c. Composita à maneo,
 quæ mutant a in i, breuem, habent ui, sine supino: ut, Eminuo,
 eminui, uideor, & præ alijs pateo, uel excello. Imminuo, immi-
 nui, in isto. Præmineo, præminui, præcello, &c. Sic urget,
 &c. Id est, sine supino urgeo, si, facit: ut urgeo, ursi, premo, co-
 go, compello, festino. Cui iunguntur fulgeo fulsi, id est, splen-
 deo. Turgeo, tursi, id est, inflor, & tumeo. Algeo, alsi, id est, l-
 geo, absq; supino.

Xi, ctū, dant mulcet, mulget, luget, uelut a
 Xi, friget, lucet, conniuet: absq; supino.

Hæc quatuor, mulceo, mulgeo, lugeo, augeo, habent xi, in præterito, & etum, præcedente c, in supino: ut mulceo, & mulgeo, xi, mulctum, patuerunt: quia etiam faciunt mulsi, mulsum: & ita eadem præterita & supina. Lugeo, luxi, luctum, id est, doleo, & tristor, & ualde fleo, & in lugubri ueste sum. Augeo, auxi, auctum, id est, maius facio. Xi, friget, &c. Tria faciunt xi, absque supino. Frigeo, frixi, sum frigidus, ac etiam segnis. Luceo, luxi, id est, lucem emitto. Conniueo, connixi, habet etiam conniui: ut dictum est supra in regula, Dat ueo, ui, &c.

TERTIA CONIUGATIO.

Vult xi, etumque cio. Facit & iacit ecit, & actum. Elicio per ui dat itum: fratres mage xi, etum.

Verbum tertiæ coniugationis desinens in cio, dat xi in præterito, & etum per c, in supino: ut aspicio, aspexi, aspectum: inspicio, inspexi, inspectum: despicio, despexi, despectum: & reliqua composita à specio, spexi, spectum, id est, uideo, quod iam exoleuit. Pellicio, pellexi, pellectum: compositum à lacio, lacis, lacin, id est, in fraudem duco, quod in usu non est, sed bene frequentatiuum lacto, & sua composita: Allicio, allexi, allectum, blandè attraho: Illicio, illexi, illectum, induco: Pollicio, id est, pertraho, & c. Facit, &c. Excipiuntur facio, feci; factum: iaceo, ieci, iactum: quorum composita faciunt supina in ectum, per regulam, A, quoties mutatur, &c. ut inficio, infeci, infectum: iniicio, inieci, iniectum, & c. Elicio magis habet elicui, elicium, quàm elexi, electum, id est, blandè educo, & attraho. Reliqua eiusdem compositionis, magis xi, etum faciunt: ut pellicio, pellexi, pellectum, & c.

o fodi, fossum gemino ss. fugi, fugitumque.

o facit fodi, fossum, gemino ss. fugio autem fugi, fugitum.

erram eruo. Fugio, id est, uito, & currendo relinquo.

Iui itumēq; cupit. Sapit ui, uel ui dat, itumēq;.

Dic capio cepi captum. Rapio rapui ptum.

Cupio facit cupiui cupitum : ut sapio sapiui sapitum : quod uerbum etiā & sepius quidem facit sapui sapitū. Capio, cepi, captum. Rapio rapui raptum, nec sunt plura his desinentia in pio. Cupio, id est, desidero. Sapio, id est, sapore habeo, aut per saporem iudico: ut, hæc caro sapit adustionem: & ad alia transfertur. Capio, apprehendo, accipio. Rapio, uiolenter aufero.

Dat pario peperit partum, aut paritū. Quatioēq;

Dat quassit, quassum. Cussit cussum dabo proli.

In rio unicum uerbum pario, dat peperit partum, uel paritum, id est, prolem produco: & proprie fœminarum est: etiam significat efficio, uel acquirō. In tio simplex unicum est, quatio quassit quassum: unde est quasso quassas uerbum, commoueo. Eius composita mittunt cussit & cussum: ut concutio concussit concussum, gemino ss, in præteritis & supinis, id est, percutio, motito: Excutio excussit excussum, expello: Incutio incussit incussum, infero: Decutio decussit decussum, Gallicè, abbatre: Succutio, secourir, & esbranler: Discutio, examino, &c.

Vult uo semper ui, dās utū. Vult struo xi, ctum.

Datq; fluo xi, xum. Pluo ui, uel ui, dat & utum.

Vultq; ruo ruitum: dat utum proles tibi solum.

Nulla supina dabunt metuo, luo, congruo, sicut

Annuo, cū socijs, cluo, respuo, & ingruo, iūctis.

Verba in uo per diuisas syllabas desinentia, faciunt in præteritis ui, per diuisas syllabas, & in supino utum: ut arguo argui argutum, id est, accuso & reprehendo: item ostendo uel indico. Statuo statui statutum, id est, pono uel ordino. Vult struo, xi, &c. Excipiuntur aliqua à regula: nam Struo facit

struxi structum, id est, paro, aut facio ædificium, aut quidpiam aliud. Etiam Fluo fluxi fluxum, propriū est liquorū fluentium, ut aqua fluit, &c. Pluo pluui, uel plui, plutum: rarò legitur nisi in tertia persona singulari. Ruo rui ruitum, id est, cado. Composita huius, solum rutum faciūt: ut diruo dirui dirutum, id est, destruo. Eruo erui erutum, extraho & libero. Irruo irrui irrutum, impetum facio. Obruo obrui obrutum, id est, opprimo, &c. Nulla supina, &c. Quædam carent supinis: ut, Metuo metui, id est, timeo. Luo lui, soluo, sustineo, & patior. Congruo congrui, concordo uel cōuenio. Item ingruo ingrui, inuado, immineo, impetum facio. Nuo, id est, caput moueo, uel capite significo, facit nui nutum: sed composita supino carent: ut Abnuo abnui, id est, nego. Annuo, id est, assentior. Innuo innui, ostendo quid uelim, siue affirmem, siue negem. Renuo renui, refuto, &c. Cluo cluis clui, id est, pugno & splendeo. Respuo respui, repudio, & sperno.

Bi, bo, bitumq; facit. Scabo, lambo, carento supinis.

Vt cubo, sic proles. Dāt scribo, nuboq; pfi, ptū.

Verbum desinens in bo, facit bi, in præterito, & bitum in supino: ut Bibo, bibi, bibitum, cum compositis, Adbibō, Ebibo, Imbibo, &c. Deglubo, deglubi, deglubitum, id est, excorio. Scabo, scabi, id est, frico: supinum scabitum, non est in usu. Lambo lambi, id est, lingo: supinum lambitum, non est in usu. Vt cubo, &c. Composita à cubo, in cumbo, per tertiam desinunt: & abiectō in præteritis & supinis m, faciunt cubui cubitum, sicut cubo: ueluti, Procumbo, procubui, procubitum, id est, cado. Accumbo accubui accubitum, id est, asideo, uel adiaceo mensæ. Incumbo incubui incubitum, in aliquo uel super aliquid iaceo. Incumbo etiam significat, operā do: ut, iucūbo uirtuti. Dant scribo, &c. Scribo scripsi scriptum, id est, literas formo, uel

librum

librum compono. Nubo nupsi nuptum, uiro trador.

In ui, tum, muta sco. Pasco dat tibi pastum.

Agnosco, cognosco dabis per itum. Nihil autē

Glisco dabit, uelut inceptiua. Poposcit habeto

Poscere. Vult disco didici. Compescit ui, dis.

Hæc per itum flectam. Conquexi tolle supinū.

Verbum desinēs in sco, mutat sco, in ui syllabam, & in tum: ut nosco noui notum, id est, non ignoro. Quiesco quieui quietum, id est, non moueor, dormio, & quiescere facio: quiesce tumultum hunc: tunc est uerbum actiuum. Suesco sueui suetum, id est, soleo. Assuesco assueui assuetum, id est, consuetudinem habeo. Ascisco ascui ascitum, adiungo, assumo, arrogo, attribuo, admitto, aggrego. Pasco, &c. Excipiuntur à regula pasco, cognosco, agnosco, quæ præterita regulariter formant, paui, cognoui, agnoui: supina uerò contra regulam, pastum, cognitum, agnitum. Pasco, id est, nutrio. Agnosco uetera, & cognosco noua, propè idem sunt. Nihil, &c. Glisco caret præterito, & supino, id est, cresco: & accipitur pro cupio. Item præteritis & supinis carent uerba inceptiua, id est, inchoatiuæ formæ, saltem proprijs. Capiunt autem præterita à primitiuis: ut Calesco calui. Tepesco tepui. Poposcit, &c. Posco poposci. Disco didici. Compesco compescui. Dispesco dispescui: quæ quatuor faciunt supina in itum, ut poscitum, discitum, dispescitum, compescitum, licet sint raro usu. Disco, doctrinam capio. Posco, id est, peto. Compesco, id est, coercéo, cohibeo, domo. Dispesco, separo, dirimo, quasi diuerso pascuo diduco. Conquexi, &c. Conquinsco conquexi, sine supino, id est, caput inclino, uel conuiueo: capitur etiam pro indignor.

N, mota, ci, ctum, uinco dat. Dicoq; xi, ctum.

Vt duco. Parco si, sum ꝑ, pepercit, itum ꝑ.

Icere, ci, ctum, uult. In di, sum, do, bene uertes.

Vinco facit uici uictum, ablata n, litera, id est, supero. Dico dixi dictum, loquor, & nomino. Duco duxi ductum, notæ significationis est. Parco parsi parsum, uel peperci parci- tum, abstineo, quasi parum tango, ut aiunt: ut, parco nummis. Ico, ici, ietum, id est, percutio. In di, &c. Do mutatur in di, & sum: ut mando mandi mansum, id est, comedo, uel dentibus conficio. Scando scandi scansum. Ascendo ascendi ascen- sum. Descendo: uerba satis nota. Defendo defendi defensum, id est, protego. Incendo incendi incensum, est accendo, id est, ardere facio.

Tolle cado cecidi casum. Pandi cape passum.

Edi: sum, uel stum. Dat pedo pepedit, itum ꝑ.

Cædo cecidit habet, sic pædo pepædit, & in sum
Fiet utrūq; quibus par tædo est, dās quoq; tētū.

Cado cecidi casum, id est, ruo. Pando pandi passum, aperio, & patefacio. Edo pro comedo, edi esum, uel estum. Pedo pepedi peditum, uentris crepitum facio. Cædo cum æ diphthon go, cecidi, secunda longa, cæsum, id est, percutio, & ampu- to, & interficio. Pendo pependi pensum, id est, suspendo: ut pendo furem, uel togam: & significat etiam pondero, aestimo, sustineo. Tendo tetendi tensum, uel tentum, id est, expando, ex- cepta sunt à regula, In di, sum, do, bene uertes, &c. Et horum quinque geminant principium præteriti, cado, pedo, cæ- do, pendo, tendo: quorum cōposita non geminant: ut Incido inci- di, à cado. Oppedo oppedi, id est, contrà pedo. Occido occi- di, à cædo. Appendo appendi, id est, ad aliquid pendo. Atten- do attendi, id est, considero.

Quod do cōponit, didit atq; ditum dabit usq;.

Dic

Dic tñ abscondit, quod itum, poscit mage q̄ sum.
Sido præteritum nescit; rudo, strido supinum.

Composita tertiæ coniugationis à do, faciunt didi in præterito, & ditum in supino: ut addo addidi additum, id est, iungo. Abdo abdididi abditum, aufero, uel abscondo. Condo condididi conditum, facio & congrego, uel tego, sepelio etiam. Credo credidi creditum, quasi cretum do, id est, decretum & firmum do: quod etiam significat committo. Prodo prodididi proditum, manifesto, & dolo trado, uel rem alterius aperio, &c. Dic tamen, &c. Abscondo sine geminatione abscondi facit: & absconditum melius quàm absconsum. Sido caret præterito proprio, ergo etiam supino: & dicitur præteritum à sedeo capere sedi, propter significationis cognationem: & significat descendere, siue ad sedendum, firmandū, manendum, ut ponere propriè est animi. Rudo, rudi. Strido, stridi, nesciunt supinum. Strido, id est, strideo. Rudo, grauiter sono: propriè est asinorum.

Tundo facit tutudi, tunsum, cōpostaq; tusum.
Scindo, scidi, scissum. dat findo, fidi, quoq; fissū.
Et fundo, fudi, fusum. Si, sum, dato ludo,
Diuído, cum uado, rado, ceu lædere, trudo,
Et rodo, plaudo, claudio, & cedo geminans ff.

Tundo facit tutudi, geminans principium præteriti: in supino autē tunsum, id est, percutio, pulso, & in uase quippiam cōminuo. In compositis ablata n, litera, tusum facit: ut contundo contudi contusum, simul tundo. Extundo, extudi, extusum, excutio. Obtundo obtudi obtusum, hebet, uel nimis uerbis molestus. Retundo retudi retusum, id est, reprimo, &c. Scindo, &c. Scindo scidi scissum, & findo fidi fissum, perdunt n, tam in præterito quàm in supino, ubi geminant ff. Scindo &

findo notæ significationis. Et fundo, &c. Fundo fudi fusum, non geminat s, sed perdit n, tam in præterito quàm in supino: ut fundo fudi fusum, liquefacio, uel liquidum spargo. Si, surti dato, &c. Pauca uerba mutant do, in si, & sum: ut ludo lusi lusum, ludum exerceo, & iocor: & derideo, uel decipio cum accusatiuo. Diuido diuisi diuisum, partior. Vado uasi uasum, eo. Rado rasi rasum, id est, cultro uel quauis alia re acuta decerpo: ut rado barbam. Lædo læsi læsum, dolore afficio, aut malum infero. Trudo trusi trusum, manibus pedibus ue impello. Rodo, mordendo comedo, ie ronge: capitur pro detraho. Plaudo, manibus percutio, & gestu letitiam indico. Claudio, clausi clausum, uel mutata au, in u, longum, cludo clusi clusum, id est, operio. Composita semper au, in u, longum uertunt: ut inclûdo, exclûdo, &c. Cedo cessi cessum, sine diphthongo, id est, ab eo & locum do.

Go uel guo xi, ctumq; facit. Tamen ista supinis N, tollunt, pingo, stringo, cum fringere, ringo. Tango facit tetigi, tactum. Dat ago egit & actû. Vult frango fregi fractum: pegi pepigiq;, Et panxi pactum pango. Capiet lego, gi, ctum. At xi, ctumq; dabunt intelligo, negligo, dili. Dat pungo pupugi, punxi: punctû uenit inde.

Verbum in go, uel guo desinens, facit xi in præterito, & ctum in supino, præcedente c: ut pergo perrexi perrectum, id est, in re procedo. Affligo affixi afflictum, crucio, uel molesto. Rego rexi rectum, guberno. Tamen ista, &c. Excipiuntur à regula quædam: & primò quæ recte præteritum formantia in supinis n, perdunt: ut, pingo pinxi pictum: id est, formam alicuius rei ductis lineis represento. Stringo strinxi strictum, id est, premo & arcto: significat etiam ensem nudo. Fingo finxi fictum

fictum, id est, formo & simulo. Ringo rinxi rictum : uel deponentaliter ringor, rictus sum uel fui, id est, os torqueo, ut canes faciunt latraturi : & ex ira in rugas os diduco : unde ringi, pro irasci, indignari, allatrare, repulsare, cōuiciari, & murmurare ponitur. Secundo, tango tetigi tactum, geminat principium præteriti, & utrobique perdit n: capitur pro ferio, & percutio, item intelligo. Ago egi actum, id est, facio, duco : ut ago causam: & duco, ut, ago uaccas in prata, &c. Omnia ferè cōposita ab ago mutant a, in i, breue: ut abigo, abegi, abactum, id est, depello: adigo adegi adactum, id est, ui adduco, uel impello, &c. Item cogo, pro coago, ab ago, facit cōegi coactum, id est, compello, & in unum ago. Frango fregi fractū, id est, rumpo, uel destruo, utrobique perdit n. Composita mutant a, in i: ut, confringo confregi cōfractum, simul frango. Effringo effregi effractum, id est, extra frango, &c. Pango pepigi, geminato principio præteriti, id est, patiscor, figo, planto, iungo : habet etiam pegi, & panxi pactum. Ab eo composita plura mutant a, in i : ut compingo compegi compactum, compono, & coniungo. Impingo, impello, &c. Lego legi lectum, uulgatum est. Quædam composita retinent e: ut perlego, totum lego: relego, &c. Pleraque mutant e, in i, breuem : ut colligo collegi collectum, deligo delegi delectum, eligo, &c. At ista tria habent xi, & ectum, intelligo intellexi intellectum, scio, & cognosco: negligo neglexi neglectum, obliuiscor, & non curo: diligo dilexi dilectum. Dat pungo, &c. Pungo facit pupugi, uel punxi punctum, id est, stimulo, & morsum uel aculeum infigo, &c. Composita omnia habent punxi, præter repungo, quod significat retaliare.

Dant si, sum, spargo, mergo, tergoq; Locabis
Per xi, xum figo, frigoq; carento supinis
Cum dego, satago, sugo, ceu lingit, & angit.

Vergo tenet neutrum, uelut ambigit. Ho, dato xi, ctum.

Meio facit minxi, mictum; ne dicitio mingo.

Hec tria uerba spargo, mergo, tergo, faciunt si, sum: ut sparsi sparsum, mersi mersum, tersi tersum. Spargo, id est, late proijcio. Cöposita mutant a, in e: ut aspergo aspersi aspersum, id est, ad aliquem spargo: sacerdos aspersit me aqua lustrali, id est, ut uulgus dicit, benedicta. Mergo Græce dicitur baptizo, id est humori immitto. Tergo, tergeo, idem. Locabis, &c. Duo habent xi, xum, figo fixi fixum, acuta re perforo, & firmum facio. Frigo frixi frixum, torrere proprie in sartagine, Gallicè, frire. Carento, &c. Quædam caret, aut saltem raro habent supina: dego degi, sine supino, à de, & ago: ut dego uitam. Satego sategi, id est, satis ago, laboro, & sollicitus sum. Sugo suxi suctum, humorem ore extraho. Lingo linxi, id est, lambo, & aliquid lingua molliter tango. Ango anxi, crucio, suffoco, premo, uexo. Vergo tenet neutrum, uelut, &c. Vergo uersi uersum debuit facere: sed neutrum est in usu, id est, declino. Ambigo, ex am, & ago proprie significat circumago, circumdo, dubito: caret etiam præterito, & supino. Ho dato, &c. Duo sunt uerba in ho, & faciunt xi, in præterito, & ctum, præcedente c, in supino. Trabo traxi tractum, id est, ui ad me rapio. Ucho uexi uectum, id est, plastro, uel quadrupede duco. Meio facit, &c. In io, per i, consonantem unicum est uerbum, Meio, faciens minxi mictum, id est, urinam facio, ne utaris mingo, quamuis olim in usu fuerit: tamen multo elegantius est meio, quod sæpiissime inuenies: mingo uix unquam.

Lo dat uí, colo, consulo, & oculo datur in ultū.

Altū alo, siue alitū: molitū molo: celloq; celsum.

Cælo facit ceculi, culsum, pepuli dato pulsum:

Velli

Velli, uel uulsi dat uulsum. fallo, fefelli,
 Falsum. sublatum dat tollo sustulit, atq;
 Sallo facit falli, falsum, psallo dato psalli.
 Nulla supina dabūt psallo, uolo, iūgito prolem.

Verbum desinens in lo, facit præteritum in uī per diuisas
 syllabas: ut Colo colui, uolo uolui, alo alui, consulo consului, oc-
 culo, ocului, cello cellui, cuius composita in usu sunt, antecello
 antecellui, excello excellui, &c. molo molui. Inter hæc colo,
 consulo, & oculo faciunt supinum in ultum, cultum, consul-
 tum, occultum. Alo dat alitum, uel altum. Molo solum moli-
 tum. Cello sine diphthongo, celsum facit, & significat id quod
 cedo, cessi cessum. Cello cum æ, diphthongo, ceculi, culsum fa-
 cit, & significat cædo cecidi cæsum: hinc in usu est percello.
 Pello, pepuli facit & pulsum. Vello uelli, uel uulsi, uulsum. Fallo
 facit fefelli, falsum. Tollo sustuli, sublatum. Sallo falli, falsum.
 Psallo psalli, sine supino. caret etiam supino uolo, cum suis:
 ut malo, nolo, &c. Colo, adoro, ueneror, exerceo, habito,
 & diligo. Consulo cum datiuo, id est, consilium do, & prou-
 deo. Consulo cum accusatiuo, id est, peto consilium. Occu-
 lo, id est, abscondo. Alo, id est, nutrio, & augeo, ubi de incor-
 poreis loquimur: ut, Honos alit artes. Molo, id est, mola tero,
 uel comminuo. Cello sine diphthongo, id est, cedo: iam obso-
 leuit. Composita in usu sunt, excello, præcello, &c. id est, exce-
 do, præcedo, supero. Cello cum æ, diphthongo, id est, cædo,
 uel frango: extra compositionem iam non utimur. Percello,
 id est, percutio. Procello, id est, euerto: hinc procella procellæ,
 uis uenti cum pluuia, propriè in mari. Pello, eijcio, remoueo,
 & percutio: unde pulso pulsas. Vello, extirpo. Fallo, decipio:
 fallit me, id est, nescio. Tollo, id est, cleuo & sublimo, & ca-
 pio, & aufero: item nutrio. Sallo, id est, sale condio, uel consper-
 go. Psallo præcedente p, id est, cano, & propriè instrumento

musico:hinc psalmus, psaltes, psalterium.

Mo per ui dat itum. Tremo ponit absq; supino.
Dant psi, tum, demo, promo, cū sumere, como.
Vult emit emi emptum. geminans ss, dat præ-
mo ssi, ssum.

Verbum desinens in mo, facit uī per duas syllabas, & itum:
ut uomo uomui uomitum, id est, per os eijcio. Fremo fremui
fremutum, grauiiter & confusè sono. Gemo gemui gemitum,
præ angustia in sonum prorumpo. Tremo ponitur, &c.
Tremo tremui, caret supino: cōmoueor, & agitor. Je tremble,
Gallicè. Dant psi, &c. Demo, id est, aufero, dempsi, demptū.
Promo prompsi promptum, profero, eloquor, expono. Sumo
sumpsi sumptum, multum, & penè nimium mihi tribuo, & ac-
cipio. Como compsi comptum, orno, & maximè capillos.
Vult emit, &c. Emo emi emptum, comparo, mercor: ut
emo librum. Composita mutant a, in i, breuem: ut redimo, rede-
mi, redemptū, id est, rursus emo, uel libero. Adimo, aufero, &c.
Geminans ss, &c. Premo pressi pressum, utrobique gemino
ss, calco, uel initor alicui rei cum pondere, & stringo, item
uexo, &c. Composita mutant e, in i, breuem: ut supprimo, sup-
pressi, suppressum, occulto, reprimo, &c.

Ponere cum gigno, per ui, per itumq; locabo.

Dico cano cecini cantum: per ui fit & entum,

Proles. Dat temno psi, ptū. Vi uertimus in tum.

Præteritis, siui, spreui, strauī quoq; creui.

Linī uel liui, leui'ue, litumq; supinum est.

Verba in no, pauca sunt, nec datur hic regula: sed ponun-
tur singula: ideo pono & gigno habent uī per duas syllabas,
& itum: ut pono posui positum. Gigno genui genitum. Cano
cecini cantum. Cōposita faciunt uī per duas syllabas, & entum.
ut præcino præcinui præcentum. Concino, concinui, concen-

tum, &c. Temno tempfi temptum. Sino siui situm. Sperno spreui spretum. Sterno strauī stratum. Cerno creui cretum. Lino lini, liui uel leui, litum, &c. Pono, colloco, constituo, & depono : ut, Pone metum. Gigno, genero : de uiro, & foemina dicitur. Cano, canto, carmine describo, & laudo. Præcino, antè cano, Entonner Gallicè. Concino, simul cano, & consentio. Occino, contrà cano, &c. Temno, & contemno, id est, sperno. Sino, id est, permitto. Desino, cesso, termino. Sperno, despicio. Sterno, proijcio in terram, operio. Cerno, uideo. Lino, aliquid superinduco.

Po psi, ptum & facit. Rupī, ruptū dabo rumpo. Dōat uī p itū strepo cū crepo. dat coquo xi, ctū. Vult līquo liqui, lictum, natis dabis apte.

Verbum desinens in po, facit psi, & ptum, precedente p, ut repo repsi reptum: animalium est uentre gradientium: ut sunt lumbrici, serpentes, &c. Carpo carpsi carptum, id est, tollo, & reprehendo, & capio, &c. Composita mutant a in e: ut decerpo decerpsi decerptum, id est, carpo. Excerpo, eligo, uel ex aliquo carpo, exscribo. Rupī ruptum, &c. At rumpo, dempta m, facit rupi ruptum, id est, frango. Donat uī, &c. Strepo strepui strepitum, sonum facio. Crepo crepui crepitum, superius primæ est coniugationis. Dat coquo, &c. Duo sunt in quo, Coquo coxi coctum, id est, esui apto. Līquo liqui lictum: quo supino uix utemur in simplici: quia nusquam legi, sed bene in natis, id est, compositis: ut relinquo reliqui relictum: Līquo, relinquo, idem sunt quod dimitto.

Ro, uī, tū & dabit. gessi gero uult quo & gestum. Vro ussi, ac ustum. uerro rī, si, dato uersum.

Curro cucurrit habet, cursum, dat uī sero natū. Atq; ertum: dat & euīt, itum, sub duplici sensu.

Verbum

Verbum desinens in ro, facit in præterito ui, syllabam, in su-
pino, tum: ut tero triui tritum, comminuo, frico, tundo, & con-
sumo. Quæro quæsiui quæsitum, inuestigo & interrogo. Sero
seui satum per primam uocalem, semino, planto, & genero.
Gessi gero, &c. Gero gessi gestum, porto, ago, & rego: ut
Petrus se bene gerit. Vro ussi ustum, id est, ardore aut frigore,
nonnunquam etiam alia ui lèdo, & ardere facio. Verro uerri
uel uersi uersum, id est, traho, remigo, mundo. Curro cucurri
cursum, satis patet. Dat ui sero, &c. Composita non recedē-
tia à significatione uerbi sero, faciunt eui, penultima longa.
Quando uero non significāt seminare uel plantare, habent rui,
& ertum: ut differo differui disertum, id est, enarro uel decla-
ro: sic sero olim habuit serui sertum.

So, ui, tumq; facit. Si, sumq; faceffo, capeffo,
Cum uiso. Pinfo dat pinsui, indeq; pistum.

Verbum finitum in so, facit siui & situm: ut laceffo laceffui
laceffitum, id est, uexo & incito, aut prouoco. Arceffo arceffui
arceffitum, id est, accuso. Accersso accerssiui accerssitum, id est, eo
ad uocandum, uel uoco, &c. Si sumq;, &c. Tria uerba in
so, faciunt si, sum. Faceffo faceffi faceffum, id est, facio, uel eo ad
faciendum, & discedo. Capeffo capeffi capeffum, id est, capio,
uel ad capiendum eo. Viso uisi uisum, id est, eo ad uidendum.
Pinfo, &c. Pinfo facit pinsui pistum, id est, tundo, & panem
facio. pro eodem est pinfo pinsas, per primam.

Xi, xum dant plecto, cū flecto, nectere, pecto,
Hæc q; xui, duo dant. Iui, peto donat & itum.

Verba in to, pauca sunt: ideo non datur regula generalis.
Singula enumerantur. Et primo, Flecto plexi plexum, id est,
percutio, uel punio. Flecto flexi flexum, id est, inclino, uoluo,
duco, curuo, moueo. Necto nexi, uel nexui nexum, id est, ligo.
Pecto pexi, uel pexui pexum, capillos orno. Iui peto, &c.

Peto

Peto petiui petiui, id est, cupio, oro, quero, adeo, &c.

Mitto facit misi, missum, ss, geminando supino.

Sed meto geminans fuit, & sum: uertoque uerti,

Et uersum; Sterto dat stertuit, absque supino.

Mitto dat misi, missum gemino ss, in supino, id est, ad aliquem do. Meto messui messum gemino utrobique ss, id est, segetem uel herbam seco, uel amputo. Verto facit uerti uersum, muto & uoluo. Sterto stertui sine supino, dormio, & sonum altum dormiendo emitto.

Neutrum sisto nihil dabit, actiuum stitit edet.

Deinde statum format: nobis est Gellius autor.

Sisto neutri generis, id est, sto, caret proprio praeterito atque supino: potest tamen utrunque sumere a sto: ut sisto steti statum. Et composita a sto capient utrunque, de compositis a sisto: ut consisto constitui constitum. Sic resisto, ob sisto, absistio, desisto, &c. quae eandem significationem habent cum a sto compositis. Sisto actiuum habet steti in praeterito, et statum in supino, ex sententia Gellij: & significat stare facio: ut, siste lacrymas, id est, noli flere. Et praesento. In euangelio, ut sisteret eum domino, id est, praesentaret

Dat uiuo xi, ctum. Soluo ui format & utum:

Vt uoluo. Calui caluo facit absque supino.

Quatuor sunt uerba in uo, syllabam desinentia, quorum uiuo facit uixi uictum, id est, uitam ago. Soluo solui solutum: quod ligatum erat, non ligatum facio, & enodo, & debitum reddo: capitur etiam pro abnaui. Voluo uolui uolutum, id est, uerto. Caluo calui, absque supino, id est, decipio.

Nexo, xui, xum uult. Texo, xuit, indeque textum.

In xo, tertiae uerba duo sunt: Nexo nexui nexum, id est, ne-cto. Texo, texui textum, id est, telam struo: ponitur pro componere, facere, scribere, & huiusmodi.

QUARTA CONIUGATIO.

I Vi quarta facit: ui, semper uertitur in tum.

Verbum quartæ coniugationis facit in præterito iui, & in supino itum: ut, eo iui itum: queo quiui quitum: audio audiui auditum, & c. Eo, id est, uado. Queo, id est, possum. Audio, auribus percipio.

Singultit uult singultum, Sepelire sepultum.

Væneo dat uænum. Veni uentum uenio uult.

Excipiuntur à regula quædam. Primo tria secundum regulam facientia præteritum, & contra regulam supinum: ut singultio singultiui singultum, grauitè tussio, & singultum emitto, ut faciunt fessi, & infrigidati. Sepelio sepeliui sepultum, id est, defunctum condo humi. Væneo uæniui uænum, id est, uendo: quasi uenum eo. At uenio ueni facit, & uentum, notæ significantiæ.

Pone amicit per ui per ctum. Dat uincio xi, ctum.

Sancio iungatur, quod & iui, format, & itum.

Amicio facit amicui, & amictum, uestio. Vincio uinxi uinctum, ligo. Sancio sanxi sanctum, uel sanciuui sancitum, id est, firmo: & proprie per hostiæ immolationem.

Haurit si, stum, dat. psi, ptum dat sepio. saltum

Et salui salio: proles formatur in ultum.

Dat psi, psum, cambit: legi hæc quædoq; per iui.

Haurio hausi haustum, id est, humorem excipio, extraho. Sepio sepsi septum, id est, obstruo, & circundo. Salio salui saltum: habet etiam saliui, ut audiui, nõ tamen salitum. Saulter Gallicè. Composita mutant a in i, breuem: ut insilio insilui insultum, in aliquid salio: profilio, exilio, & c. faciunt semper supinum in ultum. Cambio campsi campsum, uel cambiui cambitum, id est, muto pecuniam.

Sentio si, sum, uult, ut raucio. Fulcio si, tum.

Et far sit, far sit. Per ui mutatur & ertum,

A' pario natum. ri comperit & reperit uult.

Sentio sensi sensum, aliquo sensu percipio: ponitur pro intel-
ligo. Raucio rausi rausum, id est, raucus sum. Fulcio fulsi fultū,
sustineo, munio, fortifico. Sarcio sarsi, sartum, id est, integrum
facio, instauro. Farcio farsi fartum, saturo, impleo, sagino, pin-
gue facio. Composita mutant a in e, ut confercio, refercio, & c.
Per ui, & c. Composita à pario quæ mutauerunt a, in e, bre-
uem, faciūt in præterito uī per duas syllabas, & in supino ertū:
ut aperio aperui apertum, resero: operio operui opertū, tego.
At duo habent ri, & ertum. Comperio comperi compertum,
inuenio. Reperio reperi repertum, casu inuenio.

Aio præterito caret, & meditantia uerba.

Parturio, esurio cum nupturio uolo tolli.

Aio præterito caret: & est quartæ, quia imperatiuus est ai,
id est, dico. Verba meditatiuæ formæ carent præterito, & pro-
inde supino: ut Dicturio, id est, cupio dicere. Parturio tamen
parturiui facēs: esurio, esuriui: nupturioq; nupturiui.

DEPONENTIVM PRAE-

TERITA ET SUPINA.

EX or, finitīs actiuam fingito uocem:

EU t potior potio: formabitur inde supinum.

Verbum deponens, ac etiam commune facit supinū ex ficto
uerbo actiuo in o, per remotionem literæ r: ut potior, demer,
fit potio potis potire: hoc haberet potiui potitum: ergo potior
in supino habet potitū: deinde ex participio præteriti tēporis
cum uerbis sum es fui, facimus præteritū potitus sum uel fui: si-
gnificat obtineo. Sic considerabis in letor, uereor, irascor, op-
perior, quæ regulariter faciūt letatū, ueritū, iratū, oppertum:

quia

quia actiua forēt lato letas, uereo ueres, irasco, irascis, opperio opperis. Sic in penē innumeris alijs, &c. Lator, gaudeo. Vereor, timeo. Irascor, habeo iram. Opperior, expecto, &c.

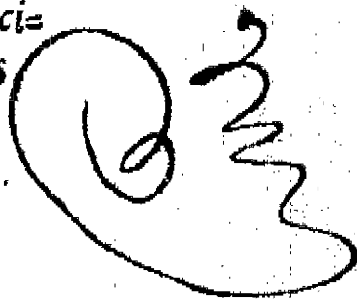
Nil formāt uescor, liquor, medeor, reminiscor.

Supinis & proinde præteritis carēt, Vescor, id est, cibo utor, & pascor. Liquor, id est, liqueo. Medeor, id est, do medelam. Reminiscor, recordor. Id autem semper notādum est diligēter, quoties dictio caret præterito aut supino, caret etiam omnibus quæ inde fierēt, ut participijs præteriti & futuri in rus, uerbabilibus in io, &c. Ideo timeor & metuor præteritis carent, quia timeo, metuo carent supinis. Nam præteritū uerbi in or, fit ex participio præteriti temporis & uerbo sum. Participium autem ex supino. Ergo si desit supinum, desunt reliqua: ubi uerō quid deest, solet per synonyma suppleri: ut medeor, medicatus sum: uescor, pascus sum uel fui.

Non seruāt normam tutus, tuitus, ratus, aptus,
Et falsus, fructus, fruitusq̃, profectus, & ultus,
Atq̃ sequutus, & experrectus, iunge loquutus,
Nisus uel nixus, gressus, uelut orsus, & usus,
Oblitus, questus, commentus, iunge misertus,
Et fessus, mensus, lapsus, nactus quoq̃, pactus,
Mortuus, ac ortus: sed donat iturus utrunq̃.

Formant supina, proinde præterita, contra regulam, uerba quorum participia præteriti temporis in litera posuimus. Tuor secundæ, tutum, id est, defendo, uideo. Supinum est etiam tuitum. Tuor tueris, infinitiuo tui: sed non est in usu, nisi in compositis contui, intui, & supinum est etiam tutum, uel tuitum, id est, aspicio. Reor, ratus sum, secundæ est, id est, arbitror, uel puto. Apiscor, aptus sum, uctus uerbum, & pene obsoletum, id est, acquiro, & assequor. Composita indipiscor, indeptus

*adeptus sum, & adipiscor adeptus sum, in usu habetur, & significant acquirere & assequi. Fateor secundæ est, fassus sum uel fui, concedo me dixisse, uel fecisse. Composita mutant a, in i, ut cõfiteor, diffiteor, id est, nego, profiteor, & c. Fruor fruueris, tertiæ, fructum uel fruitum: hinc fructus est, illinc fruiturus, id est, delector. Proficiscor proficisceris, profectus sum: id est, eo. Vl-
 ciscor, ultus sum, id est, uindico. Sequor sequutus sum, notũ est. Expergiscor, experrectus sum, id est, euigilo. Loquor loqueris, loquutus sum, id est, dico. Nitor, nisus sum, uel nixus sum, id est, conor, & agere laboro. Gradior gressus sum, id est, eo. Compo-
 sita mutãt a, in e, ut Aggredior, id est, adco. Egreior, id est, ex eo, & c. Ordior, orsus sum, id est, incipio: Ordior telã, pro telam texo, facit orditus sum. & tor, usus sum uel fui, id est, usum rei habeo. Obluiscor, oblitus sum, id est, è memoria aliquid euolare sino. Queror, questus sum, id est, lamentor. Cõminiscor, cõmentus sum, id est, excogito. Misereor, misertus sum, misericordiam habeo. Fatiscor, fessus sum, uix est in usu: hinc defetiscor defessus sum, pro eodem, a, in e, uerso. Metior quartæ, mensus sum, mensuro, pondero, considero, æstimo. Labor, lapsus sum, cado. Nanciscor, nactus sum, id est, acquirō. Paciscor, pactus sum, facio pactum, & promitto. Morior participium facit mortuus sum præteriti, & moriturus futuri: tanquam supinum fuerit mori-
 tum: est autem mori, è uita decedere, & tertiæ coniuga-
 tionis est. Orior infinitiuũ oriri per quartam habet:
 reliqua per tertiã sæpius, licet oriris non malè
 dixeris: & significat nascor, surgo, inci-
 pio. Participium præteriti temporis
 ortus orta ortum, Futuri
 uerò oriturus oritura
 oriturũ, tanquã
 à supino o=
 ritũ sit.*

DE VERBIS

DEFECTIVIS ET ANO=
MALIS, LIB. VI.

Væ contra normam flectes, anor=
mia sunt.

Vt fero, sum, fio, uolo, eo, queo, sul=
tis, edo, sis,

Ausim, quæso, forē, faxo, cedo, pluracq; multò.

Defectiua etiam, sic ambest, inquo, & inquam.

Infit, aue, salue, capsis, apage, quibus euge

Des, & ait, sodes, ouat, omnia prosa recludet.

Verbum anomalum uel anorme, est quod contra aliorum re=
gulam cōiugatur: ut sum, es, est. Anomalum dicitur ab a, id est,
sine, & nomos lex: Ideo sine r, anomala scribes. Anorme dicitur
ab a, id est, sine, & norma, id est, regula. Eclipticum uel defecti=
uum est, quod aliquo ad perfectam cōiugationem necessario ca=
ret: ut, polleo caret præterito, & timeo supino. Verum de carē=
tibus præterito & supino satis dictum. Anomala ergo sunt: Fe=
ro, tuli, latum, ex Rudimentis notū, id est, porto, cupio, dico, pa=
tior seu tolero. Composita, Affero attuli allatum, id est, appor=
to. Aufero abstuli ablatum, id est, tollo. Confero cōtuli collatū,
comporto, dono, cōparo. Differo distuli dilatū, protraho, perē=
dino. Profero protuli prolatum, produco, pronuntio. Sum, o=
mnium maximè irregulare est. patet in exercitamentis puerorū.
præteritum sui habet ab antiquissimo uerbo suo suis, id est, sum.
Secunda persona præsentis singularis imperatiui est sis uel es:
& in plurali sitis uel este, aliquando site. Caret gerundijs, &
supinis, licet in Donato mendose ponātur essendi essendo essen=
dum

sum. Ens in usu doctorum non est, quamuis à philosophis receptum sit. Potēs nomen est: participia uerò præsens, absens. Nihil tale à reliquis cōpositis est: quia non dicimus prodes, obens, &c. Adsum ades adest, adsumus adestis adsunt, aderam, affui, affueram, adero. Imperatiuo adsis, uel ades, &c. Sic prosum, prodes, &c. Possuna potes potest, possumus potestis possunt. Comicum est Siem fies fiet sient, pro sim sis sit sint. Præsum, præes: id est, præfectus sum, ueluti præsum urbi. Supersum: id est resto. Intersum interes interfui: id est, inter aliquos sum, uel præsens sum. Obsum obes: id est, noceo. Prosum utilitatem affero. Desum deficio. Absum, & Adsum sunt contraria. Adsum, etiam aduenio, ut, Huc ades o Melibœe. Fio: id est, efficior, irregulariter fierem, pro firem facit: & fieri, pro firi. Præteritum est factus sum, uel fui. Præsens imperatiui capit à futuro optatiui fias fiat, fiamus fiat: quia fi, non dicitur, nec fite, nec fitote. Fiens & fiendus, barbara sunt. in reliquis per quartam coniugationem coniugatur. Volo, ex exercitamentis notum est. Volo. Imperatiuo caret, quia uoluntas libera est. Supino gerundijsq; caret etiã. Composita similiter eunt: ut Peruolo peruis peruult, &c. id est, ualde uolo. Malo mauiis mauult, malumus mauultis Malo. malunt, malebam, malui, malueram, malã males, &c. Imperatiuo caret. Optatiuo mallem, maluissem, malim. Coniunctiuo malim, mallem, maluerim, maluissem, maluero. Infinitiuo malle, maluisse, cæteris caret. Et significat magis uolo. Nolo simili- Nolo. liter cōiugatur, excepto imperatiuo. Nolo nonuis, nonuult, nolumus nonuultis nolunt, nolui, nolueram, nolam, noles. Imperatiuo, tempore præsenti ad secundam personam tantum, noli. & pluraliter nolite. Futuro, ad secundam personã, nolito, & pluraliter nolitote. Optatiuo, nollem, noluissem, nolim. Subiunctiuo, cū nolim, nollem, noluerim, noluissem, noluerò. Infinitiuo, nolle, noluisse: & significat non uolo. Eo, & Queo per quartam con- Eo. iugantur: & nihil irregulariter habent, nisi ibam & quibam, Queo.

ibo, quibo: & in quibusdam temporibus aut personis secundam uocalem pro tertia, ut eo, is, it: & pluraliter imus, itis, eunt. Ibam, iui, iueram, eam, ies, & c. sed melius ibo. Imperatiuo eat eamus, eunto euntote, cetera rectè. Optatiuo futuro eam, eas, & c. Subiunctiuo, tempore presentis, cum eam, & c. cetera rectè. Gerundia eundi eundo eundum. Sic queo coniugabitur omnino. Cuius gerundia non inueni: nec à uenico participia.

Sultis. Sultis, comicum est, pro si uultis: & sis, pro si uis: sodes, pro si audes, quibus comici & alij interdum utuntur, ad uisendam arrogantiam: quia superbum foret maioribus imperare: ideo ad-

Sodes. uidesis, cauesis, apagesis, capefis. Dic sodes, & c. Sic coniugatur: Indicatiuo modo, tempore presentis ad secundam personam singularem sodes. ceteris caret. sic secunda persona presentis

Edo. indicatiui, sis. & pluraliter sultis. ceteris caret. Edo, es, est, & pluraliter edimus, editis, edunt. Edebam, edi, ederam, edam. Imperatiuo es uel ede edat: pluraliter edamus, edite uel este, edant. Futuro, esto uel edito: pluraliter edamus, estote uel editote, edunto uel eduntote. Optatiuo, essem, edissem, edam. Subiunctiuo, cum edam, essem, ederim, edissem, edero. Infinitiuo, esse, edisse, esurum esse. Gerundia edendi, edendo, edendum. Supina esum esu, uel estum estu. Passiuum regulare est, nisi quòd

Estur. estur pro editur etiam dicitur. Còposita eunt similiter: ut Comedo comes comest, comedi. Exedo exes exest, & c. Veteres, hoc est, qui longo tempore ante Ciceronem fuerunt, edo edis edit, & c. omnino regulariter coniugabant. At melius dicemus, edo es est, & c. comes comest, quàm comedis comedit, & c.

Ausim. Ausim. Indicatiuo uel optatiuo futuri temporis ausim ausis ausit: & pluraliter ausint. ceteris caret: id est, audebo uel utinam audeam.

Quæso. Quæso. Indicatiuo, tempore presentis ad primam personam, quæso, & pluraliter quæsumus: irregulariter u, pro i, per eandem personam, id est, rogo rogamus. cetera exoleuerunt.

leuerunt. Forem. Optatiuo modo, tempore præfenti, & præterito imperfecto: & subiunctiuo modo, tempore præterito imperfecto, utinam uel cum forem fores foret, & pluraliter forent, id est, essem esses esset, & essent. Infinitiuo modo tempore præfenti, fore, id est, futurum esse: & ita differt ab esse contra indoctos. cæteris caret. Composita eunt eodẽ modo: ut, Afforem, id est, adessem. Proforem, prodessem. sic reliqua per composita à sum declarantur. Confore, simul fore. Defore, defuturum esse. Profore, prodesse, & c. Faxo, Indicatiui modi est, futuri temporis, pro faciam. Coniugatur autem sic: Faxo faxis faxit, & pluraliter faxunt. Dicimus etiam, Faxim faxis faxit, & pluraliter, faximus faxitis faxint: pro faciam facias, & c. uel fecerim feceris, & c. & est faxim, optatiui modi, futuri temporis, & præfentis subiunctiuui. Lubens faxim, id est, faciam. Cedò. Imperatiuo modo tempore præfenti ad secundam personam, cedo, id est, dic, uel da. & pluraliter ad eandem personam, ceditè, id est, dicite, uel date: cæteris caret. Ambest tertia persona præfentis indicatiui, pro circum est, sola est. Inquio uel inquam, id est, dico. Indicatiuo modo tempore præfenti, Inquio inquis inquit, & pluraliter inquiunt. Præterito perfectò, inquisti inquit. Futuro, inquires inquiet. Imperatiuo modo, tempore præfenti ad secundam & tertiam personam, inque inquit. Futuro optatiui, inquit. Hæc in usu sunt: reliqua olim lecta, inquitimus, inquitis, inquam, inquite, inquirem, & c. inquires, & c. iam penè omnino exoleuerunt. Infit tertia persona præfentis, & præteriti perfecti indicatiui, statum est in usu, id est, dicere incipit. Aue. Imperatiuo modo ad secundam undique personam, aue, & plural. auete. Futuro aucto, & pluraliter auctote. Infinitiuo modo, tempore præfenti, auere. Sic cõiugatur salue: utrunq; est salutantis uerbum: ut, Aue Maria. Salue regina. Vale, id est, sanus sis, integrum est: quia ualeo nihil aliud est quàm sanus sum. Apage. Imperatiuo modo, tempore præfenti ad secundam

Forem.

Faxo.

Cedò.

Ambest.

Inquio.

Infit.

Aue.

Salue.

Vale.

personam singulariter apage. & pluraliter apagete : id est, ab hinc remoue : ab apo : id est, ab, & Græco uerbo ago : id est, duco. Apagesis : id est, apage si uis. Apage te à me : id est, recede, Euge. abduc te à me. Euge. Imperatiuo modo tempore præsentis ad secundam personam singulariter, euge, cæteris caret : id est, bene age, & confortare. Aio : id est, dico. Indicatiuo modo, tempore præsentis, aio ais ait : & pluraliter aiunt. Præterito aiebam, & c. integrum est. Præterito perfecto aisti, & pluraliter aistis. Imperatiuo modo tempore præsentis ad secundam personam, Futuro optatiui, & præsentis subiunctiui, aias aiat. & pluraliter aiamus aiant. Participium est aiens, cætera non sunt in usu.

Ouat. Ouat : id est, latatur, & gaudium uociferando, aut canendo demonstrat. Phocas solum ponit hanc tertiam personam. Participium est ouans. reliqua parum sunt in usu. Amabo, integrum est : quia coniugatur amo amas : nec est propriè interiectio, licet interiectionis, uel aduerbij officio fungatur blandiendi : regit enim accusatiuum post se : ut, amabo te, cura rem meam. Explicit, & expliciunt censentur à doctis barbara. Latini dicunt, liber est explicitus, aut finitur. Addunt eclipticis lucefcit, diescit, ningit, pluit : quia solas tertias personas in usu habent : & impersonalia : quia carent futuro imperatiui, gerundijs, & participijs.

Dor, furo, for, der, fer, uix unquam suscipit usus.

Primæ personæ dor, furo, for, der, fer, à fari, non sunt in usu. id de simplicibus intellige : quia pessundor, affor, bene dicimus.

Dic, duc, fac, fer, ais, fice non fic dicitur aptè.

Per apocopen dicimus dic, duc, fac, fer : pro dice, duce, face, & c. Sic prædic, adduc, benefac, perfer, & c. Composita autem à facio, ubi a, in i, uertitur, non patiuntur apocopen : quia perfice, infice dicimus, & non perfic, infic, & c. Quid sit apocope, patet

patet per hunc uersiculum:

Aufert apocope finem, quem dat paragoge.

Syncopa diminuit de ui formata frequenter,
Ni dissyllaba sint. Tamen inuenies bene nosti,
Et scisti, flasti, flecti, sic plura notabis.

Syncopa præteritis in ui syllabam desinentibus, & inde formatis sæpe contingit: ut petij, pro petiui: formasti, pro formaui sti, &c. Ni dissyllaba, &c. Dissyllaba rarius syncopantur: quia mosti, pro mouisti: isti, pro iuisti: tristi, pro triuisti, uix usquam inuenies, præsertim extra compositionē: quia commosti, redisti, pro redijsti, intristi, & plura aliquando leges: ut frequenter nosti, scisti, flasti, flecti, &c.

Præteritum signans & præsens, præteritiua
Sub uoce, hæc odi, cœpi, noui, meminīq;
Et pepigi, meminī tote atq; memento reponit.

Hæc uerba odi, cœpi, noui, meminī, pepigi, sub uoce præteritiua significant præsens, & præteritum tam imperfectum, quàm perfectum. Odi, id est, odio habeo, habebam, aut habui. Cœpi, incipio, incipiebam uel incepti. Noui nosco, noscebam, aut noui: sic dices de reliquis. Hæc uerba solum habent tempora à præterito perfecto indicatiui formata: ut odi, oderam, odissem, oderim, odissem, odero, odisse. sic reliqua. Meminī, id est, recordor, uel recordatus sum, facit participium meminiens, raro lectum. Et ultra alia habet in futuro imperatiui memento tu, memento ue uos. Pepigi, id est, paciscor, uel pactus sum.

Sunt neutropassiuua solet, fit, fidit, & audet.
Mœreo, cum gaudet, passiuū præteritum dant:
Ast utrunq; uolunt titubo, placeo, pateo q;

Suesco caret, iuro, prandet, nubit, miseretq̄,
 Cœno, piget, tædet, pudet, & licet, addito potō,
 Et libet, & mereor, pro quo mereo quoq̄ legi.

Verbum neutropassiuum est, quod desinens in o, facit præteritum ac si desineret in or, ut Soleo, solitus sum. Fio, factus sum. Fido, fisis sum. Audeo, a: sus sum. Mereor, mœsus sum. Gaudeo, gauisus sum. Soleo, id est, de consuetudine habeo. Fio quartæ, passiuum est actiui facio. Fido, id est, fiduciam, & spem habeo. Audeo, id est, sum audax. Mereor, mœstus sum per œ, diphthongum, aut per æ, id est, lugeo, & tristior. Gaudeo, letor. Ast utrunq̄, &c. Quædam retinent utrunque præteritum actiue uocis, et passiuæ uocis: ut Titubo titubauī, uel titubatus sum. Placeo placui, & placitus sum. Pateo patui, et passus sum. Suesco sueui, & suetus sum. Careo carui, & cassus sum. Iuro iurauī, & iuratus sum. Prandeo prandi, & pransus sum. Nubo nupsi, & nupta sum. Miseret miseruit, & misertum est. Cœno cœnauī, & cœnatus sum. Piget piguit, & pigitum est. Tædet tæduī, & pertæsum est: quia tæsum non est in usu. Pudet puduit, & puditum est. Licet licuit, & licitum est. Poto potauī, & potus sum. Libet libuit, & libitum est. Mereor merui, & meritus sum: dicitur pro eodem aliquādo, inereor. Titubo, id est, lingua uel pedibus uacillo, nec insistere queo. Iuro, iuramentum facio, aut præsto. Miseret impersonale, significat ex alicuius miseria, corde anxium esse. Piget, dolere & mœstum esse: & propriè pœnitentiæ est. Tædet, tædio esse. Pudet, dedecori. Licet uerò, fas esse. Libet, placet. Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum accipere bonum, aut malum.

Passiuè signant sub o, uapulo, uæneo, fio,
 Exulo, cum nubō, liceo quibus addimus aptè.

Verbum neutrum passiuum est, quod in o, desinens passiuè significat: ut sex hîc posita, Vapulo, id est, percutior. Væneo, id est,

id est, uendor. Fio, id est, efficio. Defio, id est, deficio. Exulo, exul fio: & à patria expellor. Nubo, id est, uiro trador: de mulieribus tantum dicitur. Liceo, estimor.

A B V N D A N T I A,

ET PRIMO VERBA

COMMVNIA.

Hæc & plura leges communiâ, largior, hortor, Osculor, expior, stipulor, moror, hospitor, atq; Criminor, amplector, ueneror, cū dignor, adulator, Obliuiscor: eis interpretor addito, solor.

Verbum abundans est, quod sub una uoce actiuè, & passiuè significat, ut uerbum commune: ueluti largior, hortor, & c. Aut quum idem est diuersarum cōiugationum, ut lauo lauas, uel lauo lauis. Aut cum reliqua in præteritis supinis uel coincidunt: ut mulceo, & mulgeo mulsi mulsum. Aut quum idem multiplex præteritum aut supinum habet: ut sapio sapui uel sapiui. Horum multa ex dictis patent satis: ut arcto arctas, arctio arctis: albo albas, albeo albes: dico dicas, confecro: dico dicis, loquor, & c. Verbum commune est, quod in or, desinens actiuè significat: ut Largior largiris, id est, tribuo, attribuo. Hortor hortaris, id est, admoneo, incito. Osculor oscularis, id est, osculum do, uel accipio. Experior experiris, id est, tento, uel tentor. Stipulor stipularis, rogo uel rogor in obligatione contrahenda. Moror moraris, in mora teneo, uel teneor, expecto, uel expector. Hospitor hospitaris, suscipio, uel suscipior hospitio. Criminor criminaris, accuso, uel accusor. Amplector amplecteris, circundo, aut circundor, & accipio, uel accipior. Veneror, honoro, uel honoror. Dignor, dignum iudico, uel iudicor. Adulator, commune est: est autem adulari inseruire, & captare, ut fauorem emcreamur uel uoce uel gestu: dicimus ergo, ego adu-

lor tibi: & tu adularis à me. Obluiscor raro passiue capitur.
 Interpretor, declaro, aut declaror. Solor & consolor, id est, cō-
 solationem do, & accipio, & c.

DE VERBO-

RVM FORMIS,

LIB. VII.

Ræcipuas uerbi formas cognosce
 quaternas.

Formæ uerborum principales sunt quatuor:
 Perfecta, ut lego. Meditatiua, ut lecturio. Fre-
 quentatiua, ut lectito. Inchoatiua, ut feruesco,
 caleſco.

De frequentatiuis seu Iteratiuis.

Sic iteratiuum formes, ito fiat ab atum.

V, per o, mutabunt bene cætera uerba supini.

Si fuit or, manet or. Sunt cuncta frequētia primæ.

Prætereūt legem nato, quærito, fundito, scitor,

Sciscitor, atq; agito, ſector, loquitor, pauito & c.

Perſcrutando libros doctorum, plura notabis.

Frequentatiuum uel iteratiuum uerbum est, quod aſſiduam
 uel potius frequentē in agendo uim habet, & frequenter agen-
 do iterat aſſectū: ut salto saltas, clamito clamatas. Formatur au-
 tem dupliciter. Primo à uerbis primæ coniugationis habētibus
 in ſupinis atum, penultima longa, mutando a, longum in i, bre-
 ue, & u, uel um, in o: ut imperatum imperatu, imperito impe-
 ritas: clamatum clamatu, clamito clamatas: uolatum uolatu, uo-
 lito uolitas, & c. Reliqua frequentatiua formantur à ſupino,
 mutando

mutãdo um, uel u, in o: ut *cursum* uel *cursu*, *curso* *curfas*, *saltum* *salto*, *salto* *saltas*, *dormitum* *dormitu*, *dormito* *dormitas*. *Tutor* *tutum* *tutu*, *tutor* *tutaris*: quia ex uerbis in or, fiunt frequentatiua in or: ueluti *minor*, *minat* *minatu*, *minitor* *minitaris*. Frequentatiua uerba omnia per primam coniugationem inclinantur. Prætereunt, &c. Formantur contra regulam quædam, *no*, *nas*, *natum*, *natu*, *nato*, *natas*: *quero* *queris*, *quæsitum*, *tu*, *querito*, *tas*: id est, *instanter* *quero*: *fundo*, *fusum*, *fundito*, *as*: id est, *sæpe* *fundo*: *scio*, *scitum*, *scitor*, *aris*: id est, *interrogo* uel *inuestigo*, quæ *occulta* *magis*, ac *secretiora* sunt. *Sciscor* *facit* *sciscitor*, *aris*: id est, *scitor*, & est *magis* in usu quàm *scitor*. *Ago* *actum*, *agito*, *as*. *A* *sequor*, *seclor*, *aris*, pro *secutor*: id est, *continûe* *sequor*. *Loquor*, *loquitor*, *aris*. *Paueo*, *es*, *pauito*, *tas*, *ualde* *paueo*, &c. Si quis doctissimorum scripta perscrutetur, plura notabit: nam *pasco*, *pascito* *facit*, pro *pasto* *pastas*, *nosco*, *noscito*, &c.

De Inceptiuis seu Inchoatiuis.

Præsentis primiq; modi, coniunge secundæ

Personæ, si uis uerba inceptiua creare.

Sic *ferues*, *feruesco* *facit*. Sed tollitur *hisco*.

Verbum inchoatiuæ uel inceptiuæ formæ est quod cõtinuum incrementum passionis innatæ significat. Et propriè tantum à neutris secundæ coniugationis fit, addendo secundæ personæ præsentis indicatiui, singularis numeri, syllabam *co*: ut *Tepeo* *tepes*, *tepesco*: id est, *in horas* *magis* *tepesio*. *Calesco*: id est, *fiō* *calidus*, sic *ægresco*, *albescō*, *feruesco*, *ardescō*, *madescō*, &c. Quorundam primitiua in usu nō sunt: ut, *ignesco*, *sanescō*, *herbesco*, *liquesco*, *iuuenescō*, *senescō*, &c. Hæc omnia licet rectè augmentatiua dicantur, tamen non ineptè appellantur inchoatiua: nã qui *calescit*, incipit aliquid *caloris* *acquirere*: licet non penitus incipiat iam *primum* *calere*. Ita *declarato* in reliquis.

Quæ

Quæ similiter in sco, desinentia formantur tam ab alijs uerbis, quam à neutris secundæ, non propriè dicenda sunt inchoatiua, sed inchoatiuis formatione similia: uulgo tamen etiam inchoatiua dicuntur: ut præsentisco, id est, præsentio. Concupisco, id est, cupio. Pertimesco, id est, pertimeo. Edormisco, id est, edormio. Labasco, cado & deficio. Hæc in sco, omnia sunt tertiæ coniugationis, nec præterita aut supina habent, nisi à primitiuis. Sed, &c. vnum formatur irregulariter, hisco, ab hio hias: quia regula poscit hiasco. Et est hiscere propriè, oscitare, item os ad loquendum aperire.

De Meditatiuis, quæ & Desideratiua dicuntur.

In meditatiuis quod in u, fit, iunge supino, V, semper breuians, rio; sic dabit esurit esu.

Meditatiuum uerbum, quod cum primitiuo significat cupio: ut esurio, esse cupio, etiam significat famem patior. Formatur meditatiuum à supino postremo, correpta u, & addita rio: ut partu, parturio, id est, cupio, aut conor parere. Valla mauult hæc, quæ meditatiua uulgò dicuntur, dici desideratiua: quia desiderium, non meditationem notant: non inepte tamen meditatiua appellantur, quia maximè solemus medicari, quæ uehementer desideramus.

FINIS PRIMAE PARTIS
GRAMMATICAE
DE SPARTI
RIANAE.

SYNTAXIS

GRAMMATICAE DE- FINITIO.

GRAMMATICA quid est? Ars rectè scribendi, rectèq; loquendi, poëtarū enarrationem continens, omnium scientiarū fons uberrimus. Est ne Grammatici etiam exponere historicos & oratores? Quid ni? Cur igitur in definitione, poëtarum solum meministi? Quia poëta uerus, quodammodo omnis scriptor est, uti homo, omnis creatura, & anima teste Aristotele omnia, quia omniū imagines in se recipit: ita diuinus poëta omnes scriptores præstat: quod de Vergilio in cōfesso est. Itaq; per poëtarū enarrationē, facilè intellexeris etiā reliquorū. Grammatica unde dicitur? A Græco nomine *gramma*: genitiuo *grāmatis* uel *grammatos*, id est, *litera*: & declinatur hæc *ατθ*, *grammatica*, *grāmatica*: uel *grāmaticæ*, *grāmatices*. Latine dicitur *literaria*, *literatura*, & multitudinis numero *literæ*, *literarū*: quo nomine interim sciētia intelligimus q̄libet. *Literæ*, etiā epistola est. Quare *grāmatica* nomē habet à *literis*? Quia à *literis* incipit, è quibus docet syllabas efficere, & hinc dictiones, rursumq; orationes, quorū omnium uim, ut rectè loquamur, & scribamus, pulchrè enucleat. Infantē *grāmaticē*, id est, *prauā* & *rudem*, *literatoriā* aut *literationē*, aut *grammatisticē* dicimus.

GRAMMATICAE DIVISIO.

Grammatica quotuplex est? Duplex. Methodica, & Historica. Quid est Methodica? Quæ rectè loquēdi & scribēdi præcepta cōtinet. Vnde dicitur Methodica? A *Methodus*: id est *uia*: quia uiam rationis præstat. Quid est Historica? Est poëtas enarrandi scientia. Vnde dicitur? Ab *historico*: id est, *enarro.* *ιστορικῶς*.
Metho

METHODICAE DIVISIO.

Quot sunt partes Grammaticæ methodicæ? Quatuor. Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Proscædia. Primæ, litera: Secundæ, dictio: Tertiæ, oratio: Quartæ debetur syllaba. Orthographia quid est? Rectè scribēdi peritia: ut, Chrysostomus cum δ χρυσός. ch aspirato, & γ, Græco, à Chryson: id est, aurū. Vnde dicitur δ ὀρθός. orthographia? Ab orthos: id est, rectus: & grapho: id est, scribo: inde orthographia: id est, recta scriptura. Etymologia quid est? Scientia ostendens ueram dictionum originem, cum reliquis accidentibus: ut rex à rego, et ymon est. Vnde dicitur? Ab ety- δ, ἢ ἐτυμ. mos: id est, uerus: & logos, sermo, uerbum, ratio, quasi uerilo- δ λόγ. quium. Syntaxis quid est? Pars grāmatica, qua congruam orationem ab incongrua discernimus. Vnde dicitur? A syn: id est, σύν. con, & tatto: id est, ordino, & taxis: id est, ordinatio, hinc, syn- τάξις. taxis coordinatio, siue constructio. Quid est constructio? Debita dictionum in oratione ordinatio. Quid est congruitas? Oratio secundum grammaticæ regulam facta: ut amo Deum. Quotuplex est congruitas? Triplex. Quomodo? Voce tantum, si- gnificatione tantum: & uoce cum significatione, uel sensu. De prima: ut populus cantat. De secunda: ut populus cantant. De tertia: ut Petrus ambulat. Quomodo differunt Grammaticè loqui, & Latine loqui? Grāmaticè loqui, siue congruè, est artem ita custodire, ut nullum admittatur uitium. Latine loqui, est ubi elocutione lucefcit oratio, & eleganter loqui. Syntaxis diuiditur: nam quædam est finita: ut amo Deum: quædā infinita: ut me amare. Rursus quædā est perfectā: ut, amo Deum: quædam imperfectā: ut, si amares Deum. Proscædia quid est? Carminis, & accentus notitia: ut Simon Simōnis penultima longa. Vnde dicitur? A πῶς: id est, ad: & œdo, id est, cano, hinc est accentus: & scribitur in secunda syllaba cum œ, diphthongo: ut comœdia, tragœdia: quia eiusdem est originis.

SYNTAXEOS DIVISIO.

Syntaxis quotuplex est? Triplex. Præceptiua, Permissiua, Prohibitiua. Præceptiua quid est? Syntaxis quæ sub arte, & præcepto continetur: ut uir fortis: turba sedet. Permissiua quid est? Syntaxis contra artem uitiosa, ratione uel autoritate excusata: ut sola bubo: omnes flere: pars secāt. Prohibitiua quid est? Syntaxis nobis prohibita, quia uitiosa, nec ratiōe, nec autoritate excusata: ut uos estis doctus. Quotuplex est Syntaxis præceptiua? Triplex. Familiaris, Media, & Elegans. Familiaris, quæ est circa familiarem loquēdi modum perfecta cōstructio: ut, Te laudant omnes. Media, quæ est circa ornatiorem dicēdi modum perfecta constructio: ut, Te omnes quidem honore afficiūt. Elegans, quæ est circa elegantissimum dicēdi modum perfecta constructio: ut, Laus tua nō obscuro, nec uario sermone, sed clarissimè, & una omnium uoce profertur.

SYNTAXEOS ACCIDENTIA.

Syntaxi siue constructioni quot accident? Duo. Concordantia, & regimen. Concordantia quid est? Debita partium orationis conuenientia in genere, numero, casu, uel persona. Quotuplex est concordantia? Triplex. Quomodo? Adiectiui & substantiui. Relatiui & antecedētis. Verbi cum nominatiuo à fronte recto. Quot accidentia congruitatem mutant? Quatuor. Quæ? persona, genus, numerus, casus. Persona inter relatiuum & antecedens, & magis adhuc inter uerbum, & nominatiuum à fronte rectum. Casus inter adiectiuum, & substantiuum. Genus inter hæc, & relatiuum, & antecedens. Numerus his omnibus communis est. Casus etiam undiq; inter dictionem rectam, & regentem. Regimen quid est? Certi casus exigentia, de casus natura nihil amittētis: ut exigentia accusatiui in uerbo amo est regimē, quia dicimus, amo literas. Quare dixisti, de casus natura nihil amittētis? Propter casus aduerbialiter sine præpositione positos: ut uado Romā: quia ferè totam naturam casus

sus & nominis amittunt, adeò ut paucissima admittant adiecti-
 ua: quia non dicimus, nisi poetice, uado Romam pulchram: nec
 sum domi ample: sed solum domi mea, tua, sua, nostra, uestra,
 aliena. Iure igitur rectore carere dicuntur ab Alexandro. Re-
 gere, est certum casum exigere, nihil de casus natura amitten-
 tem. Quomodo differunt regere, exigere, deseruire, & determi-
 nare? Boni autores nullam penitus in his differentiam p[er]f[er]re:
 re: potes hanc sumere: Exigere latius est quàm regere: quia
 dictio, nihil præter casum regit, sed bene exigit: quia uerba
 proheretica post se exigunt infinitiuum, non regunt: & uer-
 bum exigit aduerbium, non regit. Deseruire nihil differt à re-
 gere: ut, cõparatiuus cui casui seruit, siue deseruit, id est, quem
 casum regit? Determinare, est confusionem significationis tol-
 lere, & hoc quàm latissimè se extendit: nam adiectiuum deter-
 minat substantiuum, non regitur à substantiuo: infinitum de-
 terminat finitum: aduerbium uerò uerbum: cognomenq; nomē:
 & semper unum substãtiuorum in oppositione determinat re-
 liquum. Omnis dictio recta determinat regentem. Quotuplex
 est regimen? duplex, Actiuum, & Passiuum. Quid est regimen
 actiuum? dictio regens. Quid est regimen passiuum? dictio re-
 cta. Quid est dictio regens? quæ confuse significans declaratur
 per alteram, ut amo, hic, amo Deum. Quid est dictio recta? quæ
 dictionem regentem declarat: ut Deum, hic etiam, amo Deum.
 Quot partes orationis regunt? omnes, præter coniunctionem,
 ut liber Petri: hæc uolucrũ: amo Deum: satis uini: amans Deum:
 ad patrẽ: heu me. Ergò, apud Vergilium, Illius ergò uenimus:
 non est coniunctio, sed aduerbium, fungens officio nominis,
 ut abunde hic, Abunde ingenij cui est, facìle docetur: & sic
 exponitur, Illius ergò uenimus, id est, illius causa: & ita nulla
 coniunctio regit, nec regitur unquam. Quot partes orationis
 regunt, & reguntur? Tres, Nomen, Pronomen, Participium:
 quia solus casus regitur: ut liber Petri: hæc uolucrum: amor
 mei

mei: amans amantem. Quot orationis partes regunt tantum?
 Quatuor. Verbum, Aduerbum, Præpositio, Interiectio: ut do
 tibi: parum uini: ad Petrum: uæh peccanti. Quot partes oratio-
 nis nec regunt, nec reguntur? Vna tantum. Quæ? Coniunctio. Re-
 git ne omne nomen? Ita aliquo modo: tamen nomen proprium,
 & loco illius pronomen, nõ regunt, nisi per subauditionem: ut,
 Maria Zebedæi, scilicet uxor. Aeneas Anchisæ, scilicet filius:
 similiter cum dixit Vergilius, Quid meus Aeneas, & c. scilicet
 filius. Item ego amo, ego, non regitur, nisi quia subauditur pro-
 prium, uice cuius ponitur Ioannes, aut simile.

DE CONCOR-

DANTIA ET REGIMINE,
 LIBER VIII.

Et primùm de Concordantia.

Adiectiui & substantiui con-
 cordantia.

Mobile cum fixo genere, & casu, nu-
 meroq;

Conueniat: nomen sic uult cogno-
 mini adesse.

Adiectiuum, & substantiuum esse debet eius-
 dem generis, casus, numeri: ut acutus gladius, lasciuus passer,
 honesta uxor, pulchra facies, sorte corpus, ingens æquor, scho-
 lare murmur. Quid est adiectiuum? Quod substantiuo adijci-
 tur, sine quo sensum non perficit: & uariatur per tres diuer-
 sas uoces, aut per tres articulos: ut bonus, bona, bonum: hic &
 hæc & hoc felix. Quare dicitur mobile? Quia de genere mo-

uetur in genus: ut bonus bona bonum. Quid est substantiuum? Quod adiectiuo substat, & uariatur per unum articulum, aut per duos ad summum. Quare dicitur fixum? Quia firmum est, nec mouetur de genere in genus. Quotuplex est adiectiuum? Triplex. Nomen: ut sanctus. Pronomen: ut meus. Participium: ut lectus. Ego pauper: utrum est substantiuum? Ego. Quare? Quia pronomina primitiue speciei per se pro substantiuis habentur. Pauper est adiectiuum. Quot modis adiectiuum substantiuatur? Tribus. Primo, in masculino genere: ut oriens, occidens, pro coeli partibus. Secundo, in foemino genere: ut arida pro terra: continens pro terra non insula. Tertio, in neutro genere: ut Antecedens, id est, oratio alteram inferens. Consequens, oratio illata. Quot modis declaratur substantiuatum in neutro genere? Tribus. Primo, per nomen res: ut triste, id est, tristis res. Secundo, per nomen pars: ut summum domus, id est, summa pars domus. Tertio, per abstractum: ut æquum, id est, æquitas. Nomen sic uult cognomini adesse. Nomen & cognomen concordant in genere, casu, & numero, sicut adiectiuum, & substantiuum: ut Pontius Pilatus, Simon Petrus. Idem est de pronomine, & agnomine dicendum: ut, Marcus Tullius Cicero. Si quis habet cognomen ab oppido, licet ne in ablatiuo sic loqui? Petrus de Bruxella, Egidius de Roma, Henricus de Gandauo? Minimè: quia doctissimi ita nunquã loquuti sunt, siue cognomen fuerit, siue patrium nomen: & hæc sufficientissima ratio: ut, IESVS Nazarenus, Liuius Patauinus, Petrus Hispanus, Cicero Arpinas, Thomas Aquinas, non, de Aquino, & ita in reliquis. Licet ne dicere Petrus de Ponte, Ioãnes de lapide, de palude? Non: sed pontanus, lapidanus, paludanus, &c. Dic etiam Martinus magister, non magistri. Iacobus faber, non fabri. Si durius tamen fuerit nomen, & commodè non possit detorqueri ad hanc formam, licebit ponas in ablatiuo, sed cum præpositione, ut Guido à rupe forti, &c.

Concordantia Relatiui & Antecedentis.

Pone relatiuum cum præcedente, in eodem
Et genere, & numero, necnō persona in eadem.

Relatiuum & antecedens concordant in genere, numero, & persona: ut, ego gaudeo, qui locupletibus genitus sum. non fles tu, qui perdidisti patrem? uideo pauperem, cuius misereor. pater est, quem diligo, &c. De quibus relatiuis intelligitur regula? Solum de qui, quæ, quod, ille, ipse, is: & si quando referant, iste, hic. Relatiuum quid est? Antè latæ rei recordatiuū. Quotuplex est relatiuum? Duplex. Substantiæ, & accidentis. Quod est relatiuum substantiæ? Quod refert antecedens substantiuum: ut habeo librum, quem quæris. Da relatiua substantiæ. Qui, quæ, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idem, alius, alter, reliquus, cætera, cæterum. Quotuplex est relatiuum substantiæ? Duplex. Quomodo? Similitudinis, & diuersitatis. Quod est relatiuum substantiæ similitudinis? Quod idem refert cum suo antecedente: & sunt hæc, qui, quæ, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idem. Quod est relatiuum diuersitatis? Quod refert antecedens diuersum à consequente, cum quo concordat, sed sub eodem genere uel specie: ut amo laurum, & cæteras arbores: ex quo infertur, laurum esse arborem. Da relatiua diuersitatis. Alius, alter, reliquus, cætera cæterum: quia cæter aut cæterus non dicitur. Relatiuum accidentis quod est? Quod refert antecedens adiectiuum: ut, qualis: ueluti, Sum albus, qualis est pater, Da relatiua accidentis. Qualis, quantus, quot, quotus, quotannis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuius. Intelligitur ne regula nostra etiam de relatiuis accidentis? Non. Cur ita? Quia semper cum sequenti concordant: ut Catharina est pulchra, qualis est eius filius, uel quale est eius mancipium. Cur relatiuum non cogitur cum antecedente concordare in

casu? Quia à diuersis casibus plerunq; reguntur. Coguntur ne aliquando in eodem casu poni? Etiam. Quando? Cum antecedens absolutè, id est, sine uerbo ponitur, ut relatiuum habeat locum: ut, Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. An relatiuum aliquando locatur sine antecedente? Etiam. Quando? Quum odij causa aliquem nominare nolumus, aut quia rem notissimam putamus. Prioris exemplum: dicit Iuno de Semele pellice, Ipsa petenda mihi: ipsam (si maxima Iuno Ritè uocor) perdam. Posterioris exemplum in euangelio Ioannis: Domine si sustulisti illum, dicit mihi, ubi posuisti eum.

De Relatiuo, regula oratoria.

Quando relatiuo præcedens subdis, eodem Ponatur casu, quia uerbo dantur eidem.

Quem scribo librum bonus est, ornatius aïo, Quàm librū quem: nam raro reperimus in usu.

Quando relatiuum qui, quæ, quod, præponitur antecedenti, sic ut antecedens cum eodem uerbo construatur, Latine & eleganter in eodem ponuntur casu: ut, Quas ad me dedisti literas, iucundæ fuerunt. Si antecedens in eodem casu præcedat, erit ne oratio congrua? ueluti, Librum quem scribo, bonus est. Erit nimirum congrua, sed inelegans, ut uix satis Latina.

Altera de relatiuo Regula oratoria.

Si referens ponas inter generum uariorum Casus, haudq; sequens fuerit propriū, dabis ut uis: Sin proprium fuerit, referens conforme sit illi.

Quotiescunq; relatiuum qui, quæ, quod, ponitur inter casus diuersorum generum, & sequens fuerit nomen appellatiuum, poterit concordare cum utrolibet. Si uerò sequens sit nomen proprium, cum eo concordabit relatiuum. Da prioris partis

partis exemplum: uideo animal qui asinus dicitur, uel quod asinus dicitur. Vtri elegantius conformatur? Posteriori parti: ut, nauigo aquam, qui Rhodanus dicitur. Est locus in carcere quod Tullianum appellatur.

De coniunctiuis & interrogatiuis.

Consimiles optant casus coniunctio, quærens,
Consimilesq; modos, si non regimen uarietur.

Coniunctio & quicquid coniungendi uim habet, petit similes casus, & modos similes. Item interrogatiuum & responsiuum, eiusdem erunt casus, nisi regimen uarietur. Da exempla prioris partis. Vxor & maritus litigant. Deus uel Dæmon malus est. Tu es fortior quàm Petrus. Superbus ambulat quasi rex. Quæ habent uim coniungendi? Quàm, nisi, præterquam, sicut, quasi, uelut, & plura. Da posterioris partis exempla. Cuius est liber? Petri. Cui dabis panem? Inopi. Quis miseretur peccatoris? Mitissimus I E S V S. Quæ tremunt barathra: I E S V M, & c.

Adde quòd cõiunctio ita similes casus coniungit, ut tamè necesse sit, eos pertinere ad res diuersas: alioqui enim si ad rem eandem pertineant, nihilominus essent similes & ijdem, sed sine ulla intermedia coniunctione: idq; per Appositionem, aut Eucationem: de quibus infra. Item copulatiua coniunctio efficit pluralem numerum: disiunctiua singularem: quia illa simul accipit ea, quæ coniungit, hæc tantum unum eorum. Quare addidisti, Nisi regimen uarietur? Quia ubi dictiones exigunt, uel regunt diuersos casus, si id necessario fiat, hæc regula non habet locum: ut dicimus, liber meus, & nullo modo, liber mei: idèò necessario dicimus, hic liber est meus, & Petri. Cuius penna est? Mea. Quanti emisti? Aureo. Cuius interest? Mea. Accusaris furti, an homicidij, an utroque? Exempla de similibus modis. Terent. Cum nihil est, nihil desit tamen: à desio. Idem: An quòd uiam ignorant, an quòd iter perficere nequeunt? Nozan-

dum quòd quoscunque casus dictio regens potest regere, illos etiam coniunctio potest copulare. Si quis interroget, qualis est? potes ne respondere Homo? Minimè. Cur non? Quia interrogatiuis danda sunt debita responsiua: ut, Quis es? Petrus. Quis currit? Homo. Qualis est? Albus, niger, doctus, &c. qualitatem dicentia. Quantus es? Bipedalis, &c. quantitatem continuam significantia. Quotus es? Primus, secundus, &c. Quot ludunt? Tres, quatuor, &c.

De nominatiui regimine.

Quot modis nominatiuus ponitur in oratione? Duobus. Priore modo regitur: ut, auis canit. Posteriore, ponitur absolutè sine regimine: ut, Dominus noster IESVS CHRIS TVS, is facit omnia. Quot modis regitur nominatiuus? Duobus, Figuratè, & sine figura. Figuratè: ut, Tu & Petrus luditis. Sine figura, Tu ludis. Quot modis regitur sine figura? Duobus. A fronte, & à tergo. A fronte: ut, Deus regnat. A tergo, sum homo. Quot modis nominatiuus regitur figuratè? Septem. Primo, ubi est appositio: ut, Fluuuius Tybris est turbidus. Secundo, per euocationem: ut, ego Petrus scribo. Tertio, per conceptionem personarũ: ut, ego & tu legimus. Quarto, per prolepsim: ut, studemus, ego quidem poëtica, tu uerò medicina. Quinto, per zeugma: ut, Hebraei sunt, & ego. & eiusmodi orationes nõ Latine modò, uerum etiam perelegantes sunt. Sexto, per antiptosis, in prosa prohibitam: ut si quis dicat: Soni, alij uoces, alij non uoces, pro sonorum alij, &c. Septimo, per synthesin, rarò utendam: ut, Turba strauerunt uestimenta sua.

Regula nominatiui prima.

Antè capit rectum persona conuenientem
Et numero, uerbum quod personale uocatur.
Necnon finitum rectum per sæpe tacemus,
Sæpe loco illius quid pono. Ne puer unì

Plura

Pluralem dones sermonem: non honor est hic. At de me solo numerus dicitur uteruis.

Omne uerbum personale finiti modi regit ante se expressè uel subauditè eiusdem numeri, & personæ nominatiuum, uel aliquid pro nominatiuo: ut, ego scribo, tu legis, Tyrannum regnare, nocet reipublicæ: pluit, ningit. Quare dixisti in regula personale? Quia impersonale ante se nominatiuum non recipit: ut statur, curritur: pœnitet me peccati. Quare dixisti finiti modi? Quia infinitiuus ante se non nominatiuum, sed accusatiuum recipit: ut, me amare rumor est. Quot sunt modi finiti? Quatuor. Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Subiunctiuus. Cur dixisti ante se, siue à fronte? Quia uerbum personale post se plerunque recipit obliquum: ut, misereor tui, amo Deum. Cur dixisti expresse seu explicite? Propter tales orationes, Deus regnat, ego scribo: ubi expresse ponitur nominatiuus. Cur dixisti subauditè uel implicite? Quia nominatiuus aliquando in uerbo intelligitur, ut pluit, scilicet Deus uel natura. Aiunt Casarem uenire, scilicet homines. Cur dixisti eiusdem numeri, & personæ? Quia aliter incongruæ, & ineptæ essent orationes: ut ego curris, tu lego, tu dixi. Cur nominatiuum dicis, & non rectum, ut in carmine? Ut uocatiuum excludam, qui rectus est: quia nominatiuo similis: sed nunquam à uerbo regitur. Cur dicis uel aliquid pro nominatiuo? Quia multa per se nullius casus, nominatiui officio funguntur: ut primo, infinitiuus solus sine casu: ut, furari est malum. Secundo, infinitiuus cum accusatiuo ante se: ut, tyrannos uiuere non expedit reipublicæ: & hoc dialectici uocāt dictum. Tertio, Infinitiuus cum aliquo casu post se: ut, seruire Deo regnare est. Quarto, appellatum: ut, quòd studes est tibi conducibile. Est autem appellatum, tota oratio nominatiui & uerbi præcedente particula quòd, ne, aut simili. Quinto, quædam aduerbia funguntur nominatiui officio: ut, Partim uirorum sunt occisi, id est, aliqui

uiri. Satis pecuniæ est mihi. Dicitio technicè, id est, materialiter posita, est uerum nomen indeclinabile neutri generis: ideo non debet dici, poni in nominatiuo. Cæterum notandum, quicquid ponitur loco nominatiui, esse neutri generis, & indeclinabile nomen. Persius: Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat aliter. Cur non dixisti, nominatiuum pro supposito, ut grammaticæ? Quia sic nominatiuus non est suppositum: quia pro loco alicuius significat. Plinius: Iunipero spina pro folio est. Ne puer uni, &c. ~~Uni~~ ut uni non est pluraliter loquendum: sed de seipso potest quis tam pluraliter quàm singulariter loqui. Exemplum prioris partis: ut, rogo te amice, uenias ad prandium mecum: non autem, rogo uos amice, ut ueniat, &c. hoc patet tam per sacram scripturam, quàm per ethnicam, ut, Aue Maria. Tu es filius Dei. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Exemplum posterioris. Cicero ad Brutum: Populo imposuimus, & oratores uisi sumus. Quintilianus: Utinam hoc fata mihi præstarent, ut residuum laborantis animæ in tuo poneremus amplexu. Ecce quomodo idem de se nunc pluraliter, nunc singulariter loquitur. Cur dixisti, uni ut uni? Quia si uni loquentes, ad plures sermonem dirigi uolumus, poterit locutio esse pluralis. Vergilius nono Aeneidos: Vos ô Calliope, precor, aspirate cæmenti. Compellat Calliopen, & ad omnes musas sermonem dirigit. Quia hodie inuitè audiuntur tu, tibi, tuus, &c. ideo blandius poterit sic loqui, per tuam beatitudinem, sanctitatem, maiestatem, dignitatem, paternitatem, nobilitatē, humanitatem, probitatem, &c. Ne tamen uester pro tuus ponas: quia uester est intrinsecus plurale.

Regula elegantia.

Quòd duo si rectos numerum uerbo uariorum
Præponas, uerbum quadrabit proximiori.

Omnia pontus erat, dic, & domus antra fuerūt.

At uestes

At uestes sunt lana,feras;est lana,caueto.

Verbum substantiuum positum post duos nominatiuos, diuersorum numerorum, elegāter conformatur secundo nominatiuo: ut, bona arma gladius est: gladius bona arma sunt. Ouid. Omnia pontus erat. Item, Domus antra fuerūt, singularis numeri est domus. At uestes, &c. Si uerbum substantiuum ponatur inter duos nominatiuos diuersorum numerorum, concordabit cum precedenti: ut, uestes fuerunt lana: non uestes fuit lana: mandata tua sunt meditatio mea: non, est. Sermones summi patris sunt meditatio iusti: & non, est.

Secunda regula principalis.

Cū substante, uocans, & uim quod seruat eorū, Si sit res eadem, post se rectum retinebunt.

Verbum substantiuum, uerbumq; uocatiuum, & eorum uim habentia, regunt post se nominatiuum, qui significatur accipi pro eodem cum nominatiuo præcedēte explicite uel implicite: ut, sum paruus, est homo, Deus est omnipotens, uocor Ioannes, cognominor Pellisso, sedeo letus. Cur dixisti, qui significatur accipi? Quia nisi acciperentur casus præcedens, & sequens, aut saltem significarētur accipi pro eodem: ueluti, tu es asinus: non esset posterior casus nominatiuus: ut, hic gladius est Petri, pater est filio. Vtrum dicemus, Petre esto bone: an, Petre esto bonus? Petre esto bonus: quia antè intelligitur nominatiuus tu. Verbum substantiuum quid est? Quod alijs uerbis substat in coniugando uel resoluendo: ut Sum substat uerbo lego in resoluendo: quia lego, id est, legens sum: legebam, id est, legens eram, &c. Legor sic non resoluitur, quia caret participio præsentis temporis, ut omnia passiuā, sicut omnia actiuā carent participijs præteriti temporis. Quotuplici uerbo substat Sum in coniugando? Quintuplici. Primo, passiuis: amor, amatus sum. Secundo, deponentibus: ut loquor, loquutus sum. Tertio

communibus: ut, osculor, osculatus sum. Quarto neutropassiuus: ut, gaudeo, gauisus sum uel fui. Quinto impersonalibus passiuæ uocis: ut sedetur, sessum est uel fuit. Quot sunt uerba substantiua? Vnicum, quod est sum. Quomodo excludis fio, exto, & existo, quæ plurimi esse substantiua dixere? Quia hæc alijs uerbis non substant: sed ipsis, ut cæteris, substatur sum: ueluti fio, factus sum: existo, sum existens. Quotuplicia uerba habent uim uerbi substantiui? Triplicia. Primo, passiuæ, quorum actiua regunt duos accusatiuos pro eadem re receptos, uel quasi acceptos: ut crederis diues: quia dicimus credo te diuitem, ubi subauditur esse: sic habeor doctus, &c. Secundo, uerba multa neutra, ueluti eundi, manendi, uiuendi, &c. Veluti, cōcedo domum potus, parasitus uenit ad cœnam inuocatus, uade cautus, &c. Tertio, plurima alia uerba actiua, deponentia, quorum nō constat mihi certa regula: ut, audiui hoc puer, feci inuitus, &c. Vocatiuum uerbum quid est? Quiddam generale, quod per rei nomen præsertim proprium, aliquando etiam commune determinatur: ut uocor Ioānes. Quot sunt uerba uocatiua? Quinq;. Nuncupor, appellor, uocor, dicor, nominor. Cuius generis sunt uerborum personalium? Passiui. Habent enim actiua in o, uoco, nuncupo, &c. quæ regunt duos accusatiuos, qui significantur pertinere ad eandem rem: ut uoco te asinum. Cur hæc actiua nō dicuntur uocatiua? Quia in proposito tantum scire uolumus, quot sunt uocatiua post se nominatiuum regentia. Quæ habent uim uocatiuorum? Cognominor, agnominor, inscribor, salutor, &c. ut, cognominor Pellisso, Despaüterius: cognominor Aphricanus, salutor poëta, scribor hæres, arguor insanus, hic liber inscribitur Syntaxis Despaüterij, &c.

Esse infinitum.

Esse pares optat casus. Sed non male dices,
Huic licet esse probū. loquitur sic Quintilianus.

Esse

Esse copulat similes casus, qui pro eadē re significantur accipi, uel explicitē, uel implicitē. De nominatiuo, Petrus cupit esse doctus. De genitiuo, Misereor Ioannis cupientis esse docti, cui deest ingenium. De datiuo, Licet mihi esse sacerdoti. De accusatiuo, Audiui Ioannem esse doctum. De uocatiuo non datur exemplum. De ablatiuo, Vtor familiariter Ioanne cupiente esse canonico. Quare dixisti implicitē? Quia aliquando alter casus subauditur: ut, huic licet esse probum, &c.

Appositio.

Apponens coniunge pari casu duo fixa.
Esto res eadem: declaratumq; præito.

Si duo nomina substantiua ad eandem rem pertinentia coniungantur sine coniunctione, erunt eiusdem casus precedente declarato per appositionē: ut, fratres gemini: hic sunt duo substantiua, fratres & gemini, pro eisdem rebus accepta: sine coniunctione, ergo ponuntur in eodem casu: & declaratum, scilicet fratres, præcedit. Da plura exempla. Ioannes homo magni ingenij, fluuius Rhenus, urbs Roma, arbor morus, mons Libanus, mensis Augustus. Appositio quid est? Sine coniunctionis medio, substantiuorum ad eandem rem pertinentium in eodem casu positio: ut urbs Roma. Cur dicis sine coniunctionis medio? Quia ineptē dicitur fluuius & Rhenus, urbs & Roma. &c. Cur dicis in eodem casu? Quia hoc in omni appositione est necessarium. Per quot casus fit appositio? Per omnes: ut, arbor sycomorus, ris, ri: ri, ro: rem, rum: or, re, &c. Possunt ne esse diuersorum generum? Etiam, ut flumen Rhodanus, urbs Gandauum, &c. Possunt ne substantiua esse diuersorum numerorum in appositione? Vix. Quia non dicimus urbes Roma, sed urbs Roma, nisi alterum altero numero caret: ut urbs Athenæ, pisces signum: & ubi alterum est collectiuum. Quid. Turba ruunt in me luxuriosa proci. sic ordina,
proci

proci turba luxuriosa ruunt in me. Quot de causis fit appositio? Tribus. Primo causa restringendæ generalitatis: ut arbor laurus. Secundo, causa remouendæ æquiocationis: ut leo signū ardet. Est autē æquiocū polysemū, hoc est, dictio diuersa significatione multa significans: ut canis, lupus, &c. Tertio, causa attribuendæ proprietatis: ut Plato homo doctissimus. An appositio est figura? Etiam. Quare? Quia appositio est arte aliqua nouata dicēdi forma. Nouata, id est, à trito uulgi & inueterato loquēdi modo remota, & ita elegans: ut, Molem magalia quondam. Quid est figura? Arte aliqua nouata dicēdi forma. Quotuplex est figura? Triplex. Dictionis, locutionis, constructionis. Quid est figura dictionis? Quæ in dictione fit: ut Syncope, Apocope, &c. Quid est figura locutionis? Quæ circa aliquem loquēdi modū, nō circa congruitatis regulā uersatur: ut, Sine Cerere & Baccho friget Venus, Metonymia. Quid est figura constructionis? Quæ circa grāmaticas constructiones uersatur: ut, Appositio, Euocatio, &c. Quot sunt figuræ constructionis? Octo. Quæ? Appositio, euocatio, cōceptio uel syllepsis, prolepsis, zeugma, antiptōsis, synthesis, & synecdoche. Quot harum elegantes sine ullo uitio? Quinq;. Quæ? Appositio, euocatio, conceptio, prolepsis, zeugma. In quibus nihil est uitij, tantum abest, ut sint rationes excusantes: sed elegantiæ & ornatus plurimum. Antiptōsis & synthesis, plerūq; habēt uitium ratione excusatū: suntq; sub grammatica permissiua, ut synecdoche.

Euocatio.

Sí ternam primæ des: totum sit tibi primæ.

Sicq; secundæ des ternam, totum esto secundæ.

Pauper ego canto. Luca uir maximus audí.

Quando immediatè primæ, uel secundæ personæ iungitur tertia, tota oratio est primæ, uel secundæ personæ per euocationem, ideo uerbum erit primæ, uel secundæ personæ: ut, Ego pauper

pauper canto . Tu diues trepidas . Cur dicis immediatè ? Quid non potest intercedere coniunctio : quia personæ hic ad eandem rem pertinent : posset tamen intercedere coniunctio, si duæ tertiæ personæ connecterentur uni primæ aut secundæ: ut, Ego pauper & indoctus nescio quomodo uictum mihi comparabo. Quid est euocatio? Continua tertiæ personæ ad primam uel secundam reductio elegans: ut, Ego Ioānes sedeo: Hic tertia persona Ioannes, reducitur ad primam personam ego: quia uerbum est primæ personæ. Continua, id est, sine coniunctione mediante. Quot sunt in euocatione necessaria? Quatuor. Quæ? Persona euocans, persona euocata, absentia coniunctionis, & uerbum personæ euocanti conforme. Persona euocans, est prima, uel secunda persona: ut ego, nos, tu, uos. Persona euocata, est tertia persona: ut, Ioannes. Quotuplex est euocatio? Duplex. Quomodo? Explicita, & Implicita. Explicita, ubi persona euocans & euocata exprimuntur: ut, Ego Apollonius scribo. Implicita, ubi persona euocans subauditur: ut, Peccatores te rogamus audi nos.

Conceptionum parasceue.

Quæ per & aut socias iungo, dant ritè ualorem Pluralem, sic cum pro coniungente repostum.

Copulatum per coniunctionem copulatiuam &, atque, & cæteras: & per præpositionem cum, pro &, ualet dictionē pluralis numeri: ut Tu, & iste, id est, uos: ego tuq;, id est, nos. Petrus & Ioannes ludunt, quos uideo. Vergilius & Ouidius sunt docti. Bertha cum Catharina sunt pulchræ. Ouidius: Ilia cum Lauso de Numitore sati. Conceptionum parasceue, id est, ad conceptiones noscendas præparatio.

Personā atq; gen⁹ semper dabim⁹ mage digno. Prima quidē reliquis præstat, ternæq; secunda. Masculeum reliquis præstat: neutro muliebri.

Copulatum æquipollens uni plurali, est eius personæ, aut generis, cuius est pars dignior per conceptionem. Exemplum de persona: ut, ego & tu: ego & ille, est primæ personæ: quia ego est pars dignior: nam prima persona concipit secundam & tertiam, per regulam, Prima quidem reliquis præstat. Ideo dicemus: ego & tu disputamus: uerbum est pluralis numeri: quia ego & tu æquipollent uni plurali. Item, Tu & Petrus luditis: quia secunda concipit tertiam, per regulam, Ternæq; secunda. Tertia autem semper ut indignior, concipitur, nunquam concipit. Tu mecum gaudemus: aut sine figura, tu mecum gaudes. Exemplum de genere: ut, Petrus & Anna est pluralis numeri, per ualorem masculini generis: quia pars dignior Petrus est masculini generis. Nam masculinum concipit fœmininum & neutrum, & non contrà. Ideo dicimus, Petrus & Anna sunt pij. Dominus & mancipia sunt pugnaces. Da regulam, Masculeum reliquis præstat. Fœmininum concipit neutrum: ut lena & scortum sunt impudica. Da regulam, Neutro muliebri. Conceptio quid est? Mediata indignioris ad dignius reductio: ut, ego tuq; damus, &c. Quare dicis mediata? Quia explicitè uel implicitè mediat coniunctio, uel præpositio cum. Quotuplex est conceptio? Quadruplex. Personarum, generum, numerorum, casuum. Quid est conceptio personarum? Conceptio in qua persona à persona concipitur: ut, ego tuq; damus. Quotuplex est conceptio personarum? Duplex. Directa, quæ fit sine cum: ut, tu Petrusq; luditis. Indirecta, quæ fit per cum: ut, tu mecum gaudemus. Conceptio generum quid est? Conceptio in qua unum genus concipit alterum: ut pater materq; sunt boni, bos & iumentum sunt ad præsepe ligati. Dicitur ne rectè, calamus & papyrus sunt mali? Vix bene dicitur. Quia in conceptione generum coniuncta per &, uel cum, debent significare res animatas: aliter ferè semper adiectiuum

Etium deberet esse neutri generis: ut calamus, & papyrus sunt mala, per regulam indifferentiæ, quæ paulò post ponetur. Quid est conceptio casuum? Cõceptio quæ fit per cum: ut, ego tecum ludimus. Quid est conceptio numerorum? Vbi plurale concipit singulare: ut, Petrus & isti ludunt. Quot in quaque conceptione sunt necessaria? Quinq;. Quæ? Dictio concipiens, dictio concepta, copula, uerbum, uel adiectiuum, concordantia cum dictione concipiente, non concepta.

Regula indifferentiæ.

Sint res absq; anima, ponetur mobile neutrum. Demonstratiuum & referens pluralia iunge.

Quotiescunq; substantiua rerum inanimatarum cuiuscunq; generis, coniunguntur ad adiectiuũ, uel demonstratiuũ, uel relatiuũ plurale, ipsum erit neutri generis ferè semper: ut calceus & subucula sunt detrita, penna & atramentum sunt scribenti necessaria, mors & pestilentia sunt fugienda. Quare dicitur regula indifferentiæ? Quia substantiua possunt esse sine differentia cuiuslibet generis. Quare dixisti ferè semper? Quia quãdo res sunt inanimatæ, fit adhuc aliquando conceptio generum: sed rarissimè. Cicero in Somnio Scipionis: Cõcilia coetusq; hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. Lucanus: Mensuraq; iuris Vis erat: hinc leges & plebiscita coactæ, &c.

Conceptio generum implicita.

Implicitam uocites generum syllepsin: uterq; Est probus. At debent mas & foemella notari.

Quando de uiro, & foemina loquimur non expressis concipiente, & concepto, per masculinum fieri debet conceptio generum implicita: ut, uterque est probus, de Petro, eiusq; uxore: uter horum est foemina? hi sunt homines, &c. Semper oportet loqui de uiro, & de foemina: secus nulla esset figura. Itaque conceptio generum est duplex: implicita, & explicita.

Explicita

Explicita, in qua genus conceptum, & concipiens explicatur: ut Ioannes, eiusq; uxor sunt pij: & fit per omnes casus. Implicita, in qua per masculinum loquimur de uiro, & foemina, non expressis genere concipiente, & concepto: ut in Genesi: Erat uterque nudus: de Adam, & Eua.

Prolepsis.

In partes totum partitur ritè prolepsis

Cum uerbo positū. tacitam quandoq; uidebis.

Propter totum cum uerbo uel adiectiuo congruè constructum, in partibus uerbum uel adiectiuum eleganter intelligitur per prolepsim: ut, Noluerunt uenire, sed abierunt, unus in uillam suam, alter ad negotiationes suas. hic propter totum inuitati Latine subauditum cum uerbo abierunt, in partibus uerbum ornatè intelligitur, sic: unus, supple abiit, in uillam suā, & alter abiit, &c. Item, Hi metuunt: hic dominum, ille magistrum: uerbum uel adiectiuum in partibus turpiter exprimeretur. Præterea uerbum uel adiectiuum totius aliquando in fine pulchre ponitur: ut Sallustius in Catil. Exercitus hostium duo: unus ab urbe, alter à Gallia obstant. Quid est totum? Dicitio pluralis numeri, aut dicitio collectiua: ut homines, turba, &c. Tacitam, &c. Prolepsis est aliquando implicita. Terent. Curemus aquam uterque partem: hic totum nos intelligitur in uerbo curemus: & partes continentur in distributiuo uterque. Prolepsis quid est? Attributio proprietatis toti diuiso in suas partes, quæ totius proprietatem uario modo continent: ut, omnes student: hic scientiæ, ille pecuniæ, alius Veneri, &c. Quot necessaria sunt in omni prolepsi? Quinque. Totum, partes, determinationes, proprietates, & ordo, Proprietates, uerbum uel adiectiuum.

Zeugma.

Vnius est uerbi ad diuersa reductio Zeugma,

AUT

DE HECUBO

REGIMEN NOMINATIVI.

Aut adiectiui. Nihil hic nisi carmina desunt. Iratus rex est, reginam, non sine causa.

Propter uerbum uel adiectiuum congruè cum aliquo aut substantiuo constructum, in altero uerbum uel adiectiuum facile subauditur per zeugma: ut, quis fecit? ego: hic propter uerbum fecit, congruè constructum cum quis, facile subauditur feci, in ego. Sum ita magnus ut soror mea: hic propter adiectiuum magnus, congruè constructum cum subaudito ego, facile intelligitur adiectiuum magna, in soror mea. Simuliter in his orationibus, Tauri mei, et altitia mea occisa sunt. Carus est panis, et uinum. Hebraei sunt, et ego. Hic illius arma, hic curus fuit. Zeugma quid est? Vnius proprietatis ad diuersa reductio, ad unum quidem expressè, ad alterum intellectè: ut ego sicut saxum arui. Quot sunt necessaria in zeugmate? Quaeque. Quae? Proprietas, uerbum uel adiectiuum, duo substantiua, coniungens, et concordantia proprietatis cum uno expressè, cum altero intellectè. Cum quo debet concordare proprietas in zeugmate? cum propinquiore, nisi fuerit aduerbium similitudinis, aut comparandi. Vergilius: Nec Deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est. Quare dixisti, nisi fuerit aduerbium similitudinis, aut comparandi? Quia sic proprietas concordat cum remotiori aut principaliori: ut, Montes sicut cera fluxerunt. Ego rectius quam tu scribo, et c. Quot sunt species zeugmatis? Tres. Zeugma à superiori, in quo uerbum uel adiectiuum ponitur in principio: ut Vergil. Silet omnis ager, pecudes, pictaeque uolucres. Beatus uenter qui te portauit, et ubera quaesuxisti. Zeugma à medio, in quo uerbum uel adiectiuum ponitur in medio: ut, Vitia erunt donec homines. Si radix sancta, et rarai. Zeugma ab inferiori, in quo uerbum uel adiectiuum ponitur in fine: ut, Nihil hic nisi carmina desunt. Vtinam aut hic surdus, aut haec muta facta sit.

Utr aliquis uel de familia xitex! Est autem sex in y nem aut in y uel in d in e m m i l i a x e h a b e r e u t c. m s p y t q u a m l i i B. e p y t o l a et in 2 4 o e p y t o l a i i f a m i l i a r i t a t e a l i o q u o u t i. e p t u d e m f a m i l i a r i t a t e m h a b e r e u t t e r, in adel p h i. d o n a q u a r a i f a m i l i a r i t a t e m e s t i l l i z i p b i r a u t u t u l g o d i c i p o t e s t. s e r b i s e d e t o r a c o s t o u f a r d e l l a i t e r i n g u n o c h o

et c. i. s e r a s e a n d a Antipto

Antiptosis.

Antiptosis erit, pro casuposito casum.

Antiptosis est casus pro casu positio, sub aliqua proprietate: ut, Quot letitias insperatas modo mihi irrepsere in sinum, pro letitiæ insperatae: haeret pede pes, pro pedi, &c. Sunt ne nobis licitæ orationes eiusmodi per antiptosin? Non, nisi essemus tanti, quanti fuerunt hi, apud quos reperiuntur, & æquè parcè uteremur. Est tamen antiptosis quædam adeò ab oratoribus usurpata, ut omnibus liceat, & elegãs habetur: ueluti, Id genus, pro eius generis: omne genus, pro omnis generis: ut, Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti, &c. Est ne antiptosis, Petrum ludit, pro Petrus? Non, sed solocismus, quia antiptosis debet habere autoritatem, pro ratione excusantem.

Synthesis.

Synthesis haud uocem, sed cernit significatum. Rem magis inspicunt quàm uocem sæpe poëtæ.

Oratio aliquando congrua est sensu, non uoce, per synthesis: ut populus clamant: turba strauerunt, congruè dicimus per sensum: quia populus & turba significant simul multos, & ita per significationem sunt pluralis numeri: sed tales orationes sunt incongruæ secundum uocem: quia populus & turba secundum uocem sunt singularis numeri. An omnes orationes per synthesis sunt nobis permittæ? Non, nisi in poëmatis & historijs: & tum quoque cauendum est, nequid nimis. Synthesis quid est? Atributio proprietatis uni, uel pluribus copulatis: quod fit nõ gratia uocis, sed significatus: ut, pars in frustra secant, id est, aliqui.

Aduerbia, & Interiectiones.

En, ecce, hem, primũ, quartũ & aliqñ requirunt. Heu petit & quintũ uelut ò. Hei uæhẽ & datiuũ. Proh primũ, quartũ, quintum & notatur habere.

Hec

Hæc aduerbia demonstrandi, en, ecce, hem, petunt post se nominatiuum uel accusatiuum. De nominatiuo: ut, Ecce homo. En diritas fati. Hem Dauus. De accusatiuo, Ecce magistrum. Hem astutias. En Paridis hostem. Heu petit, &c. Iste interiectiones heu & ò, petunt post se nominatiuum, accusatiuum, aut uocatiuum: ut heu dementia: heu me miserum: heu socij: ò festus dies hominis: ò fortunatos agricolas: ò magna uis ueritatis, &c. Hei, uahq; datiuum. Duæ interiectiones hei, & uah regunt datiuum post se: ut heu mihi, uah tibi. Proh primum, &c. Proh interiectio dolentis, uel indignantis, & aliquando admirantis, cõstruitur cum nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo: ut, proh dolor: proh Deum atq; hominum fidem: proh sancte Iupiter.

REGIMEN NOMINATIVI, ET
OBITER ALIORVM IMPLICITVM.

Cuiusuis tacitam do casus sæpe regentem,
Supprimat orator, quæ rusticus edit ineptè.

Dictio regens tam nominatiui, quàm aliorum casuum, aliquando etiã dictio recta eleganter subauditur: ut, Laus regi superno. Gloria tibi domine. Dominus uobiscum. Pax tibi, &c. In quibus nominatiuus regitur à uerbo substantiuo, sic implicitè posito. Homilia sancti Gregorij, est supple, uel sequitur. Et ut uno uerbo dicam, Quotiescunq; subauditio obscuritatè nõ parit, ornatè multa subticemus: ut tum Venus, supple dixit. Quid tibi cum illo? subaudi rei est. Ridiculum, nugæ, apinæ, trica, fabule, sed quid opus plura? &c. Notandũ nominatiuum aliquando penitus absclui à rectore: apud Psalmographũ, Disciplina tua ipsa me docebit.

REGIMEN GENITIVI.

Sì duo continuè iungantur fixa, nec una
Sint res, in patrio rectè casu dabis unum.

Omne nomen substantiuum regit alterum substantiuum in genitiuo, si ipsa pro diuersis significantur accipi, coniunctione nec explicite nec implicite intercedente: ut, ager Petri, crista galli, facundia Ciceronis, patera uini, dies letitiæ, princeps sacerdotum, scriba regis, uicinus Ioannis, osor uxoris, epistola Pauli, potio sopni, lumen solis, uirtus Dei, quid rei, crater argenti, pater filij, discipulus magistri, cathedra letitiæ, flos florum, homo parui pretij, puer unius diei, ager trium iugerū, iris pluuiæ, Aeneas Anchisæ, custos tēpli, scire Persij, esse dei, quia infinitiuus fungitur officio nominatiui. liber illius, quia pronomen primitiue speciei fungitur officio nominis substantiui. Cur dicis, si ipsa pro diuersis significetur accipi? Quia aliter ponerentur in eodem casu, ut urbs Roma per appositionem. Cur dicis cōiunctione nec explicite, nec implicite intercedente? Quia sic alterum non staret in genitiuo: ut chlamys & aurum.

Ex qua uī dictio aliqua regatur.

Quærenti uires, sit pro ratione uoluntas,

Arsiduousq; usus magnorum grammaticorum.

Si quis, ex qua uī dictio regatur, quærat: de quocunq; casu id quærat, respondebis ex uī uoluntatis, & arsidui usus doctissimorum uirorum.

Temporis, atq; loci, quātiq; aduerbia quædam
Hunc optant casum. dic, uenimus illius ergo.

Quædam aduerbia temporis, loci, & quantitatis, regunt genitiuum. Exemplum de aduerbio temporis, tūc temporis. Loci, ubi uis gentium, eò discordiæ. Quantitatis, satis eloquentiæ, parum uini, & c. Ergo etiam aliquando est aduerbiū, teste Seruio, cum genitiuo: ut, illius ergo uenimus, id est, causa illius.

De mei, tui, sui, nostri, uestri.

Possessum spernit patrium, quo passio fertur.

Filius

Filius ergo mei ne dixeris: at meus inque.

Nomen significans rem possessam uel habitam, non potest pro possidente, uel habente, regere genitios passiuè significantes, mei, tui, sui, nostri, uestri: ut de filio quem habeo, non licet dicere, filius mei: nec de agro quem habes, ager tui. Similiter non licet dicere, ager nostri, mos uestri, liber sui: quia mei, tui, sui, nostri, uestri, non significant possessorem, sed passiuè, rem scilicet de qua, aut in quâ aliquid habetur: ut amor mei, id est, amor quem quis habet in me, non quem ego habeo, nisi eum habeam erga me. Ouidius: Vror amore mei. Quomodo dicendum est ergo, si dicere non licet filius mei? Veteres dicebant filius mis, tis, sis, nostrum, uestrum: nam hi genitiiu actiuè significabant: nunc mis, tis, sis, non sunt in usu: nostrum, uestrum, serè partitiuè ponuntur. Ideo per possessiua loquimur, filius meus, tuus, suus, noster, uester. Quot modis genitiuus capitur? Tribus. Actiuè, quando propter ipsum alterum actiuè declaratur: ut prouidentia dei, id est, per quam deus prouidet. Passiuè, quando propter ipsum alterum passiuè declaratur: ut timor dei, id est, quo timetur. Possessiue, quâdo propter ipsum alterum possideri significatur: ut regnum dei, quod deus possidet.

Quot genitiiu tantum actiuè sumuntur? Quinque: Mis, tis, sis, nostrum, uestrum: quorum, mis, tis, sis, exoleuerunt: nostrum, uestrum, partitiuè ponuntur. Loco horum, utimur possessiuis, meus, tuus, suus, noster, uester, quæ actiuè, & possessiue tantum sumuntur. Quot genitiiu tantum passiuè capiuntur? Quinque, Mei, tui, sui, nostri, uestri, primitiue speciei: ut amor mei, quo ego amor. Quot genitiiu possessiue capiuntur? Quot quot & actiuè significare possunt. Qui genitiiu tam actiuè quàm passiuè significant? Reliqui omnes: ut amor Petri, id est, quo amat, aut quo amatur, &c. Sic charitas fratris, suspicio uxoris, &c. Ex dictis liquet regulam de interrogatiuis fallere: ubi si queratur, Cuius est liber? respondendam est, non mei, sed
 k 3 meus:

meus. Cuius est penna? Mea. Cuius est pecus? an tuum? an Meli-
bœi? an alius cuiusquam? &c. ^{ut quod in hunc modum} ^{ut scilicet in iure} ^{ut scilicet in iure}

Quæuis proprietas, aut pars, cui mobile iungis
Laudem significans, aut uituperamē: in hoc sit,
Vel sexto casu: ceu uultus fœmina pulchri,

^{in iure duas} ^{ut scilicet in iure} ^{ut scilicet in iure}
Aut uultu pulchro. Quæq; synecdoche habebit
Rite locū, quarto aut sexto: ceu cādida collum,
Aut collo: misere doleo cor, corde uedices.

Nomen subiecti aut totius, regit dictionem proprietatis, aut
partis, cum adiectiuo laudis uel uituperationis in genitiuo, uel
in ablatiuo. Exempla prioris partis: ut, uir summæ uirtutis, uel
summa uirtute. homo sanæ mentis, uel sana mēte. Rex celsi ani-
mi, uel celso animo. Gigas procerae staturæ, uel procera statu-
ra. Sic, uir antiqui moris, miræ sagacitatis, admirāda industriæ,
ingentis autoritatis, boni nominis, labefactæ famæ: uel uir anti-
quo more, mira sagacitate, &c. Exempla posterioris partis: Po-
pulus duræ cervicis, uel dura ceruice. Herba magnæ radicis, uel
magna radice. Parasitus auidissimæ gulæ, uel auidissima gula.
Vir magni nasi, uel magno naso. Nympha præstantis corporis:
puella prolixæ comæ: uirgo flauorū capillorū: miles pauidi cor-
dis: uel Nympha præstanti corpore, puella longa coma, &c.

Quid est subiectū? Cui aliquid accidit: ut homo est subiectum
scientiæ: nam homini accidit scientia. Quid est proprietas?
Res quæ alteri accidit, ut scientia est proprietas, quia accidit
homini. Quid est totum? Quicquid ex pluribus partibus inte-
gralibus connexum est, uel in cas resolui potest: ut homo est
quoddam totū, quia ex capite, ceruice, collo, humeris, pectore,
manibus, brachijs, ventre, tibijs, pedibus, & cæteris membris
illius corpus connexum est, & in ea tanquam partes integrales
resolui potest. Quid est pars? Pars integralis, ut hic sumitur,
est ex

est ex qua & ceteris in easdem resolvable totum constituitur, ac connexum est: ut anima est pars integralis, eademq; principalis hominis: nam homo ex anima & corpore cōstat. Quandoque synecdoche habebit, &c. Nomen adiectiuum, aut cum participio suo uerbum passiuum, aut neutrum, significans proprietatem aut accidens in parte rei, potest illius partis dictionem in accusatiuo uel ablatiue regere per synecdochen. De adiectiuis, Aethiops albus dentes, uel dentibus: ager pedes, uel pedibus: decorus faciem, aut facie. De uerbis & participijs. Doleo caput, uel capite: tremo manus, uel manibus: frangor brachium, uel brachio: fractus membra, uel membris. Synecdoche quid est? Atributio partis ad aliquod totum sub proprietate uerbi uel adiectiui: ut, nuda genu: ager depastus segetes: flores inscripti nomina regum. Quot sunt necessaria in synecdoche? Tria. Totum, pars, proprietas, id est, uerbum uel adiectiuum. Est ne hic synecdoche, potens diuitijs: grauis pietate: praditus dignitate? Minimè. Quia, ut Valla docet, hæc figura tantum ad animi & corporis qualitatem pertinet, nihil ad extrema respiciens: qualia sunt doleo caput: doleo ilia: pulcher faciem: nuda genu: discincta sinum, &c. Quibus licet uti synecdoche, tam in accusatiuo, quàm in ablatiue? Maximè poëtis, proximè deinde historicis: oratoribus uix unquam: neque enim dicunt doleo caput: frigeo manus: sed dolet mihi caput: frigent mihi manus, &c. ^{uolunt}

De Opus.

Poscit opus sextum, tolerās quandoq; secundū.
 Ut mihi opus libro est. At opus dux (Tullius inquit)
 Est nobis. ut opus, Plautus sic utitur usus.

Opus regit ablatiuum cum datiuo intercedente uerbo substantiuo: habet quoq; sed rarissimè, genitiuum pro ablatiue: ut

k † opus

opus est mihi libro, id est, indigeo libro: & ut Barbari loquuntur, habeo ad faciendum de libro. Sic opus est mihi armis, auxilio, & c. De genitiuo, mihi opus eius est. At opus dux, & c. Opus capitur pro necessarius interdum adiectiue indeclinabiliter, & ita quemuis casum secū permittit: ut, Opus est mihi medicus. Intelligo tibi multa esse opus. Dux nobis & autor opus est, apud Ciceronem. Vt opus Plautus, & c. vsus capitur aliquando pro opus, & regit similiter ablatiuum cum datiuo, intercedente uerbo substantiuo, presertim apud Plautum, & quandoq; apud alios: ut, est mihi usus doctrina, consilio, uestibus, & c. pecunia usus mihi est. Dicimus etiam, hoc nobis futurum est usui, id est, utile.

Significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

ad uerbum

quod dicitur

significatio

De adiectiuis uerbaliis.

Actiue signans uerbale, dabit genitiuum

Mobile: ceu quædam, quorum uix scitur origo.

Adiectiuum uerbale, actiue significans, regit genitiuum, ut quædam adiectiua, de quibus, an uerbalia sint, ambigitur: ut amans uini: patiens frigoris: doctus pilæ: indoctus logica: consultus iuris: significatiuus belli: cupidus ludi: ferax tritici: studiosus uirtutis: nuntius ueri: sciens recti: docilis prauis: docilis dei: ignarus militiæ: ignarus uia: prodigus pecuniæ: rudis literarum: memor beneficii: immemor patriæ: compos uoti: impos mentis: particeps furti: dubius uitæ, & c. Cur dixisti actiue significans? Quia aliter nunquam per regulam hanc regeret genitiuum: ut uapilans, percussus, trepidus, & c. An debeant semper ab actiuis descendere? Minime. Quia sic doctus, consultus, & c. non pertinerent ad hanc regulam, quum descendant à doceor, consultor, & c. Ideo actiue significare, est actiue declarari: ut doctus, qui scit: consultus, qui alijs rectè consulit, & c.

An omnia actiue significantia uerbalia adiectiua regunt casum huius regulæ? Non. Quia opus est, ut sint ab autoribus

non

non *futilibus cum genitiuo inuenta*. Idco legens *librorum*, *bibens uini*, *comedens nefrendis*, & c. non dicemus, donec apud bonos *autores inuenerimus*.

Quæ regunt genitiuum,
uel datiuum.

Affinis, *similis*, *communis*, *par*, *propriusq;*,
Finitimus, *fidus*, *conterminus*, atq; *superstes*,
Conscijs, & *socius*, *cõformis*, siue *propinquus*,
Et uicinus, *amicus*: *habet iungi his alienus*:
Hæc casum ternum donabunt, siue *secundum*.
Cætera queis damnum signabitur utilitas ue,
Cum terno ponas. armis fer, & *aptus ad arma*.

Quædam adiectiua regunt genitiuum uel datiuum: ut *affinis senectutis*, uel *senectuti*. *Simulus patris*, uel *patri*. *Commune omnium*, uel *omnibus*. *Par tui*, uel *tibi*. *Proprius hominis*, uel *homini*. *Finitimus fluuij*, uel *fluuiio*. *Fidus amici*, uel *amico*. *Conterminus fontis*, uel *fonti*. *Superstes dignitatis paternæ*, uel *dignitati*. *Conscijs scelerum*, uel *sceleribus*. *Socius belli*, uel *bello*. *Conformis imaginis*, uel *imagini*. *Propinquus urbis*, uel *urbi*. *Viciuus oppidi*, uel *oppido*. *Amicus uentris*, uel *uentri*. *Alienus consilij*, uel *consilio*, & c. *Cætera queis damnum*, & c. *Cætera adiectiua*, quibus significatur *quæpiam utilitas*, uel *damnum*, regunt *datiuum*: ut, *album est nigro contrarium*: *hys ems est nobis grauis*: *molestus omnibus*. *Infectus hosti*, id est, *ualde molestus*. *Infensus discipulo*, id est, *uehementer iratus*. *Dulcis amicis*. *Gratum opus agricolis*. *Iucundus omnibus*, & c. *Armis fer*, & *aptus*, & c. *Quædam pro datiuo possunt accusatiuum habere cum præpositione ad*: ut, *aptus armis*, & *ad arma*. *Idoneus huic rei*, & *ad hanc rem*. *Vtilis agris*, & *ad agros*, & c.

De Partitiuis.

Partitiua uolunt genitiuū, ut signa, gradus &c,
Pronomen, numerus duplex, aduerbia quædā.

Dictiones partitiuæ postulant genitiuum pluralem nominis non collectiui, uel singularē collectiui. Et sunt primò signa uniuersalia, ut quisq; hominum: & particularia, ut aliquis discipulorum, quis uirorum, uter horum, &c. Secundò, gradus comparationis positiuus quidem, ut nigræ lanarum. Comparatiuus, ut fortior manuum est dextra. Superlatiuus, ut doctissimus poetarum, optimus plebis. Tertiò, omne ferè pronomen, ut hæc uolucrum, hic iuuenum, illa sororum, &c. Quartò, duplex numerus, Cardinalis, id est, principalis, quo uulgò numeramus, duo, tres, quatuor, &c. ut duo istorum. Et numerus ordinalis, quo ordinem indicamus, ut primus hominum, septimus sapientum, &c. Quintò aduerbia quædam, ut ubique locorum: nusquam scripturarum, &c. Quid est dictio partitiua? Adiectiuum, uel ex eo aduerbium, multitudinis partem indicans: ut nullus, quicumq;, maior, maximus, maxime, &c. Debet ne adiectiuum partitiuum cum genitio in aliquo accidente concordare? Etiam, quia debet esse eiusdem generis, ut unus fratrum, una sororum: non, una fratrum, &c. Da regulam:

Sit conforme genus, partitio quando notatur.

Ni collectiuum, uel uox heteroclitica detur.

Rectè etiā dices: Quid agis dulcissime rerum?

Adiectiuum partitiuum conuenit cum genitio in genere: ut quisq; uirorum, quæq; foeminarum. Ni collectiuum, &c. Ab hac regula sunt tres exceptiones. Prima in collectiuis: ut optimus plebis, &c. Secunda in heteroclitis: ut, Infimum caelorum. Tertia ubi adiectiuū partitiuum respicit præcedens: ut, Quid agis dulcissime rerum? Dulcissime respicit præcedens subauditum, ad quod dirigitur sermo. Item, leo est fortissimus

tissimus animalium, &c.

De Comparatiuis, & Superlatiuis.

Res similis generis medi⁹ gradus, atq; suprem⁹ Poscunt; ille duas, hic plures usq; duabus.

Sin min⁹ ista aderunt, medio gradui dato sextū.

Comparatiuus & superlatiuus, ut regant genitiuum per regimen partitionis, requirunt comparationem inter res eiusdem generis uel naturæ. Comparatiuus facit comparationem inter duo: Superlatiuus inter plura duobus: ut dextera est fortior manuum, bene dicitur, quia fit comparatio inter duas res, scilicet dexteram & sinistram: & sunt eiusdem generis, uel naturæ, quia ambæ sunt manus. Dextera est fortior digitorum, malè dicitur, quia sunt plures quàm duæ res: nec sunt eiusdem generis, quia dextera non est digitus. Pollex est fortissimus digitorum, rectè dicitur, quia fit comparatio inter res plures duabus, quia inter pollicem & cæteros digitos: & hæ res sunt eiusdem generis uel naturæ: quia pollex est digitus. Ideo malè dicimus, Hector est fortissimus Græcorum: quia non fit comparatio inter ea, quæ sunt eiusdem generis, quum Hector non sit Græcus: sed Troianus. Esse eiusdem generis, ut hic sumitur, est rem excedentem significari per casum comparatiui uel superlatiui: ut, Hector fuit Troianorum fortissimus. Ideo non est bona comparatio, Leo est fortissimus lyncum, quia leo non est lynx. Sin minus ista, &c. Vbi comparatio non fit inter duo eiusdem generis, comparatiuus habebit ablatiuum, ut doctior illo, uel illis. Et per comparatiuum cum ablatiuo loquendum est, quoties comparatio non fit inter res eiusdem generis, uel naturæ: ut, Hector fuit fortior quouis Græco. Leo est fortior lynce. Penelope est castior sororibus suis: non autem est castissima sororum suarum: quia Penelope non est soror sua, &c.

Genitiuum

Genitium uel ablatium regentia.

Dat patriū aut sextum tibi copía, sicut egestas,
 Plen⁹, inops, saturat, cū fratrib⁹, implet, abūdat,
 Atq; egeo, careo testes: quibus adijce sanus,
 Et miser, & dignus, cū pluribus, & bene multa
 Verba: uelut crucio, cū pendeo, lætor, & ango,
 Desipio, abstineo, potior sic ponis, aloq;
 Indoleo, recreo: quæ, pluraq; glossa recludet.

Adiectiua & uerba quedam copie & egestatis cum nonnullis alijs, regunt genitiuū uel ablatiuum. Adiectiua quidem, plenus, locuples, satur, diues, abundans, refertus, fœcundus, egenus, immunis, pauper, inanis, truncus, oneratus, orbis, orbat, dignus, indignus, uiduus, uacuus, contentus, saucius, lapsus, miser, sanus, & plura: ut plenus rimarum, plenus lacte: locuples pecunie, locuples metu: satur omnium rerum, & satur succo ambrosiæ: diues auri, & auro: abundans uerborum, & uerbis: refertus cibi, & cibo: fœcundus frugum, & frugibus: egenus auxiliij, & auxilio: indignus opis, & ope: immunis mali, & malo: pauper prædiorum, & prædijs: inanis ueri, & uero: truncus manuum, & manibus: oneratus tritici, & tritico: orbis parentis & parente: orbat, oculo: dignus, indignus salutis, & salute: uiduus uxoris, & uxore: uacuus rationis, uel ratione: contentus libertatis, & libertate: socius itineris, uel itinere: lapsus animi, uel animo: miser animi, & animo: sanus mentis, & mente: & plura: ut suspensus animi, & animo: liber legum, & legibus: nimius sermonis, & sermone: onustus auri, & auro: cumulatus sceleris, & scelere: frustratus spei, & spe: copiosus rerum, & rebus: tenuis opum, & opibus, &c. Verba uerò egeo, indigeo, careo, saturo, impleo, cum fratribus compleo, repleo, expleo, depleo, oppleo, &c. abūdo, affluo, crucio, discrucio

discrucio, excrucio, pendeo, letor, ango, desipio, abstineo, potior, alo, indoleo, recreo: & pauca alia: ut egeo defensionis, & defensione, indigeo pecunia, & pecunia. Reliqua saepius ablatiuum habent: careo tui, & te: saturo gregem pabuli, & pabulo: impleo granorum tritici, & tritico: compleo te metus, & metu, & c. abundo amoris, & amore: affluo frumenti, & frumento: discrucio animi, & animo: pendeo animi, & animo: letor huius rei raro, frequenter hac re: ango me animi, & animo: desipio mentis, & mente: abstineo iræ, & ira: potior rerum, & potior Gallia: alo te pane, nunc tantum: olim panis dixerunt: indoleo hac re, aliquando huius rei: recreo me animi, & animo. De alijs, ut fallor animi, uel animo: participo te consilij, & consilio: scatet mendarum, & mendis, id est, affluit, & plenus est.

Dat patriū, aut quartū, fastidio, sed mage quartū

Fastidio hanc rem per accusatiuum nunc dicimus: olim etiam fastidio huius rei.

Regentia genitiuum uel datiuum.

Dic satago rerum: patriū, aut dantem misereri,
Sed mage uult patriū: dominor dat ritè datiuū,
In sacris etiam patrium, uelut auxiliari.

Grammaticæ leges plerunq; ecclesia spreuit.

Tu uiuendo bonos, scribendo sequare peritos.

Satago regit genitiuum rerū: ut satago rerū mearum, id est, anxius, & sollicitus res meas curo. Misereor uult genitiuum, uel datiuum, sed melius genitiuum: ut, Misere mei Deus, miserere nobis Christe. Dominor & auxilior datiuum ritè regunt apud omnes ecclesiasticos, qui cum genitiuo etiam cōstruunt: ut auxilior miseris: dominor uictis. In sacris in genitiuo leguntur: auxiliatus

liatus sum tui, & dominatus est bestiarum: sed non imitabimur. Cæterum, si rectè uelimus uiuere, sanctos imitabimur etiam indoctissimos: Si uenustè cupiamus scribere aut loqui, linguæ Latine doctos imitari studebimus, licet Nerone peiores.

Verba genitiuum uel ablati-
uum habentia.

Accuso, damno, moneo: contraria laudo,
Criminis aut pœnæ, uel laudis habēto secundū,
Aut sextum. Sed Valla dedīt tantūmodo sexto
Altero, & ambob⁹, neutro, uel utro, uel utroq³.

Verba accusandi, damnandi, monendi, laudandi, & his contraria: ut excusandi, absoluedi, uituperandi, regunt genitiuum uel ablatiuum criminis, pœnæ, admoniti, laudis, uituperij: ut accuso te furti, uel furto. Incuso te negligētia, uel negligentia: arguo te mendacij, uel mendacio: admonco te debiti, uel debito: laudo te uirtutis, uel uirtute: absoluo te iniuriarum, uel iniurijs, & c. Omnia penè genitiuum frequentius habent, quàm ablatiuum, demptis quinq; ablatiuis, altero, ambobus, & c. Quia per genitiuū hīc loqui non licet, teste Valla: ut, utro accusatus es? furti, an homicidij? non utrius: neutro accusatus sum, non neutrius, & c. Accusandi uerba sunt, accuso, incuso, ago, postulo, arcesso, in simulo, arguo, noto, alligo, astringo, corripio, reprehendo, criminor, & si qua sunt similia. His contraria, excuso, purgo, & c. Damnandi, damno, condemno, multo, admulto, punio, plecto, conuincio, redarguo. His contraria absoluo, libero, & c. Monendi, moneo, admoneo, commoneo, commonefacio, commemoro, consulo, & c. Laudandi, laudo, miror, probo, commendo, & c.

In quo casu poni debet
pretium.

Verba uolunt sexto pretium: ponas sine fixo

In patrio pluris, tanti, quanti, atq; minoris:
 Cum fixo in sexto. Rarò quartum ualeo uult.
 Vilius & melius, peius, uel carius emi.
 Valla negat rectè dici per nomina posse.

Omne uerbum cuius actus aliquo pretio constat, potest regere post se nomen pretij, uel ualoris in ablatiuo: exceptis quatuor sine substantiuis in genitiuo semper ponendis: tanti, quāti, cum natis, tantilibet, tantidem, quantiuis, &c. & pluris atq; minoris, qui cum substantiuis in ablatiuo ponuntur ut cætera: ut, emi abs te equum decem aureis, doceo discipulum paruo, aut uili, id est, quod barbari dicūt, pro bono foro. Triticum uenditur magno, aut multo. Quanti mercatus es istum librum? non quanto, nec pro quanto, quia ablatiuo pretij nunquam additur præpositio pro. Ideo dices, quanti pransus es? aut quanto pretio? non pro quanto. quanti cupis cœnare? quāti habitas? quanti portat nuntius epistolam? quanti huc aduectus es? quanti licitaris librum? quanti æstimas uirtutem? &c. non pro quanto, nec quanto: nisi addas pretio. Bene tamen dices, quantum das pro domo? quia hic pro, non additur pretio. Pluris opinione librum emi: quanticumq; comparaueris, dignus est. Emi Ciceronem quinq; libellis: & ego tantidem. Rarò quartum, &c. Valeo huc pertinet: ut, quanti ualet hæc uacca? decem florenis: minimo ualet hæreditas: quanto pluris ualet doctrina, tanto minoris æstimatur. Aliquando hoc uerbum regit pretium in accusatiuo: ut, Illud non ualet trientem nummum. Quintil. Idem significant, & idem ualeant, &c. Vilius & melius, &c. In quibusdam solum aduerbialiter loqui licet, teste Valla: ut emo uilius, & melius uendo, id est, quod Gothicum uulgus ait, pro meliori foro. Latini, emo minoris. Emo peius aut carius, id est, emo pluris.

De uerbis plures genitiuos
regentibus.

Aestimo, curo, puto, facio, cum consulo, duco,
Pendo, habeo, refert, est, inter & est bene iungo.
Antè dabunt dictos patrios, cum plurimi, &
æqui,

Et parui, nihili, nauci, flocciq̃, boniq̃,

Magni, infiniti, maioris, maximi, & assis,

Et minimi, multi. Quædam bene ponito sexto.

Verba æstimandi, ut æstimo, existimo, curo, puto, facio, con-
sulo, duco, pendo, & habeo, præter genitiuos tanti, quanti, plu-
ris, minoris, regunt etiam genitiuos plurimi, æqui, parui, nihili,
nauci, flocci, & c. quibus additur pili, & forsân plures. Pro qui-
busdam possunt habere ablatiuum. Et significant omnia hæc
uerba, æstimare: ut parui te æstimo, uel etiam paruo: quid de me
fiat, parui curas: ego hanc rem nihili duco: semper te plurimi
feci: quod polliceris æqui boniq̃ facio: optimi consule, id est,
æstima, iudica: rogat ut boni consulas: æqui boniq̃ consule, id
est, in bonam partem accipe: flocci non facio, aut pendo, aut
curo: ac nauci facio, id est, sperno, contemno, nihili æstimo.
Floccus, uernaculè, ung borlion de laine. Nauci putamen nu-
cis, nullius certè pretij. Item magni refert, quo loco quæq̃ di-
ctio posita sit: parui mea interest, an claris sim natalibus, an ob-
scuro genere, modo sim bonus & sapiens: mea nihil refert, dum
modo potiar. Refert & interest in reliquis sæpius habent uel
nomina, uel aduerbia, multum, plus, plurimum, magis, minus, pa-
rum, maximè, minimè, pauxillulum, nihil, aliquid, quid, siquid,
& siqua sunt similia: ut, Multum interest unde quis gaudeat:
quod mea refert scire, fac sciam, & c. Pluris opes sunt nunc
quàm prisco tempore: non assis faciunt: noli grammaticam par-
ui putare. Infiniti uirtus æstimanda est.

Quæ regunt genitiuum uel
accusatiuum.

Pauca recordādi patriū, quartum uel requirunt.
Ut memini, memoror, sic obliuiscor habetur.

Pauca uerba recordandi: ut recordor, memini, memoror, re-
miniscor, & hoc uerbum obliuiscor, regunt genitiuum uel ac-
cusatiuum. De genitio, ut recordor pueritiæ. memini nuptiarū
sororis. memoror beneficiorum. reminiscor historie. obliuiscor
carminis. De accusatiuo, Recordor pueritiā. memini lectionem
hesternam. memoror nouissima mea. reminiscor acta mea. obli-
uiscor historiam. Memoror hinc deponens est.

De refert, interest, & est.

Refert, inter & est, est signans commoditatem,
Officiū uel, petit quosuis patrios, nisi septem,
Refert, inter & est, nostraq; meaq; referto,
Cum reliquis. Capiet cuias uel cuius utrunq;
Est nostrū, uestrumq;, meumq;, tuūq;, suumq;.

Hæc tria uerba, refert, interest, & est, ad alicuius rei com-
moditatem uel utilitatem, uel officium pertinentia, regunt quos-
uis genitios, præter septem primitiue speciei, mei, tui, sui, no-
stri, uestri, uel nostrum & uestrum. Pro quibus refert & in-
terest, regunt ablatiuos mea, tua, sua, nostra, uestra, quibus iun-
gitur cui. Est uero, capit nominatiuos meum, tuum, suum, no-
strum, uestrum. Exempla ut hæc uerba regunt genitiuum.
Vxor refert, quid rerum gerat maritus, nosse. boni scholastici
interest diligenter studere. boni præceptoris est breuem esse.
interest omnium rectè agere, id est, omnium officium est, uel
ad omnes pertinet, aut utile est. Iudicis est, in causa semper ue-
rum sequi. Exempla de refert & interest cum mea, tua, sua, no-
stra, uestra, cui: ut, cui interest fures suspendere? uel cuius
l interest

interest. tua interest concionari. mea refert auscultare. nihil tua refert. id quod tua referebat, aut nostra, aut ipsorum interest. Cuius interest? mea. aut cui refert? Petri, & c. Exempla de est, cum meum, tuum, suum, & c. ut, meum est, te, si quid pecces, punire. tuum est parenti parere. uestrum est, o tyrunculi, temporis rationem habere. haud nostrum est, gulae operam dare, & c.

Genitiuum cum accusatiuo habentia.

Pœnitet, & tædet, miseret, pudet, & piget optāt Accusatiuum patientem cum genitiuo.

Hæc quinque impersonalia actiue uocis, pœnitet, tædet, miseret, pudet, piget, regunt accusatiuum patientis rei, cum genitiuo agentis: ut pœnitet me peccati. tædet te uitæ. miseret Christi peccatoris. pudet te probri. piget illum laboris. Sub miseret, comprehenditur miserescit. Sub alijs, composita: ut, pertædet, dispudet, & c.

De Tenus, ac obiter de alijs præpositionibus.

Sæpe tenus patriū numero præeunte carētem, Aut res signantem geminas, uult Valla tenere. Vult ad, cum socijs, quartū: uelut absq; Latinū, Sub, super, in, subter, casu iunguntur utriq; In uario sensu. facilis docet omnia prosa.

Tenus præpositio petit genitiuum pluralem res geminas significantem, aut numero singulari carētem: alioqui uult ablatiuum in plurali, etiam quandoq; genitiuū. Exemplum ubi res sunt gemine: ut, sto in aquis aurium tenus. sum armatus crurum tenus, id est, usq; ad aures, uel crura: nam tenus significat usque ad, aut non ultra, & c. Exemplum de singulari carētibus: ut, nyptiarum

ptiarum tenus soror mea coluſit pueris. Cumarum tenus caluc-
runt, &c. Exemplum quando tenus habet genitiuū pluralem,
nec res geminas ſignificantē, nec ſingulari carentem: ut, Olym-
pus attollitur nubium tenus. Temerarius miles ſolus penetravit
hoſtium tenus, &c. Exemplum de tenus cum ablatiuo plurali:
ut, coſtus tenus: capillis tenus. Cum ablatiuo ſingulari: ut, ſtolidè
uitam egiſti ſenectute tenus. & uulneratus ſum corde tenus. do-
cti ſunt ſophiſtæ titulo tenus. Vult ad, &c. Ad, apud, ante,
&c. quæ ſimul ponuntur in Rudimentis, regunt accuſatiuum
caſum: ut, ad patrem, apud uillam, ante ades, &c. Velut
abſq; &c. A, ab, abs, & cetera quæ cum his ponuntur in Ru-
dimentis, regunt Latinū caſum, qui eſt ablatiuus: ut, à domo, ab
homine. &c. Sub, ſuper, &c. Quatuor ſunt præpoſitiones
accuſatiuum uel ablatiuum regentes, in, ſub, ſuper, & ſubter:
ſed plerunq; in diuerſo ſenſu: nam motum ſignificant: certa ra-
tione utrunq; caſum tenent: accuſatiuum, cum de loco in locum
motum ſignificamus: ut, uado in urbem, labor in piſcinam, ſub
umbras ſuccedimus, Poſtesq; ſub ipſos Nituntur gradibus, ſu-
per oppidū profectus, ſuper aſtra uolauit, ſuper lodicem ingre-
dior, deſilit ſubter mœnia. Si autem motum, aut ſtatum, ſeu
quietem in loco ſignificant, ablatiuum quærunt: ut, in agro cur-
ro, in urbe deambulo, ambulo in porticu, ſum in pago, uidi te in
templo. Tityrus recubat ſub tegmine fagi: nos quieſcimus ſub
teſto, dormimus ſuper fronde uiridi, & ſuper frondem ſæpius
dices: nocte ſuper media ſtudiui, & ſuper mediã noctem: ſubter
denſa teſtudine ſitus, ſubter lodice reclino. Facilis docet
omnia, &c. Ex longa autoris gloſſa hæc habes in primis
ſcitu neceſſaria. Ad, & apud differunt: quòd Ad, tam motus,
quàm quietis uerbū admittit: ut, uado ad Petrum: ſto ad ignem.
Apud, ſolum quietis uerbum deſiderat: ſignificatq; in loco,
uel perſona: ut, maneo apud Petrum, legi apud Vergilium.
Inter Apud, & Penes, hoc intereſt, quòd apud, aut locum, aut

personam innuit: ut, uidi te apud forum: fui apud patrem. Pe-
 nes, potestatem significat: ut penes te est salus mea, id est, in po-
 testate tua. Est autem penes esse, non apud aliquem esse, sed
 in, & quasi in potestate alicuius esse. Ante & post contra-
 ria sunt: ut ante me, post me. Contra & erga à se inuicem
 dissident, quia contra in malam partem capitur: ut arma inuen-
 ta sunt contra hostes: nisi significet è regione, ex opposito: ut,
 habito contra Ioannem, id est, ex aduerso Ioannis. Erga in bo-
 nam sæpius: ut, erga parentes pius. Extra & Intra aduersan-
 tur: ut, Iliacos intra muros pugnatur, & extra. Infra, locum
 significat: ut, infra tectum. & ad dignitatem refertur: ut, infra
 dignitatem meam est, id est, minus quàm dignitatem meam de-
 cet: & opponitur supra. Supra & super discrepant: nam Su-
 pra interiectum requirit spatium: ut auis supra me uolat. Su-
 per uerò significat contiguum; ut sedeo super lapidem. Sic se
 habet subter: sed non infra, & c. A, ab, abs, hoc discrimine di-
 stant, quòd à, solum consonantibus iungitur: ut à Petro. Ab,
 uocalibus, consonantibus, l, & r, liquidis: ut ab Andrea, ab Io-
 ue, ab lege, ab rege, ab duce, & c. Abs tantum q, & t: ut abs
 Quinto, abs Tito. Coram & clam contraria sunt. Coram
 & ante differunt. Coram proximitatem significat: ut, coram
 iudice causam egi. Ante significat personam, locum, aut tem-
 pus: ut ante me, ante templum, ante duos annos. Coram &
 Palam. Id unum controuersum est, quòd coram ad certas perso-
 nas pertinet, palam ad omnes: & ferè aduerbium est, pro ma-
 nifestè, siue in aperto. De, & A, hanc habent inter se differen-
 tiam, quòd De, materiam significat: ut anulus de duro fa-
 ctus. A nunquam materiam innuit, sed causam efficientem. De
 tamen aliquando pro A, sumitur: Emi de Petro, pro à Pe-
 tro. E, Ex, idem sibi uolunt: sed E, consonantibus iungitur:
 ut è iure, è republica. Ex, tam uocalibus, quàm consonantibus:
 ut ex arbore, & ex dignitate. Ex, A, uel Ab, hoc discrimine
 ponuntur

ponuntur: Ex, significat plerunque locum, in quo quis fuit: ut ex amphitheatro uenio. A, uel Ab, locum alicui proximum: ut à fonte, uel ab amphitheatro uenio. Sic Ad, & In: ut ad tribunal uenit litigator, id est, iuxta. In tribunal uenit iudex, id est, intra. In, ubicunq; significatur diuisio, mutatio, aut conuersio, accusatiuum habebit: ut, Vxor Loth uersa est in statuam salis. Troia uersa est in cineres. Daphne mutata est in laurum: Lycaon in lupum. Partior in socios prædam. Diuiditur nomen in duo membra, &c. Super, ablatiuum habet pro de, ubi de re aliqua mentionem facimus: ut, Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Subtus perperam ponitur à quibusdam: quia aduerbium est, non præpositio. Etiam ineptè dicimus, de post foetantes, de sub pede, de prope fontes: licet hac parte utantur uiri doctissimi.

Regula ultima de genitiuo, & obiter de alijs casibus, pro aduerbijs loci, quam carentiam rectoris uocat
Alexander.

Quæstio si fiat per ubi, nomenq; prioris Sit numeri, & propriū seu primæ, siue secundæ, In patrio dabo, quando locum designo minorē. Militiæ, belli, atq; domi, sic ponis humicq;. Addimus interdum dictis, terræq;, togæq;.

Propria nomina pagorum, & oppidorum (quæ minora loca dicuntur) primæ uel secundæ declinationis, singularis numeri, cum appellatiuis militiæ, belli, domi, humi, terræ, & togæ, cum uerbo, uel participio, ubi quæstio fieret per ubi, ponentur in genitiuo pro aduerbijs loci: ut si quæretur, Vbi est Papa? optimè respondebis, Papa est Romæ. Vbi studuisti? studui Gandau, Louanij, Antuuerpiæ. Vbi est segnis? Domi. Vbi est teme-

varius? Militiæ. Sic, poma iacent humi, id est, super terram: cōdo corpus terræ, id est, in terra: gratus principi belli, togaq̄, id est, in bello, & in pace. Toga uestis erat Romanorum, qua utebantur in pace tantum, ideo pro pace capitur. Cur dixisti in regula, propria nomina? Quia appellatiua cum in, præpositione, in ablatiuo ponuntur: ut, Vbi oras? In templo. Herba hæc crescit in agro. auia mea moratur in pago, auus in oppido. Cur dixisti in regula, propria oppidorū, & pagorum? Quia propria aliorum locorū, aut regionū, &c. stabunt in ablatiuo cum præpositione in: ut, Petrus studet in Francia. bellū est in Aegypto. Cur dixisti primæ uel secūdæ declinationis? Quia si essent terciæ declinationis, ponerentur in datiuo uel in ablatiuo: ut, natus Carthagini, uel Carthagine. Cur dixisti, numeri singularis? Quia si essent numeri pluralis, in datiuo, uel ablatiuo ponerentur: ut, natus Athenis, studet Parrhisijs. Cur dixisti, ubi quæstio fieret per ubi? Quia si fieret quæstio per quò, quà, uel unde, non responderetur in genitiuo: ut, quò uadis? uado Romam, non Romæ, &c.

Si ternæ nomen fuerit, numeri uel secundi,

Cum ruri dabitur terno, aut sexto, magis terno.

Nomina propria oppidorum aut pagorum terciæ declinationis, aut pluralis numeri, ubi quæstio fieret per ubi, ponuntur pro aduerbijs loci in datiuo uel ablatiuo: elegātius autē in datiuo cum appellatiuo ruri: ut, egi Auenione. Sic, moratus sum Veronne, &c. Philosophatus sum Athenis. Tarquinius uixit Gabijs, &c. Ioannes est ruri, & rure.

Tu sextum casum, si quando per unde rogaris, Aut quà, responde. Si per quò, ponito quartum In p̄prijs: quibus usq̄ cupit rus, cū domus addi.

Nomina propria oppidorum aut pagorum, ubi quæstio fieret per unde, aut quà, ponuntur pro aduerbijs loci in ablatiuo sine

no sine præpositione, cū appellatiuis duobus rus & domus: ut, Vnde uenis? Venio Valentia, Tybure, Lutetia, Lugduno, rure, domo. Quā ibis Romam? Mediolano. sed hīc per accusatiuum, & per præpositionē sæpius loquimur, propter amphibologiam uitandam. Si per quō, &c. Nomina propria oppidorum, & pagorum, ac castrorum, ubi quæstio fieret per quō, ponentur sine præpositione in accusatiuo, cū appellatiuis rus & domus: ut, Quō uadis? Vado Auenionē, Valentiam, Brugas, Bergas, Remos, Parrhisios. Cur dixisti propria oppidorum, pagorum, aut castrorum? Quia appellatiua, aut propria regionum ponuntur in accusatiuo cum præpositione ad: ut, concedo in urbem, ad uillam, iter est mihi ad Asiam, &c.

Barbarus haud fies apponens præposituras.

Si quis contra regulas dictas doctissimos parcè imutetur, ubi usurpauerunt contrarium, aut præpositionem omittendo, ubi regula exigit addi, aut addendo, ubi regula exigit ut omitatur, non censetur barbarus. Verbi gratia, regula exigit, uado domum, est domi, uenio domo. Aliquando tamen teste Valla, inuenimus, uado ad domum, sum in domo, & uenio de domo. Vergilius: Italiam uenit dixit, pro ad Italiam, &c.

Compositum nomen nolunt rectore carere:

Sed tamen ut simplex positū quandoq; legetur.

Grammatistæ negant nomen compositæ figuræ posse sine præpositione poni pro aduerbio loci: quia malè dici putant, Ioannes iuit Montē Pessulanum, Sanctum Chamundum, &c. Ego uerò rectissimè dici assero: quia si uera esset grammatarum regula, non tacuisset de hac re Priscianus, Donatus, Seruius, &c. nec ipse Alexander. Præterea in Græcis manifestè hoc falsum est: ut, Neapolis, Constantinopolis, &c. Præterea apud doctissimos inuenio nomina Latina compositæ figuræ, aut orationes carere rectore: ut sunt Noua Carthago,

Theanum fidicinum, Nouum comum, & plura.

DATIUI REGIMEN.

Fixa dabunt ternum substantiuo, mediante Verbo: quod per habet contingit sæpe resolui.

Omne nomen substantiuum potest regere aliud substantiuum in datiuo mediante uerbo substantiuo: ut mihi liber est, tibi pecunia, & exponitur per habeo: ut, est mihi pater, id est, habeo patrem: & sunt tales orationes multò pulchriores, quàm orationes de habeo.

Ternum pro quarto, aut sexto cū præposituris Ponimus. it clamor cœlo. mihi filia curæ est.

Cur tibi despicior? nunc omnibus itur ad aurũ.

Datiuus ponitur sæpe pro accusatiuo uel ablatiuo cum præpositione: ut, it clamor cœlo, id est, ad, uel in cœlum. Inferretq; Deos Latio, id est, in Latium. Tu es mihi uisus, id est, à me. filia est mihi curæ, id est, ad curam. curritur omnibus, id est, ab omnibus. pugno tibi, id est, tecum.

Acquisitiuè si ponas uerba, datiuum

His dato. Cõmunis ferme oĩbus esto datiuus.

Omne uerbum acquisitiuè positum, potest regere datiuum casum rei acquirentis, aut cuius causa aliquid fit: ut doce mihi prolem, id est, ad petitionem aut fauorem meum. oro te mater, roga magistrum mihi ueniam. Hic casus communis est omnium fere uerborum, & significat in honorem, uituperationem, utilitatem, damnum, letitiam, iucunditatem, fauorem, petitionem, similitudinem: uelut apud Vergilium: It hasta Tago per tempus utrunq; id est, in perniciem, uel necem Tagi. Idem: Centum cui templa Sabæo Thure calent, id est, in cuius honorem. Idem: Cui pendere sua patereris in arbore poma, id est, cuius gratia, &c.

Verba

Verba datiuum, ut proprium
casum, regentia.

Tertius est uerbis proprius natis fore, sum, fit:
Atq; manēte facit: ab, ad, & con, sæpe: quibus do
Occurro, faueo, studeo, medeorq; & adolor,
Auxilior, famulor, noceo. Sed dat iuuo quartū.
Pareo, præsideo, pugno, cum parcere, grator:
Quæq; frequenter erunt impersonalia iunge,
Contingit, restat, placet, euenit, accidit, & fit,
Sufficit, & constat, libet, & liquet, & dolet, adde
His uacat, & conducit, & expedit, & licet, atq;
Conuenit, & præstat. sed dicit, pertinet ad me.
Attinet, & spectat, recte coniungimus isti.
Multa regunt ternū, quibus haud est regula certa.

Datiuum ut proprium casum regentia uerba sunt undeuigecuplicia. Primo cōposita à fore: ut spero hæc mihi profore. Vt nam Pellisso adforet nobis, id est, adesset, &c. Secundò, composita à sum: ut adsum pugnae, præsum exercitui, desum nuptijs, obsum tibi, &c. Tertiò composita à facio, ubi non mutant a, in i: ut, satisfacio tibi, malefacio, benefacio tibi: & à fio: ut, satisfit tibi: defit mihi es: sic bene cupio uel opto tibi, & malè uolo tibi, &c. Quarto, uerba plurima cum præpositione Ad composita, & aliqua cum præpositione Cum, regunt datiuum: ut annuo tibi, acclamo illi. sic assuesco, asto, acquiesco, &c. Condormio Petro. Consonat ueritati, &c. Quintò, uerba occurrendi: ut occurro tibi. sic obuio, obsto, obfisto, occurso, obuenio. Sextò, uerba fauendi: ut faueo amico, annuo tibi. Sic arrideo, subscribo, consentio, assentior. Hæreo, adhæreo, astipulor. Concino, suffragor, accedo, acquiesco. Aspirat Deus

coeptis. Septimò, uerba studendi, & diligentiam adhibendi: ut, studeo Grammaticæ: inuigilo pecuniæ: incumbo laudi. Studendi uerba hæc sunt, Studeo, incumbo, incubo, attendo, indulgeo, insisto, insto, inhio, insudo, inuigilo, indormio, innitor, uaco, inhæreo, operam do, impendo, nauo, adhibeo, & c. Octauò, medeor, & medicor, aris, & si qua sunt his significatione conformia. Vergil. Senibus medicantur anhelis. mederi uulneribus. Nonò, adulandi uerba: ut, adolor diuiti, blandior matri, assentior magnatibus, palpor hero, & c. Decimò, uerba auxiliandi: ut, auxiliior tibi, subuenio pauperi. Sic adminiculator, opitulator, patrocinator, succurro, commodo, incommodo, id est, noceo, & c. Undecimò, famulandi uerba: ut, famulor diuiti, sic, ancillor, seruior, & inseruior, & c. Duodecimò, nocendi uerba: ut, noceo nemini, resisto potenti. Sic inimicor, reluctor, obnitor, insidior, obloquor, detraho, succenseo, indignor, irascor, insurgo, decrogo, obirecto, incommodo, officio, renitor, aduersor, refragor, inuideo, & c. Tertiodecimò, uerba parendi, siue obediendi: ut, pareo magistro, obedio patri. Sic obtempero, acquiesco, morigeror, obsequor, geniculator, id est, genu flecto: ut geniculator uictori: supplico, audio, ausculto, pro obedio. Decimoquartò, uerba præsidendi: ut præsum imperio: & præsum gymnasio, & c. Decimoquintò, pugnandi uerba poëticè datiuum regunt: apud oratores & historicos, ablatiuum habent intercedete cum, præpositione: elegantissimè uerò accusatiuum cum præpositione in: ut, pugno tibi, uel tecum, uel in te. Sic certo, digladior, concurro, congregior. Vis'ne mecum certare literis? & c. Decimosextò, uerba parcendi, & ueniam dandi: ut, parce mihi domine: ignosce mihi bone magister: stultitiæ, adulescentiæq; ignoscas. Potest habere accusatiuum: ut, nunc hoc mihi ignoscas, quæso, sicut, condona mihi hanc culpam. Decimosseptimò, uerba gratulandi: ut gratulor amico: gratulor sorori. Gratulor & grator, id est, propter alterius uel meam secundam fortunam

tunam gaudere me dico, uel ostendo. Decimo octauò, quædam uerba cum infinitiuo impersonalia, sine eo personalia, sed raro aliter, quàm in tertia persona, regunt datiuum: ut, contingit, restat, & quæ in litera sequuntur, ueluti, contingit mihi legere: restat tibi potare. De personali, contingit mihi uirtus: nescis quid mihi obtigit. Placet mihi insanire: sic perplacet, & displicet. euenit mihi ducere uxorem: sic obuinit tibi uxor, & c. Accidit illi uiro bono esse. Fit mihi interdum magno dolore affici, id est, contingit: & sine infinito ponitur plerumque. Sufficit homini scire, quod bonum est. Constat mihi te dixisse, id est, liquet, & manifestum est. Libet uel lubet mihi scire quid agas, id est, placet, & desidero. Colibet, idem. Libido est scire, id est, libet. Liquet mihi, id est, certum est & manifestum. Dolet mihi tam inhonestè uiuere: non uacat mihi audire fabulam, id est, non est mihi otium uel tempus. Conducit tibi studere bonis literis, id est, utile est: expedit tibi uapulare: licet tibi esse sacerdoti. Conuenit tibi dicere. Præstat mihi ridere, quàm flere, id est, melius est. Sed dicito, & c. Pertinet, attinet, spectat ad me, non autem mihi, dicendum est: ut liber pertinet ad Ioannem, non Ioanni. Decimononò, multa regunt datiuum, de quibus certa non constat regula: ut sto iudicio tuo: renuntio liti: cano receptui: cano progressui, id est, ut milites à pugna redeant, uel ad pugnam progrediantur: diffido uxori, sapio mihi, præiudicat religioni, afficior tibi non uulgariter, id est, te amo: erubescit fortunæ: desuescit honori. Regunt etiam datiuum obumbro, moderor, dominor, & multa alia.

ACCUSATIVI REGIMEN.

*Antè uolunt quartum uerba infinita: suorum
 Post casum. Præ nulla supina, gerundia nulla
 Dant casum. Dabitur rectè post casus agentis,
 Ní sit in u. Post nil capit hoc: uult mobile præ se*
Post

Post etiam sequitur sua participans bene uerba. Nam regimen fit idem, si significatio par sit.

Omne uerbum personale infinitiui modi regit ante se accusatiuum, post se autē casum uerbi à quo descendit: ut, hominem parēre Deo, equū est. hic infinitiuus parēre, ante se accusatiuū hominem regit: post se datiuum Deo, ut pareo. Cur dixisti personale? Quia impersonale ante se accusatiuum non habebit: ut interessē, sederi, &c. Præ nulla supina, gerundia, &c. Nec supinum nec gerundium regit ante se ullum casum, sed post se regit casum agentis, hoc est, quemcunque regit uerbum: præter casum patientis, uidelicet ablatiuum cum præpositione a, uel ab. Supinum tamen in u, ne post se quidem ullum habet casum, sed ante se recipit adiectiuum, ut non dicimus, Scribentem habendum est penam, Tempus est Petrum legendi historiam, &c. sed, Scribenti habenda est penna, Tempus est Petrum legere historiam. Exemplum de casu à tergo recto: ut sicut dicimus, lego historiam, ita, ueni huc causa legendi historiam: uado lectum historiam. Cur dixisti casum agentis? Quia gerundium, & supinum, teste Valla, non regunt, ubi passiue capiuntur, ablatiuum cum præpositione à, uel ab: quia malè dicitur, iste liber est difficilis ad intelligendum à nobis: non uenio uapulatum à te. Cur sic non loquimur? Quia non est doctissimorum usus, quia semper ablatiuum talem subticent. Vergilius: Alitur uitium, crescitq; tegendo. Idem: Aegrescitq; mendando. sic, Memoria excolendo augetur, id est, dum excolitur. Itaque supinum in u, quia passiue semper significat, absolute ponitur, nec ullum regit casum, adhæret tamen ubicunque adiectiuus, ut rarus inuentu, miserabile uisu, dignum auditu, difficile dictu: id est, ut inueniatur, uideatur, audiatur. Post etiam sequitur, &c. Omne participium regit post se casum uerbi sui, ut sicut dicimus, amo Deum, ita amans, & amaturus Deum: sicut amor à Deo, ita amatus, & amandus à Deo: sic ser

uens Deo: uapulans à magistro, &c. Osculans te, non à te: quia à cōmunibus participia in ans, & in ens, & in rus, solum actiue significant: in dus, solum passiue: in tus, utroq; modo: de qua re sunt uersiculi:

Verbum commune quamuis agat & patiatur,
Sola per ans, ens, rus, tamen actio significatur.
Dus solum patitur: sed præteritum dat utrunq;.

Quæ est ratio cur infinita, gerundia, supina, participia, regant casus uerborum à quibus descendunt? Quia est nobis regula, Nam regimen fit, &c. Vbi significatio est eadem, regimen erit idem: ut amo regit accusatiuū, ergo etiam ardeo, pro uehementer amo regit accusatiuū: ut, ardeo CHRISTVM. Vergilius: Corydon ardebat Alexim. Sic rideo te, pro derideo. Vergilius: Nec uox hominem sonat, id est, sono indicat. Oles ceruisiam, id est, odore representas. Et ubicunque neutrum pro actiuo capitur: ut, Exultabit lingua mea iustitiã tuam. Obuiam tibi, similiter illi, ut obuius, similis: doctior pile, ut doctus, &c.

Omne dat actiuum (tolle interdícere) quartum.
Hoc uerbum sextum pro quarto sæpius optat.

Omne uerbum actiuum uel actionem significans, regit post se accusatiuum rei patientis, qui in oratione passiuua fit nominatiuus: ut amo Deum, Deus amatur à me: cædo hostem, hostis cæditur à me: arro terram, terra aratur à me: puer osculatur matrem, mater osculatur à puero. Si actiuum passiuo careat, ad synonymum, aut significatione proximum recurrendum est: ut loquor uerum, uerum dicitur à me: furaris aurum, aurum surripitur à te, &c. Dixi actiuum uel actionem significans: ut comprehendam uerba actiua actiui generis, id est, desinentia in o, & habentia passiuua in or: & uerba neutri generis pro actiuis sumpta: ut quiesco, requiesco, pro requietum facio: coëco, duro, &c. Deponentia & communia, ea quæ significant actionem

actionem. Tolle interdicere, &c. A regula excipitur interdico, quia pro accusatiuo, sapius ablatiuum habet: ut, Interdico tibi domo mea: domus mea interdicitur tibi: aliquando etiam Interdico tibi domum meam, &c.

Celo, rogo, doceo, geminant ut uestio, quartos Diuersos. dices ueniam bene poscimus abs te. Induo ueste Petrum dic, aut ueste induo Petro: Rem tibi, uel de re te celo, dicimus apte. Te doceo de grammatica, tu dicito parce.

Celo cum uerbis rogandi, docendi, uestiendi, regit duos accusatiuos pro diuersis acceptos: ut, celo te arcana mea: doceo discipulos poscin: rogo magistrum ueniam: uestio te subuculam: induo te tunicam. Cur dixisti duos accusatiuos pro diuersis acceptos? Quia duos accusatiuos ad eandem rem pertinentes, aut qui significatur ad eandem rem pertinere, bene regunt alia uerba: ut uoco te hominem: facio te sacerdotem: uoco te asinum, &c. Rogandi uerba, rogo, oro, precor, posco, postulo, obsecro, flagito, exigo, peto, interrogo, percontor, moneo, admoneo, &c. quæ pro altero accusatiuo significante animal rationale, possunt ferè habere ablatiuum intercedente præpositione: ut, ueniam poscimus abs te: exigo à te, uel de te pecuniam: peto à te, uel ex te, uel de te hanc rem. Item quære ab illo, &c. Docendi uerba, doceo, dedoceo, perdoceo, erudio, instruo, instituo, &c. Vestiendi uerba, uestio, induo, cingo. Sic exuo, &c. Hæc pro altero accusatiuo rei animatæ regunt etiam datiuum: ut, induo tibi tunicam: cingo mihi zonam. Et ablatiuum: ut, induo te tunica: exuo te castris, id est, spolio, &c. Celo triplicem constructionem habet. Dicimus enim, celo te hanc rem, celo tibi hanc rem, & celo te de hac re. Doceo itidem, pro accusatiuo significante rem, habet interdum ablatiuum

tiuum cum de, apud clafficos. Salluft. Qui Senatium docerent de cæde fratris. Non tamen libenter dicerem, doceo te de grammatica: pro doceo te grammaticam.

Delectat, decet, atq; iuuat, da quarto, & oportet.

Hæc quatuor uerba, delectat, decet, iuuat, oportet, accusatiuum post se cupiunt: & cum infinitiuo impersonalia dicuntur: cum nominatiuo ante se, personalia: ut delectat me studere, aut delectat me studium: decet te castè uiuere, aut te decet casta uita: iuuat nos aspicere arua: aut, iuuat nos aspectus aruorum, id est, delectat. Oportet te ire. Inuenitur hoc uerbum personale interdum, sed sine ullo casu post se. Terentius: Quæq; assolent, quæq; oportent, &c.

Compositum quandoq; dabit sibi præposituræ Casum. Quocirca quartū, sextumq; dat Exit. Sæpe quidē docti repetunt bene præpositurã.

Verbum compositæ figuræ regit aliquando casum præpositionis, cum qua componitur: ut, Exeo, ab extra regit accusatiuum: Exeo, ab ex, regit ablatiuum. Sic egredior ut exeo: Egredior domum, uel domo: Adeo Petrum: Circumsistimus magistrū, &c. Cur dixisti in regula, Quandoq; id est, aliquando: Quia sæpe uerbū non regit casum præpositionis suæ: ut arrideo tibi, applico littori, intersum lectioni, &c. Ideo autorum usus magis considerandus est: quàm regula. Sæpe quidem, &c. Sæpe præpositio repetitur, ut apud Ciceronem, Extra cancellos egredi conabor. accedo ad ignem. adeo ad urbem, &c.

Quàm poscēdo diu, quartū uel ponito sextum Cum quouis uerbo. Secus ablatiuus adesto.

Omne uerbum regere potest accusatiuū, uel ablatiuum temporis, sine præpositione, aut accusatiuum cum præpositione
per

per, ubi fieret quæstio per quandiu, aut quandudum. At quæstione facta per quando, aut quanto tempore, pro intra quantum tempus, solus ablatiuus datur: ut, *Quandiu habitasti Lutiæ? Tres annos, uel tribus annis, uel per tres annos. Quandudum obiit pater tuus? Ab hinc tres menses, uel tribus mensibus: & sæpius quidem hoc per accusatiuum dicitur. Quandudum, & quampridẽ, id est, quod rustice dicitur, quandiu præterijt quod. Sed quandudũ quærit de re non adeo diu præterita. Quampridem, de re ante multos etiam annos facta. Quando uenisti? Hora tertia. Quanto tempore hæc scripsisti? Tribus horis.*

Aequiualens geminis, harum si iungitur uni Dicitio, pro reliqua tantummodo debet haberi.

Quoties dicitio æquiualeat duabus dictionibus in significãdo, si ipsi altera illarum iungatur, capietur solum pro reliqua: ut, egredior domum, id est, gradior extra: egredior extra domũ, id est, gradior. Cedo, id est, do locum: cedo locum, id est, do, & c.

Quantum sit spatium, quarto, uel dicito sexto. Ast ubi quid factum, sexto tantummodo prome.

Verbum eundi uel distandi regit accusatiuum uel ablatiuum distantie aut spatij: ut ambulauit septem millia, uel millibus. Lutiæ abest hinc iter, uel itinere decem dierum, & c. Ast ubi quid, & c. Si ubi quid factum sit, quærat, respondetur ablatiuus, ut captus est latro sexto ab urbe lapide, non sextum lapidem, & c. Sed opus est ut nomen distantie sit, alioqui præpositio addetur: ut Petrus mortuus est in carcere.

REGIMEN ABLATIVI.

**Natura faciens regitur sine præpositura
In sexto, à uerbis permultis, mobilibus & c.
Sic dabis efficiẽs quodcumq; modo bene possit**

Hoc

Hoc, per, præ, propter, referare: pudore tacemus:
 Te uirtute colo: tardus senio: grauis ære:
 Rex dono Christi: diuino numine præful.

Omne ferè uerbū, & plurima adiectiua regere possunt ablatiuū causæ efficiētis, præcipuè naturalis, sine præpositione: qui ablatiuus declaratur per præpositionem per, præ, uel propter. De uerbis, ut tacco pudore: rubesco ignorātia: tremo metu: eiulo dolore: baccharis ebrietate: id est, propter pudorem, ignorantiam, &c. aut præ pudore, &c. Sic expergiscor clamore: hic stupet uitio: lamētor tristitia: pinguescit glis sopno: ægroto labore: fatigor itinere: amo te uirtute: fulges claritudine natalium: uapulas à præceptore petulātia. Feci amore tui, causa efficiēs est, non finalis: sic, ieiuno Dei amore: ueni gratia tui uidēdi: gratia Dei sum, quod sum: auxilio tuo euasi, id est, per auxiliū tuū: consumor cura: dolore maceror. De adiectiuis, pallidus morte: albus frigore: tardus senio: grauis ære: superbus honore, &c. id est, propter mortem, frigus, &c. Rex dono, &c. Quædam substantiua dignitatum nomina, regunt ablatiuum causæ efficiētis, ut Dei gratia rex: diuino auxilio Papa, &c. Loquimur sic Christiani, scientes omnem potestatem esse à Deo.

Materies ex qua, raro sine præpositura
 Ponitur: ut, fuluo nummos cudit faber auro.

Materia ex qua aliquid fit, in ablatiuo exprimitur sæpius, cum præpositione de, e, uel ex: ut facit faber ex auro calicem: homo factus est de limo terræ. Aliquando præpositio subauditur, sed ferè apud poetas. Vergilius: Secta q̄; intextunt abierte costas, &c.

Materiam circa quam proprietas habet esse,
 Mobile, cū uerbo, sexto capit: auctus honore,
 Lacteq; distentus: sic adiectiua dabuntur.

Plurima, cum uerbis fungor, uescor, fruor, utor,
 Victito, fraudo, beo, dono, afficio, colo, sterno,
 Cum multis iunges, quæ prosa recludet abūde.

Plurima adiectiua, & uerba regunt materiam circa quam
 proprietas uersatur in ablatiuo. Exempla de adiectiuis: ut, au=
 ctus honore, muneribus: uber distentum lacte: duplex auro: uir
 duplex animo: fecundus prole: foetus armis: loca foeta furenti=
 bus Austris: id est, plena, ac referta: dignus & indignus laude:
 immunis crimine: uacuus culpa, & à curis: mundus uita: orbis
 liberis: nudus uestibus. Sic certa adiectiua carētiæ, cassus lumine:
 extorris patria: liber peccato: exul natali solo, & c. Exempla de
 uerbis, fungor magistratu: uescor carne: fruor amici aspectu:
 utor nummo: uictito lacte: fraudo te iure: beo te diuitijs: dono te
 equo: afficio te honore: colo te modico munere: sterno lectū ta=
 petis: libero te curis: spolio te ueste, & c. Ex prosa, muneror de=
 ponens: uel munero actiuū, id est, dono: ut, te muneror dono: di=
 gnor te laude, id est, dignū iudico: sic indignor, id est, indignū
 iudico: exonero te fasce: expedio te sollicitudine: impleo nauem
 frumēto: abundo, affluo omnibus rebus: magnifico te uerbis: de=
 libuo te unguentis, id est, ungo: potant me aceto: oblecto te car=
 minc: communico te consilijs meis: instruo te armis: infamo te
 opere: euacuo animam uitijs: purgo me obiectis, & c.

Forma modus ue datur per casum ritè Latinū.

Nomen formæ, uel modi, regitur in ablatiuo sine præposi=
 tione, à uerbo, & adiectiuo nomine, aliquando etiam à substan=
 tiuo, quotiescūq; apte fieret interrogatio per quomodo: ut, can=
 to alta uoce: aspicio te toruis oculis: facies miris modis palli=
 da. Ecce si quis quærat: Quomodo cantas? aptè respondebis,
 Submissa uoce: graui accentu. Quomodo hic est magister? no=
 mine, & titulo, non re: nomine Petrus: Ioannes, cognomine
 Pellisso: sum tibi natura pater, præceptor consilijs: Troianus
 origine

origine Cæsar: spe diues: re pauper: more meo doceo.

Mobile, uel uerbum, mēsuram dat sibi quarto,
Vel sexto: longus treis ulnas, uel tribus ulnis.

Adiectiuum uel uerbū regit mensuræ nomen in accusatiuo, uel in ablatiuo: ut hic pannus est longus tres ulnas, uel tribus ulnis: muri ducentos pedes alti, quinquagenos lati: Niniue magna itinere trium dierum.

Mensuram excessus uerbum, uel mobile sexto,
Optat: ut excedo digito, pede longior uno.

Dictio significans excessum regit ablatiuum, qui significat quantitatem excessus certam, uel incertam: ut sum te longior capite: hoc lignum excedit illud digito: sum te modico doctior: multo fortior, &c. annosior me es duobus annis, sum te iunior octiduo, aut nouendio, non ultrà, nec septiduo, sexdno, quindno, sed bene quatrindno, tridno, bidno.

Passiuus sextum dabimus cum præpositura

A uel ab: Accipiēs sic do, Distans, Remouēs &c.
Sic alius ponas: & quæ conformia noris.

Omne uerbum passiuum potest regere post se ablatiuū mediante præpositione à, uel ab: ut, amor à Petro: liber legitur à magistro: uapulas à præceptore: infans osculatur à matre. Per passiuum, intellige id omne quod pati, uel tanquam pati significat, siue in o, siue in or, desinat: ut audior, uapulo, fio, nascor, &c. Accipiens sic do, &c. Verba accipiendi, Distandi, & Remouendi, regunt ablatiuum cum præpositione à uel ab: ut accepi literas à Petro: habui à Paulo: audiui à nūtio: didici à monitore: conduxì domum à Paulo: intellexi à matre, &c. Longè distat à nobis India: absum ab Italia: non abhorret à ueritate, id est, non alienum est: non fecus abhorres à literis, quàm Satanas à signo crucis: discedite à me: homo differt

à bruto: discordat, discrepat à tuo sermone: dissident à se inuicem: faceffe à me, &c. Remoue à me lapidem: aufer à me aurum: summouit omnes philosophos ab urbe: arce selem à butyro: auerte iram tuam à nobis: à morte perpetua libera nos domine: eripe me domine ab homine malo, &c. Sic alius ponas, &c. Quædam adiectiua regunt ablatiuum cum à uel ab: ut alius ab ipso. sic alter, diuersus, &c. Primus à rege: secundus à Principe: integer à uitijs: castus à Venereis: oriundus à Troia: uacuus à curis: immunis à peccato, &c.

Instrumenta dabis sextis, sine præpositura.

Quoduis uerbum potest regere instrumentum in ablatiuo, cui nullo modo addi potest præpositio: licet in uernacula lingua audiatur cum: ut, aro equo: scindo panem cultro: pugno gladio: nitor baculo: scribo calamo, &c.

**Absq; regente duos sextos bene pone sequelæ.
Discunt discipuli me præceptore docente.**

Quoties duæ orationes nominatiui & uerbi, sic se habent, ut alteri apponatur talis particula, dum, quâdo, postquam, &c. lepide priorem mutamus in duos ablatiuos, qui non reguntur, sed absolute ponuntur in designatione sequelæ: ut pro, dum magister legit, discipuli scribunt, eleganter dicitur, magistro legente, discipuli scribunt. Sic, Magi apertis thesauris suis obtulerunt munera, id est, postquam aperuerunt, &c. lectis sacris, reuertor ad poëtas: cœna facta, cantamus: magistro recituro, Petrus iuit in forum: id est, dum magister paratus est recitare &c.

DE ORDINE

DECLARATIONIS GRAM-
maticæ, & de Syntaxi Reciprocorum,

Liber IX.

Prædī debēt aduerbia, siue uocandī,
Sumere principium, uelut interie-
ctio sæpe.

Ecce, agē, & heus, post hæc casum
debet addere quintum.

Hinc rectum sequitur uerbū. Tibi sit generalis
Regula: Quæ à tergo regitur, uult dictio cuncta
Postponi. Siquid declarat, iuris idem sit.
Si quid sit tacitè positum, supplere iubebo.

Regulæ ordinis grāmaticæ declarationis, sunt septem. Prima
regula: Excitandi particule, ut aduerbia optādi, uocādi, demō-
strandi, hortandi, & respōdendi, & interiectiones, plerunq; su-
munt principium in ordine grāmaticæ declarationis. Secunda
regula, Post hæc sequitur uocatiuus. Tertia, post uocatiuū, se-
quitur nominatiuus à fronte uerbi rectus. Quarta regula, Post
nominatiuū, sequitur uerbū personale finiti modi. Semper intel-
ligo, si sit in oratione: nā si hæc abfuerint, ab impersonali inci-
peremus: ut, tædet animā meam uitæ meæ. Quinta, Dictio re-
cta à tergo, sequitur dictionē regentem. Itaq; post uerbū perso-
nale aliquando sequitur nominatiuus: ut, sum homo: aut geniti-
uus: ut, miserere mei: aut datiuus: ut, seruiuo Deo: aut accusati-
uus: ut, amo Deum: aut ablatiuus: ut, careo nummis. Propter ean-
dem regulam, aliquādo ante nominatiuū ponitur obliquus: ut,
hei mihi, amore pereo: & ante uerbū obliquus: ut studēs uirtuti
m 3 laudatur

laudatur. Ideo diligenter cōsiderandum, quem quæq; dicitio edisum regat. Sexta regula. Declarās declarato postponitur, ut adiectiuum substantiuo: aduerbiū uerbo: infinitiuus finito. Itē infinitiuus, & supinum, & gerundium, postponitur adiectiuo, ut certus mori, aut moriēdi, turpe dici, &c. Ideo ante uerbū finiti modi aliquādo ponitur infinitiuus. Accusatiuus præponitur infinitiuo, si à fronte regitur. Præpositio semper regit casum à tergo, ideo in declaratione præcedit. Præpositio, cum suo casu, postponitur uerbo, per hęc regulam: quia ipsa, cum casu, declarat significationem uerbi: ut, uado ad forū. Septima. In declaratione orationis diligenter uideūdm est, an aliquid subaudiatur: quia hoc suppleri debet: ut miserā me, uereor, subauditur, ò, uel heu. Vnde mihi lapidem? Hebræi sunt, & ego, &c. Quid est declaratio grammaticæ? Ordo quidam, quo singulæ dictiones ad suam naturam, propriumq; regimen reducuntur clarioris intelligentiæ gratia. Hanc uocat Alexander constructionem, non satis propriè: quia Construere propriè, est aliquid debitè componere. Qui autem orationē pueris declarat, nō construit, sed ab alio cōstructam resoluit, aut destruit, aut ordinat, ut à pueris intelligatur. Quocirca rectius dixeris ordinem, aut destructionē, aut resolutionem, aut declarationem.

Exceptiones à præmissis regulis.

Qd' rogat, atq; refert, & habet qd' uim referentis (Ut quod uerba petit semp duo, dū, q̄a, donec) Atq; negans præit: ob logicā mutabitur ordo. Præcedens semper præponitur & referenti.

Prima exceptio. Interrogatiuum semper præcedit: ideo ab obliquo, uel aduerbio saepe inchoamus ordinem: ut, Quem queritis? Vbi uidistis hominem? Quem tædet uitiij? &c. Secūda exceptio, Nomen relatiuum, & hinc aduerbium, præcedit dictionem, à qua regitur: ut hic est, quem uidere diu cupiui: uidi campum,

pum ubi Adam habitauit. Relatiuum pronomen non præcedet: ut dedit amicus ad me carmen. ego mihi ei aurum. Cur magis præcedit relatiuum nomen, quàm relatiuum pronomen? Quia qui, qualis, quantus, &c. exponuntur per coniunctionē &, quæ uult præponi: illam nunquam includit pronomen: ideo etiã tantus, talis, non præcedent, quia non includunt eam coniunctionē. Tertia exceptio est, Dictiones uim relatiuam habentes, ut quæ ad sensus perfectionem plura uerba petunt, debent in declaratione grammatica præcedere. Quæ sunt tales dictiones? Nomina, uel aduerbia infinita, cum, deinde, deinceps, sic, sicut, sicuti, dum, quum, quando, quia, quoniam, licet, postquam, quàm, quamuis, & similia his plurima. Quarta, Dictio negatiua debet præcedere: ut neuiquam faciam: neminem uideo. Aduerbium prohibendi, etiam negandi uim habet, ergo præcedit: ut, ne feceris. Quinta exceptio, Propter logicorum regulas oportet interdum cõtra dictas regulas partes orationis ordinare: ut, cuiq; homini anima est: aliquo homine sum doctior, &c. Sonorum, alius uox, alius non uox, &c. Sexta exceptio, Relatiuum necessariò postponitur antecedenti: ideo obliquus contra dictas regulas aliquãdo præponitur nominatiuo, aut uerbo: ut, Ciceronem diligit filius suus. Defendite Cæsarem ò sui milites. A Cicerone diligitur filius suus. Piget Ciceronis suum filium. Fratrem iam pigere incipit uxoris suæ.

DE RECIPROCIS.

Reciprocum est relatiuum reflexiuum, quod ad id, unde prodit, reuertitur: ut primitiuum sui, & deriuatiuum suus: uelut, Iste amat se, ecce hic amor reflectitur ad amantem. Sic iste diligit filium suum, hic dilectio tendit in rem diligentis. Sic spiritus reciprocatur, cum recipitur. Similiter & unda uicissim alluens litus reciprocatur. Euripus etiam fluius, ad pristinum subindè cursum rediens reciprocus est. Vt autem facile pateat ad reciprocorum notitiam iter, ante omnia diligenter

considerandum est principale suppositum, ad quod fieri debet reciprocatio: ut, Superbus est sui laudator: Ioannes amat patrem suum: expectat te Ioannes, ut se iuues: principale suppositum est Ioannes. Sic in omnibus orationibus de ut, & ne, principale suppositum, est suppositum prioris orationis: ueluti, magister præcepit, ut ad se uenirem. Ioānes timet, ne sibi noceam. Ioannes diligit Petrum & fratrem suum, de fratre Ioannis intelligitur. Ioannes diligit Petrum, & fratrem eius, de fratre Petri intelligitur: quia hic ad obliquum, illic ad principale suppositum fit relatio. Ideo in Euangelio bene dicitur, Iacob genuit Iudam, & fratres eius. Qui surgens accepit puerum, & matrem eius de nocte. Et uocabis nomen eius IESVM: ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum: eorum dixit, non suis, ne de peccatis IESV, quæ nulla fuere, loqui uideatur. Misertus est dominus timentibus se. Quæsiuit dominus ex Petro an se diligeret. Intercedente coniunctione, non reciproco utimur, ut dictum est. Terentius: Pamphilus dat fidem uxorem fore sibi hanc: nam pater aliam ei desponderat. Antecedenti non erit annexum reciprocum: quia nollem dicere, filium suum diligit pater suus. Quamuis autem interdum cõmuniter per reciprocum, ac non reciprocum loqui liceat, non tamen id semper licere putabimus. Verbi gratia, Indifferenter dicere licet, omnes optant, quod sibi utile est, & quod eis uel ipsis utile est. Non tamen dicam, Omnes optant quod eis utile putant, sed quod sibi, & c. Item quando per reciprocum generaretur amphibologia in alio relatiuo, ut is & ille sine amphibologia uti licet, uitabimus dubietatem, ut apud Ciceronem in Brut. Præsertim cum ille Quintum Scaeuolam sibi minorem natu generum prætulisset. Dubium an, sibi, ad focerum, an ad Fannium referatur: & si dixisset ei, de Fannio utique loquutus intelligeretur. Item non dicemus, suus est illius seruus, aut doceo suum solius seruū, more Prisciani, quem præter eum nullus obseruat.

Neq;

Neq; per solum nominatiuum, sed etiam per alios casus loque-
mur, quando ad possessorem possessio trā sitionem facit, & non
ad alium: ut, Ciceronis suum filium piget. Præterea quoties
nomen proprium, pronomen, aut aliud ad quod fiat reciproca-
tio, præponitur cum uerbo, & sequitur aliud suppositum cum
uerbo, licet supposito addere suus propter reciprocationem fa-
ctam ad priorem sermonem, aut pronomen non reciprocum,
propter respectum ad secundum. Quando uerò tantum unus ca-
sus sine uerbo præcedit, si ad ipsum fieri potest reciprocatio,
non ponitur aliud pronomē. Exemplum prioris: ut, ille aut Io-
annes, aut seruus tuus rogat te, ut suus, aut eius apud te cœnet
filius. Exemplum secundi: ut, Pythagoram uenerabantur sui di-
scipuli, non discipuli eius. Præterea, quando ablatiui absolutè
cum reciproco præcedunt, non habet aliud pronomen locum:
ut non dicam, Tradito ei, sed sibi puero, uir dicendi peritus
ingenium eius perspiciat. Præterea in construendo, ubi suus
præponitur, utemur interdum resolutione in non reciprocum,
ut illud Senecæ, Sæpe in magistrum scelera redierunt sua. Sic
ordinabitur, scelera magistri sæpe redierunt in ipsum: aut in
eum. Difficilis tamen est resolutio, ubi suum est substantiuum, ut
hic, Suum cuique persoluatur: nisi dicatur, Quod cuiusque est,
id ei persoluatur: & similiter ubi suus pro proprio ponitur: ut,
Sunt & sua dona parenti: sua, id est, propria dona. Præterea,
bona censebitur reciprocatio, quando pronomen reciprocum
ad principale suppositum refertur: quod fit quando loco reci-
proci poni potest in uero sensu ipsemet, aut ipse idē cum dicto
supposito. Verbi gratia in illo Terent. Orare iussit, si se amas,
hera, iam ut ad se uenias: si se, scilicet ipsam heram: ad se, id
est, ad semetipsam. Non tamen licet dicere, Petrus nō adest, sed
filius suus, imò filius eius: bene autem dicitur, Petrus filium
suum misit. Præterea, ubi principale suppositum est quisque
aut unusquisq; ferè locum habet reciprocatio, si tamē superior

seruetur regula: ut, *Quisque sui memor est. Unusquisq; ad proximum suum respicit: non tamen dicas, Ioannem nemo diligit, sed unusquisque liberos suos fouet, si de liberis Ioannis loquere: dicendum est enim liberos eius. Præterea, quoties suus ponitur pro debito aut proprio, aut substātiuum est, fere locum habet: nec eo facillè quis abutetur: ut, Suis horis id facit, sua & suos conseruat diligens pater familiæ. Præterea, quoties gemina est locutio, ita ut bina complectatur supposita, licet ad prius dare reciprocum, aut ad posterius non reciprocum, ut Quisq; uult quod sibi, aut ei expedit: Iuuenis non petit, ut illum aut se miserum putetis. Præterea, quoties sic ante hanc præpositionem Inter, ponitur genitiuus, datiuus, aut ablatiuus, licet non reciprocum, & reciprocum subdere: ut, Grammaticorum inter se uel inter ipsos: grammaticis inter se, uel inter ipsos: sed grammatici inter se, & scio grāmaticos inter se dissentire, & c. non inter ipsos. Ad hoc, quando uerba singula sunt, sed duplex respectus, alter ad suppositum, alter ad obliquum, si pronomem respicit suppositum, erit reciprocum: sin obliquum, potius non reciprocum: reperitur tamen & reciprocum. Exemplum prioris: ut, tueatur nos Deus propter bonitatem suam, non eius. Secundi: ut, Cepi columbam in nido suo, & eius: quia resoluitur, columba capta est in nido suo. Si uerò dixero, Ioannes cepit columbam, addam, in nido eius. Si tamen obliquo addatur uerbum, uel aduerbium, ad quod reciprocatio fieri debeat, erit ei locus: ut, Inueni leonem iratum ob amissam prædam suam, non eius. Est enim idem quod irascebatur. Postremò, quoties inter aliquos interuenit cōiunctio, non est reciproco locus: unde non dicam, cepi leonem, & catulos suos, sed & catulos eius. In reciprocis multi errauerunt, aut ipsis ex industria abusi sunt, ut Valla ostendit: sed, ut bene cum Valla dixit doctissimus Badius, cautè uidendum, ad quid sit relatio: ne non illi, sed nos erremus censura. Hactenus in genere.*

A R S V E R S I - F I C A T O R I A. L I B. X.

Carminis & metri, seu uersus definitio.

V I D est carmen? Oratio strictiori pedum lege coërcita, & ornatissimum dicendi genus. Vnde dicitur carmen? A canendo, quòd sit aptum cantibus: non quòd lenocinio uocis cantanda sint carmina, sed cum quadam grauitate pronuntianda. Nam autore Cæsare, Qui bene legit carmina, bene cantat: qui uerò bene cantat, malè legit. Quomodo aliter dicitur carmen? Metrum, ex eo quòd certa pedum mensura carmen metiri soleamus. Quomodo aliter? Versus, quòd tandiu uerti debeat, quoad rectè constituatur: uel quia uno uersu finito ad principium alterius uertamur.

D E P E D E.

Quid est pes? Metrica syllabarum constitutio. Dicti autem sunt pedes: quia quemadmodum pedibus ambulamus, sic carmina quibusdam quasi pedibus incedere uidètur: uel quia per eos ueluti scalarum gradus, carmina scandimus. Quid est scansio? Legitima metri in singulos pedes distinctio. Dic aliquot ex uulgatioribus carmina. Hexametrum, Pentametrum, Sapphicum, Asclepiadeum, Phaleuciũ. Habes ne super his regulas? Habeo. Ostende.

Hexametrum carmen, eiusq;
compositio.

Hexametrum senis carmen pedibus sit, & usq;
Dactylus

Dactylus est quintus, sextā sibi uult regionem
Spondeus, reliquisq; locis sit uterlibet horum.

Dic sensum. Carmen hexametrum sex pedibus constat: quorum quatuor primi sunt dactyli uel spondei: quintus tantum dactylus: sextus uero spondeus. Quid est dactylus? Est pes constans tribus syllabis, quarum prima est longa, & duae ultimae breues: ut, Scribit̃, carminā. Quid est spondeus? Est pes constans duabus syllabis longis: ut Dōrēs, scribunt. Affert exemplum carminis hexametri. Arma, uirumq; cano, Troiæ qui primus ab oris. Scande. Armā uī, dactyl. rūmquē cā, dactyl. nō Trō, spō. iæ qui, spond. primus ab, dactyl. oris, spond. Scande, id est, distingue pedes, metire carmen, &c. Cur dicitur hexametrum? Quia sex pedum ictibus ipsum metimur: ab hex, id est, sex, & metrum id est, mensura. Quid in id annotari præcipit Despauterius: hæc sequenti litera contenta.

Pedes nothi siue illegitimi in hexametro.

Hæc te legitime docui: nam sæpe poëtæ
Ipsa minus seruant; tu quanta licentia cautus
Est permissa, uide, ne quando turpiter erres:
Nancq; rei grauitas quinta in regione locauit
Spondeum: ueluti, Magnū Iouis incrementum.
Datq; pedes alios Maro. tu puer elige legem.

Explica. Heroici uersus pedes legitimi, id est, ex carminis lege debiti, sunt dactylus & spondeus. Admittuntur tamen nothi, id est, illegitimi per poëticam licentiam, quam cauebis, quia rara occurrit: nec nisi in magnis operibus eorum poëtarum, qui extra omnem inuidiæ alcā positi sunt. Poëtæ itaq; in quinta regione sæpe spondeum locant, ubi rei grauitas & maiestas significatur, aut mœror & languor: tamen id raro est faciendum

ciendum. Verg. Chara Deum soboles magnum Iouis incremen-
tum. Idem: Tu'ne ille Aeneas, quem Dardanio Anchise? Et
iterum de Sinone maximam tristitiam languoremq; simulante:
Constitit, atq; oculis Phrygia agmina circumspectit. Hi uersus
spondaici dicuntur. Quandoq; sexto loco est dactylus, sed uix
nisi hypermeter locum habeat. Verg. At tuba terribilem soni-
tum procul excitat horrida. Ob eam rem tales uersus dactylici
appellatur. Reperiuntur & alij pedes in diuersis locis hexame-
tri, qui sunt Iambus, Anapaestus, Proceleumaticus, nisi caesura li-
centiam esse uelis. Tu licentiam cauebis, nisi tantus fueris, quan-
ti hi apud quos ea licentia reperitur: & tum ita cautè, & ita
parcè uctèris, ut ueteres. Qui sunt hi pedes, quorum modò memi-
nisti? Iambus, est pes constans ex duabus syllabis, priore breui,
altera longa, ut docēs. Anapaestus, pes constans tribus syllabis,
quarum duæ primæ sunt breues & ultima longa: ut animās.
Proceleumaticus, pes qui constat quatuor syllabis breuibus: ut,
aricē, & uertitur in dactylum per synæresin, quasi i, uocalis
fiat consonans. Est autem synæresis duarum syllabarū in unam
propter uersum contractio. Subijce reliqua.

Ultima uersus anceps.

Ultima cuiusq; est communis syllaba uersus,
Ne credas esse in sexta regione trochæum.

Ultima syllaba cuiuscunq; uersus, est anceps, id est, commu-
nis, siue ad placitum, quod dixit Alexander.

Pentemimeris cum alijs caesuris.

Per pentemimerim breuis est producta licēter.

Pentemimeris est, ubi post duos pedes manet syllaba partem
orationis finiens: ueluti, Omnia uincit amor: hīc post duos pe-
des omnia uincit a, manet syllaba mor, finiens hanc orationis
partem amor: cuiusmodi syllaba inuenitur licenter produci, si
naturaliter sit breuis, ne dicatur tertio loco esse Iambus, quem

non

non recipit heroicum, teste Quintiliano. Alibi, At tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.

Pentametrum carmen.

Pentametrū uult quinque pedes, pes tertius esto
Semper spondeus: quartus, quintusque anapæstus:
In reliquis spondeus erit, uel dactylus, ut uis.

Pentameter uersus constat quinque pedibus, quorum tertius semper spondeus est: quartus & quintus anapæsti: reliqui spondei, aut dactyli: uel hi misti, ut uis. Semper autē adsit pentemimeris, siue cæsura. Exemplū, Omnibus inuideas liuide, nemo tibi. Metire, omnibus, dactyl. inuidē, dactyl. ās li, spond. uidē nē, anapæst. mō tibi, anapæst. Alij scandendo post duos primos pedes faciunt cæsuram: deinde duos dactylos sumunt cum altera cæsura, sic, Arte leuis currus arte regendus amor, artē lē, dactyl. uis cūr, spōd. rus, cæsura, artē, rē dactyl. gēndus ā, dactyl. mor, cæsura. Vnde dicitur pentameter? A penta, id est quinque, & metron, mensura: quia quinque habet mensuras, seu pedes. Pentameter uersus cum hexametro iunctus, facit carmen elegiacum, miseris, alijs etiam rebus scribendis aptum, quale est, Fortunam reuerenter habe quicumque repente Diues ab exili progrediere loco. Et debet cum eo sensum concludere, aut suspendere; ita ut in sequentibus duobus penitus absoluat.

Asclepiadæum carmen.

Vult Asclepiadis uersus spondeon habere
Principio: binos hinc ritē capit choriambos:
Pyrrhichius sequitur, quo non uelocior alter.

Asclepiadæus uersus constat spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio: ut, Sanctorum meritis inclyta gaudia. Distingue pedes. Sāctō, spond. rŭm mēritīs choriamb. inclytā gāud. choriamb.

choriamb. diā pyrrhic. Quis pes choriambus? Qui constat quatuor syllabis, quarum prima est longa, secūda breuis, tertia breuis, quarta longa, ut nobilitās. Quis pyrrhichius? Qui ex duabus breuibus conficitur. Vnde dicitur uersus Asclepiadeus? ab Asclepiade inuentore.

Sapphicum carmen.

Quinq; pedes Sapph^o carmē capit: esse trochæ?
Vult primus, quartusq; & quintus: tertius autē
Dactylus, ipse locum sumes spondees secūdum.
Hoc carmē, post tres uersus, sibi iungit Adonis
Metrum, quod sic fit, spondeū dactylus anteit.

Carmen sapphicum constat trochæo, spondeo, dactylo, duobus trochæis: ueluti, Vt queant laxis resonare fibris. Metire. ut quē, trochæus, ant la, spondeus, xis rēsū, dactylus, nārē, trochæus, fibris, trochæus. Huic carmini, post tres uersus, subditur Adonium siue Adonicum, sic dictum ab Adone puero., uel ab Adone inuentore, dactylo & spondeo constans, ut nūbibus. atris, cōditā nūllūm, &c. Nomen habet à Sappho puella, prima hoc apud Græcos usa. Quid est trochæus? Pes qui ex longa, & breui constituitur: ut solūc.

Phaleucium carmen.

Quū facies carmē, quod cōposuisse Phaleucus
Dicitur, in prima spondeus erit regione:
Dactylus inde datur, triplicē cui iūge trochæū.

Phaleucium constat spondeo, dactylo, & tribus trochæis: ut, Passer deliciæ meæ puellæ. Scande. Pāsēr, spond. dēlici, dactyl. ē mē, trochæ. ē pū, troch, cllā. troch. Nomen accepit à Phaleuco inuētore: & dicitur aliàs hendecasyllabū, quod sine synalæpha, & ellipsi undecim est syllabarum. Que sunt scansioni figuræ potissimū deseruientes? Synalæpha, Ellipsis, Syn-
eresis

æresis, Diæresis. Profer de his regulas.

M, necat ellipsis, ceu uocalem synalœpha,

Dictio dum sequitur, quæ à uocali incipiatur.

Ellipsis, est m, literæ cum sua uocali detractio, absumptio, uel interemptio, quoties dictio aliqua in m, literam desinit, & dictio sequens à uocali inchoatur: ut in hoc uersu: Virtutem primam esse puta, compescere linguam. Scande Vĩrtū, spond. t̄m pri, spon. mēsc̄ p̄ū, dactyl. m, & a, absumpta, tā cōm, spond. p̄sc̄c̄c̄, dactyl. lĩnguā, spond. Item, Multum ille & terris, & c. Scanditur sic, Mũlt il, l̄t̄ t̄r, & c. Aliquando tamē non interimitur. Ennius: Insignita ferē tum millia militum octo. Priscianus: Et formam contrapositarum imagine coni. S, quoque sola aliquando interimitur. Lucretius, Arboribus ueteres decidere falcibus ramos. Aliquando cum uocali præcedenti. Vergilius: Aut ouium fœtus, aut urentes culta capellæ. Sic scanditur: Aũt õũ, dactyl. ūm f̄c̄, spon. t̄aut ū, spond. r̄c̄nt̄cs, spond. cũlt̄ã cã, dactyl. p̄ũũ, spond. Synalœpha, est uocalis detractio, quoties in eam dictio desinit, & sequens à uocali exordium sumit: ut, Sera nimis uita est crastina, uiue hodie. Scande. Sērã nĩ, mĩs uĩ, t̄c̄st crã, stĩnã uĩ, uõdĩc̄. Quòd si uersus finiatur in m, uel in uocalem, & sequēs à uocali incipiatur, nulla erit ellipsis, aut synalœpha, præterquam in paucis uersibus, qui dicuntur hypermetri, ubi in uersu finito manet syllaba, in m, uel in uocalem desinēs, quæ à principio alterius uersus absumitur. Vergilius: Sternitur infelix alieno uulnere, coelumq; Aspicit, & terras, & c.

Vocalis non absumpta, sed correpta tantum.

Non perimens longam raro breuiare poëta

Consueuit, ueluti, Sunt insulæ ore canendæ.

Vocalis ante uocalem non semper absumitur, sed aliquando longa

longa solum corripitur: quod notandum magis, quam imitandum censeo. Vergilius: Et longum formose uale, uale, inquit Iola. Idem: Credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Priscianus: Nunc magno nobis sunt insule ore canende.

Vocalis ante uocalem immutata.

Id mirare magis; uocalem nil uariatam
Interdum cernes; uelut, Ionio immenso.

Aliquando uocalis manet inuariata, sed id quoque magis notandum, quam imitandum. Ouidius: lactari quos cernis in Ionio immenso: uersus est spondaicus. Vergilius: Et succus pecori, & lac subducitur agnis, & c.

O, ET HEU.

Heu, o non perimes: at o interdum breuiabis.

O, & heu, ante uocales, integræ manent. Ouidius: O' utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat. Vergilius: Te Corydon o Alexi, trahit sua quæq; uoluptas. Ouidius: Heu ubi pacta fides? ubi quæ iurare solebas? & c.

Vocalis ante uocalem in eadem
dictione absumpta.

Vocalem perimunt plerumque in nomine eodem:
Sic Maro doctè refers, aluearia uimine texta.

Synalæpha fit nonnunquam in eadè dictione. Verg. Seu lento fuerint aluearia uimine texta. Scande, aluaria. Propert. Eosdem habuit secū, quibus est elata, capillos. Scæde, os dhabu, it se, & c.

Synæresis nulli uitanda.

Omnibus ista licent, huic, cui, dii, dijs, quoque
dehinc, dein,

Proin, deest, semianimis, prout, deorsum, præ-
hendere, seorsum.

Sic ij, sic iisdem. Quædam diuisa leguntur.

Synæresis duarū uocaliū naturaliter diuersariū, in unam contractio, ut Thesi, pro Thesēi: Phæthon, pro Phaëthō: auris pro aurēis, ut, Atria depēdent lychni laquearibus auris. In sequentibus solet esse licita in carmine, huic, cui, dii, dijs, dehinc, dein, proin, deest, semianimis, semiustus, semihomo, prout, deorsum, seorsum, præhēdo, ij, ijsdē: ut, Huic coniux Sichæus erat. Cui pendere sua patereris, &c. Quædā diuisa, &c. Nam huic interdum disyllabū est. Sidonius: Assurrexit huic, coxit quod torridus Auster. Albinus: Ille cui ternis Capitolia telsa triumphis.

Diæresis.

Scandere si bene uis, tu nosce diæresin aptè.
Ex una per quam duplex fit syllaba semper:
Sic syllabæ uates lyricus trisyllabon effert.

Diæresis est unius syllabæ in duas diuisio, ut syluæ bissyllabum est: sed uates lyricus Horatius per tres syllabas syllabæ dixit: ideo notitia huius figuræ ad scansionem necessaria est. Diæresis, id est, diuisio. Diæreo, id est, diuido.

I, uocalis ubi malè putatur
esse consonans.

Nominibus Græcis nō cōsonat, I, uel Hebræis:
Quapropter dices Iacobus, Iambus, Iaspix:
Profer Iulus, Iaspis, Ioannes, & Iesse,
Suaueq; ab indoctis laniatum nomen I E S V S:

I, litera neque in Græcis, neq; in Hebræis unquam est consonans: unde Iacobus quatuor syllabarum est, non trium: Iambus, Iaspix, Iulus, Iaspis, Iesse, Iason, Ioseph, Iacob, Ionas, &c. trium, Iob duarum. I E S V S autem semper trisyllabū est: in quo bis peccauit Alexander ibi, Dat I E S V S um quarto, &c. quòd I E S V S bissyllabum protulerit, ut i, sit consonans, & e, ante s, producendum, breuiauerit.

QVOT SVNT REGVLAE generales
quantitatis syllabaríæ? Duodecim. Planum fac.

Prima, de Posítione.

Dum postponuntur uocali consona bina,
Aut duplex, longa est positu. Qd' si duo subsint
Finali, raro positu producitur illa.

Vocalis naturaliter breuis, quam duæ consonantes continuo sequuntur, ita ut una consonantium in eadem dictione cum uocali ponatur: aut quam in eadē dictione sequitur duplex, id est, x, & z: uel i, consonans in medio dictionis non composita, inter duas uocales posita, ut Maia, producitur ea uocalis positione, siue positu consonantium uel duplicis. Cur dixisti uocalis? Quia omnis syllaba, gratia uocalis, quanta dicitur. Cur dixisti, ita ut una consonantium? &c. Quia non oportet utranq; in eadem syllaba locari: uerbi gratia, a, in at, corripitur: eadem, si consonans in principio sequentis dictionis ponatur, producitur. Vergilius: At regina graui, &c. Exempla regulæ sunt, tempus, annus, lustrum, dixerunt, azymus, aio, &c. Consonans bis posita, pro duabus habetur, ut prima in annus, &c.

Regula secunda, de Liquescentia.

Cum muta liquidam scribens in syllaba eadem,
Ancipitem ponas uocalem, quæ breuis esset:
Hanc tamē in prosa semper breuiare iubemus.
Sunt l, & r, liquidæ: queis raro iungimus n, m.

Quando uocalem natura breuem sequuntur muta & liquida, eandem cum sequente uocali constituentem syllabam, ita tamen ut præcedens uocalis in eadem dictione ponatur, ipsa est anceps in uersu: in prosa uerò semper correpta. Mutæ sunt b, c, d, f, g, k, p, q, t. Liquidæ, l, & r, & aliquando n, m. Ouidius: Et primò uolucris similis, mox uera uolucris. Vergilius:

n z Albaniq;

Albaniq; patres, &c. Ouidius: *Tempus Atla ueniet*. Sic ibidē: *Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas*, &c. De n, & m, rariora sunt exēpla, ut *arithmos*, id est numerus, & *cýgnus*, quæ corripuntur. Cur dixisti in regula, uocalem natura breuem? Quia quæ sine positione producitur, nulla liqueſcentia potest corripī, ut prima in *mātrimonium*, &c. Cur dixisti eādē cū ſequentē? &c. Quia alioqui liqueſcentia locum non haberet: ut *abnuo*, *obruo*, &c.

Regula tertiā, de diphthongis.

Diphthongum produc in Græcis, atq; Latinis:
In Græcis ſemper: uerum ſubeunte Latina
Vocali, breuiō: ueluti præit, atq; præuſtus.

Omnis diphthongus naturaliter producitur tam in Græcis, quàm in Latinis: ut *muſe*, *cœna*, *audio*, *euge*. In Græcis quidem etiam ſubeunte uocali, ut *Aecus*, *Aegrus*, &c. In Latinis uerò tum corripitur ſæpius, ut *præſſe*, *præhendo*: & omnia à præ composita, ſequentē uocali. Vergilius: *Stipitibus duris agitur, ſudibus uel præuſtis*. Ouidius: *Raptaturq; comis per uim noua nupta præhenſis*. Quid eſt diphthongus? Duarū uocalium uim ſuam retinentium in eadem ſyllaba complexio. Vnde dicitur? A' *dis*, id eſt, *bis*, & phthongus, ſonus, quaſi duarum uocalium ſonus. Quot ſunt diphthongi? Sex, *æ*, *œ*, *au*, *eu*, *ei*, *yi*, ut ſæpe, *ſœnum*, *aula*, *Euterpe*, *treis*, *Harpſyia*.

Regula quarta, de uocali ante uocalem.

Vocalis breuis ante aliam manet uſq; Latinis.

Vocalis ante uocalem in Latinis dictionibus corripitur: ut *Marius*, *Maria*: *Lucius*, *Lucia*.

Quinque exceptiones.

Ni capit r ſio, produc: & nomina quintæ

E,seruant longum, si præsit i, ceu speciei,
 Anceps ius erit patrio, dic semper alius:
 Alterius breuio, tantum commune sit ohè.
 Caius & Cai produc, conformia iunge.

Exceptiones sunt quinque. Prima, Fio producitur, ubi abest r, ut fiebam, fiam: ubi uerò adest r, corripitur, ut fieri, fierem. Secunda, Nomina quintæ declinationis producent e, ante i, in genitiuis, datiuisq; si præcedat i, sicut speciei: secus corripunt, ut fidei, rei. Tertia, Pronomina secundæ declinationis, & nomina habentia secundam declinationem pronominum, uariant i, ante us, ut unius, illius, quæ in prosa tantum producentur. Alius in genitiuo tantum producitur, Alterius solum corripitur. Quarta, Ohe interiectio exclamantis & satiati, uariatur. Quinta, Pompei, Cai, Vultei, similesq; uocatiui producentur, & ubicunq; i, consonans in uocalem uertitur, ut fit in Caius trisyllabo.

De uocali ante uocalem in Græcis.

Hic Græci uariant, nec certa lege tenentur.

Græcorum quædam producent uocalem ante uocalem, ut Æcr, latrìa: quædam corripunt, ut, sophìa: de quibus non potest dari certa regula.

Regula quinta, de Deriuatis.

Deriuata patris seruabit dictio normam,
 Consona si patris maneat: docet istud aratrum.
 Multa tamen tolles post declarata, uel antè.

Syllaba tanta est in deriuatiuo, quanta fuit in ea primitiui parte, unde immediatè deriuabatur, si consonans primitiui maneat in deriuato: ut legi præteritum, priorem producit, ergo

etiam legerem, legerim, legissem, legero, legisse, quia à legi for-
mantur. Lego autem priorem corripit, ergo etiam legebam, le-
gam, legerem, &c. Item supinũ aratum producitur, ideo etiam
quod ab illo fit aratrum, non positu tantum, sed natura ipsa,
&c. Cæterum multa contra primitiuorum regulas, aut produ-
cuntur, aut corripuntur, quorum nonnulla iam dicta sunt: plu-
ra declarabuntur.

Regula sexta, de Compositione.

Simplicis obseruat mensuram compositium,
Quamuis diphthongus uel uocalis uarietur.

Hanc legẽ spernunt, dicitur à dico; innubus, atq;
Pronubus, ambitus, nihilum, cum semisopitus,
Peierat à iuro, tum deierat, agnitus, & cog.

Connubium uariet; ab itum comitia dicas.

Compositum sequitur simplicis regulam, & contra, etiam
diphthongo, aut uocali mutata: ubiq; tamen sunt regulæ obser-
uandæ positionum, & uocalium ante uocales, ut ludo, colludo:
lædo, illudo: amicus, inimicus: tábeo, intábeo: taceo, reticeo: facio
reficio, &c. Per hanc regulam præpositiones in compositione
quantitatem priorem seruant, ut ábeo, ádamo, subeo, éuoco, de-
dúco, amoueo, &c. Hanc legem, &c. Ab hac regula de-
mütur, A' dico, nomina in dicitus, ut causidicitus, maledicitus, &c.
A' nũbo, pronũba, innũba. Connubium uariatur. Ambitus, ta-
tum, participiũ ab ambio, ambis, producitur: Ambitus nomen,
semper corripitur. Nihilum à ni, id est, non, & hũlum, res nul-
lius pretij, utpote, fabæ nigrum, quod producitur: nihilum au-
tem corripitur. Lucreti. De nihilo nihil, in nihilum nil posse re-
uertí. Sópio primam producit: at semisopitus eandem corripit.
Cætera satis patent, præter comitium, quod à simul itando di-
ctum uolunt, & producit primam etiam, &c.

SE, & DI.

Se produc, & di, præter dirimo, atq; disertus.

Se, & Di, præpositiones Latine inseparabiles producuntur: ut scgrego, diduco, &c. Corripiuntur tamen Dirimo, Disertus.

RE.

Estre breuetat refert à res producere debes:

Reijcit, & reicit. Nam quæ iacio tibi format,

I, prius interdum tollunt, ut corripiantur.

Addit uel demit metri grauitate poëta.

Re, præpositio inseparabilis corripitur, ut rēdeo, rēditus, pro annuo prouentu, renuo, &c. At refert, &c. Rēfert à res compositum, producitur, alioqui corripitur. Reijcio à re & iacio, producitur positu, quia in eo uerbo i, duplex efficitur: ubi autem corripitur, i, consonans abijcitur: quod etiam contingit in alijs compositis à iacio, ut adijcio, uel adicio: abijcio, uel abicio: subijcio, uel subicio, &c. Ea abiectio, in prosa barbarismū facit: in carmine in his compositis à iaceo omnibus licet. Poëtæ profectò plerunq; metri gratia aliquid addunt, aut demunt. id in prosa esset barbarismus, præterquam fortè in paucis iam olim in prosa admissis.

PRO.

Est pro, breue in Græcis; pro, iōgū rite Latinis.

Pro Græca præpositio, pro ante semper corripitur, ut prolepsis, prologus, propheta, &c. Pro Latina præpositio produciatur, ut prodo, proficio, &c.

Pro correptum.

Corripias pnepos, pfugat, profugit, pficiscor,

Et procio peto significans: cui iunge procello,

Atq; profana, professa, pfunda, pfelta, profari.

Propino uario, procuro, iungo profundo.

Sic bene docte locas propello, ppago, Lucreti.

Dictiones literæ insertæ corripunt præ. Inter quas propino, procuro, profundo, propello, propago propagas uerbū, uariant. Propello quidē & propago, apud Lucretium potissimū.

I, & O, in compositis.

Pars si componens, fini prior i, uel o, donat.

Sit breue, cūctipotēs & Timotheus manifestāt.

Quod si nō semper manet i, producito semper.

Habet hæc regula partes duas, quarum prior est, Dictiones compositæ, siue Latine, siue Græcæ terminantes in i, primam partem cōpositionis, breuiant i, bīfidus, trīfidus, sesquipes, semiuir, uirīfator, &c. Posterior, Dictiones Græcæ terminantes in o, primam partem compositionis, breuiāt illud o, ut Dorōthea, Samōthracia, Timōtheus, &c. Quod si non, &c. Hoc si ex declinatione tantum proueniret, produceretur, ut tantūdem, tantūcunq; quantūcunq; &c.

Exceptio.

A quotus atq; dies, rectē uariato; at ibidem

Et tibicen erit longum, cui iungis ubique.

Protrahit Ausonius matricidam grauitate.

Lagopus, geolophus, atq; Theophila produc

Cum Leucopetra, Geometra iungitur apte.

Quod mediū facit atq; dies, producito semper.

A quotus & dies sit quotidie, & hinc quotidianus, & uariari potest utrunque. At ibidem, tibicen, ubique producant i, scilicet secundo loco positum. Ausonius metri grauitate producit matricida in Monostichis Cæsarum, Matricida Nero propriū uim pertulit ensis. Lagopus, auis leporino uillo pedes habens

bens. Geōlophus, id est, terræ tumulus. Theōphilus, Theōphila, propria. Leucōpetra, loci nomen, & interpretatur alba petra. Geōmetra, notæ significationis, producant o. Merīdies, quasi medius dies, producitur semper.

Regula septima, de præteritis dissyllabis.

Præteritiua tenent primam dissyllaba longam.

Tolle bibit, scidit, & fidit, ac tulit, ortatq; do, sto.

Præterita dissyllaba producant priorem, ut uēni, feci, uīdi, &c. Tolluntur sex, bibi, scīdi, fīdi, tūli, dēdi, stēti, quæ breuiāt.

Regula octaua, de geminatis præteritis.

Corripiunt binas geminantia, ceu ceciderunt.

Tolle ceciderunt à cædo, à pedo, pepedi.

Præterita geminantia principium, primam & secundam syllabas corripiūt, nisi positio impediāt, ut tetigi, peperī, pepuli, tutudi. In cecidi uerò à cædo, & pepedi, prima tantum corripitur, ideo excipiuntur.

Regula nona, de supino dissyllabo.

Cuncta supina tenēt primā dissyllaba longam:

Præter nata sero, cieo, lino, sto, sino, sisto,

Do, ruo, cū queo, eo, reor. At staturus atum dat.

Supina dissyllaba producant priorem syllabam: ut uīsum, lūsum, &c. Præter nata, &c. Eximuntur, Sātum, à sero: cītum à cieo: lītum à lino: stītum à sto & sisto: sītum à sino: dātum à do: rūtum à ruo: qūtum à queo: itum ab eo: rātum à reor. Staturus contra primitiui naturam, primam producit.

Regula decima

Præ, tum uocalem de ui; reliquis dabo longam.

Omne supinum non dictum, mutans ui, syllabam in tum, producit uocalem ante tum: ut expeditum, peti tum, &c.

Regula undecima, de uerborum cremen- tis.

A, in cremen-
tis uerborum.

A, crescens producit nisi cremento Dare primo.

Crementum uerbi est, ubi exceditur secunda persona singularis numeri, presentis temporis, indicatiui modi, actiue uocis: quæ si defuerit, qualis foret, ostenditur: ut amamus crescit, quia excedit hanc personam amas. Oscularis crescit, quia si secunda persona actiue uocis foret, ipsa esset osculas. Vocalis in primo cremento est, quæ erat secundæ personæ ultima: Reliquæ in secundo cremento esse dicuntur. A, igitur in omni cremento producit: ut amāmus, legebāmus. Excipitur in primo cremento do, das, dare: cum primæ coniugationis compositis: ut uenundābam, pessundābam, &c.

E, in cremen-
tis.

Ni subit r, producit e, semper: quum subit r, do
Cum socio ternæ breue præsens: protraheris.
Semper e, corripit præ ram, rim, ro: beris, adde.
In reliquis producit, quauis steterit Maro dicat.

E, in utroque cremento producit, ut amēmus, amarēmus, docēmus, legēbam, nisi postponatur r: nam tunc corripitur omne præsens tertiæ coniugationis, ut légor, légeris, légere, legerēmus, légerem. Cum socio, id est, præterito imperfecto subiunctiui modi. Re, ante re, uel ris producit, ut legerēs. E, ante ram, rim, ro, semper corripitur, ut légeram, légerim, légero. Sic amauerā, &c. Beris uel bere, corripitur: ut amāberis, amābere. Cætera produciuntur, ut steterunt, legērunt, qualia Vergilius, & plures licenter corripuere: nos non inuitabimur.

I, o, & v, in cremen^{tis} uerborum.

I, produc primo cremen^{to}, dummodo quartæ
Est uerbum; debet semper produci^{er} iui.

Corripe præterit^{is} imus undiq; uenimus edit.

In subiunctiuo rimus, rit^{is} & licenter

Inuenies; nolito, uelito, uelimus, & itis.

Et simus, sitis, produc. Erit u, breue, non o.

*I, in primo cremēto uerbi quartæ coniugationis semper pro
ducitur, ut audimus, auditis, audire, audirē, & c. Ibam, ibo, & c.
Item præteritū in iui producit ubiq; i, ante ui, ut petiui, peti-
ueram. Imus in omni præterito corripitur, ut uenimus, audiui-
mus: nisi in subiunctiu præterito, in quo rimus & rit^{is} licēter
producuntur, & c. O, in cremen^{to} producit^{ur}: ut amatōte: V,
uerò corripitur: ut uolumus. Cætera nota sunt.*

Regula duodecima, de nomi- num cremen^{tis}.

*Cremētum nominis, pronominis, & participij, est excessus
obliqui, in syllaba uel syllabis, supra nominatiuum eiusdem nu-
meri, ut puer pueri: qui quorum. In cremen^{to} autem plurali,
a, e, & o, producuntur, ut harum, rerum, horum. I, & u, corri-
pitur, ut artibus, artubus. Prima declinatio in singulari nō cre-
scit, nisi pro æ, dicatur ai, de quo satis dictum est. Nec quarta,
nisi in datiuo, ubi est uocalis ante uocalem: ut dictum est. Ergo
à secunda auspicabimur.*

Cremētum secundæ declinationis.

Quæ sequitur primam, tantum producit Iberi.

*In secunda declinatione unicū producit penultimam geni-
tiii, Iber Iberi, & eius compositum Celtiber, Celtiberi.*

Tertiæ cremētum A, & O.

Dicatis; onis ab o fer; inis breue; pirahis enis.

On si

On, si uertis in o, mensus sit qui fuit antè.

A, corripitur, ut poëma poëmātis. Ab o, producuntur onis & enis: ut Cato Catōnis, Anio Aniēnis. Inis ab o, corripitur, ut uirginis, &c. Si Græca in on, amittant n, seruant in obliquis quantitatē, quam habuerunt, ut Agamemno Agamemnōnis: Briton Britōnis, sic Brito Britōnis: Saxo Saxōnis: Macedo Macedōnis, &c. quæ corripiuntur.

C

Dices halecis: nec spernes Melchisedecis.

Halec halēcis: Melchisedec Melchisedēcis producunt penultimam genitiui.

D

Dauid Dauidis dices. Bogudis Bogud optat.

Producitur etiam Dauidis. Bogud Bogūdis corripitur.

L

Masculinum dat alis: neutrum formatur ab alis, Elis cum solis producit: reliquis breuiatis.

Al, ālis masculini generis corripit penultimam, ut sal sālis: Annibal Annibālis, &c. Neutra producuntur: ut capital capitālis, &c. Sic Michaelis, Daniēlis, &c. & Sol, Sōlis. Reliqua corripiuntur.

N

On, nimis incertū est. En inis dat. cætera produc

En inis corripitur, ut nom inis. Cætera producuntur, ut Pædēnis: Damēnis, &c. Delphinis. De on non potest tradi certa regula: nam multa producuntur, ut Babylon, Babylōnis: multa corripiuntur, ut canon, canōnis, &c.

R

Aris produco neutris. Nectar, iubar, anser.

Protrahe nar naris, furis, ueris, Ricimeris,

Byzer, Ser, & Iber: in ter, Græcū æthere dēpto.
Oris ab or, produc. Cū neutrīs corripe Græca.
Arboris, & memoris breuies, indiçtaçq; cuncta.

*Aris, ab ar, neutri generis, producitur, ut laqueāris, &c. Tol-
luntur neçiaris, iubāris, & quædam propria, ut Hamilcar Ha-
milcāris, &c. Protrahe nar, &c. Porriguntur, quæ sequun-
tur in litera, Nar Nāris, fluuij nomen: Fur fūris, uer ueris: Ri-
cimer Ricimeris, uiri proprium: Byzer Byzēris, populus: Ser
Sēris, populus, à Sera urbe, apud quam sunt lanigeræ arbores,
unde serica uestimenta conficiuntur. Iber Iberi, Hispanus.
In ter Græcum, &c. Græca in ter, producūt penultimam
genitiui, ut crater cratēris: character caractēris. Excipiūtur,
Aether, æthēris. Oris, ab or, produc, &c. Produc oris ab
or, ut amōris, &c. Sed corripe neutra, ut marmōris, &c. Et
Græca, ut Castōris, Hectōris: cum memoris, arbōris, & cum o-
mnibus non dictis, ut mulieris, guttūris, martyris, &c.*

A S.

Atis, ab as, produc. Ab anas anatis breuiato,
Cætera corripies, nisi uasis: dico uadis uas.

*As, âtis porrigit, ut pietas, pietâtis, &c. Demūtur anas, ana-
tis, auis, &c. ut mas, mārīs: uas uādīs, & Græca mittentia ge-
nitium in ādis, ut Pallas Pallādīs, &c.*

E S.

Es, breuiat: nisi cū locuples, mercesçq; quiesçq;
Sic hæres: Græcum iungo, quod præbuit etis.

*Es, breuiat penultimam genitiui, ut miles milītis, interpres
interpretis, Ceres Cerēris, &c. Producuntur uerò locuples locu-
plētis, merces mercedis, quies quētis, hæres herēdis, & Græca,
quæ habent in genitiuo etis, ut magnes magnetis, tapes tapētis,
lebes lebētis, &c.*

I S.

Is, breuiat. Tollo glis, gliris. Quodç dat itis:
Et Psophis, Crenis, Nefis: Græcū quod in n, fit.

In is corripiunt penultimam genitiui, ut lapidis, Isidis, cineris, &c. Sed porrigunt Glis gliris: & quæ habent itis, ut Dis Ditis. Sic Samnis, Quiris, Lis, & Psophis idis urbs: Crenis idis, Nymphæ nomen: Nefis idis, insula adiacens Campaniæ. Adde Græca in is, quæ per n, etiam finiuntur, ut Salamis Salaminiis: Thracis Thracinis, &c.

O S.

Protrahit os. tria corripit bos, cōpos et impos.

Os in obliquis penultimam producit, ut Rhinoceros, Rhinocerotis: custos custodis: flos floris: Tros Trois: Minos Minois: Heros Herois. Tria, bos bouis, compos compotis, impos impotis corripiunt.

V S.

Vs, breuiat. Tollas prædis, ris, tis, quod habebit
V. Præter pecudis, Ligurisç, intercutis, addo.
At melius melioris habet. conformia iunge.

Vs, penultimam genitiui corripit, ut corporis, uelleris, tripodis, ædipodis, &c. Producent, quæ habent utis, udis, aut uris, uirtutis, subscudis, iuris, sic incudis. Corripiuntur, pecudis, Liguris, à Ligus: & intercus intercutis. Comparatiua producuntur, ut melioris, &c.

B S, P S, M S.

Cōsona cum præit s, patrij penultima curta est.
Hinc cyclops, seps, gryps, conops, cercops remoueto.

Atç Europis, hydrops. Fuge Cyclopis atque Dolopis.

Nomen in s, precedente consonante, ut B S, M S, P S, penultima genitiui corripit: ut Lelaps L elāpis, nomen canis, &c. Producuntur Cyclops cyclōpis, gigas unoculus. Dolōpis fuge, id est, caue producere, contra Sulpit. Seps sēpis, serpens: gryps gryphis, animal: conops conōpis, id est, culex: Cercops Cercōpis, populus: Europs Eurōpis, proprium regis: Hydrops hydrōpis, aqua intercus. Fuge Cyclopis, &c. Cyclōpis produci tur tantum, contra Sulpitiū: Dolōpis uerò corripitur.

X

Præ gis uocalem breuiō. Producito lex, rex,
 Ex, icis abbreviat: Vibex nisi. Cætera produc,
 Præter abax, simīlax, atrax cū dropace, cādax,
 Fax, & atax, pharnaxç, panaxç, storaxç, colaxç,
 Pix, & onyx, illix, hīstrix, cum mastiche, uarix,
 Coxendix, & eryx, fornixç, calixç, cilixç.
 Dic filicem, salicē, laticē, natricemç, niuemç,
 Cappadocem, celocē, cū præcoce. Iungitur istis
 Dux, trux, nux, crux, atq; uolux. Variabo Syphacem
 Et bebricem, raro nomen producimus istud.

Vocalis ante g, corripitur, ut remex remigis, grex grigis,
 Phryx Phrygis, &c. Sed producuntur lex legis: rex regis.
 Corripe item icis ab ex, ut uertex uerūcis, &c. Vnum produci tur, uibicis. Cætera producuntur in obliquis: ut myrmex myrmicis, halex halicis, pax pacis, &c. Quæ sequuntur in textu, breuiantur: abax abācis, mensula numeratorum: simīlax simīlācis, species hederæ: Atrax Atrācis, fluuius: dropax dro pācis, unguenti genus: Candax, insula, uulgò Candia, fax fācis: Atax Atācis, fluuius: Pharnax, uiri proprium: panax panācis, herba: storax storācis, genus aromatis: colax colācis, parasiti nomen

nomen: pix picis: onyx onychis, unguis & lapillus pretiosus: illix illicis, id est, fraudulentus: histrix histricis, herinaceus: mastix mastichis, resina lentisci arboris: mastix mastigis, uel mastigos, flagellu: hinc mastigia, id est, uerbero uerberonis: uarix uaricis, plus æquo intumescens uena, coxendix coxendicis, coxa: Eryx Erycis, urbis, montisq; nomen: fornix fornicis, arcus lapideus: Calix, notum: Cilix, icis, populus: filix, herba: salix, larix, icis, arbor: natrix, icis, serpens: nix niuis: Cappadox Cappadocis, quispiam in Cappadocia natus: præcox, præcöcis, præmaturus: dux, trux, cis, crudelis: nux, crux, uolux. Syphax, proprium uiri uariatur, & Bebrix, populus, raro producitur.

EXPLES animum, sed non omnino: nam supersunt plura multò, sine quibus dissyllabaria quantitas non sit futura in promptu. Generalia percurri, specialia de finalibus potissimum subiecturus. His aut illis si non satisfecero, ubi minus satiaris, Dispaüterij commentarios legito diffusiores: qui si nequibunt explere, nunquam expleberis. Omittant istud: Generatim de singulis differis. Sit ita sane de dictis. Quid de primis & medijs adeò uarijs & incertis, generatim ne? maxime ex sequentibus Badianis uersibus deprome.

De primis, regulæ generales.

A, solum trahit l, quod q; & dissyllaba mamnas.

E, dissyllaba d, simul l, tardant, sed & n, s:

Tq; uel u, conso. Cætera corripunt.

l, tardant d, uel l, n, s, ceu consonitans u,

M, uel r, in dissyl. Cætera corripunt.

O, bogomoso, dissyllaba d, modo tardant.

V, rapiunt b, l, p, polysyllaba t, neq; solum u.

A in primis, corripitur ante omnes consonantes simplices: præterquam ante l, & dissyllaba mamnas, id est, ante m, n, s:

E, cor

E, corripitur ante omnes consonantes simplices in primis, præter dissyllaba d, & l, & præterquam ante n, s, t, & u, consonantem. I, quoq; corripitur, præterquam ante d, l, n, s, & u, consonantem, & præter dissyllaba in m, & r. O, corripitur, nisi ante b, g, m, s, & dissyllaba ante d. V, uerò producitur, nisi ante b, l, p, & polysyllaba in t, & ante u, cum alia litera, ut pluuiæ: nam si sola sit, producitur: ut, uua.

De medijs.

A, tardant g, uel u, medijs: sed cætera curtant.

E, c, d, tardant l, m, n, t, uel u, mihi sola,

I, nisi sit super u, uel q, poscit breuiari.

O medio tardant s, t: sed cætera curtant.

V, curtant b, uel f, l, p, ceu consonitans u,

Dum subsunt medijs: cætera longa dabis.

Excipienda suæ ponuntur in ordine normæ:

Nunc satis est primam significasse uiam.

A, in medijs producitur ante g, & u, consonantem: ante cæteras corripitur. E, producitur in medijs ante c, d, l, m, n, t, u, consonantem: ante cæteras corripitur. I, corripitur in medijs ante omnes, præterquã ante q, & u. O, producitur in medijs ante s, & t, ante cæteras corripitur. V, corripitur ante b, f, l, p, & u, consonantem: ante cæteras producitur. Exceptiones quærendæ sunt in codice Despauteriano maiore: ubi omnia fusiſsimè explicantur. Hic enim satis est uelut quoquo modo uia indicasse.

De ultimis. A terminale.

A declinatum breuia, sed protrahe sextum,

Et quintum, cuius rectus producitur: & mna.

Producunt nostri quædam muliebria Græca

In recto, ut tegea: sine teste nihil uolo tale.

Non declinatū produci ita, cum quia, demptis,
Et puta non uerbo. Ginta melius loco longum.
Postea, & ultra, leges cum cōtra, curta licenter.
Eia breue est Flacco.

Ultima syllaba noscitur positur: ut post, ast, est, amant. Di-
phthōgo: ut heu, musa. Regula, ut A declinatum corripitur, ut
musa, Anna, nominatiui & uocatiui casus. Loquimur de decli-
natis per casus, non per tempora. Sed protrahe, &c. Ab
hac regula tolluntur ablatini, quia producuntur, ut musā, meā,
lectā, & uocatiui à nominatiuis productis, ueluti Aeneā, Anchi-
sā, Atlā. Mnā monosyllabū cuiuscunq; casus producitur. Pro-
ducunt, &c. A in nominatiuo Græco foeminini generis, à
nostris corripitur, licet illi producāt: ueluti Scyllā, Medeā, Ler-
nā, &c. Quosdā tamen nominatiuos nostri produxerūt ad imi-
tationem Græcorum, sic tamen ut aliqua cesurarum locum ha-
beat: ideo nihil tale producemus sine autoritate, idq; faciemus
rarissimè, q̄a poterūt in e, terminari, ut Tegea uel Tegee, &c.
Non declinatū, &c. A in omnibus per casum non declina-
tis producitur, ut clamā, frustrā, prætereā, suprā, &c. Corripitū-
tur autem itā, quā, & putā aduerbiū. Numeralia in ginta re-
ctius producuntur: ut trigintā, quadragintā, &c. Produc quoq;
prætereā, intereā, anteā, posteā, contrā, ultrā, quæ interim cor-
ripiuntur. Eia, Valerius Flaccus corripit, & alleluia Sidonius.

E, in ultimis.

E breuia. Primæ produc, & nomina quintæ
Cum natis, addes pluralia cuncta. Secundæ
Iūge doce, & socias. Monosyllaba lōga repono,
Inclinatiuas præter. Male cum bene dempto,
Omnia produces aduerbia, siqua secunda

Præst

Præstiterit, summiq; gradus aduerbia quæuis.
Sunt ferme, atq; fere, pducta, quibus dabis ohe.

E, corripitur, ut docerē, Ganymedē, Hercule, Achille, & si-
miles uocatiui, et ablatiui tertiæ. Primæ, &c. E, in prima &
quinta declinatione, in quocunq; casu reperitur, producitur: ut,
parascue, Anchisē, & c. uocatiui, et ablatiui speciē, diē, rē: hinc
hodiē, pridē, postridē, quotidē, quare. Produc quoq; pluralia
in e, ut cetē, tempē. Secundæ, &c. Producitur omnis secūda
persona uocis actiua, singularis numeri, præsentis temporis, se-
cundæ coniugationis, imperatiui modi, ut docē, monē. Monosyl-
laba producantur: ut mē, tē, sē, dē. Hinc demuntur cōiunctiones
encliticæ, quē, uē, nē: & in compositis quisq; non ne, & c. Pro-
ducuntur aduerbia in e, ab adiectiuis secūdæ declinationis, siue
comparantur, siue non, ut pic, egregie, æquē, doctē, & c. Corri-
piuntur tamen benē & malē, atq; magē, pro magis. Aduerbia
superlatiui undecunq; fiunt, producantur: ut maximē, minimē,
& c. Produc etiam ferē, fermē, & ohe.

I, finale.

I, longum pono: uocitantem contraho ternæ.
Sæpeq; Græcorum ternum, Minoidi testis.
Sed nisi, siue quasi, mihi, ibi, sibi, ubi, uariabis,
Et tibi, iunge cui: tantum breue moly locatur.

I, producitur. Corripitur uerò cunctus tertiæ uocatiuus, ut
Alexi, Amarylli, Phylli, & c. Datiuus quoq; tertiæ Græcus cor-
ripi inuenitur: ut Palladi, Minoidi, & c. Sed nisi, &c. Vari-
bis in litera posita, inter quæ nisi, & quasi rectius corripuntur.
Cui sæpius est monosyllabū. Moly tantum breue, herbæ nomē.

O, in fine.

O, cōmune datur. produc monosyllaba iungēs

Cum terno sextū; atq; aduerbia nomine nata.

At uariabo cito, cum sedulo, mutuo, crebro,

Sero q; sit curtum modo solum. sed breuiari

Ergo pro causa non uult. produco quaterno

In casu nomen, fit cuius in us genitiuus.

O, patrij productuariāq; gerundia uerba.

O, uariatur, ut Cato, leo, Apollo, &c. Producentur tantum monosyllaba, ut flō, dō, stō, prō, &c. Producentur tantum datiu, & ablatiu, ut domino, meo, amatō, &c. Producentur tantum & aduerbia ex nominibus ducta, ut tantō, quantō, falsō, primō, &c. Variantur autem cito, sedulo, mutuo, crebro, sero, Ergo pro causa producitur. Produco Græcum in o, faciens genitiuū in us, in nominatiuo, datiuo, accusatiuo, & ablatiuo, ut Didō, Clothō, Argō, Cliō, Sapphō, &c. Genitiuus in o, producitur tantū, ut Apollos Apollo, Androgeos Androgeō, &c. Varia gerundia uerba: ut, Pluribus hic æger moritur uigilādo, sed illum.

V, & B.

V, semper produc. B, contrahe. Barbara deme.

V produc, ut I E S V. B corripitur, ut ab, ob. Demuntur barbara in b, quia producentur, ut Iob, Aminadab, Iacob, &c.

C, in ultimis,

C, produc. Præter nec, donec. Sed uariabis

Hic bene pronomen, fac uerbū iungimus isti.

C, producitur, ut sic. Corripiuntur, nec, donc. Hic aduerbiū, producitur: pronomen uariatur, & fac uerbum.

D, & T.

D breue ponatur, ceu t, nisi syncopa fiat.

D corripitur, ut apud, Bogūd. Sic nomina in t, ut caput, amat

*amat, docet: nisi aliquando per syncopen producat, ut sumat
pro fumauit, obiit, pro obiuit.*

L

L breue sit. Cum sol, sal, nil. tolluntur Hebræa.

*L corripitur: ut Annibal, Hiempsal, mel, fel. Producentur
sol, nil, & sal. Hebræa quoque producentur: ut Michaël, Ra=
phaël, & c.*

N

N produc. Demas an, in, & prolem, tamen, atq;
Forfitan, et forsan, uiden^o, huic cōformia iūges.
Qd^o dat inis curtū est, uelut on, qd^o tertia nescit.
Corripit^o quart^o, quādo breuis ultima recti est.

*N producitur, ut Hymen, Titan, delphin. Et omnia nomina
tertia in on, ut Agamemnon. Tolluntur à regula an, in, cum
prole, dein, exin, subin, proin: tamen, attamen, forsān, forsitān,
uiden^o, & quæcunque per apocopen n, habent, ut men^o, pro
me^one^o, ten^o, te^one, egon^o, ego^one, & c. Quod dat, & c. Cor=
ripi en habens inis in genitiuo, ut peccen, crimēn, & c. Corri=
pitur quoque in on secundæ declinationis, quod Latini in um
uertere solent, ut Iliōn, Pelion, & c. Corripitur similiter accusa
tiuus cuius nominatiui ultima corripitur, ut Medeān, Maiān,
& c. Accusatiui à longis nominatiuis producentur tantum, ut
Aeneān, Anchisēn.*

R.

R breuies. Produc cuius dat patrius eris:
Addito iber, aër, æther. Sit Celtiber anceps,
Vt cor, non longum melius. Producito tantum
Cur, far, lar, fur, nar, par: uix prolem breuiabo.

*R corripitur, ut mulier, pater, mater, & c. Producentur no=
mina*

nina in er habētia ēris penultima longa in genitiuo, ut crāter, character, clyster, &c. Vēr, ibēr, aēr, æthēr, adduntur. Celtiber uariatur & Cor: quod tamen melius corripitur. Producentur tantum cūr, far, &c. & pār cum compositis, impār, &c. quæ non omnino rectè breuiantur quandoq;.

A S.

As produc. Sed adis quæ dant patrio, breuiant. Et ternæ quarto: uates bonus Helias inquit.

As producitur, ut foras, &c. Corripiuntur tamen omnia nomina tertiæ, quorum genitiuus in adis uel ados desinit, ut Arcas, &c. Corripe quoque accusatiuum pluralem tertiæ in as, ut rhetoras, &c.

E S.

Ponitur es, longum. Pluralia corripe Græca, Quæ crescūt; uelut es de sum: penes, inges adde Cum neutrīs; & si patrio est penultima curta Ternæ. Tolle Ceres, aries, paries, abies, pes.

Es producitur, ut Anchisēs, Darēs, &c. Corripiuntur autem omnia Græca pluralis numeri, tertiæ declinationis, crescētia in singulari, ueluti Dæmonēs, Vasconēs, Britonēs, Pæanēs, delphinēs, craterēs, castorēs, gigātes, pyxidēs, & quàm plurima alia. Es à sum, corripitur: ab edo producitur. Penēs item præpositio, & inquit nomen corripiuntur: quemadmodum & nomina neutri generis, ut hippomanēs, cacoëthēs, &c. Corripiuntur & nomina tertiæ in es, penultimam genitiui breuiantia, utpote quæ itis, ctis, aut idis, penultima breui obtinent, ut nulēs, terēs, desēs, &c. Producentur solum Cerēs, ariēs, pariēs, &c.

I S.

Is, breuius; uerum plurales protraho casus:

Isq̄ quod in patrio mutatur in itis, & inis,
 Aut entis. Thetis uario. Glis, Vis quoq̄ nomē,
 Cum uerbo, longum est: ueluti persona secūda
 Protrahit is, quoties itis plurale reponit.

Is corripitur, ut inquis, quis, bis, &c. Producito omnem casum pluralem in is, ut queis plurale, dominis, &c. Item treis, omnibus, &c. Produc etiam nomina in is, quæ penultima longa faciunt genitiuum crescentem in itis uel inis, ut lis, Dis, Samnis, Salamis. Aut in entis, ut Simois, Pyrois, &c. Thetis uariatur. Produc ad hæc glis, uis, siue nomen siue uerbū, cum suis, ut sis, pro si uis: quamuis, uteruis, &c. Producentur etiam secundæ personæ singulares, quādo plurales habent itis, penultima longa, ut uelis, nescis, &c.

O S.

Os, pduc. patrius breuis est: & cōpos & impos,
 Osq̄ ofsis præbens. rectos breuiato secundæ.
 Os, recti produc, quoties tibi patrius o dat.

Os, producitur, ut flōs, nepōs, &c. Corripitur quicumq̄ genitiuus in os, ut Palladōs, Tydeōs, &c. Et compōs, & impōs, & ōs ofsis breuiantur. Os oris producitur. Omne nomen in os secundæ declinationis, ut Samos, synodōs, &c. corripitur. Producentur & nomina, quæ per tertiam declinationem Atticam faciunt genitiuum in o, ut Athōs, Androgeōs, &c.

V S.

Vs correpta datur. Monosyllaba, cum genitiuis
 Ternæ uel quartæ produc, numericq̄ secundi
 In quarta primū, quartū, quintumq̄, & in uris,
 Dūq̄ utis patrius, uel in udis, & untis, odis ue:

Aut quintus fit in u: longus tū rectus habetur.
Ergo produces uenerabile nomen I E S V S.

Us corripitur, ut tempūs, pecūs, & c. Producuntur uerò monosyllaba, ut rūs, thūs, iūs, & c. & genitiui tertiæ, ut Clūs, Didūs, & c. & genitiui quartæ, & in plurali eiusdem declinationis nominatiui, accusatiui, & uocatiui, ut uisūs, manūs, & c. Et in uris, & c. Producitur us in nominatiuo singulari, ubi genitiuus terminatur in uris, in utis, uel in udis: tellūs, uirtūs, palūs. Simile est ubi genitiuus desinit in untis: ut Cerasūs, Cerasuntis, Opus, & c. Græca quoq; à πūs producuntur: ut Sciopūs, Melampūs, & c. Produc quoque ubi uocatiuus in u, desinit: ut Panthūs, quia uocatiuus est Panthu. Sic, quia per ou diphthongon scribitur, doctissimi pròduci testantur dulcissimum domini & Dei nostri nomen I E S V S.

DE DECEM VITIIS IN
CARMINE VITANDIS.

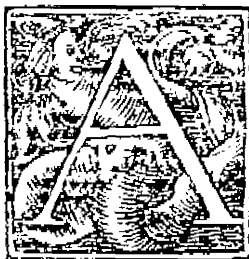
Barbara nulla inerit uox, aut incōgrua metro.
Nulla redundabit: nulla integritate carebit:
Nil transponetur: nil confundet male sensum.
Nec rapies longam: nec produces breuiandam.
Nec post uocalem, nec post m, uersu in eodem,
Partibus à uarijs uocalis ritè sequetur,
Syllaba ni pereat præcedens, ut modo dixi.
Nec succussantes, nec pones molle crepantes.
Nec paucis numeris tibi multa licere putabis.
Nec tibi propones nisi summos quosque imitandos.

Monemur uulgata decem uitia in carminibus contexendis uitare. Primo, ne barbarum aut incongruum quicquam admisceamus. Secundo, ne quid redundans aut deficiens sit, ut quiq; quoq; aut alias particulas, propter metrum duntaxat, ingeramus. Qui pedum nimis aut non satis ponunt, qui sensum non explent aut frustra repetunt. Tertio, ne quid male transponatur. Quarto, ne sensus confundatur. Quinto, syllabarum quantitas non uiolabitur. Sexto, nec post uocalem, nec post m, ponetur in eodē uersu dictio incepta à uocali, nisi fiat ellipsis, aut synalœpha. Septimo, non ponemus succussantes literas, syllabas, aut pedes: ut, O' Tite tute Tati tibi tãta tyranne tuli sti. Octauo, ne quid sit affectatè nimis, turgidè aut molliter sonans. Nono, uitabitur in paruo poëmate magna licètia. Et decimo, cauebimus, ne non probati auctoris carmina imitemur. Sed finem facio. Si præceptores hæc diligenter declarabunt, multum iuuerit rudes adolescentulos.

IOANNIS PEL-

L I S S O N I S C O N D R I E N .

Appendix ad quantitates syllabarum de Accentibus.

ACCENTVS est certa & legitima pronuntiandi ratio. Et est triplex, Acutus, Circumflexus, Grauis.

Acutus est, quo syllaba attollitur, ut prima à genitiuo carminis, & insignitur hac nota'. Circumflexus, quo syllaba & attollitur pariter & demittitur, ut prior à røre, & notatur hoc signi ^ . Grauis, quo syllaba deprimitur, ut duæ postremae à dominus, & figuratur hoc signo', ut falsò, hïc, Sororem falsò creditam, &c. Nam pro-

pter consequentiam partium orationis, id est, quòd in contextu orationis partes aliæ alias consequuntur, acutus transit in grauem.

Notarum accentuum usus.

Huiusmodi notulis Græci passim utuntur, rarò Latini, nisi sicubi hærerè possit, utri accentuum principalis sit locus, uel quia anceps sit dictio, ut una nomen, unà aduerbium: plànæ nomen, planè aduerbium: ā, ē, uocales literæ, à, è, præpositiones: quod, extra notam accentus nomen, cum accentus nota coniunctio, &c. uel quia sit ita, ut tametsi in promptu sit uidere germanum accentum, tamen eum plerunq; non nisi exercitatus statim uideat, ut scripsêrunt, non scripsêrunt. Rursum scripsêre, non scripsêre, cum prolatione nihil hæc interesse uideantur, certè ut hodie proferimus.

Quomodo fiant accentus.

Accentus ita fiunt. Nam proferenda dictione qualibet, in ea attollimus certam quandam syllabam, atque ita fit accentus aut acutus, aut circumflexus: & reliquas deprimimus, id est, æquabili sono, ac uelut uno uocis tenore proferimus. Atq; hoc ipsum est grauis accentus. Differunt quidem ipsa re acutus, & circumflexus, ac diuersæ sunt naturæ, sed hoc nos quidem sono & uoce non internoscamus: utrobiq; enim syllabam pronuntiando attollimus. Porro acutus & circumflexus sînt principes accentus, ut de illis tantùm laborandum sit: nam grauis uel non quærentibus obuius est. Quod nunc ita interpretari libet. Quotquot syllabæ sunt in dictione, una tantum attollitur, id est (ut nunc accipimus) acuto aut circumflexo accentu effertur, reliquæ omnes syllabæ grauantur seu demittuntur, etiam si mille essent, ut grauis accentus iure dicatur syllabicus, quòd sit in omni syllaba dictionis, præterquam in illa una, quæ attollitur, ut Gratianopolitanòrum. Itaq; quum de accètu cuiuspiã dictionis loquimur, tantum de horum altero, qui sunt eximij, hoc est, de acu

de acuto aut circumflexo intelligimus, unde de his tantum præcipi solet. Nam grauis nihil habet, quod regulis egere possit.

Accentuum sedes.

Ante tres syllabas nulla in dictione syllaba potest attolli: ergo acutus accētus in antepenultima tantum, id est, tertia à fine, aut in penultima, aut in ultima ponēdus est. Nam circumflexus apud Latinos in penultima tantum cadit. Neque enim si qua monosyllaba circumflexum habent, ideo in ultima habere censeri possunt. Exempla de acuto, ut *omnia, facit, recte*. De circumflexo, ut *mâter, spēs*.

Accentuum regulæ.

Accentuum autem huiuscemodi ut tibi ratio cōstet, prius noscenda penitus, ac memoriter complectenda est syllabaria quantitas: nam apud Latinos pendet accentus præsertim ex penultimæ syllabæ seu tempore, seu quantitate, id quod è sequentibus regulis colligas, facile licebit.

Omnis dictio monosyllaba, natura brevis, licet positione producat, acuitur, ut *sūm, és, ést, nūx, nīx, fáx*.

Monosyllaba dictio natura producta, circumflectitur, ut *dōs, rōs, spēs, rēs*. Vbi eam natura produci non constitit, ad acutum confugit: nunquam enim circumflexus ponitur super syllabam natura breuem, aut tantum positione productam: id est, quæ nisi obstaret positio, breuis esset.

Dissyllaba dictio priorem natura producēs, & posteriorem corripens, illam circumflectit, ut *mâter, Rôma*. Aliàs acuit, ut *pâter, népos*.

Polysyllaba dictio penultimam producens, & ultimam corripens, circumflectit penultimam, ut *Românus, equitâre*: ultimam uerò producēs acuit penultimã, ut *poténtes, amauérunt*: nunquam enim longa ante longam circumflectitur.

Dictio polysyllaba penultimam corripens, acuit antepenultimam: ut *dônūnus, ássatim, mulieris, scátebra, uólucres, sóphia,*
philo

philosophia. quanquam in his duobus postremis seruari poterit, autore Quintiliano, Græcicus accentus, philosophia, sophia: non Latine id quidem, sed tamen citra reprehensionem.

Exceptiones.

Ab his canonibus exceptiones sunt numero sex. Prima, Interrogatio accentum mutat: quia ultima interrogationis semper acuitur, ut egoné? Quis furor ô ciués? Secunda, Distinctionis, & differentie gratia mutatur accentus, ut uná aduerbium ultimam acuit, ne uideatur esse nomen. Sic poné præpositio uel aduerbium: sic eò, aliquò, illò, falsò, sedulò, repenté, palám, forté, eá, aliqua, &c. ultimã accunt, dũ aduerbia sunt, ne putentur esse nomina, uel uerba, uel pronomina, uel participia. Tertia, Concisio accentum mutat: ideo nomina tertiæ in as, quæ in atis olim desinebant, ultimam circumflectunt, ut olim penultimam, Aquinás, Arpinás, nostrás, cuiás. Olim dicebant cuiátis, pro cuiás, &c. Cõcisa sunt quoq; donêc, pro donêcum, quod in Plauto legitur: adhuc, illuc, isthuc, hic, &c. dic, duc, fac, &c. pro adhucce, illucce, &c. dice, duce, face, &c. item petít, pro petiuit, fumát, pro fumáuit. Quarta, accentum transpositio mutat, ueluti omnes præpositionum, cõiunctionumq; syllabæ, dum præponuntur, grauantur, ut de qua re. Postpositis autem acuuntur, ut qua de re, &c. Cum præpositio, que, ne, ue, encliticæ coniunctiones, præcedentem syllabam acuunt, ut quicum, mecum, &c. Cæsar Papaq;: homines'ne, feræ'ne, &c. Quinta, Compositio quandoq; accentum uariat, ut compositio noscatur esse, non oratio. Itaque hæc exceptio particula est secundæ exceptionis: unde tertia à fine acuitur in sequentibus, Subinde, exinde, deinde, proinde, perinde, aliquando, nequãdo, hucusq; , alonge, delonge, deinceps, duntaxat, sinistrorsum, deorsum, quãpropter, enimuero, quinimo, nimirum, nihilominus pro tamen: paulominus pro ferè: quomodo pro qualiter: insuper, desuper, intèrea, postea, ueruntamen, hætenus, quatenus.

Vbi autem diuersæ essent dictiones, diuersos haberent accētus. Sexta, Idioma, id est, linguæ proprietas, accentum mutat, cum unaquæq; lingua habeat accētum sibi peculiarē, ac proprium. Nam secundum Latinorū regulas ἀνδροπῶ, ἔ, ἡπερῶ, penultimam acuerent, quia producitur: hanc tamē apud Græcos grauem habent. E. diuerso Σιμῶν, quia penultimam corripit, apud Græcos grauē habet, acuta ante penultima. Itē ἔ παρακλῆτος contra usum linguæ nostræ in antepenultima habet accentū, quum penultima eius sit longa, ut fit in ἀγάπητος, ἔ ἐλέσον, quæ Græcè per ἡ scribuntur. Ex his patet in Græcis accentum quantitati plerunq; esse contrarium. Sed hætenus.

DE FIGVRIS

LIBER XI.

Figuræ definitio.

Arte nouata aliquā dicēdi forma, figura est.

Sunt eius species, Metaplasmus, Schema, Tropusq;.

Quas, manifestatis uitijs, reserabimus ample.

Figura est arte aliqua nouata forma dicēdi. Figurarū notitia est poëtis, oratoribusq; necessaria. Figuræ species sunt tres, Metaplasmus, Schema, ἔ Tropus. Cæterū fuerit operæ pretiū uittiorū naturā antè manifestare, ut ea à figuris separare sciamus.

De uitijs.

Vitia orationis generalia sunt tria: obscurum, inordinatum, barbarum. Obscuritatis species sunt octo: Acyrologia, Pleonasmus, Perissologia, Amphibologia, Tautologia, Eclipsis cum Aposiopesi, Aenigma, Macrologia. Inordinate oratio

nis species sunt quinque: Tapinosis, Cacophaton, Cacosynthon, Aescrologia, Cacozelia. Barbaræ orationis species sunt duæ: Barbarismus, & Solæcismus. Eiusmodi uitia, utpote in primis uitanda, declarabuntur.

Barbarus est quisquis scribendo, siue loquendo Verbum corrūpit: peregrinū est barbara lexis.

Barbarismus est unius dictionis corruptio scribendo aut loquendo cōmissa: ut tollero cum duobus ll. Busiris penultima corrupta. Barbaralexis est dictio peregrina, guerra, bladum, stufsa, fardellus, charrería, &c. Barbarismus dicitur à barbarus, id est, dissonans: quia à uera Latinitate dissonat, et disidet. Barbarismus in prosa nomen suum retinet: apud poëtas Metaplasmus & Pathos nuncupatur. Ideo licet ex poëtis depromantur Barbarismi exempla, ne credas ipsos loquutos esse barbarè, siue (ut ueteres sæpius dicebāt) rustice: sed intelligas Barbarismum fore, si quis ita loqueretur in prosa. Itidem censendum est de solæcismo, cui Schemati apud poëtas nomen est.

Esto Solæcismus uitiosa oratio quæuis.

Solæcismus est impar, & incōueniens compositura partium orationis, ut, Acuta gladius: saluete reuerēde magister. Veteres solæcum dixerunt potius, à quo solæcisso solæcissas, id est, incongruè loquor.

Obscuræ species ignobilisq;
orationis.

Impropriè sumptum uerbum dicatur Acyron.

Acyrologia est impropria dictionis usurpatio, ut, spero, pro timeo: accede ad hunc ignem, id est, ad hanc meretricem. Acyrologia interpretatur impropria loquutio, ab ἀκυρολογία, id est, improprius, & λογια, id est, loquutio.

Omne superuacū Pleonasmus rite uocatur.

Pleonasmus est adiectio superuacua ad plenā significationē:

ut, Sic

ut, Sic ore loquuta est, Vidi his oculis. Et interpretatur superabundantia, à πλεονάζω, id est, plusquam oportet facio, aut dico.

Esto Perissologus tibi sermo superfluus omnis.

Perissologia est adiectio uerborum superflua sine ulla ui rerum: ut, Ibant, quā poterāt, quā nō poterāt, nō ibant: Vivat rex, et nō moriatur. Trās fertur autē Perissologia, superflua loquutio, à περισσός, id est, superfluus: et est penè eadem quæ Pleonasmus.

Amphibolon dubius Romanis sermo feretur.

Amphibologia est uitio compositionis ambiguae, posita sententia: ut Aio te Aeacida Romanos uincere posse. et fit ab ἀμφιβολία, id est, dubius.

Tautologos uerbis uarijs rem signat eandem.

Tautologia est diuersorum uerborum aut orationum eandem rem significantium inculcatio: ut, Ipse egomet uenio, exultans re deo, gaudensque reuertor. Tautologia dicitur à ταυτότης, id est, identitas, et λογία loquutio. Est enim eadem loquutio.

Macrologos sermo nimium prolixus habetur.

Macrologia est longa sententia res non necessarias comprehens. Verg. Postera lux summo spargebat lumine terras, Orta dies, quum primū alto se gurgite tollunt Solis equi, lucemque elatis naribus efflāt. Satis fuerat dixisse, orta dies. Macrologia traducitur longus sermo sine necessitate, à μακρός, id est, longus.

Eclipsis uerbum, Reticentia uerba subaudit.

Eclipsis, unicum uerbum, id est, dictionem subaudit. Reticentia uero, id est, aposiopesis plures dictiones supprimit. Eclipsis, id est, defectus seu defectio. Aposiopesis Latine dicitur reticentia.

Est ænigma grauis nimium tibi sermo solutus.

Ænigma est obscura sententia per obscuram similitudinem rerum: ut, Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me. significatur

ficatur enim aquam in niuem conuerti, & ex eadem rursus effluere. Aenigma dicitur ab ἀνιτῆμα, id est, obscure loquor.

Inordinatæ orationis species.

Inordinatæ orationis species sunt quinque. Tapinosis, Aeschrologia, Cacephaton, Cacozelia, Cacosyntheton.

Magna tapinosis tenui sermone recludit.

Tapinosis est humilitas magnæ rei, non id agente sententia quod demonstrat, ut apud Vergilium: Dulichias uexasse rates. pro atrocissimè raptasse, ac laniasse. Tapinosis à ταπεινός, id est, humilis.

Aeschrologos nobis obscœna oratio fertur.

Aeschrologia, est uitio compositionis inuerecunda oratio, ut compositio uerborum obscœnæ significationis: quale est, futuo, cunnus, & c. aut obscœna pronuntiatio, ab αἴσχρο, id est, turpitude.

Est Caco ritè phatō q̄cqd sonat haud bñ nobis.

Cacophaton, aut cacephaton est obscœna pronuntiatio, uel in compositione, uel in uno uerbo: ut, arrige aures Pamphile. κακόν, id est, malum: φάτον, dictum, hoc est, male sonans dictum.

Esto Cacozelon praua affectatio nobis.

Cacozelia est per affectationem decoris corrupta sententia, cum eo ipso dedecoretur oratio, quo illā uoluit autor ornare: ut, Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ Curuatura rotæ, radiorū argenteus ordo, & c. Cacozelon, id est, mala affectatio.

Haud bñ cōpositū Cacosynthetō esto Latinis.

Cacosyntheton est uitiosa dictionum compositio, uel indecens scriptura: ut, terga fatigamus hasta. Cacosyntheton, transfertur male compositum.

DE METAPLASMO.

Dictio transformata poëtæ fit Metaplasmus.

Meta

Metaplasmus est transformatio quædam recti solitiq; sermonis, in alteram speciem, metri ornatus, necessitatis uel causa, ut coelicolum, induperator, dicitur. à μετὰ, id est, trans, & πλάσµα, id est, figmentum. Metaplasmi species sunt quatuordecim: Prothesis, epenthesi, paragoge, aphæresis, syncope, ecstasis, systole, apocope, diæresis, synæresis, synalæphe, ecthipsis, antihe-
sis, metathesis.

Adijce principio quicquam, sic Prothesin edes.

Prothesis est appositio quædam ad principium dictionis literæ uel syllabæ: ut, Gnate, pro nate: tetulit, pro tulit: astat, pro stat. Dicitur à πρόσ, id est, ad, & θέσις, positio, hoc est appositio.

Adijce quid medio, sic fiet Epenthesis aptè.

Epenthesis est appositio quædam ad mediam dictionem literæ uel syllabæ: ut reliquias gemino ll, pro reliquias: alituum pro alitum. Epenthesis dicitur ab ἐπι, & ἔν, quæ coniuncta significant inter, & θέσις, positio, ut sit interpositio. Eandem significationem habet Parenthesis.

Adijce quid fini, pulchram facies Paragogen.

Paragoge est appositio quædam ad finem dictionis, ut potestur, pro potest. à παρά, id est, ad, & ἄγωρῆ, id est, ductio, hoc est, adductio.

Aufert quid capiti uates, ut Aphæresin edat.

Aphæresis est ablatio de principio dictionis literæ uel syllabæ: contraria prothesi: ut, Pone metum, pro depone ab ἀφαίρεσις, id est, aufero.

E medio quicquam tollas, ita Syncopa fiet.

Syncopa est ablatio de media dictione, literæ uel syllabæ: contraria Epenthesi. ut audacter pro audaciter. à σύν, id est, con, & κόπω, incido. Est enim concisio: ut, dixti, commorat, pro dixisti, & commouerat, &c.

Est Apo nempe cope, quicquã de fine recidens.

Apocope est ablatio de fine dictionis, literæ uel syllabæ, contraria Paragoge: ut, Achilli, pro Achillis: ex ἀπό, id est, ab, & κόπω, scindo.

Ectasis extendit tibi iure puer breuiandam.

Ectasis ex extensio syllabæ contra naturam uerbi, ut naufraga media longa, quæ breuis est, & Italia prima producta, quæ natura alioqui corripitur. Dicitur ab ἐκτείνω, id est, produco. Eadem, Diastole uocatur.

Producenda foret, quam Systola corripit ipsa.

Systole est correptio syllabæ contra naturã uerbi facta, contraria Ectasi, ut aquosus orion, pro orion producte à συστῶω, id est, corripio.

Syllaba per binas diuisa, Diæresis esto.

Diæresis est diuisio unius syllabæ in duas, ut aulai, pro aulæ: à διαίρω, id est, diuido.

Syllaba de binis est facta Synæresis una.

Synæresis est conglutinatio duarum syllabarum in unam, cōtraria Diæresi: ut, Phæton dissyllabum, pro trissyllabo: à σύν, id est, con, & αἰρέσις, diuisio, quasi diuisorum coniunctio.

M, necat Ellipsis, ceu uocalem Synalœpha.

Ellipsis uel Ellipsis est m, literæ cum sua uocali ante uocalem elisio. Synalœpha est uocalis ante uocalẽ interemptio in diuersis dictionibus: ut, O' curua in terras animæ, & cœlestium inanes. Ellipsis ab ἐκ, & λείπω, id est, deficio: & interpretatur elisio. Synalœphe, id est, collisio: à συναλείφω, id est, coniungo.

Antithesis fiet tibi, littera si uarietur.

Antithesis est literæ pro litera positio, ut olli, pro illi: ab ἀντί, id est, pro, & θέσις, positio, quasi aliud pro alia positio.

Est Meta nempe thesis, si transponas elementũ.

Meta

Metathesis est literarum in alium locum transformatio, nulla litera è dictione sublata: ut Euädre, Tymbre, pro Euäder, Tymber: à μετὰ, id est, trans, & θέσις, positio, quasi transpositio.

Præpositura quidem mutata, Parallaga fiet.

Protheseon parallaga, aut parallage, est præpositionū mutatio, cum altera pro altera ponitur: ut, Cui de te tantum licuit, pro in te. Protheseon parallage trāsfertur præpositionum mutatio: à πρός, id est, præ & ante: & θέσις, positio.

DE SCHEMATE.

Schemata dāt species tibi Lexeos & Dianœas.

Schema est quicquid à simplici atque in promptu posito dicendi modo uel poëtice uel oratorie mutatur. Schematis species sunt duæ. Dianœas, id est, mentis uel sensus, uel sententiarum. Lexeos, id est, dictionis, uerborum, sermonis, orationū. Schematis autem Lexeos species multæ sunt, sed necessariae traduntur, per quas similes colligentur: Prolepsis, Zeugma, Hypozecusis, Syllepsis, Asyntheton, seu Dialyton, Polysyntheton, Anadiplosis, Anaphora, Epanalepsis, Epizeusis, Paronomasia, Schefisonomatōn, Paromœon, Homœoteleuton, Homœoptoton, Polypoton, Hyrmos, Climax. Schema trāsfertur cultus, figura, habitus. Dianœa dianœas, id est, sententia. Lexis dictio.

Per partes totū, aut referat post facta Prolepsis.

Prolepsis est præsumptio rerum ordine secutarum, uel quum numerus antè uerbo redditur, quàm personæ definiantur: ut, Intere à reges (ingenti mole Latinus, Quadrijugo uebitur curru: bigis it Turnus in albis: Tum pater Acneas Romane stirpis origo, Et iuxta Ascanius magnæ spes altera Romæ) Procedunt castris, &c. Et dicitur prolepsis à πρός, id est, ante, & λήψις, sumptio.

Verbo uno plureis sensus p Zeugma recludo.

lus, Nate patris summi, &c. ab ἀνὰ, id est, re, & ὀπίω, latio.

Principio & fini reperitur uersus eodem.

Epanalepsis est cum eadem dictio & principium uersus, & clausulam tenet: ut, Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Et interpretatur reacceptio siue replicatio. ab ἐπι, & ἀνὰ, quæ coniuncta significant re, & ἀνὰ, acceptio.

Dictio format Epizeuxin cum uigeminata.

Epizeuxis est eiusdē dictionis sine medio geminatio cum imperu pronūtiationis: ut Meme adsum, qui feci: in me conuertite ferrum, O Rutuli, &c. Interpretatur cōiunctio aut cōbinatio.

In simili uerbo ludit quandoq; poëta.

Paronomasia est ueluti quædam denominatio, uel quoties aliud nomē efficitur de alio: ut, Nam isihæc inceptio est amentium, haud amantium. παρὰ, id est iuxta, & ὀνόμασις, nominatio.

Mobile cuique suum fixo connectitur apte.

Schesisonomaton est cum singulis nominibus epitheta connectuntur: ut, Marsa manus, Peligna cohors, festina uirum uis. componitur ex nominatiuo ἕξις, id est, habitus, & genitiuo ὀνομαστῶν, id est, nominum, quasi habitus uel habitudo nominum.

Principijs eadem est Paromœon littera multis.

Paromœon est quando ab eisdem literis diuersæ dictiones sumunt initium: ut, Machina multa minax minitatur maxima muris. Paromœon, id est, simile. ἀπαρὰ, id est, iuxta, & ὁμοίω, id est, similis.

Verborum similis sit finis Homœoteleuton.

Homœoteleuton est, quum simili modo plurimæ dictiones finiuntur: ut, Bella horrida bella. ab ὁμοίω, id est, similis, & τελείω, id est, finitum.

Casus Homœoptoton erit similis tibi multus.

Homœoptoton est oratio uno similiq; casu compacta, & excurrrens in eosdem & similes casus. Ennius: Mœrentes, flentes, lacrymantes, ac miserentes: ab ἑμοιῶν, id est, similis, & πῶν, casus.

Bella Polyptoton uarij sit clausula casus.

Polyptoton est oratio casuum uarietate distincta, aut clausula uarios casus retinens: ut, Littora littoribus contraria, fluctibus undas. & dicitur à πολλῶν, id est, multus, & πῶν, casus.

Sermonis series prælonga uocabitur Hyrmos.

Hyrmos est series aut constructio orationis continua, tenorem suum in multos uersus protendens. Verg. Principio cœlum ac terras, camposq; liquentes, Lucetemq; globum Lunæ, Titaniaq; astra, &c. Et dicitur Hyrmos, quasi, syrmos, id est, tractus, à σῦρω, id est, traho.

E' uerbo in uerbum Climax it pulchra figura.

Climax est de uerbo in uerbum gradatio, quæ dicta repetit: & prius quàm ad aliud descēdat, in prioribus resistit: ut, Africano uirtutem industria, uirtus gloriam, gloria æmulos comparauit. Interpretatur scala uel gradatio.

DE TROPIS,

Vertit ad impropriū Trop⁹ omnia significatū.

Tropus est uerbi uel sermonis à propria significatione in aliam cum uirtute mutatio, ut uulpes pro astuto. Bæchus pro uino. Dicitur à τροπή, id est, uersio uel mutatio. Tropi species sunt tredecim: Metaphora, Catachresis, Metalepsis, Metonymia, Antonomasia, Epitheton, Synecdoche, Onomatopœia, Periphrasis, Hyperbaton, Hyperbole, Allegoria, Homœosis. Cæteri omnes, huius species uidentur.

Propter rem simile pro uerbis uerba repones.

Metaphora est rerum uerborumq; per similitudinem translatio: ut

tio: ut, *Rident prata.* à μεταφέρω, id est, trans ferre.

Estō Catachresis bona uocis abusus nobis.

Catachresis est usurpatio nominis alieni, ut parricidam, matris quoque, aut fratris interfectorem dicimus. à κατά, id est, contra, & ἕκαστος, id est, usus, quasi contra usum.

At Metalepsis erit trāsumptio facta gradatim.

Metalepsis est transumptio gradatim facta, quā dictio aliud à sua propria significatione ex his quæ præcesserunt, denotat: ut, Post aliquot, mea regna uides, mirabor, aristas. Post aliquot aristas, ergo post segetes, & sic post æstates, & proinde post aliquot annos. à μετά, id est, trans, & λήψις, id est, sumptio uel acceptio.

Dico Metonymiā, Bacchū bibo, uīna coronāt.

Metonymia est nominis transmutatio, quoties pro inuento re inuentum, pro continente cōtentum, pro efficiente effectum, pro possessō possessorem, aut cōtrā, capimus. Metonymia transfertur nominis transmutatio: à μετά, id est, trans, & ὄνομα, id est, nomen.

Appellatiuum proprij uice sæpe locatur.

Antonomasia est uocabulum, quod sine nomine positū proprio, eius loco fungitur: ut, magnanimus Anchisiades, pro Aenea. Saturnia pro Iunone. Transfertur, pronomiatio, aut pronomen: ab ὑπὲρ, id est, pro, & ὄνομα, id est, nomen.

Exornat carmen fixo bene mobile quadranis.

Epitheton est appositum nomini adiectiuum perpetuam ferme naturam rei indicans: ut, Alma Ceres, pulchra Venus, tristia bella. ab ἐπί, id est, ad, & θέσις, positum, quasi appositum.

Pro nauī puppis, contra ue, Synecdoche habet.

Synecdoche est figura, cum à parte totum intelligitur, aut cōtrā, numerus ue pro numero sumitur: ut, Da requiē puppi, ueniet cum frigidus annus: pro nauī, & hyeme. Interpretatur

comprehensio.

Sæpe sonus causam fingendi nomina præstat.

Onomatopœia est dictionis ex sono confictio. ut mugio, hirsio, pipio, ab ὄνομα, ατθ, id est, nomen, & ποίησις, fictio, inde est nominis fictio.

Rē circūloquimur, fit quādo Periphrasis apta.

Periphrasis est circunloquutio quædam, quum id quod uno aut paucioribus uerbis dici potest, pluribus explicatur. Vergil. Et iam prima nouo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens Aurora cubile: id est, dies oriebatur. dicitur à περι, id est, circum, & φράσις, locutio, ut sit circunlocutio.

Valde turbatus uocum fit Hyperbaton ordo.

Hyperbaton est transcensio quædam, uerborū ordinem perturbans. Verg. Interea reges (ingenti mole Latinus,

Quadrijugo uehitur curru, cui tempora circum

Aurati bis sex radij fulgentia cingunt,

Solis auis specimen: bigis it Turnus in albis,

Bina manu lato crispans hastilia ferro:

Hinc pater Aeneas, Romanae stirpis origo,

Sydereo flagrans clypeo, & cœlestibus armis:

Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ)

Procedunt castris.

Hyperbaton, uerbi transgressio interpretatur: ab ὑπερβαίνω, id est, transcendo. Cuius species sunt quinque: hystero-logia, siue hysteron proteron, anastrophe, parenthesis, synchysis, tmesis.

Hysteron est proteron, post ponas si antè locanda.

Hysteron proteron, est sententiæ cum uerbis ordo mutatus. Verg. Et torrere parant flammis, & si angere saxo. Prius enim frangunt saxo, quàm torrent. Hysteron, id est, ultimum uel postremum. Proteron, id est, prius. Hystero-logia, præpostera locutio.

Ordo inuersus erit tibi Anastropha præposituræ.

Anastrophe est uerborum tantum ordo præposterus: ut, *Italiam contra, Maria omnia circum.* Anastrophe est reuersio uel inuersio, ab ἀναστρέφω.

Interiecta, Parenthesis est sententia quæ uis.

Parenthesis est interposita formatio diuersæ sententiæ: ut, *Aeneas (neq; enim patrius consistere mentem Passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatē.* Interpretatur interpositio.

Synchesis est prorsum, uocū aut cōfusio sensus.

Synchesis est hyperbaton obscurum, & omni parte confusum: ut, *Treis Notus abreptas in saxa latentia torquet: Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus aras, & c.* Synchesis, id est, confusio. à σύν, id est, con, & χίσις, fusio.

Quoq; interposito per Tmesim uerbula scindo.

Tmesis est unius compositi uel simplicis sectio, una dictione, uel pluribus interiectis. ueluti, *Est Boreæ regio septem subiecta trioni.* Tmesis dissyllaba dictio est, idem significans quod sectio. à τμήσις, id est, scindo. eadem uocatur Diacope, id est, intercisio.

Excessus fidei manifestus Hyperbola fertur.

Hyperbole est oratio excedens fidem, augendi uel minuendi causa: Augendi, ut, *niue candidior.* minuendi, ut, *uix ossibus hærent.* ab ὑπέρ, id est, super, & βολή uel βόλη, id est, iactus.

Dicit Allegoriam, sensu si uerba repugnant.

Allegoria est tropus, quo aliud significatur, aliud dicitur: & ita uerba sensu, id est, sensui repugnant. Vergilius, *Sed nos immensum spatium cōfecimus æquor: Et iam tempus equum fumantia soluere colla.* id est, quæ tractanda fuerant, affatim explicuimus. Dicitur ab ἄλλο & ἀγορεύειν, id est, ab aliud agendo.

Illudens sermo recte Ironia feretur.

Ironia est dissimulatio aut illusio, qua contraria ostenduntur sensui, quem uerba præ se ferunt: ut, *Egregiam uerò laudem, & spolia ampla refertis Tuq; puerq; tuus, &c.* Et dicitur ab εἰρωνόμομαι, quod est dissimulo, & cauillatorie decipio.

Antiphrasis uerbum sit per contraria dictum.

Antiphrasis est unius uerbi ironia: ut bellum, quod minimè bellū sit: & lucus, quod minimè luceat. Antiphrasis est per contrarium locutio, ab ἀντί, id est, contra, & ὁπώρας locutio.

At Charientismos tibi molliet aspera dictu.

Charientismos est tropus quo dura dictu gratius proferuntur, ut si interroganti, Num me quæsiuit quispiam? responderis, bona fortuna, id est, nemo. Charientismos, id est, gratificatio, & urbanitas.

Sermo procul notus festiua Parœmia fertur.

Parœmia est accommodatum rebus, & temporibus prouerbum: ut, *Lupus est in fabula, id est, adest is, cuius præsentia loqui uetamur.* à παρὰ, id est, iuxta, & ὄμη, id est, cantus uel cantilena, quasi iuxta olim cantilenam.

Hosticus irrisus nobis Sarcasmos habetur.

Sarcasmos est plena odio, atque hostilis derisio: ut *Pyrrhus ad Priamum, Referes ergo hæc, & nuntius ibis Pelidæ genitori, illi mea tristitia facta, Degeneremq; Neoptolemmum narrare memento.*

Simplicitas, Asteïsmos erit, si rustica desit.

Asteïsmos est tropus multiplex, numerosaq; uirtutis. Nam est quicquid rustica simplicitate caret, & faceta satis urbanitate exprimitur: ut apud Vergilium in *Bucol. Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui, Atque idem iungat uulpes, & mulgeat hircos.* Dicitur ab ἀστῆ, id est, urbanus.

Nota parū demonstrat Homœofis mage notis.

Homœo

Homœosis est minus notæ rei per similitudinem eius, quæ magis nota est, demonstratio: ab ὁμοίω, id est, similis, quòd sit similitudo.

Est Icon quoties formæ bene confero formam.

Icon est personarum inter se, uel eorum quæ personis accidunt, comparatio: ut, Os, humerosq; Deo similis. Icon iconos, imago uel similitudo.

Iure disertus erit, quisquis rem comparat apte.

Parabola est rerum genere dissimilium comparatio: ut, Qualis mugitus, fugit cum saucius aram Taurus, & incertam excussit ceruice securim. Parabola dicitur adiectio: à παρὰ, id est, iuxta, & βολή, iactus: βάλλω, iacio: ut sit adiecta cuique rei comparatio.

Exemplum facti uel dicti sit Paradigma.

Paradigma est exempli hortantis uel dehortantis enarratio. Hortantis, Antenor potuit medijs elapsus Achiuis, Illyricos penetrare sinus, &c. Dehortantis, At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor, Ledaemq; Helenam Troianas uexit ad urbes, &c. Paradigma est exemplum: παραδεικνύω, id est, exemplifico, à παρὰ, id est, iuxta, & δεικνύω, id est, signum.

Miscellanea reliquarum figurarum declaratio.

Multa figurarum descriptio nomina sumit.

Figurarum descriptiones uarijs è rebus uaria sortiuntur nomina, ut descriptio temporis, Chronographia. Loci, Topographia. Natalis, Genethliacon. Pugna, ut Monomachia, duorum singulare certamen. Naumachia, pugna naualis.

Inuenies uersum repetitum sæpe decenter.

Epimone est eiusdem uersus frequens repetitio, ut in ludicro Verg. Incipe Menalios mecum mea tibia uersus, &c. Interpretatur

tatur perseverantia, & insistētia, ab ἐπιμόνος, id est, constanter.

Respondere solent scriptores obijciendis.

Antipophora est ad obijcienda responsio: ut, Sum pius, heu doleo: nam mihi sæpe nocet. Posset quæri, cur doles te piuum esse? huic tacitæ quæstioni sic occurritur, nam mihi sæpe nocet. Antipophora est solutio. Hypophora nanq; obiectio dicitur, ab ὑπὸ, id est, contra.

Quas tibi declarat Syntaxis, non repetemus.

De appositione, euocatione, conceptione, prolepsis, Zeugmate, antiptosi, synthesi, & synecdoche, & c. quæ in syntaxi dicta sunt, haud operæ pretium fuerit hic repetere: itaque illis supersedendum censeo.

Rem nimis ut notam ferimus nos sæpe tacere.

Parasiopepsis est quum aliquid nos reticere dicimus, utpote omnibus notum, aut cum suspicionem excitare maiorem reticendo possumus: quale est illud, In præsentia iudices, iniussu populi, quæ improbiissime gesserit, reticebo. Dicitur à παρὰ, id est, apud, ab, præter, & σιωπῆς, id est, silentium.

Fingere personam res est percrebra poëtæ.

Prosopopœia est personæ fictio, quoties inanimatum ad animatum loquitur, aut contra, animatum ad inanimatū: ut Ouid. Parue, nec inuideo, sine me liber ibis in urbem. Et apud eundem in Metamorph. ubi terra loquitur. Dicitur à πρόσωπον, id est, persona: & ποιέω, id est, facio uel fingo.

Laudatur uerbi repetitio facta decenter.

Epanodos est cum decore dictionis repetitio, siue regressio: plerunq; cum negatione, & interdum sine ea: ut, Principatus bonus est, & c. non bonus autem qui in tyrannidem cōuertitur. Fit ex ἐπί, & ἄνω, quæ coniuncta, iterum uel retrò indicant, & ἰσθός, uia, quasi in priorem uiam regressio.

Virtutum uitijs interdum nomina dantur.

Paradiastole est cum rem nostram dilatamus per interpretationes: ut quum astutum, sapientem uocamus: prodigum, liberalem: temerarium, fortem. Componitur ex παρά, id est, iuxta, & διάσολη, id est, dilatio.

Hendiadym facies soluens in mobile fixum.

Hendiadys figura est, quum resoluitur substantiuum in adiectiuum: ut, Chalybem frenosq; momordit, pro Chalybeos frenos. ab ἓν, id est, unum: & ἄλλο, id est, per: & δύο, id est, duo, quando unum per duo dicitur.

Quando pati quod agit fero, contra uer, Hypallage habetur.

Hypallage est figura quum uerba per aduersum intelliguntur: quum quod patimur, agere dicimur: aut contra: ut, Trade rati uentos, pro trade ratem uentis. ex ὑπὲρ, id est, sub, & ἀλλοίωσις, id est, mutatio.

Liptote erit, quoties plus significās minus aīo.

Liptote figura est, qua minus dicimus, quā significamus: ut, Haud parum doctus, id est, multum. ἀλίπομαι, id est, deficio.

Antitheton fiet, quoties contraria nectes.

Antitheton est figura, qua contraria cōtrarijs opponuntur: ut, Frigida pugnabant calidis, humentia siccis, Mollia cum duris, &c. Antitheton, id est, contra positum. ἀντί, id est, contra, & θέσις, positum.

Quæstio Erotema est inter numerata figuras.

Erotema est interrogatio: ut, Quis furor, ò ciues? quæ tanta licentia ferri? ἀρωπάζω, id est, interrogo.

Dicta prius declarat Epexegetis apertè.

Epexegetis est antè dictorum expositio uel declaratio: ut, Tolle fuga Turnum, atq; instantibus eripe satis. Dicitur ab ἐπι, supra

supra, et ἔξῆς ἡστος, id est, expositio.

Emphasis est sensus maior q̄ uerba recludant.

Emphasis est figura altiore[m] p̄bens intellectum, quā[m] quem uerba per seipsa declarant: ut, Semper ego auditor tantum? in ego, est emphasis apud Iuuenalem. Emphasis interpretatur significatio, ab ἐμφασις, id est, demonstro.

Quod nihil ad sensum facit, esto Parelco ubiq̄.

Parelcon est dictionis aut syllabæ nihil ad sensum facientis adiectio: ut, A desdum, paucis te uolo. dum, Parelcon est, syllabica adiectio. Dicitur à παράγω, id est, produco.

Ob pulchrā uocē quid factū Euphonia fertur.

Euphonia est mutatio quædā uenustioris gratia soni: ut redeo, pro reeo, ab εὖ, id est, bene, et φωνή, uox, quasi bona uox.

Versus ad absentē, dicetur Apostropha, sermo.

Apostrophe est ad absentem sermonis cōuersio: ut, Te nunc appello Aphricane, et c. ab ἀποστροφή, id est, auerto.

Allozothetam cōtra artem quid uariatam.

Allozotheta est accidentium contra artem mutatio: ut, Pars in frustra secant, et c. Continet enim sub se antiptosin, synthesin, et plures alias figuras. Et interpretatur aliter posita, ab ἄλλοις, id est, alius, et uarius, et θέσις, id est, positum, Thesis, positiua.

Handwritten: Pars in frustra secant FIN I-S.

LVGDVNI APVD SEB.

GRYPHIUM,

ANNO

M. D. XLIII.

Large handwritten signature or text at the bottom of the page.

Sunt autem plures huiusmodi...

...quibusdam...

...omnibus...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

...sunt...

Vertical text on the left margin, possibly a list or index.

— 223 —